T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Kırk üçüncü İnikat

24.II.1956 Cuma

Münderecat

	Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	596:597
2. — Havale edilen kâğıtlar	597
3. — Yoklama	598
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiyeye mâruzatı	598
1. — Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5611 sayılı Kanunla değiştirilen 16 ncı maddesinin tadiline ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmesine dair kanun lâyihasının geriverilmesine dair Başvekâlet tezkeresi (1/372, 3/302)	598
2. — Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun 5618 sayılı Kanunla değiştirilen 21 nci maddesinin tadiline dair kanun lâyihasının geriverilmesine dair Başvekâlet tezkeresi (1/296, 3/301)	598
3. — Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in, Namık Kemal Mahallesindeki Memur evlerinin satış ve resmî dairelere tahsisi suretiyle tasfiyesi hakkındaki kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri (2/11, 4/187)	598
4. — Çankırı Mebusu Kenan Çığman'ın, Namık Kemal Mahallesindeki D ve E tipi blok evlerin verem hastahanesi yapılması hakkında kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri (2/20, 4/188)	598
5. — Kayseri Mebusu Hakkı Kurmel'in, Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5811 sayılı Kanunla muadel 1 nci maddesinin «B» fıkrasının değiştirilmesine ve bu kanuna geçici bir madde ilâvesi hakkındaki kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri (2/234, 4/189)	598:599
6. — Seyhan Mebusu Ahmet Topaloğlu ve üç arkadaşının, Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı «1» sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Dahiliye Vekâleti vilâyetler kısmında değişiklik yapılması hakkında kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri. (2/229, 4/186)	599
5. — Müzakere edilen maddeler	**599**
1. — 1956 malî yılı Muvazenei Umumiye kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/355)	599:625,627:657,658: 680,681:690
A — İstatistik Umum Müdürlüğü Bütçesi	599:600
B — Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü Bütçesi	600:602
C — Diyanet İşleri Riyaseti Bütçesi	602:618
D — Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü Bütçesi	618:623

Sayfa

E — Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğü Bütçesi 623:625

2. — Vatani hizmet karşılığı maaş alanlarla emekli, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanlara tahsisat verilmesi hakkında kanun lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/348) 625:627,631,638,691:694

F — Adliye Vekâleti Bütçesi 627:657

G — Millî Müdafaa Vekâleti Bütçesi 658:680

Sayfa

H — Dahiliye Vekâleti Bütçesi 681:690

6. — Takrirler **680**

1. — Elâzığ Mebusu Hüsnü Göktuğ, Tunceli Mebusu Arslan Bora, Yozgad Mebusu Numan Kurban ve arkadaşlarının, şanlı Ordumuza Türkiye Büyük Millet Meclisinin selâm ve sevgilerinin bildirilmesine dair takrirleri (4/191) 680:681

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Birinci celse

1956 malî yılı Muvazenei Umumiye Kanununun heyeti umumiyesinin müzakeresine bir müddet daha devam olunduktan sonra okunan kifayet takrirleri ve maddelere geçilmesi kabul edildi.

Devlet Memur ve Hizmetlilerine Tahsisat Verilmesine dair 6211 sayılı Kanunun bâzı madde ve hükümlerinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun lâyihası ile vatani hizmet karşılığı maaş alanlarla emekli, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanlara tahsisat verilmesi hakkındaki kanun lâyihasının ruznameye alınarak takdimen ve müstaceliyetle müzakere edilmesine dair Maliye Vekilinin takriri kabul edildi. Devlet memur ve hizmetlilerine tahsisat verilmesine dair kanun lâyihasının maddelerine geçilerek birinci maddesi okundu. Üzerinde bir müddet görüşüldükten sonra İnikada ara verildi.

Reisvekili — Kâtip
Kayseri Mebusu — Hakkâri Mebusu
F. Apaydın — *Ü. Seven*

Kâtip
Kayseri Mebusu
Ö. Mart

İkinci celse

Evvelce alınan karara inzımamen geceleri saat 21 den sonra da müzakerelere devam edilmesi kabul olundu.

Devlet Memur ve Hizmetlilerine Tahsisat Verilmesine dair 6211 sayılı Kanunun bâzı madde ve hükümlerinde değişiklik yapılmasına dair Kanun kabul edildi.

Vatani hizmet karşılığı maaş alanlarla emekli, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanlara tahsisat verilmesine dair kanun lâyihasının birinci maddesi encümene verildiğinden müzakeresi tehir olundu.

Büyük Millet Meclisi 1956 malî yılı Bütçesinin Bütçe Encümenine verilen 202 nci faslından maada diğer fasılları kabul edildi.

İnikada ara verildi.

Reisvekili — Kâtip
Tokad Mebusu — Kayseri Mebusu
İ. Baç — *İ. Kirazoğlu*

Kâtip
Hakkâri Mebusu
Ü. Seven

Üçüncü celse

Riyaseti Cumhur,

Divanı Muhasebat Reisliği 1956 malî yılı bütçeleri kabul edildi.

Başvekâlet bütçesinin heyeti umumiyesi üzerinde görüşüldü.

İnikada ara verildi.

Dördüncü celse

Başvekâlet,

Şûrayı Devlet Reisliği

Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü 1956 malî yılı bütçeleri kabul edildi.

24 . II . 1956 Cuma günü saat 10 da toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili — Kâtip
Bursa Mebusu — Hakkâri Mebusu
A. Erozan — *Ü. Seven*

Kâtip
Kayseri Mebusu
İ. Kirazoğlu

Tahrirî sualler

1. — Ordu Mebusu Memiş Yazıcı'nın, ithal zaruretinde bulunduğumuz ve tevzie tâbi tuttuğumuz malların bir teşkilât vasıtasiyle tevzii hakkında ne düşünüldüğüne dair tahrirî sual takriri İktisat ve Ticaret Vekâletine gönderilmiştir. (7/136)

2. — Hatay Mebusu Şekip İnal'ın, Hatay vilâyeti ihtiyaçları için 1955 yılı içinde kaç ton demir tahsis edildiğine dair tahrirî sual takriri İktisat ve Ticaret Vekâletiyle İşletmeler Vekâletine gönderilmiştir. (7/137)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Lâyihalar

1. — Ankara Üniversitesi 1955 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun lâyihası (1/420) (Bütçe Encümenine)

2. — Askerî Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığına Bağlı İşçilere Mesken Yaptırmaları İçin Borç Para Verilmesine dair olan 6096 sayılı Kanunun 6302 sayılı Kanunla muaddel 1 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası (1/421) (Millî Müdafaa ve Bütçe encümenlerine)

3. — Bâzı silâh, mermi ve malzemenin Lübnan Hükümetine satılması hakkında kanun lâyihası (1/422) (Millî Müdafaa ve Bütçe encümenlerine)

4. — Sanayi, Maden ve Enerji Vekâleti kuruluş ve vazifeleri hakkında kanun lâyihası (1/423) (İktisat, Nafıa ve Bütçe Encümenlerine)

5. — Türkiye Cumhuriyeti ile Pakistan Hükümeti arasında hava servislerine ait Anlaşmanın tasdiki hakkında kanun lâyihası (1/424) (Hariciye ve Münakalât encümenlerine)

Tezkere

6. — İstanbul Mebusu Ziya Köktürk ve Siird Mebusu Suat Bedük'ün, teşrii masuniyetlerinin kaldırılmasına dair Başvekâlet tezkeresi (3/300) (Teşkilâtı Esasiye ve Adliye encümenlerinden kurulan Muhtelit Encümene)

Mazbatalar

7. — Devlet Hava Meydanları İşletmesi Umum Müdürlüğü teşkilât ve vazifeleri hakkında kanun lâyihası ve Münakalât ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/340) (Ruznameye)

8. — Devlet Hava Meydanları İşletme Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/417) (Ruznameye)

9. — Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in, Devlet Şûrası Kanununa ek kanun teklifi ve Dahiliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/90) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 10,15

REİS — Reisvekili Fikri Apaydın

KÂTİPLER : İhsan Gülez (Bolu), Ömer Mart (Kayseri).

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız, efendim.

(Malatya mebuslarına kadar yoklama yapıldı).

REİS — Celseyi açıyorum.

Bâzı tezkereler vardır, okutuyorum.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEY MÂRUZATI

1. — Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5611 sayılı Kanunla değiştirilen 16 ncı maddesinin tadiline ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmesine dair kanun lâyihasının geriverilmesi hakkında Başvekâlet tezkeresi (1/372, 3/302).

T. B. M. Meclisi Yüksek Reisliğine

17 . XII . 1955 tarihli ve 71 - 142/4106 sayılı yazımızla takdim edilen, 4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5611 sayılı Kanunla değiştirilen 16 ncı maddesinin tadili ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmesine dair olan kanun lâyihasının iadesine müsaade buyurulmasını saygılarımla rica ederim.

Başvekil
A. Menderes

REİS — Geriverilmiştir.

2. — Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun 5618 sayılı Kanunla değiştirilen 21 nci maddesinin tadiline dair kanun lâyihasının geriverilmesi hakkında Başvekâlet tezkeresi (1/296, 3/301)

T. B. M. Meclisi Yüksek Reisliğine

16 . VIII . 1955 tarihli ve 71 - 164/3001 sayılı yazı ile takdim edilmiş olan 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun 5618 sayılı Kanunla değiştirilen 21 nci maddesinin tadili hakkındaki kanun lâyihasının iadesine müsaade buyurulmasını saygılarımla arz ederim.

Başvekil
A. Menderes

REİS — Geriverilmiştir.

3. — Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in, Namıkkemal Mahallesindeki memur evlerinin satış ve resmî dairelere tahsisi suretiyle tasfiyesi hakkındaki kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri (2/11, 4/187).

Sayın B. M. Meclisi Reisliğine

Namıkkemal Mahallesi hakkında teklif ettiğim kanunu geriye aldığımı saygı ile arz ederim.

Budur
Mehmet Özbey

REİS — Geriverilmiştir, efendim.

4. — Çankırı Mebusu Kenan Çığman'ın, Namıkkemal mahallesindeki D ve E tipi blok evlerin Verem hastanesi yapılması hakkında kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri (2/20, 4/188)

Sayın Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Namıkkemal mahallesi hakkında teklif ettiğim kanunu geriye aldığımı saygı ile arz ederim.

Çankırı
K. Çığman

REİS — Geriverilmiştir, efendim.

5. — Kayseri Mebusu Hakkı Kurmel'in, Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5811 sayılı Kanunla muaddel 1 nci maddesinin (B) fıkrasının değiştirilmesine ve bu kanuna geçici bir madde ilâvesi hakkındaki kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri (2/234, 4/189)

Yüksek Reisliğe

18.I.1956 tarih ve 2/234 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5811 sayılı kanunla muaddel birinci maddesinin (B) fıkrasının değiştirilmesi ve bu kanuna geçici bir madde ilâvesine dair olan kanun teklifimin geriverilmesini rica ederim.

Kayseri
H. Kurmel

REİS — Geriverilmiştir, efendim.

6. — Seyhan Mebusu Ahmet Topaloğlu ve 3 arkadaşının, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Dahiliye Vekâleti vilâyetler kısmında değişiklik yapılması hakkında kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri (2/229, 4/186)

Yüksek Reisliğe

Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Dahiliye Vekâleti vilâyetler memurları kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 2/229 sayılı kanun teklifinin geriverilmesi için gereken muamelenin ifasına müsaade buyurulmasını saygılarımla arz ederim.

Konya	Seyhan
M. Bağrıaçık	A. Topaloğlu
Yozgad	Zonguldak
Ö. Erzurumluoğlu	S. Ataman

REİS — Geriverilmiştir, efendim.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — 1956 malî yılı Muvazenei Umumiye kanunu lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/355)

REİS — Bütçe müzakeresine başlıyoruz. Bir takrir var :

Yüksek Reisliğe

Bütçenin tümü üzerinde ariz ve amik görüşülmüş olduğundan, vaktin dar oluşu hasebiyle bundan böyle görüşmelerin, grup sözcüleri hariç, onar dakika olarak tahdidedimesini arz ve teklif ederim.

Seyhan
M. Ünaldı

REİS — Kenan Akmanlar.

KENAN AKMANLAR (Antalya) — Muhterem arkadaşlarım; bu takririn Bütçe Encümeni sözcülerinin 10 dakikadan istisna edilmesi suretiyle kabulünü rica ederim. Çünkü hakikaten bütçeye taallûk eden mevzularda birçok tenkidler yapılmıştır; belki bütçe raportörleri arkadaşlarımız bunlara cevap vereceklerdir. Elbetteki Bütçe Encümeni sözcüleri arkadaşlarımız, bütçenin bir an evvel çıkarılması için vakitten tasarrufun ne demek olduğunu bilirler, en kısa bir zamanda bu işi yapmaya çalışacaklardır; fakat sizden rica ediyor ve grup sözcüleriyle birlikte Bütçe Encümeni sözcüleri tâbirini de ilâve ederek bu şekilde kabulünü arz ve teklif ediyorum.

REİS — Grup ve Bütçe Encümeni sözcüleri hariç, diğer arkadaşların konuşmalarının 10 dakika olarak tahdidedilmesi hakkındaki teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

A — İstatistik Umum Müdürlüğü bütçesi

REİS — İstatistik Umum Müdürlüğü bütçesinin müzakeresine başlıyoruz.

Heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? Yok. Fasıllara geçilmesini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Fasıllara geçilmesi kabul edilmiştir.

F.		Lira
201	Maaşlar	938 638
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
202	Ücretler	1 848 087
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
203	Geçici hizmetliler ücreti	10 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
204	Ecnebi uzman ve hizmetlilerle bunlara yardımcı personelin ücretleri	1
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve	

F.		Lira
	yardımlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	20 100
207	Ecnebi dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 500
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D) fıkrasiyle 34, 38 ve 39 ncu madeleri ve 6122 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin (C) fıkrası gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	109 395
301	Merkez daireleri büro masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	129 000
303	Basılı kâğıt ve defterler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	70 000
305	Kira bedeli REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	90 000
306	Giyecekler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	15 000
307	Harcırahlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	71 001
308	4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi masrafları ve harcırahları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	8 500
309	Taşıt masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	12 000
403	Temsil masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	5 000
417	Çeşitli anket masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	175 000
419	Makine fişi ve mültigraf, foto ve sair malzeme satınalma masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	250 000
451	Yayın masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	215 000
452	4489 sayılı Kanuna göre staj için ecnebi memleketlere gönderileceklerin harcırahları ile başka her çeşit masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	30 000
453	Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği masraflar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	21 000
501	Geçen yıl borçları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1
502	Eski yıllar borçları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2
711	Makine alet ve malzeme onarımı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	20 000
751	Satınalınacak makine, alet ve malzeme REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	50 000

B — Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü Bütçesi

REİS — Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü bütçesinin görüşmlerine başlıyoruz. Tümü üzerinde söz istiyen, yoktur. Fasıllara geçilmesini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

F.		Lira
201	Maaşlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 831 168
202	Ücretler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 005 443
204	Ecnebi uzman ve hizmetlilerle bunlara yardımcı personelin ücretleri REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	36 000
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	84 200
207	Ecnebi dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D) fıkrasiyle 34. 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	149 655
301	Merkez daireleri büro masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	49 500
302	Vilâyetler büro masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	64 000
303	Basılı kâğıt ve defterler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	15 000
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	170 000
305	Kira bedeli REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	30 001
306	Giyecekler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 600
307	Harcırahlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	120 000
308	4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi masrafları ve harcırahları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	8 000
309	Taşıt masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	35 000
417	İşletme umumi masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	650 000
450	Teknik Üniversite ve yüksek okullarda okutulacak öğrencilere verilecek burslar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	52 125
451	Yayın masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	28 000
452	Staj masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	23 600
453	Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği masraflar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	19 601
476	Memur ve hizmetlilerin kurs masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	60 000
501	Geçen yıl borçları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 500
502	Eski yıllar borçları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	3 050
701	Yapı onarımı ve küçük yapılar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	30 000
711	Mevcut makine, alet ve malzeme onarımı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	7 000

F.		Lira
742	Meteoroloji istasyonları yapı masrafları	60 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
751	Satınalınacak makine, alet ve malzeme	50 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
752	Motörsüz taşıtlar satınalma karşılığı	1
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

C — *Diyanet İşleri Reisliği Bütçesi*

REİS — Diyanet İşleri Reisliği bütçesinin müzakeresine başlıyoruz. Söz alanlar : Ömer Bilen, Nuri Ocakcıoğlu, Hüseyin Çimen, Sinan Tekelioğlu, Hulûsi Bozbeyoğlu.

Söz Ömer Bilen'in.

ÖMER BİLEN (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, Demokrat Parti iktidara geçeli 6 sene oluyor, maddi sahada hayati unsurların hepsini eline almıştır, hakkiyle vazife görmüştür, bunu böylece kabul etmek bir vecibedir, fakat mânevi sahada, diyanet sahasında lâzımgelen dikkat ve itinayı göstermemiştir. Diyanet İşleri bütçesinde her sene bir fazlalık görülüyor, fakat Diyanet İşlerinin ehemmiyeti ve şümulü itibariyle bu bence hiçbir şey değildir. Çünkü maddi ve mânevi sahada ileri olursa o zaman o millet refah ve saadet bulur. Bir tarafı terakki eder bir tarafı da olduğu gibi terk edilirse bir şey olmaz. İcabında biz demokratlar şunu yaptık, bunu yaptık, Halk Partisi bunu yaptı diyerekten bir de aramızda münakaşaya girişmeye lüzum yoktur. Evet onlar yapmadılar, biz yaptık, ama, lâyıkı veçhile diyanet meselelerini, mânevi meseleleri hakikaten lüzumlu derecelere yükseltmedik mi, yükseltmek mi istemedik onu bilmem. Çünkü her tarafta köprü istiyorlar, yol istiyorlar, çeşme istiyorlar, hepsini istiyorlar. Bunları yapıyoruz, iyidir, vatanseverliktir. Ama, (hükmülvatan mineliman.) Memleketin mânevi sahada ilerlemesi icabeder. Maddi bakımdan ilerlesek, göklerde tayeran etsek, yine lâyık olduğu ehemmiyeti bulmaz. Onun için 3 milyar küsur milyon liralık bütçe içerisinden Diyanet İşleri için hiç olmazsa 40 milyon lira ayrılmalıydı. Senelerce ihmal edilmiş olan bütçe bununla tamamlanamaz. Böyle her sene verilecek birer milyon lira ile bu sahadaki gerilik giderilemez. Yurdun her tarafından geliyorsunuz; imam, hatip kadrosu istiyorsunuz, Güzel. Sonra icabında bunun daha mütekâmil olmasını istiyorsunuz. İstiyorsunuz ama, bunların hiçbirisi yerine getirilmiyor, veya getirilemiyor. Bu hususa biraz ehemmiyet vermek lâzımdır.

Sonra arkadaşlarımız, hepimiz vilâyetleri dolaşıp geliyor ve hükümetten çeşme, yol, köprü istiyoruz. İyi ama, o bir tarafta, mânevi sahada bizden imam, hatip, müezzin, hafız muallimi istiyorlar. Halbuki bu elemanların ücretleri o kadar az ki, bu para ile bunları elde tutmak veya yenilerini yetiştirmek mümkün değil. Bunlara bu bütçe ile de bir şey yapılamadı. Bütçe Encümeninde o kadar rica edildiği halde 70 lira ile çalışan bu insanların kadroları 170 liraya bile çıkarılamadı. Biz zannediyoruz ki Bütçe Encümeni bu fakir diyanet bütçesinden kısıntı yaparak bütçeyi tanzim etmek istiyor ki, bu olamaz. Adalete uymıyan bir taksim, kimseyi ve bizleri memnun edemez. Onun için bu hususa biraz ehemmiyet göstermemiz lâzımdır.

Evet, bütün dünyanın her yerinde salah yolu mânevi terakkide aranmıştır. Bizim dinimiz ekmel-i edyandır. Dinimize karşı bağlılık göstermezsek birçok tehlikelerle karşı karşıya kalırız. Bugün kızıl tehlike her tarafı sarmıştır. Durmadan tehdidediyor. Bunu önlemek için mutlâka dinimize ehemmiyet vermek lâzımdır. Din kadar önde mânevi bir kuvvet yoktur. Biz neden bunu ihmal ediyoruz ve niçin ihmal edelim? Bunu biz ihmal edecek olursak, Allah göstermesin bir akıntı başlarsa o vakit bunun önüne geçilmek çok zordur. Milleti mânevi sahalarda takviye etmek lâzımdır. Allah korkusu olmıyan bir millette hiçbir şey olmaz. O milletten hiçbir şey beklenmez, beklenmiyor da. Bütçe şöyle imiş, böyle imiş, bunlar bu ulvi meselede aslâ mevzubahs edilmemelidir. Memleket meselesi mevzuubahistir. Re'sül hikmetü muhafetullah, yani her işin başı Allah korkusudur. Allah korkusu olmıyan bir memleketten hayır gelmez. Bu da ne ile olur? Birisi diyor ki, «İmamlar ne iş görür?» Bu ne demektir? Kolay mı şafakta kalkıp «Allâhü Ekber» demek? Kolay mı?

Evet, vaktiyle köy ağasının birisi uşağına : «Sen bir namaz kıl, ben sana beş kuruş vereyim»

demiş. Adam hemen namaza durmuş. «Ağası ; Yok öyle olmaz, önce abdest alacaksın» deyince uşak : «Yok o olmaz, ona sulu namaz derler, 500 kuruşa bile kılınmaz» demiş. Abdest almadan, oruç tutmadan müslümanlık olsa onu herkes yapar. Onların kadrini bilelim, her sabah bizi salâte, felâha davet ve teşvik eden fakirlerin hakkını yemiyelim.

Hepiniz bu dâvayı iyi bilirsiniz. Buraya ilk geldiğiniz zamanlarda, iman diyoruz, din diyoruz, hademei hayrata yardım diyoruz. Ondan sonra zaman geçiyor, unutuyor ve ara sıra onlara yükleniyoruz. Bugün nasıl oluyor, bir palto tutan adama 100 lira verdiğimiz halde beş vakit ezan okuyan, beş vakit namaz kıldıran ve kendilerine teslim ettiğimiz camilerin temizliğini yapan kimselere niçin 100 lira vermek istemiyoruz, niçin esirgiyoruz. Hepimiz müslümanız ve bununla iftihar ederiz ve müslüman olarak kalacağız. Müslüman olarak kalmak için de sureti katiyede müslümanlığın icaplarını yerine getirmemiz vazifemizdir. Camilerimizde va'zeden, müftülüklerde çalışan, diyanet işleri teşkilâtında hizmet gören, hâfız ve muallimler ve bütün hademei hayrat açtır. Bunların karnını doyurmak lâzımdır. Biz dinimize ne kadar kıymet verirsek o kadar şeref buluruz. Asırlarca Türk milleti efendi olarak yaşamıştır. Hattâ cenabı Peygamber şöyle buyurur, «Eğer iymanü islâm denilen nesne süreyya yıldızında asılı olsaydı, onu Türkler indirirdi.» Evet biz indirdik.

Biz dinimizi lâyıkı ile, istenilen şekilde ifa etmezsek Hazreti Peygamberimizin ruhu sızlar, kalbi sızlar. Bu hususta itina göstermezsek, bu millete mensup kimseler dinimize ait ahkâmı kavaidi bilmezlerse vebali ağır olur, yanlış yola diderler. Onun için bu hususta hassasiyet göstermek lâzımdır. Hazreti Peygamberimiz Medine'den Mekke'ye giderlerken gittiği yollarda cami yaptırdı, mesçit yaptırdı ve asırlarca yapılan harbler, darblar buralardan sevk ve idare olundu. Cami ve mesçitlere iyi bakalım, İslâmiyetin selâmeti bunlara bağlıdır.

Diğer hususlarda da imar lâzımdır, fakat mânevi sahadaki imar ihmal görürse iyi bir mâna ifade etmez. Evlâtlarımızı Allah korkusu ile yetiştirelim, bu ihmal edilemez.

Maarif bütçesinde, diğer bütçelerden alınıp buraya verilebilir, Diyanet İşleri bütçesi bugün diğer bütçelere nazaran üçüncü yahut dördüncü olarak hiç mertebesindedir. Bunu böyle kabul etmek lâzımdır. (Yaşa hoca, sesleri, gürültüler)

Allah hepimizi muvaffak etsin, biraz vicdanımızda bir hareket başlasın.

REİS — Vaktiniz tamamdır, efendim.

ÖMER BİLEN (Devamla) — Bu bütçe her şeye müsaittir de, Diyanet İşlerine mi müsait değildir? Biraz insaf edin. (Bravo hoca, sesleri, gülüşmeler)

REİS — Nuri Ocakcıoğlu. (Yok, sesleri)

Hüseyin Çimen.

HÜSEYİN ÇİMEN (Burdur) — Muhterem arkadaşlar; Meclisin yaz tatilinden istifade ederek gittiğimiz seçim bölgemiz olan köylerimizden edindiğimiz intibalara göre din hakkında edindiğimiz malûmatları bu kürsüden hepinize kısaca arz etmek isterim.

Muhterem arkadaşlar; 1955 yılı Diyanet İşleri bütçesi konuşmamda tamire muhtaç binlerce camilerimize gerekli yardım yapılmasını bu kürsüden rica etmiştim.

Demokrat iktidarımızın istenilen bu tahsisatı verdiğinden dolayı yüksek huzurlarınızda teşekkür etmeyi bir borç bilir, aşağıdaki temennilerimizin kabulünü rica ederim.

Bir milletin değer ulvi işleri kadar mânevi bir dayanağa da ihtiyacı vardır. Bu sebeple :

1. Şehir ve kasabalarımıza olduğu gibi köylerimize de iman kadrosunun verilmesi lâzımdır. Çünkü köylerimiz şehir ve kasabalara nazaran yardıma daha çok muhtaçtır.

2. Hademei hayarata verilen 75 lira çok azdır. Bunun 100 liraya çıkarılmasını Yüksek Meclisimizden rica ederim.

3. Millet hizmeti gören bütün memurlarımız gibi hayrat hademesinin de emeklilik hakkının tanınması çok âdilâne olur, kanaatindeyim.

4. İmam - Hatip okulundaki talebelerin han ve otel köşelerinden kurtarılması için yatılı olarak gerekli tedbirlerin alınmasını hassaten rica ederim.

5. Şehir ve kasabalara olduğu gibi köy camilerimize imamlar için birer cübbe yaptırılmasına zaruret vardır.

Aziz arkadaşlar; hepimizce malûm olan şu acıklı tarafını bahsetmeden geçemiyeceğim :

1950 yılından evvel yani Halk Partisi iktidarı zamanında köylerimiz camilerine korkudan kimse giremezdi. Köy korucusu ekinden bahçeden topladığı keçi, koyun, sığır gibi hayvanları getirir, camiye kapatır, sonra sahibi gelir, ücretini verir, hayvanları camiden alır götürürdü. İşte bunları hep gördük. Allah bir daha o günleri göstermesin!

Yıllardan beri ihmal edilen mübarek dinimizi ele alan demokrat hükümetimize yüksek huzurlarınızda tekrar teşekkür ederken yukarda arz ettiğim dileklerimin kabulünü Yüksek Meclisten rica ederim. Takdir sizindir.

REİS — Sinan Tekelioğlu.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Muhterem arkadaşlar; Ömer Bilen arkadaşımız Halk Partisi zamanında mebus olmadığı için Demokrat Parti zamanında din hakkında neler yapılmış olduğunu bilmezler. Müsaade ederseniz bu hususta bir nebze bahsedeceğim.

Arkadaşlar; o zamanlar bu kürsüde hiçbir kimse Allah kelimesini ağzına alamazdı. Hattâ bir kongrede bendeniz dinden bahsettim, beni taşlamaya kalktılar. Adana'ya gittiğim zaman; «Öyle bir namussuz papucu büyük mebus seçtik ki, bizi rezil etti» dendiğini işittim.

Tamamiyle ortadan kaldırılmak istenen bu mukaddes dini yine Demokrat Parti ayağa kaldırdı. Allah Demokrat Partiden razı olsun (Soldan, âmin sesleri)

Bakınız arkadaşlar, ben bu kürsüye çıkıyorum, din hakkında konuşuyorum. Her yerde camiler, ibadethaneler açık. Herkes istediği gibi konuşabilir, ibadet yapabilir. Her yerde camiler yapılıyor. Çukurova'ya girdiniz mi, her yerde camileri eflâke ser çekmiş olarak görürsünüz. Lâyik bir devlet kendi idaresi dâhilinde bulunan insanlardan her hangi birinin dinine tecavüz etmez. Lâyiklik demek; bütün dinlere aynı kuvvet ve salâhiyeti vermek demektir. Nasıl ki, hıristiyanlar, museviler ibadethanelerine lâyik oldukları yeri veriyorlarsa müslümanlar da veriyorlar.

Diyanet işlerinin bütçesi 17,5 milyon değildir. Evkaf İdaresinin, imam - hatip mektepleri dolayısiyle, Maarif Vekâletinin bütçesinden daha birtakım paralar verilmektedir. İnşaallah daha da yüksek olacaktır. Halk Partisi vaktiyle dine ait mesaili tedvir etmiş olan Evkaf İdaresinin altından girmiş, üstünden çıkmıştır. Evkaf İdaresine hükümet yardım etmezse bu idare, memurlarına maaş dahi veremiyecek bir hale gelmişti. Onun için Demokrat Partiye teşekkür etmekten başka yapacak bir şeyimiz yoktur. Her gün biraz daha ilerlemektedir, Yenişehir'de bir cami yapıldı, bir daha yapılıyor. Bu, bu milletin dinine hürmetten başka bir mâna ifade etmez, ona lâyık olduğu ehemmiyeti vermekten başka bir şeyi ifade etmez.

Arkadaşlar, ben Demokrat Partiden bir şey daha istiyeceğim; imam ve hatiplerin maaşları çok azdır, minareye çıkarlarken ayaklarının titrediğini ben evden duyuyorum. Çünkü, insan 75 lira ile minarenin merdivenlerini çıkamaz. Onun için çok rica ediyorum, bunlara hiç olmazsa orta mektep mezunlarına verdiğimiz parayı verelim, terfih edelim. Bunu yapmak şimdi mümkün olmazsa hiç değilse 100 lira verelim. Zaten 100 lira da bir para değildir, ama ellerine biraz daha fazla para geçer, bu suretle onlar da nafakalarını temin ederler.

Din demek irtica demek değildir. Onu bu suretle düşünenler onun üzerine toz serpmişlerdir Din ne kadar terakki ederse, millet de o kadar terakki eder. Hattâ İlâhiyat Fakültesi, İmam - Hatip okullarında yetişen gençler halkımızı cahil hocaların, hiçbir şey milmiyen hocaların ellerinden kurtarıyorlar. Bu suretle onların hizmetleri çok büyük olacaktır. Bu İmam - Hatip okullarına lâyik oldukları ehemmiyeti verelim. Bu suretle halkımızı cahil hocaların elinden kurtaralım. Mâruzatım bu kadardır.

REİS — Hulûsi Bozbeyoğlu.

HULÛSİ BOZBEYOĞLU (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, yaşıma başıma bakıp ta din aleyhinde konuşacağımı zannetmeyiniz. Ben de bir müslüman çocuğu olarak din lehinde konuşacağım.

Yüksek malûmunuzdur ki, bizim dinimiz İslâm dinidir, ve bu din dinlerin en sonu ve en mükemmelidir. Bütün insanlığa ait ve bütün asırlara ait umumi ve fıtrî bir dindir. Bizim dinimiz bir necat ve felah yoludur. Bir saadet ve selâmet kaynağıdır. Bu itibarla bundan, bu velveleyi dini Muhammediden kimse müstağni kalamaz. Ve hiçbir islâm bu ilâhi ilim ve irfan güneşinden kendisini uzak tutamaz.

Arkadaşlar, diyorlar ki, din lâyikliğe aykırıdır. Arkadaşlar, böyle bir şey yoktur. Lâyiklik

dinsizlik demek değildir. İnkılâp dini yıkmamış dini ilâ etmiştir. İnkılâp hurafata düşmandır. Keza medeniyet dediğimiz ve objektif tezahürlerine şahit olduğumuz bugünkü seviyei içtimaiyemiz de, dine düşman ve ona zıt değildir. Din, Allâh ile insan arasında bir vasıtai telâkidir. Ve bütün vicdani kanaatler muhteremdir. Ve dini islâm muvacehesinde taarruz ve müdahaleden masundur.

Sonra arkadaşlar din ve hususiyle bizim dinimiz mânii terakki değildir. Bu din sayesinde yer yüzü hakiki bir medeniyete kavuşmuştur. Nezih bir insaniyet ve çok mesut inkılâplara sahne olmuştur. Dinimiz yer yüzüne adalet, müsavat ve kardeşlik getirmiştir. Bugün, şurada burada inikat eden paktların anlaşma ve birleşmelerin savunduğu dâvalar dinimizin dâvalarıdır. Bu dâvaları bundan 14 asır önce, yer yüzüne dinimiz getirmiştir. Türk'ü muzaffer kılan Şarkta, Garpta ve dünyanın şurasında, burasında hâkim ve muvaffak kılan esbap arasınsında islâm dininin de, büyük hissesi vardır. Bu millet, uzun tarihi boyunca bu dinin ışığı altında, hareket etti ve misli görülmemiş itilâlara mazhar oldu. Arkadaşlar, uzağa gitmeye lüzum yok, yakın tarihimiz buna misaller verebilir. Biz bir millî mücadele yaptık bütün cihanı husumete karşı koyduk. Bütün dünya işte bu zaferin hayranı ve takdirkârıdır. Acaba bu mücadeledeki, muvaffakiyetimizde erbabı dinin köy köy dolaşarak bütün vicdanı beşeriyeti lerzedarı hicabeden kıymetnüma felâket muvacehesinde bütün dilâveranı memleketi din ve milleti ve bu güzel vatanı müdafaa için cepheye koşturmasının büyük tesiri yok mudur? Bu millet Allahü Ekber sesinin minarelerinde dinlenmesi için neler yapmamıştır. Reisicumhurumuz Celâl Bayar o elîm günlerde, Galip Hoca kılığına girerek millî menfaatler emrinde milletin bu hissini elinde tutarak, onu yer yer harekete getiren bir Türk büyüğü değil midir? Keza Atatürk, bu devleti kurarken ve bunca felâketlerlerden bu milleti tahlis ederken dine hiç iltifat etmemiş midir? İşte arkadaşlar çok büyük ve millet ve insan olarak kendisinden müstağni kalamıyacağımız uhrevi ve dünyevi bir mevzu karşısındayız. Bunu bu kürsüye getiren herkese mürteci damgasını basmaya hakkımız yoktur. Artık bu meselenin bu kürsüde bütün vuzuhu ile halli zamanı gelmiştir. Ben ki, yaşı ve kültürü itibariyle, tamamen Cumhuriyetin malıyım. Bu itibarla bu hakikatı bendeniz ifadeye çalıştıktan sonra içimizde dinî tedrisat görmüş ve bu dinin tarihimiz boyunca mesut neticelerini bizzat müşahede etmiş olan arkadaşların bu hususu bütün vuzuhiyle ortaya atmaları lâzımgeldiğine kaaniim.

Biliyorsunuz geçenlerde Sayın Menderes bir konuşmasında dini ele almış, Konyalılara ortaokullarda din dersi okutacağız, demiş bu er geç tahakkuk edecek olan hakikatı tebşir etmiş. Bunu iyi görmiyen bâzı muhalefet çevreleri Menderes'in bu konuşmasını ele aldı. Yazık ki, bir kısım matbuat da ona iştirak etti. Ama bütün bir millet, bu nutuktan son derece mütehassis oldu. Mütena'im oldu. Ne zaman din mevzuubahis olursa, sanki dinsizliğin ifadesi imiş gibi Büyük Atatürk ileri sürülüyor, onun mânevi şahsında gençlik tahrik ediliyor.

Arkadaşlar, bu doğru değildir. Atatürk asla disiz bir adam değildi. Hiçbir zaman din ve diyanet aleyhine söz söylememiştir. Bahusus Atatürü, bence inanmış ve dindar bir adamdır. Eğer inanmasaydı. Eğer Allah'a belbağlayıp, böyle, hududu, tahammülü aşan çetin bir mücadeleye girmeseydi, bu milleti kurtaramazdı. Bu milletin kurtuluşuna onun meftun olduğu cengâverlik hassası kadar Atatürk'ün rehberliği ve onun inandığı Allah ve hakikat dâvası da âmil olmuştur. Atatürk'ün inkılâpları, onun bu memlekete getirdiği yenilikler, dinin de dâvalarıdır. Ve dine aykırı değildir. Dinin empoze ettiği prensipler şöyle bir gözden geçirilirse, onun bu yeniliklerinin hiçbir zaman dine zıt olmadığı görülür. Arkadaşlar, Atatürk din değil hurafat düşmanıdır. O müspet ilim taraftarıdır. Ve ruhlara dayanan Allah ve hakikat aşkının en mütecellit misalidir. Hurafeyi ilga etmiştir.

Türk milletine lâyık olduğu medeni seviyeye ulaşmasını temin etmiştir. Tarikatları kaldırmıştır. Meskenete nihayet vermiştir. Dini istismar edilmekten kurtarmıştır. Ve onu sâf ve nezih hüviyeti ile ayakta tutmuştur. İşte bize düşen vazife de arkadaşlar, onu bu hüviyeti içerisinde gelişmesini temindir. Allah sesi, bu semalarda daima duyulmalıdır. Bu dünyaya Onun sesini duyarak geldik. Ve duyarak gideceğiz. Bu unutulmamalıdır.

Bugün birçok köylerimizde biliyorsunuz mektep yoktur. Köy sekenesinin ve çocuklarının

vebali kara bir gölge gibi ahrete kadar bu milletin kaderine el koymuş, eski idareleri elbette takibedecektir. Düşünelim ki, mektebi olmıyan köyde, dine ve müspet ilme aşina bir imam da yoksa, o yeri ne büyük bir zülmet kaplamıştır. O yer sekenesi ne derece azîm bir vahşet içerisindedir. Eğer Türkiye'de bugün böyle köyler yoksa, o, milletimizin yüksek fıtratındandır. Ve tamamen istisnai bir hâdisedir. Bugün Hıristiyan dünyasında papazsız ve kilisesiz köy yoktur. Kutsiyetine inandığımız İsa kitabı gelişsin de bütün kâinatın efendisi ve Allah'ın sevgili Muhammed'inin neşrine memur edildiği din, arzulanan musaffa bir inkişafa mazhar kılınmasın. Bu doğru değildir. Başbakanı takdir ediyorum. En hayati ve en içtimai bir dâvamıza el koymuştur. Allah sâyini meşkûr etsin. İnşaallah muvaffak olacaktır. Milletin arzusu da budur. İnanmıyanlar anket açıp millete sorsunlar. Onlar için son husran yılları da yaklaşıyor. Biz millet iradesiyle işbaşına gelmiş bir iktidarız. Onun müspet ve hayati temayülâtını devletleştirmek zorunda olan bir Meclisiz. Vazifemizi yapalım. Ve 75 lira gibi cüzi bir ücretle bir imam istihdam edilmez. Bunu da bilelim.

Ve artık yurdun ücra köşelerine medeniyet ve müspet ilme aşina toleranslı din adamlarını salalım. Mâruzatım bundan ibarettir.

Heybeli Ada'da bir Ortodoks kilisesi vardır, bir de papaz mektebi vardır. Bu mektep dünyanın her tarafına ve bütün Ortodoks âleme papaz gönderir. Bunu hiçbir zaman irtica ve lâikliğe aykırı görmezler. Bizde imam - hatip okulları ve İlâhiyat Fakültesi açılırsa hemen irticadan ve lâikliğe aykırılıktan bahsedilir ki, bu doğru değildir. Kuranın ihtiva ettiği ulvi esasları iyice tetkik edecek âlimler yetiştirmek zorundayız. Bu itibarla dini tetkik edecek olan müesseselerin ıslahı ve bu gayeye doğru olan hareketleri teşvik etmek lâzımdır.

Mâruzatım bundan ibarettir. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

REİS — Osman Turan.

OSMAN TURAN (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, memleketimiz yarım asırdan beri gittikçe şiddetini artıran bir mânevi buhran içindedir. Bu bahranın mevcudiyetini hissetmiyen yoktur. Hissetmiyenler varsa bunlara sadece tarihî ve sosyolojik vakalara dayanarak medeniyeti değiştirici hâdiselerin cemiyetlerin yaşıyageldikleri mânevi nizamı da sarsması lâzımgeldiği hakikatını hatırlatmak lâzımdır. Hepimiz de bu hususta bir şeyler hissetmekteyiz. Bu mevzuda şu 10 dakika içinde ciddî bir şey söylemeye imkân yoktur. Kısaca arz edeyim.

Mânevi meselelerimizi üç grupa ayırmak mümkündür. Birincisi ilim: Medeniyet yolunda yaptığımız inkılâpların asıl hedefi ve temelinin ilim olması icabetmektedir. Bu esasa doğru attığımız adımlar bugün de tatmin edici ilerlemeler kaydetmedi. Karşılaştığımız maddi ve mânevi birçok sıkıntıların menşeini mâneviyat buhranında aramak, ilim, kültür ve mefkûre bakımından kifayetsiz durumumuzla alâkalı görmek icabeder. Bu buhranları üçe ayırırken ikincisinin talim ve terbiyeye, maarif siyasetimize aidolduğunu belirtmek iktiza eder. Bir memleketin millî temellerine dayanan, gençliğin mefkûre aşkını veremiyen bir talim ve terbiye, o memleketin münevverinin kalitesini yükseltemez.

Üçüncü meselemiz de, din meselesidir. Biliyorsunuz 30 seneden beri inkılâplarımız dinden gelen taassuba karşı bir reaksiyon mahiyetini almıştır. Bunda haklı idik. Fakat Türk münevveri tarihte olduğu gibi, bugün de böyle bir reaksiyon yaparken cemiyetin temellerini sarsacak bir istikamete yönelmiştir. Yani bir ihtiyacı karşılarken, öteki ihtiyacı tamamiyle ihmal etmişizdir. Tarihte hiçbir kavim dinsiz kalmamıştır. En küçük topluluktan en mütekâmil cemiyetlere kadar insanların din müessesesine bağlı olduklarını biliyoruz.

19 ncu asırda din müessesesinin yalnız ehemmiyetine değil, lüzumuna kail olmıyan felsefi fikirler meydana çıktı. Bunlar iki gruptur. Birisi Pozitivistler yani ilmî felsefe mensuplarıdır. Bunlar dinin lüzumunu inkâr ettiler. Fakat medeniyetin bu derece inkişaf göstermiş olmasına rağmen ilim ile din arasında ciddî bir ihtilâf mevzuu kalmamış, din ile ilim arasındaki mücadele ilmin gelişmesiyle bilâkis sona ermiş, her ikisi de birbirinden ayrılan sahaları içinde kalmanın lüzumu meydana çıkmıştır. Yalnız ilme dayanmıyan marksistler, dinin lüzumsuzluğuna inandıkları için, mücadele etmekte ve fakat bu mücadele tamamiyle gayriinsani ve gayriilmî bir mahiyet almış bulunmaktadır. Yani bu, insan haklarına, insan vicdanına

hürmet edecek bir yolda değildir. Memleketimizde yapılan inkılâplar dolayısiyle sarsılan dinî nizam yeniden ele alınmak mecburiyetindedir. Filhakika bir cemiyet maddi bakımdan bütün hamleleri yaparken mânevi bakımdan da bir nizam kurulmazsa, yani bir muvazene tesis edilmezse o cemiyetin aksak tarafı olmak lâzımdır. Dinin ilmen lüzumu sabit olmasına rağmen bugün din aleyhtarı birtakım temayüller, sadece inkılâpların âkıbetinden korkma endişesiyle harekete gelmektedir. Biz bu iki unsur arasında, inkılâpla din mevzuu üzerinde bir ahenk kurmak ve bunların çatışmalarını önlemek mecburiyetindeyiz. Filhakika memleketimizde lâiklik, Garp'teki şekli ile, birçok sahalarda olduğu gibi, taklit esasına dayanarak şekle bağlanmaktadır. Meselâ Fransa'yı misal olarak almışızdır. Fransa'da lâiklik devletin din ile bütün münasebetlerini kesmiş olması şeklindedir. Bu, Fransa'nın cemiyet bünyesine göre doğrudur. Çünkü Fransa, devletin yanında muazzam bir klise teşkilâtına maliktir. Bizde de böyle bir teşkilât mevcuttu; yalnız orta çağdan kalan, orta çağın en ileri felsefesine dayanan bu teoloji zamanla inhitat etmiş ve hurafelerle meşbu bir hale gelmişti, ki bu, terakkimize mâni idi.

REİS — Bir dakikanız kalmıştır, efendim.

OSMAN TURAN (Devamla) — Zaten endişem bu olduğu için konuşamadım. (Soldan, «Grup adına konuş», sesleri) Grup adına konuşmak hakkını bana verdiğinizden dolayı çok teşekkür ederim. Tarihte medeniyetlerin inkişafında, ilim ve felsefenin tekâmülünde, içtimai nizamın kuruluşunda din, ne kadar büyük bir rol oynarsa, beşeriyetin son tekâmülü neticesi meydana çıkan vicdan hürriyeti yani lâiklik o kadar mukaddes, o kadar mütekâmil bir safhadır. Bu iki unsuru yekdiğeriyle ahenkleştirecek bir yolu bulmak mecburiyetindeyiz. Garp'te lâyiklik müessesesini vücuda getiren âmillere kısaca bir atfı nazar edersek; orta çağda din müessesesi, Avrupa'da maddenin ve hayatın tamamiyle aleyhine çevrilmiş ve hayatı inkâr eden bir istikamet almıştı. Bu durumda Garp'te medeniyet inhitata uğramıştı. Dinlerin, cemiyetlerin tekâmülü bakımından haiz oldukları ehemmiyet yanında menfi rolleri de olmuştur. İslâm din ve medeniyetinin Avrupa'ya tesiri neticesinde yeni bir din ve fikir hareketi başgöstermiştir. Bu bilhassa İslâm Filozofu «İbnirrüşt» ün tesiriyle başlamıştır. Yeni yeni fikir hareketleri, mezhep mücadeleleri doğmuş, bunun neticesinde mücadeleleri önlemek için Garp'te din ile vicdan hürriyetini ayırmak mecburiyeti hâsıl olmuştur. Bizde din ve mezhep mücadelesi olmamıştır. Tarihte birkaç, mezhep mücadelesi eşklinde görülen hareketler hakikatte siyasi mahiyeti haizdir.

Bizdeki lâyiklik hareketleri iki sebepten ileri gelmiştir : Birisi Garp medeniyetine girmek için dinî taassuptan gelen mânileri, engelleri ortadan kaldırmak, ikincisi; vicdan hürriyetinin kutsi ve insani mahiyeti dolayısiyle onu tesis etmek.

Şimdi; dinin lüzum ve ehemmiyetini kabul ettikten sonra veya kabul etmiş olsa bile cemiyetin bu insani ve demokratik hakları icabı milletimizin ıstıraplarına mânavi sahada dikkat etmek mecburiyetindeyiz.

Memleketimizin bünyesine baktığımız zaman bu memleket otuz seneden beri din kültüründen mahrum kalmış, din müesseseleri tamamiyle mahalle imamlarının elinde hurafelerle meşbu bir hale gelmiştir. Bu şekilde münevveri tatmin etmiyen din anlayışı münevverle halk arasında bir uçurum yaratmıştır. Sağlam, muvazeneli bir cemiyet olabilmek için böyle bir durum tehlike arz eder. Bu tehlikeyi önlemek için çareler düşünmek mecburiyetindeyiz.

Zaman zaman ileri sürülen cihet şudur : Türkiye'de lâyiklik hiçbir zaman din aleyhtarı bir tatbikat göstermemiştir. Hakikat tamamiyle aksidir. Vakaa Türkiye'de camilere hiçbir tecavüz olmamıştır, ibadet tamamiyle serbest bırakılmıştır, fakat din ve vicdan hürriyeti bundan ibaret değildir. Bunun dışında din tedirisatı müesseselerinin kurulması lâzımdır. Bizim eski müesseselerimiz zamanın medeniyetine ayak uyduramadığı için ilga edildi, yerine İlâhiyat Fakültesini, İmam - Hatip mekteplerini kurduk. Bu fakülte diğer üniversite şubeleriyle mütenasip bir seviyede idi. O da kapanmıştır, kapatılmıştır. 30 sene yeni nesil dinî tedrisattan mahrum kalmıştır.

Muhterem arkadaşlar; dünyada yalnız, af buyurunuz tekrar ediyorum mazur görsünler, yalnız Sovyet Rusya'da din tedrisatı yapılmamıştır, bir de Türkiye'de. Bu mukayeseden dolayı affınızı rica ederim, hakikat budur. Yapılamamıştır din tedrisatı.

Bir fark daha var arkadaşlar, derler ki : «Din yasak edilmemiştir. Vaziyet şudur : Eski müesseseleri kapattık, elbette kapatacaktık. Yenilerini açamadıksa. Evlâdını ana, baba okutsun.» Ana, baba fizik kimyayı nasıl okutamazsa din derslerini de okutamaz. Hocaya, imama gönderdiğimiz zaman da, hepimiz şahidiz, imamlar hapse atılmışlardır. Tatbikat böyledir, belki de zaruri olduğu için böyledir. Ben, bugün üzerinde durmamız lâzımgelen bir meseleyi arz etmek istiyorum.

Münevver arkadaşlarımla konuşurken onlara şunu söylerim : Din tedrisatı yalnız akide ve terbiye meselesi değil, aynı zamanda ahlâk ve kültür meselesidir. Münevverler, tarihin bütün sayfalarını dolduran, bugün cemiyetin esasını ve mânevi hamurunu teşkil eden bin müessesesi hakkında ana fikirlere sahip değilse bu münevverin hakiki Türk münevveri olamıyacağını ısrarla söyliyebilirim ve bu, doğrudur. (Bravo sesleri) Ben münevver olarak, Hiristiyanlığın ana hatlarını bilmezsem kendimi münevver saymam. İslâmlığın esaslarını bugünkü münevvere soracak olursanız, alacağınız cevap sizi müteessir edecektir ve durum budur.

Şimdi bunun yanında ne olmuştur? Zamanla İlâhiyat Fakültesi açılmıştır. İlâhiyat Fakültesi Avrupa'da ciddiyetle karşılanmış ve alâka görmüştür. Din üzerinde yeni bir kalkınma vardır, zanniyle orada, birçok ve çeşitli maksatlarla makaleler yazılmıştır. Bunlardan birisi şudur : Amerika'da 1955 senesinde bir profesör şöyle diyor. «Türkiye'de münevverler dine karşı ya lâkayıttırlar, yahutta din inkılâplara mugayir görülmektedir. Binaenaleyh din tamamiyle hurafelerle mâlûl bir durumdadır ve bu din ancak halk kitlesi arasında kuvvetlidir.» Böyle diyor ve Hiristiyanlığı yaymak için misyonerlere birtakım tavsiyelerde bulunuyor. Ben burada dindar veya dinsiz bir insan olarak değil, bir münevvere terettübeden bir vazifeyi yapmak maksadiyle konuşuyorum.

Arkadaşlar, ben misyonerlere kızmıyorum. Çünkü onlar bir sevap işlediklerine kaanidirler ve dinsiz bir kitleyi dine davet ederek onları ıslah etmeyi düşünüyorlar. Fakat arkadaşlar Türkiye Hiristiyan olursa; gerçi 20 nci asırda toptan din değiştirmek bahis mevzuu olamaz ama, böyle bir şey tasavvur edecek olursak bu, Türk milletinin inhilâli olur. Binaenaleyh bizim için din mânevi temellerimizden biridir. Lâyikliği şeklî mânadan kurtarmak, onun hakiki mânasını temin etmek lâzımdır. Lâyiklik hakiki mânasında vicdan hürriyetini temin etmektir. Bugün Türk milletinin % 95 veya 99 u dindardır. Ama isterse % 99,5 dindar olsun. Geriye kalan o küçük kitlenin vicdani hürriyetine hürmet etmesini bilmezsek kendimizi lâyik telâkki edemeyiz.

Arkadaşlarım, memleketimizdeki buhranlardan birisi de bu iki tazyik arasında kalışımızın neticesidir. Tazyiklerden birisi de inkılâp endişemizdir. Hakikaten gayemiz Garb medeniyetine girmektir. Bunun nasıl olduğu ve nasıl olması lâzımgeldiği uzun bir meseledir. Bu maksatla samimî Türk münevveri hakikaten endişe ediyor. Onun gördüğü din ise hurafelerle mâlûl dindir. Yalnız İslâm dini değil, hiçbir din medeniyet için geriletici bir âmil değildir. Her din cemiyetin bünyesine göre tekâmül eder.

O halde din müesseselerimiz eksiktir. Bu müesseseleri kurmak için başta Yüksek İlâhiyat Fakültesi ve mektepleri gelir. Size samimiyetle ve üzülerek arz edeyim ki; İlâhiyat Fakültesi arkadaşlarım beni mazur görsünler, (ideal talebeleri müstesna) bu müessesenin yüksek din âlimi değil, din adamları, hattâ pratik din elemanları yetiştirme kabiliyeti olmadığını arz etmeyi vicdani vazife bilirim. İlk işimiz bunu ıslah olmalı. Üniversiteyi bırakalım, fakat âcil olarak bu müesseseyi ıslah edelim ve ondan sonra mütekâmil din adamı yetiştirelim. Dinî ihtiyaçları tam mânasiyle karşılıyacak müesseseleri kuralım.

İkincisi; lâyikliği nasıl tatbik edelim? Şeklî taklitten kurtaralım. Biz Türk milleti olarak taklide mütemayiliz. Kendi kusurlarımızı bilelim. Taklit bizi ıslah medeniyetine girerken nasıl buhrana sürüklediyse bugün aynı sebeple daha büyük bir buhran içindeyiz. Fransız lâiklik sistemini almışız. Resmî mekteplerde din tedrisatı yapmıyalım; ne yapalım? Şeklî bakımdan ele aldığımız takdirde Diyanet İşleri ayrılsın Devletten. Tevhidi Tedrisat Kanununu ilga edelim, eski medreseler artık köye gitsin. Bunu istiyor musunuz? (Hayır, sesleri) Bizim yıktığımız bu müesseseler hakikaten medeniyetin bugünkü inkişafiyle mütenasip gidemezdi. Onu yıkmak mecburiyetinde idik. Fakat yenilerini kurmak, ilmin ve bugünkü felsefenin seviyesiy-

le mütenasip bir İslâm ilâhiyatı kurmak için yeni mektepler açmak mecburiyetindeyiz. O halde şekil bakımından da tam lâik değiliz ve olamayız ve Diyanet teşkilâtımızı bugün için dışarı atamayız. Fransa'yı taklit etmek istiyen arkadaşlarımız bunu da düşünmek mecburiyetindediler. Lâyik olmıyan İngiltere vicdan hürriyeti bakımından Fransa'dan geri midir? O halde din derslerini, ailelerin vicdanlarına hürmet etmek suretiyle, mekteplere koyduğumuz zaman bu mesele halledilmiş olacaktır. Bâzıları şikâyet ediyor, «ilk mektepte dersler şu kadar saattir, bu kâfidir, ortada ne okutacağız?» Bâzıları «orada feraiz mi, kitabü nikâh mı okutacağız?» gibi garip sualler sormaktadır. Arkadaşlar inkılâbımız dinin hukukunu bertaraf etmiştir. Kanunlarımız, mevzuatımız İslâm Hukukunun bir daha ihyasına imkân bırakmamaktadır. Din, ruhtur, akidedir, terbiyedir, kültürdür. Ve mektepte okutacağımız dersler de bunlardır. («Nerede okutacak, hoca?» sesleri) Arkadaşımızın bu sözü haklıdır, öyle hocayı nerede bulacağız? Ben de bu endişeyi duyanlara iştirak ediyorum. Mekteplere din dersi sokarken, bu dersleri okutacak liyakatli insanları bulmak hakikaten zor olacaktır. Ama gayrimümkün de değildir. Süratle İlâhiyat Fakültesini, imam ve hatip mekteplerinin seviyelerini yükseltmek suretiyle, oradan yetiştireceğimiz talebelerle bu ihtiyacı karşılıyacağız. Aksi takdirde millet mânevi bir buhran içinde kıvranacaktır. Mânevi buhranı önlemek hususunda din, büyük bir unsur teşkil etmektedir. Cemiyetimiz bizden eski şeriatın tatbikini istemiyor, Allah'a şükredelim. Bizim bu mevzuda yapacaklarımız sadece İslâmiyetin ruhunu, ahlâkını kurmaktır, bu da bizim için büyük bir kazanç olacaktır.

Muhterem arkadaşlar, bir noktaya daha işaret edeceğim. İnkılâplarla millî unsurları nasıl mezcedip yeni medeniyete girmemiz lâzımgeleceği hususunu Türk münevverleri ile çok defa münakaşa ederiz. Münevverlerin bir kısmına bunu anlatamıyoruz. Onlar mutlak mânada millî, dinî ananelerimizi bütün mânevi kıymetleri ihmal ederek Garp dünyasına süratle gidilebileceğine inanmaktadırlar. Bu temayülleri yanlıştır. Hiçbir cemiyet, iptidai bir kabile dahi olsa, kendi bünyesine, mânevi nizamına uygun olarak bir iktibas yapamazsa yeni bir medeniyete ulaşamaz, bunu tarih bize göstermiştir, aksi takdirde cemiyet inhilâle maruz kalır. Bir Alman tarihçisi diyor ki, «Türkler yalnız müslümanlıktan değil, kendi şerefli mazilerinden bile kaçınmaktadırlar.»

Meşhur İngiliz tarih felsefecisi Toyenbee (Medeniyet tehlikededir) adiyle bir kitap neşretmiştir. Ona göre «insanlık eğer bu materyalist istikamette giderse Avrupa medeniyeti ve beşeriyet tehlikededir. O halde bugünün şartlarına uygun olarak eski mânevi kıymetleri iade etmek, yeni mânevi kıymetler manzumesine gitmek mecburiyetindeyiz» diyor ve ilâve ediyor «Bunu yapmadığımız takdirde bugünkü mânevi buhran ve materyalist cereyanlar Avrupa medeniyeti ve beşeriyet için atom silâhlarından daha tehlikeli olur, en tehlikeli şey fenalığın beşerin vicdanında ve kafasında yer almasıdır.»

Bizim hakkımızda şunu söylüyor : «Bu bakımdan islâm medeniyetine bir göz gezdirdiğimiz zaman iki cereyan görmüş oluruz, bunlardan birisi, Suudi Arabistan ve Sinusîler olup bunlar islâmiyeti ve kendilerini korumak için Avrupa fikirlerinden kaçarak kabuğuna kıvrılmaktadır. Bu medeniyet tarihinde bir fosilleşmedir, yani bu gibi cemiyetler yaşama hakkını muhafaza edemezler, ölüme mahkûmdurlar.»

Ona göre islâmiyet için ikinci misal Türkiye'dir. Türkiye, Garp medeniyetine süratle girmek için kabuğundan çıkmıştır. Filhakika Tanzimatta ve Meşrutiyette Avrupa medeniyetine sentez halinde girmek yolunda idik; fakat Cumhuriyetten sonra Avrupa medeniyetine girerken bu çekingenlik terkedilmiş. Mustafa Kemal ıstıraplarımızı ve süratli adımlar atmak mecburiyetinde olduğumuzu hissetmiştir. Bunda haklı idi. Ondan sonrasını rahmetli yaşasa idi halledecekti. (Din Atatürk'ün prensiplerine, zihniyetine aykırıdır) derler. Bâzı solcu unsurlar bundan istifade etmek temayülündedir. Bu katiyen yanlıştır arkadaşlar, çünkü Mustafa Kemal bu memleketi kurtaran bir yol tutmuştur. Cemiyetin mânevi bünyesini toptan inkâr edecek bir yol tutamazdı. Mustafa Kemal bunu sezerek Kuranı Türkçeleştirmeye, ezanı Türkçeleştirmeye çalışmış, dini millîleştirme lüzumunu duymuş ve modern bir islâmiyet kurmak istemiştir. Hakikaten o mânevi kıymetlerimiz manzumesinde husule gelen sarsıntıyı sezerek yeni bir tarihî görüşle millî ve mânevi kıymetlerimize yeni bir hamle vermeye ça-

lışmıştır. O halde Mustafa Kemal'in inkılâplarını bu şekilde yanlış anlamaya hakkımız yoktur. Samimî isek bu hatayı düzeltelim, ve aksi ve gayriilmî temayülde olanlara karşı kendi fikirlerimizi müdafaa etmesini bilelim. Toyenbee bu misali verirken; «Türk cemiyeti kabuğundan çıkmış, süratle Garp medeniyetini taklide yönelmiştir» diyor.

Arkadaşlar; tarihte hiçbir medeniyet taklit esasına göre kurulmamıştır. Eğer bir cemiyet taklit esasına göre bir medeniyet manzumesine girmek isterse, evvelâ o cemiyette bir aşağılık psikolojisi hâsıl olur. İnsanların, hakikaten yaratıcı olmıyan ve verimsiz bir cemiyet haline sokar, tesirine kapıldığı medeniyetin müspet olması lâzımgelirken menfi tesirleri altında inhilâle sürükler. Tarihte yeni medeniyetlerin kurulmasında ve meydana çıkmasında veya cemiyetlerin inkırazındaki vetire tamamiyle bu yolda olmuştur. Toyenbee'nin dediği de, Türkler de bu istikamette yürümektedir, bu medeniyet bakımından verimli bir yol değildir. Toyenbee, samimî ve cihanşümul bir şöhrete sahip bir hıristiyan, büyük bir mütefekkirdir. Ama beşeriyeti düşündüğü için, islâmiyetin beşeriyet nasıl bir unsur katacaktır, diye endişelerini meydana korken Türkiye hakkında bu hükmü vermektedir. Bunu zikretmekten maksadım memleketimizde hamdolsun fikrî temeller vardır. Fakat Garp'ten fikir naklettiğimiz takdirde mukallitlik yapmamaklığımız onun ilmî esaslarına nüfuz etmemiz lâzımdır. Türk münevveri biraz fazlaca mukallittir. Şimdi, size bir mukayese yapmak imkânını vereceğim. Türkler, Arab ve Acemlerden farklı olarak eski kültürlerini bırakıp islâm medeniyetine girmişlerdir. Diğerleri ise islâmiyete eski kültürlerini nakletmişlerdir. Bu sebeple tarihimizin azametine muvazi bir kültür kuramamışızdır. Bugün de hemen aynı hataları işliyerek kısır bir yola yönelmiş bulunuyoruz. Bunu düzeltmek Türk münevveri ve Türk mütefekkirinin vazifesidir. Avrupa medeniyetine, tabiî bir tekâmül neticesinde değil, münevverin şuur ve zorlaması ile giriyoruz. Bu keyfiyetin mânevi bir buhran yaratması ne kadar tabiî ise onu ahenkli ve faydalı bir mecraya sokmak da vazifemizdir. Sarsıntıdan korkmamak, fakat ilmin gösterdiği yolda, lâyiklikle dinî müesseseleri telif etmek, bu hususta süratli tedbirlere başvurmak lâzımdır, arkadaşlar. (Sürekli alkışlar)

REİS — Zeki Başağa.

ZEKİ BAŞAĞA (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlarım, din bahsine vukufu olan Osman Turan arkadaşımızdan sonra bendeniz de politik bakımdan, Demokrat Partinin din anlayışı hakkında, muhalefetin veya Demokrat Partiye din anlayışından dolayı hücum eden bir zümrenin ne maksat ve gaye etrafında bize hücum ettiklerine dair kısaca mâruzatta bulunmak istiyorum.

Evvelâ bizim Demokrat Parti olarak, programımızda lâyikliğin din aleyhtarı şeklindeki anlayışını reddettiğimize dair vatandaş kitlesi karşısında bir angajmanımız vardır. Bu sebeplerdir ki, muhalefet yılları içinde, bu şekildeki programa sahibolan partimize vatandaş rey vermiştir. Şu hale nazaran bizim dini ihmal etmemiz şöyle dursun aksine dine el uzatmaklığımız biraz da programımızın icaplarından oluyor.

Muhterem arkadaşlarım, Cumhuriyet Halk Partisi devrinde dinî müesseselerin ne hale geldiğini hepimiz biliyoruz. Hattâ o kadar biliyoruz ki, 3 liraya imam ve müezzinlerin çalıştırıldığı zamanlarda dahi din müesseselerinin ortadan kalkmamış olmasının üzerinde ciddiyetle ve ehemmiyetle durmak lâzımdır. Uzun bir maziye sahibolarak bu kadar lâkaydi karşısında dahi vatandaşı, din mevzularından veya dinden ayırmanın imkânı olmadığına göre ve Devletin lâkaydisi karşısında hakiki din adamları yerine dini kendi şahsi menfaatlerine alet eden birtakım zümrenin ortaya çıkmış olması bir memleketin istikbali bakımından endişe edilecek bir haldir. Bu bakımdandır ki, Demokrat Partinin dine ve dinî müesseselere karşı ilgi göstermesi memleketimizin istikbalini garanti etmek bakımından çok faydalı bir hattı harekettir.

Muhterem arkadaşlar; hepimiz seçim bölgelerimizde dolaştığımız zaman, din mevzuunda vatandaşla konuştuğumuz zaman mazinin onlar üzerinde ne büyük yıkıcı ve tahribedici mânevi bir çöküntü husule getirdiğini daima müşahede ettik. Bu bakımdan biz milliyetçiliğimizin yanında gayet samimî bir din anlayışının da bu memlekette yeniden filizlenmesini ve filizlenmiş olanların da kuvvetlenmesini temin için Devlet, Hükümet ve Meclis olarak çalışmak mecburiye-

tindeyiz Biz dini kendi haline bıraktığımız takdirde yarın bu memleketin başına belâ olabilecek ne idiği belirsiz birtakım kimselerin ortaya çıkmasını asla önliyemeyiz. Bu bakımdandır ki, Hükümetin din mevzuunda küçük bir beyanda bulunması karşısında gösterilen reaksiyona dikkatinizi çekmek isterim. Niçin bu memlekette din aleyhtarlarının dindarlar üzerinde bu kadar ağır bir baskısı görülmektedir? Beri tarafta dindar olanlar gayet asîl bir şekilde sabırla ve tevekkülle beklerken din aleyhdarı olanlar neşriyatlariyle ve propagandalariyle her türlü hareketleriyle dindarlar üzerinde bu kadar ağır bir baskı yapmalarının elbette ki bir sebebi olmak lâzımdır. Şimdiye kadar daha ziyade solcu cereyanların ve başka dinlerin memleketimizdeki gizli neşriyatları, İslâm dinini biraz daha geriletmeyi hedef tuttuğu için, bu gizli faaliyetlerin ağır baskısını din ve vicdanlarımız üzerinde hissetmiş bulunuyoruz. Fakat biz, sözlerime başlarken arz ettiğim veçhile, iktidara geldiğimiz zaman din mevzuunda vatandaşla bir angajman yaptık, «dinî meselelerimizi hiçbir zaman ihmal etmiyeceğiz.» dedik. Bu yüzden mekteplerimizde din dersleri mevzuunu, din adamları yetiştirmek mevzuunu elbette ki ele almamız lâzımdır. Bunlar, bizim meselelerimizin önünde gelmektedirler. Din adamlarını bir an evvel yetiştirmek mecburiyetinde olduğumuzu tekrar etmek isterim. Çünkü her tarafa yayılmış dini, bizim anladığımız mânada anlamamış bir kısım insanların yayınlarına devam etmekte olduklarını unutmamak lâzımdır. Biz, Halk Partisi zamanında işlenmiş günahların affedilmesini onların hesabına niyaz ederken, artık bu münakaşaların bir tarafa bırakılmasını da temenni ederiz. Bundan sonra, bu ciddî meselemizi ehemmiyetle ele almamız zamanı çoktan gelmiştir. Ne gariptir ki Halk Partisi bugün Meclisteki din bahisleri konuşulurken dahi aramızda bulunmamaktadır. Her halde bu da Cenabı Hakkın iradesinin yeni bir tecellisinden başka bir şey olmasa gerektir. (Alkışlar).

REİS — Sadettin Yalım.

SADETTİN YALIM (Kocaeli) — Çok muhterem arkadaşlarım, yeni bütçeden bu sene 250 imam ve hatip ve müezzin kadrosunun ilâve edildiğini memnuniyetle görüyoruz. Gerçi bu kâfi değildir, iktidarımız ve hükümetimizin yakın alâkasiyle bu kadrolar her sene artmaktadır, bundan memnun olmamak mümkün değildir. Gelecek seneler de bu miktarın yine artırılmasını temenni ediyorum, hakikaten ihtiyaca kâfi gelmemektedir.

Bir de arkadaşlar hepinizin pek iyi bildiği bir hususu belirtmek isterim. Bu imam ve hatip kadroları daha ziyade belediyesi bulunan şehirlerimize verilmektedir. Halbuki iktidarımızın yaptığı yepyeni yollar, okullar yanında yepyeni köyler meydana gelirken bunların yanında şirin minareleriyle camiler de yükselmektedir. Bu camilerin imamlarının paraları o köy halkı tarafından kendi nafakalarından kesilerek, verilmektedir. Onun için bu sene bütçesi için değil gelecek seneler bütçesinde köylü vatandaşların gösterdikleri bu himmetin bir mukabili olmak üzere bilhassa az haneli köylerden başlamak suretiyle, bu hususun köylerimize de teşmilinin muhakkak lâzım olduğuna kaaniim arkadaşlar. Demin de ifade ettiğim gibi, Evkaf Umum Müdürlüğü bütçesinde gördüm, hükümetimiz köy camileri için mümkün olduğu kadar yardım yapmak üzere tahsisat koymuştur. Hükümetin bu yardımına, hayır sever vatandaşlar, köy veya mahalle halkı da katılmak suretiyle camiler yapılmaktadır. Bu suretle yapılan köy camilerinin hizmet görebilmek üzere daimî olan imam, hatip masrafını karşılamak için de bir programla önümüzdeki seneler bu ihtiyacı karşılarlarsa, köylü vatandaşlarımıza göstermiş olduğumuz büyük yardımlara bir yenisini daha ilâve etmiş olacağız.

Muhterem arkadaşlar, imamlarımız için geçen senelerde bütçeye bir cübbe tahsisatı konurdu. Bu sene bu tahsisat verilmemiştir. Bu sene için bir teklifte bulunacak değilim, ancak birçok dairelerde hizmetliler için elbise tahsisatı verilmektedir, bu imamlar için de gelecek sene bütçesinde bu tahsisatın konmasını bilhassa rica ederim.

Arkadaşlarım, bir üzüntüm daha var. Senelerdir Ankara'ya gelir giderdim, şimdi de içinde oturmaktayım. Yenişehir'in mutena bir yerinde cami için tahsis edilmiş ve dört tarafı da çevrili bir arsa bulunmaktadır.

Memleketimizin kırk elli haneli köylerinde halkın ve hükümetin yardımı ile camiler yapılırken, Ankara'nın Yeni Mahalle ve Maltepe semtlerinden yine hayır severlerin ve hüküme-

tin yardımiyle camiler inşa edilirken bu arsa uzun zamandır beklemektedir. Yenişehir'de, bu semtte oturan hayırseverlerimizin ve hükümetin yardımları ile merkezi hükümetimize lâyık bir camiin artık yapılmasının lüzumlu olduğuna kaaniim.

Arkadaşlar, son bir temennim daha var, benden evvel konuşan hatip arkadaşlarım gayet beliğ ifadelerle bu ciheti belirttiler. Ortaokullarda din dersi okutulması lüzumu. Milletçe mutlak surette benimsenmiş olan, ilkokulların dördüncü ve beşinci sınıflarında okutulmakta olan din dersleri kâfi değildir. Ortaokullarda da mutlak surette din derslerinin okutulmasının lüzumlu olduğuna ve hattâ bu hususta çok geç kaldığına işaret etmek isterim, arkadaşlarım.

REİS — Şemsi Ağaoğlu.

ŞEMSİ AĞAOĞLU (Muş) — Muhterem arkadaşlarım, bu güzel mevzuda ben de bir iki kelime konuşmaktan kendimi alamadım, gayet kısa olarak bir iki dakikanızı işgal edeceğim.

Şunu katiyetle kabul etmek ve herkesin bilmesi lâzımdır ki, Türk milletinin % 95 i dinine gayet bağlı müslüman kimselerden müteşekkildir. İşte bu sebepledir ki, Demokrat Parti Hükümetinin muazzam kalkınma hamleleri arasında yamış olduğu büyük eserler kadar her gün artan minareler ve din âbideleri bu müslüman milletin kalbini fethetmektedir. Tarih boyunca Türk milletinin kazanmış olduğu birçok kahramanlıklar, yaratmış olduğu mucizelerin başlıca âmillerinden biri bu milletin dinine çok bağlı oluşu ve mânevi kuvvetinin sağlam bulunuşudur. Bunu bütün dünya bilmektedir. Demokrat Parti Hükümetinin bugünkü büyük muvaffakiyetlerini doğuran âmillerden birinin de mâneviyata büyük kıymet verişi olduğu muhakkaktır. Demokrat Parti Hükümetinin bu yoldaki müspet çalışmalarını takdirle karşılarım. Ancak arz ettiğim sebeplerden dolayıdır ki, bu yolda çalışanlara vermiş olduğumuz mânevi kıymet kadar maddi yardımlarınız da elbette ki, esirgemiyeceksiniz. Bugün şükranla karşıladığımız Hükümet teklifi asgari geçim seviyesini 100 lira olarak kabul etmiştir. Fakat 7 000 küsur kayyım, imam ve hatibin 75 lira alışı elbette ki, hepimizin nazarı dikkatini çekmiştir. Bu kayyımlardan yani caminin temizliği ile uğraşanlardan başka hatip ve imamlar da vardır. Yine aynı bütçede bekçilere 125 lira ücret vardır. Her halde onlar da bekçiler kadar yorucu bir işle uğraşmaktadırlar. Yalnız Bütçe Komisyonu ile yaptığımız temasta, bunların yalnız bu işle bağlı kalmadıklarını başka işlerle de uğraştıklarını ifade ederek, bize onlar için 75 lira koyulduğunu söylediler. Biz bunu bu şekilde Kabul etmiyoruz. Çünkü müezzin sabahın erken saatinde kalkıp minareye çıkmakta; günün beş muayyen zamanında cami ile ve işleriyle alâkadar olmaktadır. Bu arada ufak tefek boşluklar varsa da, görmüş oldukları kıymetli mesailerinden dolayı bunu da hoş görmek lâzımdır. Bunun için benim temennim, 75 liralık kayyım, imam ve hatiplerin ücretlerini; kayyımların 100 e, imam hatip ve müezzinlerin ücretlerinin hiç olmazsa 150 liraya iblâğ edilmesini Hükümetten temenni ederim. Bu hususta bir de takrir vardır, bunun da kabulünü arz ve rica ederim (Bravo sesleri; alkışlar).

REİS — Encümen adına Refet Aksoy.

BÜTÇE ENCÜMENİ NAMINA REFET AKSOY (Ordu) — Aziz arkadaşlar; Diyanet İşleri Bütçesi münasebetiyle konuşan muhterem arkadaşlarımız, bütçe konuşmalarından istifade ederek birçok mevzulara temas ettiler. Bunlar içinde Bütçe Encümenini alâkadar eden hususlar hakkında kısa izahatta bulunmak üzere huzurunuzu işgal etmiş bulunmaktayım.

İlk sözü alan din adamımız Muhterem Ömer Bilen arkadaşımız hem medih, hem zem şeklinde bir konuşma yaptılar. «Demokrat Parti iktidarı kalkınma hususunda şu, şu, şu işleri yapmakta devam ederken, mânevi sahada lâyıkı ile bir kalkınma yapmamıştır.» sözü ile bir tenkidde bulundular.

Arkadaşlar; biz iktidara geldiğimiz 1950 yılında, eski iktidar zamanında hazırlanmış bir bütçeyi tatbik mevkiinde kaldık. Biz malî faaliyete 1951 yılında tanzim ettiğimiz bütçe ile başlamış bulunuyoruz. Binaenaleyh 1951 yılından 1956 yılına kadar cemiyetimizin mânevi âlemden beklediği hizmetlerin karşılığını her sene mütezayit bir surette bütçeye koymuş bulunuyoruz. Bunu rakamlarla huzurunuzda arz edecek olursam aradaki nispetin ne kadar muazzam olduğu tezahür eder.

Hademei hayrat, yani imam, hatip ve müezzin adedi; 1950 de 4 403 idi. 1951 de, ilk yaptığımız bütçede bu rakam 4 807 ye, 1952 de

5 570 e, 1953 yılında 6 750 ye, 1954 yılında 7 500 e, 1955 yılında 7 750 ye, bu 1956 yılında da, huzurunuzda bulunan bütçeye 250 kadro ilâvesiyle, 8 000 e bâliğ olmuştur. Şimdi Diyanet İşleri Riyasetinin Bütçesinin umumi yekûnu 17 860 661 liradır. Bundan yalnız 10 977 410 lirası hademei hayrat namı altındaki imam, hatip, müezzin ve kayyımlara munhasırdır. Geri kalan kısım memurların, kırtasiyenin, diğer ihtiyaçların karşılığı olaraktan konmuştur. Geçen seneki bütçe 15 225 497 lira iken bu sene 17 860 661 liraya yükselmiştir. Aradaki fark geçen seneden 2 261 460 liradan ibarettir. Bu hal gösteriyor ki, Demokrat Parti iktidarı, halkın mânevi ihtiyacına tekâbül eden hususatta hiçbir zaman geride kalmamış, hocamın tâbiriyle, alâkaderül - imkân malî takati nispetinde her sene mütezayit bir gayretle fedakârlıkta bulunmuştur. Bunun yanıbaşında Evkaf İdaresinin de her sene bütçemizde, manzurunuz olan cami tamiratı, inşaatı ve saire olarak tahsisatı da vardır. Nitekim bu sene bütçeye köy ve diğer camilerin inşa ve tamiri için ayrıca 5 milyon lira tahsisat koymuştur. Hocam diyor ki: «Bütçe Komisyonu her şeye çare buluyor da neden Diyanet İşlerinin Bütçesinin tezyidi hususunda, daha açık ifade edeyim, hademei hayrat ücretlerinin artırılmasına çare bulmuyor?» Arkadaşlar, Bütçe Komisyonu, temin ettiği çarelerin heyeti umumiyesini memleketin gelir kaynaklarını ele alıp, o imkânla ölçer, temin edebildiğini kor. Onun haricinde bir imkân bulmaya asla kudreti yoktur. İmkân haricinde kudret temin etmek, vatandaşın vergi mükellefiyetini artırmakla mümkün olur ki, bu da bizim politikamızın dışında bir iştir.

Şimdi, bu meyanda bâzı arkadaşlar buyurdular ki, hademei hayratı yalnız şehir ve kasabalardaki camilere tahsis etmiyelim, köylere de verelim. Arkadaşlar, takdir buyurursunuz ki, ibadet ferdîdir. İbadet yapılan mâbetleri yapmak, ibadet yapan insanların sâlik bulundukları dinlerin teşkil ettiği cemaatlere taallûk eden bir iştir. Osmanlı İmparatorluğunun kurulduğu tarihten tâ bizim devrimize kadar, aşağı - yukarı, vaziyet bu şekilde idare edilmiştir. Devlet tarafından bu işler yapılmamıştır, bunların hepsi hayır sahibi insanlar tarafından yapılmıştır. Bunların idamesine ait akaar da yanıbaşlarında inşa ettirilmiştir. Tahsisleri şuhut muvacehesinde temin ve temhir edilmiş ve o suretle devam edegelmiştir. Fakat Cumhuriyet devrinde bâzı esbap tahtında Evkaf İdaresi bir istihale geçirdiğinden birçok mâbetler hizmetlerini göremez bir hale gelmiştir. Biz, iktidarımız zamanında bunu ele almış bulunuyoruz. Şimdi bunu köylere kadar teşmil etmek elbette ki, köylü ve şehirli diye bir fark gözetmememizin tabiî bir neticesi ise de bugünkü bütçe takati karşısında bunu tamamen tatbik etmenin imkânsızlığını da takdir buyurursunuz. İleride bütçe imkânlarımızın müsaadesi nispetinde bu tariki de iltizam edip bu gayeye de erişeceğimiz gayet tabiîdir.

Şimdi halkın Diyanet İşlerinden beklediği yegâne şey, ibadetini kendisine yaptıracak, namazını kıldıracak ve ona bazan vâzu nasihatte bulunacak din adamları teminidir. Bugün bizim takibettiğimiz politika da budur. Sonra yine halk, içinde ibadetini yapacağı mâbetler istemektedir. Bizim de bugün takibetmek yolunda girdiğimiz politika budur. Bunun haricinde kalan dinî telâkkiler meselesi, lâviklik meselesi ve okullarda dinî bilgiler verilmesi meselesi Divanet İşleri Bütçesivle alâkalı olmıvan mevzulardır. Bunları Maarif Vekâleti bütçesinden geniş bir şekilde konuşmak imkânı mevcuttur. Bendenizin mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Mehmet Ünaldı, buyurunuz.

MEHMET ÜNALDI (Seyhan) — Muhterem arkadaşlar; evvelâ keyfiyet mi, kemiyet mi; bunun üzerinde durmak lâzımdır. Demin Osman Turan arkadaşımızın güzel bir konuşmasını dinledik ve tasvibettik. Şimdi, geçen sene 7 500 olan hademei hayrat kadrosu, bu sene 250 ilâvesivle, 8 bin olmuştur. Fakat geçen sene bu kürsüde, bunların miktarlarını arz etmiştim. Bu 8 000 üzerinden yüz lira alanlar ancak 733 kişi; 125 lira alanlar 96 kişi, 150 lira alanlar 41 kişiden ibarettir.

Binaenaleyh 8 000 adedinin büyük bir miktarı yüz liradan aşağı miktarda maaş almaktadırlar. Binaenaleyh burada arzu edilen şey, bunların biraz daha tatmin edilmeleri suretiyle keyfiyetlerini takviye etmektir.

Mâruzatım bundan ibarettir. Bu maaşlar üzerinde biraz kaydırma yapmak lüzumu vardır.

REİS — Fasıllara geçilmesini reylerinize

arze diyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

F.		Lira
201	Maaşlar	4 433 966
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
202	Ücretler	11 791 125

TAHSİN UYGUR (Çankırı) — Efendim, bu fasılda hademei hayrat mevzuu vardır. Bütçe Komisyonunda bu mevzu konuşulurken D cetvellerinde bulunup da 75 liradan 100 liraya çıkarılan hademeler hakkında böyle bir karar verildi. Fakat hademei hayrat mevzuunda Bütçe Encümeninde az bir farkla hademei hayrat ücreti 100 liraya çıkarılmadı. Halbuki D cetvelinde bugünkü realiteye istinaden ücreti 75 liradan 100 liraya çıkarılan hademelerin gördükleri hizmet muhteremdir ama, hademei hayratın hizmet değeri de ondan geri değildir, bunun üzerinde durmak lâzımdır. Bendeniz hademei hayratın ücretinin 100 liraya çıkarılmamasına itiraz ettiğim için bütçe raporunda ihtirazi kaydımı koydum.

Haber aldığıma göre muhterem arkadaşlardan bir kısmı 75 lira ücretli hademei hayrat ücretinin 100 liraya çıkarılmasını teklif etmişler. Kendilerini tebrik ederim. Lâyiklik zihniyetini en mantıki, en doğru ve en hakiki mânasiyle ele alan hükümetimiz bütçe mefhumu içinde kaldıkça, din müesseselerinde çalışan bütün vatandaşları da lâakal maddi bakımdan, hademelerin ücretlerinin üstünde görmek âzim ve kararındadır. Buna yakînen muttaliim. Heyeti celilenizin bu hususta vereceği kararı samimiyetle alkışlamak isterim. (Alkışlar)

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, bendenizin mâruzatım gayet kısa olacaktır. Bütçe Komisyonu, meşkûr mesaisine başlamadan evvel şöyle bir prensip kararı almıştı : 100 liradan aşağı ücret alan hademelerin maaşlarının 100 liraya çıkarılması... Böyle bir karar aldı ve bu karar üzerinden işe başladı. Ne zaman ki, Diyanet İşleri Bütçesi geldi ve oradaki hademei hayrat ele alındı, - nihayet elbette hayrat hademesi olduğu için değil - bir tasarruf zihniyeti ile olacak, ittihaz eylediği bir prensip kararını yine kendisi ihlâl etti.

Şimdi bir kısım arkadaşlarımız şu kanaattedirler : İmamların şurada, burada başka işleri vardır.

Arkadaşlar, din adamlarının, imamların ayrı, ayrı işleri yoktur. Bunlar maalesef bugün sefalet içindedirler. Bunlar, insanların son günlerinde, en son nefeslerin kesildiği günde, gelecekler, bizlere resmî beyaz elbiselerimizi giydirecekler, yıkıyacaklar ve nihayet son yerimize kadar teşyi edeceklerdir.

Bütçe Komisyonunun bu tasarruf kararını aldığı zamanda hükümet reisimiz Konya'da hayrat hademesi maaşlarını artıracağını ifade etmişlerdir. Çok rica ederim, hükümet artırma taraftarı olduğunu lûtfen ifade buyursun ve burada konuşan arkadaşlarımız da artırma tekliflerine muhalefet etmesinler.

Her sene bu mevzu ortaya gelir, konuşulur, teklifler kabul edilir, ama, Bütçe Komisyonu bunları reddeder. Sizlerden çok rica ederim, bu sefer belki yine tekliflerimizi komisyon reddedecektir, fakat böyle olursa Heyeti Umumiye olarak komisyon teklifini biz reddedelim ve bunu sağlama bağlıyalım. (Alkışlar)

REİS — Takrirler var,

Yüksek Reisliğe

Şeriye ve Erkânı Harbiyei Umumiye vekâletlerinin İlgasına dair olan 429 numaralı Kanunla tesis edilmiş olan Diyanet İşleri makamına pek mühim vazifeler verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti memaliki dâhilindeki bilcümle cevami ve mesacit şerifenin idaresi, imam, hatip, müezzin ve kayyımların ve sair müstahdeminin tâyin ve azilleri gibi vazifeler de bu meyandadır.

Malûm olduğu üzere hademei hayrat namı verilen bu gibi müstahdeminin ücretleri, yakın zamanlara kadar vakıfların geliri ile karşılanmakta idi. Fakat sabık iktidar zamanında, Hıristiyan ve Musevi vatandaşların vakıflarına ve sair dinî müesseselerine asla müdahale edilmemiş ve dokunulmamış olduğu halde İslâm Evkafından mülhak olanları dahi türlü sebeplerle zaptedilmiş ve birçok vakıf akaarlar yok pahasına satılmıştır. Denebilir ki, bunların satış bedelleri bugünkü yıllık gelirlerinin onda birinden daha azdır. Bunun tabiî ve zaruri bir neticesi olarak da cami ve mescitlerden pek çoklarının hayrat hademesi ücretleri verilemez bir ha-

le gelmiş ve türlü sebep ve bahanelerle kadro dışı bırakılmıştır.

Kadro harici bırakılmasına imkân olmıyan ve hakiki ihtiyacın onda birinden çok aşağı sayıda kalan hayrat hademesi ücretleri de, meslek şeref ve haysiyetini rencide edecek bir dereceye indirilmiş ve vakıfların gelirleri bunu dahi ödemeye kâfi olmadığından 6 - 7 sene kadar evvel bu kadrolar bir enkaz halinde Diyanet İşleri Bütçesine alınmıştır.

14 Mayıs 1950 inkılâbından bugüne kadar her sene kadroların ve ücretlerin tezyidine gayret edilmiş ise de uzun senelerin açığını bu kadar kısa bir zaman zarfında telâfiye imkân olmadığı da şüphesizdir.

Diğer taraftan vaktiyle devlet namına yok pahasına satılmış olan vakıf akaarların bugün mevcudiyetini farz ettiğimiz takdirde, bunların satış bedellerinin en az on mislinden fazla olan bugünkü gelirleri yüz milyon liradan az değildir.

Ancak mühim bir halk hizmeti olarak devletin vazifesi meyanına alınmış olan bu hizmetin tedricî bir şekilde lâyık olduğu kemiyet ve keyfiyet seviyesine çıkarılması icabetmektedir.

Arz olunan sebeplerden dolayı 1956 yılı Bütçesinin Diyanet İşleri Reisliği kısmında; Fasıl 202 - Madde 13 te, hayrat hademesi ücretine aidolan 10 912 554 liranın şimdilik 21 760 000 liraya çıkarılmasını ve bütçeye bağlı (S) cetvelindeki kadroların da 400 aded 200 liralık ve 8 000 aded 150 liralık kadrolar halinde değiştirilmesini Büyük Meclisin kabul ve tasvibine arz ve teklif olunur.

Çoruh	Konya	Tokad
Y. Gümüşel	F. Ağaoğlu	A. Gürkan
Edirne	İstanbul	Afyon K.
H. Maksudoğlu	F. N. Çamlıbel	S. Koraltan
Mardin	Bingöl	Edirne
R. K. Timuroğlu	N. Aras	C. Köprülü
Samsun	Ağrı	Bingöl
A. Eker	H. Öztürk	S. Göker
Muş	Maraş	İsparta
Ş. Ağaoğlu	A. Aytemiz	T. Tola
Maraş	Samsun	Çankırı
A. Kadoğlu	H. Uzer	K. Çığman
Hatay	Zonguldak	Tokad
C. Ramazanoğlu	N. Diken	O. Hacıbaloğlu
Zonguldak	Samsun	Çoruh
H. Hilâlcı	A. Keleşoğlu	H. Çeltikçioğlu
Urfa	Urfa	Amasya
A. Özbay	F. Ayalp	İ. Olgaç
Edirne	Yozgad	Tokad
M. Enginün	H. Tatlıoğlu	H. Bozbeyoğlu
Ankara	Ankara	Antalya
Ö. Bilen	D. Binerbay	E. Karan
Konya	Bolu	Ordu
R. Gökmenoğlu	İ. Gülez	M. Yazıcı
Hakkâri	Samsun	Gümüşane
Ü. Seven	E. Anıt	Z. Başağa
Erzincan	Yozgad	Gümüşane
V. Varol	A. Ünlüsoy	S. Ö. San
Sivas	Giresun	Bilecik
H. Yüksel	A. İzmen	İ. S. Çakıroğlu
İsparta	Kayseri	Muş
S. Bilgiç	K. Gündeş	G. Emre
Muş	Sivas	Sivas
Ş. Çağlayan	H. Çitil	A. Doğruyol
Van	Sivas	Diyarbakır
H. Kartal	B. Örnekol	F. Arığ
Diyarbakır	Van	Sivas
M. H. Ünal	K. Yörükoğlu	M. Turhan
Erzurum	Erzurum	Erzurum
R. Topcuoğlu	Z. Çavuşoğlu	S. Erduman
Rize	Urfa	Ordu
A. Morgil	C. Öncel	B. Baykal
Gümüşane	Tunceli	Ordu
H. Tokdemir	B. T. Okaygün	F. Erim

B. M. Meclisi Yüksek Reisliğine

Diyanet İşleri kadrosunda çalışan (75) lira ücretli 7 130 hayrat hademesi ücretinin 100 liraya iblâğından mütevellit husule gelen (3 030 250) liranın ve yeniden 100 lira ücretli (250) aded hayrat hademesi kadrosunun (S) işaretli cetvele ithali suretiyle bunun da karşılığı olarak ayrıca (415) bin liranın bütçenin 202/13 ncü faslına ilâvesini ve bu suretle husule gelen tezayüdün Emekli Sandığına ödenecek prim karşılığı olarak da 209 ncu fasla 189 488 liranın eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Maraş	Bolu	Bolu
M. Özsoy	S. Çonkar	S. Baysal
Ankara	Tokad	Urfa
Ö. Bilen	A. Gürkan	H. Oral
Urfa	Çorum	Maraş
C. Öncel	K. Terzioğlu	R. Öksüz
Kayseri	Konya	Ankara
K. Gündeş	H. Aydıner	R. Eren

Çankırı	İzmir	İstanbul
İ. Aydın	H. Ökeren	S. Gögen
İzmir	Afyon	Afyon
N. İncekara	S. Koraltan	H. Tiryakioğlu
Bolu	Konya	Urfa
A. Hatı	R. Gökmenoğlu	M. Hatiboğlu
Maraş	İçel	Seyhan
A. Bozdağ	H. Sinanoğlu	Z. Akdağ
Çorum		Giresun
A. R. Kılıçkale	(Okunamadı)	H. Bozbağ
Seyhan	Seyhan	Seyhan
M. Ünaldı	A. Kınık	N. İ. Tolon
Seyhan	Kayseri	Uşak
E. Batumlu	İ. Kirazoğlu	H. Yılmaz
Uşak	Burdur	İstanbul
Y. Aysal	M. Özbey	N. Ateş
Ankara	Trabzon	Bilecik
F. Zincirkıran	M. R. Tarakçıoğlu	T. Oran
Ordu	Gazianteb	Sivas
B. Baykal	A. Atik	E. Erdinç
Sivas	Sivas	Sivas
A. Doğruyol	H. Yüksel	H. Çitil
Tokad	Ordu	Amasya
H. Bozbeyoğlu	F. Erim	M. Zeren
Amasya	Amasya	Mardin
H. Koray	K. Eren	B. Erdem
	Kayseri	
	O. N. Deniz	

REİS — Takrirleri reylerinize arz edeceğim.

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Takrirler aleyhinde söz istiyorum.

REİS — Üzerinde konuşuldu, oylama esnasında söz veremem.

MAZHAR ŞENER (Giresun) — Encümen namına söz istiyorum.

REİS — Encümen namına buyurun.

BÜTÇE ENCÜMENİ NAMINA MAZHAR ŞENER (Giresun) — Bendeniz sadece Ahmet Gürkan arkadaşımın, Bütçe Encümeninin verdiği bir prensip kararına rağmen sıra Diyanet İşleri bütçesinin tetkikine geldiği zaman bu prensip kararının dışına çıktığı ve asgari ücret seviyesini gene 75 lira olarak ipka ettiği yolundaki mütalâası olmuştur. Bunu cevaplandırmak için huzurunuza çıkmış bulunuyorum.

Arkadaşlar; Bütçe Encümeniniz filhakika bütçelerin tetkikine başlarken (D) cetveline bağlı kadro tutarlarının bu sene asgari yüz liradan başlamasını prensip olarak kabul etmiş ve bu kararı sadece (D) cetveli için vermiştir. Buna dikkatinizi çekerim. Bahis konusu hademei hayrat kadrosu (D) cetveli içinde değildir, (S) cetvelindedir. Bunun için Bütçe Encümeninin kararı sadece (D) cetveline aitti. Bu noktayı bir kere arz ettikten sonra encümeniniz niçin (E) cetvelindeki 75 lira olan kadroları 100 liraya çıkarmadı, bunu arz edeyim. Elbette ki takdir Yüksek Heyetinizindir.

Yüksek Heyetinizin kahir temayülünün hangi istikamette olduğunu anlıyorum. Fakat Encümen olarak vardığımız neticenin esbabı mucibesini elbette takdir edersiniz, bunu Yüksek Heyetinize arz etmekle mükellefim.

Encümeninizin bu hususiaki kararına âmil olan saik şudur : Bir taraftan (D) cetveline dâhil müstahdemlerin asgari ücretlerini yüze çıkardık, fakat (S) cetvelini 75 te ipka ettik. Çünkü, bu (S) cetveline tâbi olan, imam, hatip müezzin v.s. insanların gelirlerinin sadece bu aylıklarından ibaret olmayıp, bunların bulundukları yerlerde odacılık, bakkallık, tellâllık v.s. gibi birtakım çalışma sahalarından da elde ettikleri gelirleri olduğu mülâhazasiyle, encümeniniz bunları gelirleri sadece devlet aylıklarından ibaret olan ve bütün mesailerini devlete vakfetmiş olan memurlardan ayrı olarak, ancak namaz vaktinde camiye gelmek mükellefiyetinde olan ve sair zamanında dışarda iş tutmak imkânına sahip insanlar telâkki etmiştir. Onun için bunu eskisi gibi 75 lira olarak ipka ettik. Senelerden beri bu mevzudaki hassasiyetinize uyarak her sene aylıklarında artırma yapmaktayız. (Gürültüler)

Biz ısrar etmiyoruz. Tezat vardır, şeklindeki bir mütalâaya cevap arz ediyorum. (Reye, reye sesleri)

REİS — Buyurun, Maliye Vekili.

MALİYE VEKİLİ NEDİM ÖKMEN (Maraş) — Muhterem arkadaşlar; Allah'a çok şükür hepimiz kelimenin lûgat ve ıstılah mânasiyle müslümanız. (Elhamdülillah, sesleri) Bir cemiyet hayatında, cemiyet hayatının maddi müeyyidelerinden evvel mânevi müeyyidelerin lüzumuna kaniiz. Mânevi müeyyideleri de hakikaten din adamları temin ve takviye eder. Binaenaleyh cemiyetimizin mânevi müeyyideler sahasında kuvvetlenmesini temin edecek hakiki din adamlarının lâzımgelen refahının teminini Hü-

kümet olarak biz de arzu ediyoruz. Yüksek Riyasete takdim edilen iki takrir var. Birisi 250 aded kadronun (S) cetveline ithaliyle, 415 bin liranın 202/13 ncü fasla konulması, diğeri ise 400 aded 200 ve 8 000 aded 150 liralık kadro verilmek suretiyle bir terfi sağlanmasını istihdaf etmektedir.

Bu iki takriri Bütçe Encümeninde karşılaştırarak takrir sahipleri ile birlikte müzakere edelim. Hem din adamlarının vaziyetini, hem de bütçe zaruretlerini nazarı dikkate alalım, bir neticeye varalım, huzurunuza gelelim.

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Hükümete, huzurunuzda teşekkürü bir borç bilirim. (Bravo, sesleri) Ancak şunu ifade edeceğim ki, evvelki takrir biraz fazlaca. Yani bu sene biz tasarruf zihniyetiyle bütçe tanzimine başlamış bulunuyoruz. Birincisi biraz fazlaca ama, ikinci takriri kabul etmesini de komisyondan rica ederim.

BÜTÇE ENCÜMENİ NAMINA MAZHAR ŞENER (Giresun) — Birinci takriri geri almaları şartiyle, ikincisini kabul ederiz.

AHMET GÜRKAN (Devamla) — Ben kendi imzamı geri alırım, fakat diğer imzalara karışmam.

BÜTÇE ENCÜMENİ ADINA MAZHAR ŞENER (Giresun) — Maliye Vekilinin ifade ettiği gibi biz komisyon namına ikinci takrire iltihak ediyoruz. Yani 75 liralıkların 100 liraya iblâğına muvafakat ediyoruz.

REİS — Komisyonun iltihak ettiği takriri tekrar okutuyorum.

Efendim, takrirler arasında tedahül var, rica ederim, sükûnetle dinliyelim, Hükümetin ve komisyonun iştirak ettiği takriri tekrar okutuyoruz.

(Maraş Mebusu Mazhar Özsoy ve 50 arkadaşının takriri tekrar okundu.)

REİS — Komisyon adına, Refet Aksoy.

REFET AKSOY (Ordu) — Efendim, istical buyurmayınız. Encümen de 75 lira aylığın 100 liraya çıkarılmasına iştirak etti. Encümenin resmî sözcüsü burada bunu ifade etti. Bu mesele mahlûldür. Yalnız takrir 250 aded kadrodan bahsediyor. (Gürültüler) Niçin acele ediyorsunuz, anlatacaklarımı sonuna kadar dinleyiniz, Mazhar Bey. Leb demeden leblebiyi anlıyacak kadar zeki olduğunuzu bilirim. Esasen 1956 yılı bütçesinde 250 aded kadro kabul edilmiştir. Ayrıca takrirde 250 aded kadrodan bahsetmeye lüzum yoktur.

REİS — Okuduğumuz takrir 75 lira olan hayrat hademesi ücretinin 100 liraya iblâğını..

MALİYE VEKİLİ NEDİM ÖKMEN (Maraş) — Söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

MALİYE VEKİLİ NEDİM ÖKMEN (Maraş) — Muhterem arkadaşlarımın temayülleri taayyün etti. Mazhar Özsoy ve arkadaşlarının takririne encümen de iştirak etmiş bulunmaktadır. Hükümet olarak bendeniz de bu takririn kabulünü rica ediyorum. (Alkışlar, bravo sesleri)

REİS — Bu fasla 100 liralık 250 kadronun ilâvesi hakkındaki takriri reyinize arz ediyorum; nazarı dikkate alınmasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. (İttifakla, ittifakla sesleri)

İkinci; Abdurrahman Fahri Ağaoğlu ve arkadaşlarının takrirlerini reyinize arz ediyorum; kabul edenler.. Etmiyenler... Nazarı dikkate alınması kabul edilmemiştir.

202 nci faslı dikkate alınan takirle birlikte Encümene veriyoruz.

Mecit Bumin ve Muzaffer Kuşakçıoğlu arkadaşlarımızın İcra Heyetinden temenni mahiyetindeki takrirlerini; İç Tüzüğün sarahati gereğince, mebusun İcra Heyetine karşı temenni mahiyetinde takrir veremiyeceği hükmüne istinaden, reylerinize arz etmiyorum. Fasıllara devam ediyoruz:

F.		Lira
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	224 380
207	Ecnebi dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D) fıkrasiyle 34, 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına	

F.		Lira
	yapılacak ödemeler	619 188
	REİS — Şimdi, dikkate alınan takrir dolayısiyle buna bağlı takrirle birlikte 209 ncu faslı encümene veriyoruz, efendim.	
210	Temsil tahsisatı	3 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
301	Merkez daireleri büro masrafları	16 400
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
302	Vilâyetler büro masrafları	184 500
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
303	Basılı kâğıt ve defterler	8 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve masrafları	25 800
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
305	Kira bedeli	95 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
306	Giyecekler	4 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
307	Harcırahlar	54 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
308	4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi masrafları ve harcırahları	8 800
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
309	Taşıt masrafları	3 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
451	Yayın masrafları	12 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
476	Memur ve hayrat hademesinin kurs masrafları	1
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

F.		Lira
501	Geçen yıl borçları	1 500
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
502	Eski yıllar borçları	2 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

D — Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü Bütçesi

REİS — Şimdi Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü Bütçesinin müzakeresine başlıyoruz, efendim.

Heyeti umumiyesi üzerinde söz istiyen, Cumhuriyetçi Millet Partisi adına Mehmet Mahmudoğlu. (Yok sesleri). Hulûsi Bozbeyoğlu, buyurunuz...

HULÛSİ BOZBEYOĞLU (Tokad) — Muhterem arkadaşlar; Anadolu'da bir ihtilâf mevzuu vardır: Toprak. Toprak ihtilâfları hukuk ve ceza dâvalarının % 60 ını teşkil etmektedir. Bu vaziyet birçok cinayetlere de sebebolmaktadır. Bunun halli için toprağın tapuya bağlı olması mutlak elzemdir. Bu iş bizde lâyıkiyle gelişememiştir. Zamanımızda, yani iktidarımız devirlerinde iyi bir inkişaf seyri göstermişse de bütün memlekete şâmil bir seyir gösterdiğini iddia edemeyiz. Bunun gelişmesi için ne yapmak lâzım ise mutlaka yapılmalıdır. Tapusuzluğun birçok mahzurları vardır; meselâ bir toprak sahibi düşünelim, toprağı vardır; istimlâk edilmiştir, tapu ibraz edemediği için parasını alamıyor. Bu bir mahzurdur. Bir başka adamın evi yıkılmıştır; evini yaptıracaktır, fakat arsasının tapusu olmadığı için bankadan para temin etmek imkânı yoktur. Bunları izale etmek için toprağı tapuya bağlamak lâzımdır. Bizim vilâyette, Tokad'da tapu teşkilâtı tamamiyle kısır bir çalışma içindedir. Bu teşkilât bir türlü gelişememiştir. Sonra Tokad'ın kazalarında bu teşkilât hiç yok gibidir. Ben Sayın vekilden ve umum müdürden rica ediyorum; Tokad'da bu teşkilâtı tam mânasiyle işler bir hale getirmenin yolunu bulsunlar. Çalışma verimsiz ve kısırdır. Köylü ve halk tabakaları tapusuzluktan müştekidir. Mahkemeler de öyledir. Benim temennim budur. Tokad'daki Avanos kazasının içindeki vatandaşın arazisi tapuya bağlanmış

değildir. Kaza gelişemiyor, çünkü, tapusuz arazi için banka yardım yapmıyor. Bu vaziyet tabiatiyle kazalarımızın da aleyhine oluyor. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü diğer vilâyetlerde bu teşkilâtı tam mânasiyle kurmuştur, fakat biz bu teşkilâttan mahrum kalmışızdır. Ben de bu kürsüden rica ediyorum, bizde de bu teşkilât aynı mükemmeliyette kurulsun. Bu hususta hükümet ne düşünüyor, lûtfen bunu kürsüden izah buyursun. Tokad kasabalarında da şubeler açılmasını bilhassa rica ederim. Diğer vilâyetlerdeki teşkilât dolayısiyle hükümete teşekkür eder, bu temennimizin vilâyetimizde de pek yakında husul pezir olmasını niyaz ederim, arkadaşlar.

DAĞİSTAN BİNERBAY (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, hepimiz biliyoruz ki, asırlardan beri Türkiye'de müstahsılın elindeki arazi hiçbir kayda müstenit değildir. Hattâ ne vergide mukayyet, ne de tapuda mukayyet olmadığı içindir ki, cumhuriyet devrinde Tapu, Kadastro Umum Müdürlüğü namı altında bir teşekkül ihdas edilmiştir. Bu ihdasın sebebi bir an evvel arazinin tapuya tescili ve bu suretle bu yüzden zaman zaman husule gelen kitalü cidalin önlenmesi ve memleketteki araziyi tapulamak suretiyle bunları vergiye bağlamak ve vergi kaçakçılığına bir nihayet vermektir.

Hal böyle iken, Tapu Kadastro Umum Müdürlüğünün elindeki kanunlara nazaran başlangıçta on sene zilyedliği kabul eder. yani 1945 yılı dâhil, araziyi ihya etmiş ve zilyedliği uhdesinde tutmuş vatandaşlara derhal tapuları veriliyordu, bir müddet böyle devam etti. Bundan sonra, bunun karşısına bir de Tapu ve İskân Umum Müdürlüğü çıktı. Bir sene evvel kabul ettiğiniz bir kanunla bu şekli almıştır.

Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü münazaasız ve pürüzsüz tapulamaya gider, diğer teşkilât ise geri alır, elinden almak yoluna gider, yani biri verir diğeri alır ve bununla da kalmayıp 1954 yılı tatil devresine gireceğimiz gün acele olarak çıkan bir kanunla, ki bugünlerde 20 - 30 kadar kanun bir günde çıkmıştı, adına ekspres kanunlar demişlerdir, çıkan bu kanunlar arasında Tapu Kanununun 13 ncü maddesine bir fıkra eklenmiştir, bu hükme göre vatandaşın elindeki 50 senedir zilyet bulunduğu, dedesinden kalma, babasından kalma yetmiş senelik toprağında zilyedi kabul etmeyip on sene vergide mukayyet olmıyan arazisinin 20 dönümünü kendisine terk edilmek suretiyle mütebakisi hazineye mal edilmekte ve hazineye tescil edilme yoluna gidilmektedir. Şimdi, Tapu ve Kadastro Kanunu çıkalı ve bu komisyonlar işe başlıyalıdanberi vatandaşlar 3 - 4 kısma ayrılmış bulunmaktadır. Bir kısmı, yani komisyonlar acele olarak nerelere gitmişlerse, oralardaki vatandaşlar bu zilyedlik kanunundan istifade etmişlerdir. Bir kısmı ise; on üçüncü madde çıkdıktan sonra tatbikat görmüşlerdir, hattâ öyle yerler vardır ki köyün yarısı, zilyedliğe ait hükümlerle muameleye tâbi tutulmuş, yarısına ise 13 ncü madde tatbik edilmiş ve vatandaşın yarı arazisinin tapusu elinden alınmış ve hazine ile karşı karşıya mahkemelik olmuşlardır. Bunlar maliye ile vatandaş arasında mahkeme mevzuudur. Bir kazanın tapulama işi komisyonlar vasıtasiyle bitirilmek imkânı mevcut bulunmasına rağmen mahkemeye gidildiği takdirde 15 senede bitmiyeceğine kaaniyim. Son çıkan bu 13 ncü madde dolayısiyle vatandaşlar topyekûn olarak mahkemelerde sürünmekte ve dosyaları Tapu ve Kadastro mahkemelerinde kale halinde yığılmış durumdadır. Arkadaşlar şunu arz edeyim; bu memlekette evvelce vergi kaçakçılığı esastı, vergisini ödiyemiyecek derecede istihsal yapılamıyordu. Ancak bir kâr maksadiyle değil, vatandaşlar Kurunuvüsta devrinin sabanları ile karınlarını doyurmak suretiyle istihsal yaparlar ve vergilerini kaçırırlardı. Arazi satacak olanlar bu memlekette alıcı bulamazlardı, istihsal yapılamazdı. Buğday, arpadan ziyade koyunculuğa, hayvancılığa ehemmiyet veriliyordu. Şimdi bu tapulamaya gittiğimiz tarihten bugüne kadar memleketin hiçbir köşesinde bir tek dönüm denecek kadar otlakiye kalmamıştır.

Size bir misal arz edeyim : Bir portakalcı bir istida veriyor, diyor ki; 5 - 10 yıldır portakal satarım, bana arazi verin, arazim yoktur, Toprak Tevzi Komisyonuna tapulamaya gelir. Burada bir otlakiye var, derhal tevzi edelim derler. Bir de kredi alır ve tapuyu eline geçirir geçirmez derhal de satar. Gene buraya gelir; sırtında portakalla dolaşır. Bu sebeple bir tek dönüm otlakiye kalmamıştır. Şimdi bir taraftan hayvancılığımızı tamamen yokedecek bir vaziyete, bir taraftan da vatandaşla Hazine karşı karşıya mahkemelere düşmekte, böylece bir zulüm ve işkence yoluna gitmekteyiz. Vatandaşa

40 bin traktör, 5 - 10 bin biçer - döğer verdik; vermekte de devam edeceğiz. Bir taraftan memleketi kalkındırma yoluna giderken diğer taraftan parmaklarımızı halkın gözüne sokup oymak yoluna gidiyoruz. Bu memlekette hangi vatandaş şimdiye kadar vergiyle mukayyettir. Hiçbir vatandaş yoktur ki vergiyle mukayyet olsun. İşte bu mektumiyet ve noksanlığı ortadan kaldırmak yoluna gidelim. Hükümet, her gün bir kanun lâyihasiyle, kin ve garaz besliyormuş gibi, vatandaşın tarlasını elinden almak istiyar. Vay sen vergide mukayyet değilsin, diyor. Efendim; yirmi senelik zilyedliğin kabul edilmediği yerler vardır.

Dün Şereflikoçhisar'dan bir kısım vatandaşlar evime geldi. Bu 13 ncü maddeyi çıkartın dediler. Tarlalarımız 1936 dan beri kayıtlıdır, bu 13 ncü maddeye göre on senede tescil edilmesi lâzım gelirken, Toprak Tevzi Komisyonu geliyor, ben tanımam diyor, 180 dönümlük tarlamdan 18 dönümünü ayırıp mütebakisini tevzie tâbi tutuyor. Adam itiraz ediyor mahkemeye. Hâkim diyor ki; bu hakkı sen kazansan dahi 180 dönüm olan bu tarlayı ben sana vermem. Hükümet parasını versin diyor. Sanki istimlâk edilmiş veya istimlâk sahasında bulunan bir tarla imiş gibi. Son çıkan 13 ncü maddeye göre hukuken sâbit olan bu tarlayı dahi Toprak Tevzi Komisyonu gidip elinden alıyor. Bütün arkadaşlarımın seçim mıntakalarında bu mesele ile karşı karşıya geldiklerini zannediyorum. Bu 13 ncü maddenin tamamiyle kaldırılması ve vatandaşların zilyedlik haklarının tanınmasını, mahkeme kapılarından kurtulmalarını Hükümetten temenni ediyorum. Toprak İskân Genel Müdürlüğünden, bir vurguncu gibi, talan yapıyormuş gibi hareket etmemesini rica ederim. Hangi köye giderse talan yapıyor. Köyün altını üstünüe getiriyor. Hayvancılığa da ehemmiyet vermek lâzımdır.

Arkadaşlar, gazetelerde okuyoruz, geçenlerde ben okudum, İzmir'de at etinden pastırma yapıyorlarmış. Bu iş böyle devam ederse at etinden pastırma da yapılır, yarın kedi, köpek etinden sucuk da yapılır. Evvelce 20 - 30 bin koyunun beslendiği otlakiyeler vardı, bugün tek koyunun dahi besleneceği otlakiye yoktur. Tarlalar arasında sınırlar dahi kalmamıştır. Şereflikoçhisar'ın o kadar otlakiyeleri vardı, şimdi bir tane kalmamıştır. Balâ'nın Hacıbekir, Camiikebir gibi otlakiyelerinden bugün eser kalmamıştır. Dağıt dağıt bakalım ne olacak. Bir taraftan dağıtalım, bir taraftan öldürelim. Bizim millî servetimizin başında hayvancılık gelir, buna ehemmiyet verelim. Buradan üçüncü maddeyi de kaldırsınlar. Tapu, Kadastro ile İskân Umum müdürlükleri muvazi bir kanunla faaliyete geçsinler. Ondan sonra seyyaliyetleri de ortadan kaldırsınlar. Kadastro Umum Müdürlüğü ile İskân Umum müdürlüklerinin nereye tâbi olduğunu bilelim, hangi bakanlığa bağlı olduğunu bir türlü öğrenemedim. 3 gün bir bakanlığa, diğer üç gün başka bir bakanlığa bağlanıyor. Nereye bağlıyacaklarsa lûtfen bağlasınlar. Bu mahzurları, şikâyetleri, işkenceleri ve mahkeme kapılarında beklemeleri kaldırsınlar. Bu 13 ncü maddenin âcilen ortadan kaldırılmasını rica eder, hepinizi hürmetle, muhabbetle selâmlarım.

REİS — Sedat Barı.

SEDAT BARI (Seyhan) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Dagistan Binerbay arkadaşımızın 13 ncü madde üzerindeki teklifleri bendenizi birkaç kelime söylemek için huzurunuza çıkmak mecburiyetinde bıraktı. Kendisinin büyük bir dert olarak gösterdiği bu mevzu üzerinde bendeniz, 1950 senesinden yani Meclise iştirak ettiğim tarihten beri, inandığım bir mevzu olarak üzerinde hassasiyetle durdurum. Kendisinin kanaatlerinin tamamen aksine olarak Sayın Devlet bakanları arkadaşlarımız ve Tapu İdaresinin bu 13 ncü maddedeki hükmün tadilini yapmak suretiyle büyük bir haksızlığı bir dereceye kadar telâfi ettiğine inanıyorum. Hâdise kendisinin söylediği gibi değildir. Evet müteessir olanlar vardır ama, bunlar daha ziyade haksız iktisap sahibi olan kimselerdir. Ben bilhassa mıntakam itibariyle bunun büyük ıstırabını gördüm. Gerek bu 13 ncü madde, gerek Medeni Kanunun zilyedlik hükmü dolayısiyle bizim mıntakada on binlerce yüz binlerce dönüm arazi biraz kendine güvenenlerin haksız mülkiyeti altına girmiştir. Arkadaşlar; bir kimse ki, 10 - 20 seneden beri arazisinin vergisini vermiyor, onun o arazi ile hiçbir alâkası olmamak icabeder Bu itibarla bu tadilât yaptırıldı ve 10 senelik vergi kaydı şart kılındı. Binaenaleyh bu gayet yerinde bir şeydir. Heyeti Umumiyenizden ve alâkalı dairesinden bilhassa rica ederim, bu hususta daha sıkı ted-

birler alarak köylerde oturan vatandaşlarımızın topraksızlık çektikleri bu sıralarda onların derdini tehvin için yeni imkânlar bulsunlar. Mâruzatım budur.

REİS — Şemsi Ağaoğlu.

ŞEMSİ AĞAOĞLU (Muş) — Muhterem arkadaşlarım; geniş araziye sahibolan bir bölgeden seçilmiş olan bir mebus olarak ben de bu dertlere temas etmek istiyorum. Bugün Tapulama Komisyonu çok mühim bir dâva üzerinde durduğunu kabul ediyoruz. Fakat bugün eldeki imkânlarla, iğne ile kuyu kazmak gibi bir vaziyette olduğunu belirtmek mecburiyetinde kalıyorum. Bugün Muş vilâyetinin tapulanmasını hesabedersek bu kadro ile yüz senede bitirilemiyeceği kanaatindeyim.

Tapu ve Kadastro ile sıkı temastayız. Hakikaten başta Umum Müdür olmak üzere hepsinin müspet çalışmalarını ve düşüncelerini takdirle karşılıyorum. Fakat aldığım malûmata göre çok kıymetli malzemelere sahiplermiş. Tayyare, fotogrametri gibi birçok kıymetli ve modern malzemeleri ve teçhizatı olduğu halde niçin bugüne kadar bunlar kullanılmamıştır? Ne zaman kullanılacaktır? Bunları izah ederlerse memnun ve mutmain olacağım. Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Suat Başol.

SUAT BAŞOL (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; «Söylesem tesiri yok, sussam gönül razı değil» diye bir söz vardır. Zonguldak'ta Zonguldak halkının en büyük ıstırabı olan bir Havzai Fahmiye Kanunu vardır. Bu kanun yüzünden Zonguldak'ta sakin vatandaşlar ev yaptıramıyorlar; iskân olunamıyorlar ve yaptırdıkları evin tapularını alamıyorlar. Cide iskelesinden Karadeniz Ereğlisine çizilen mevhum bir hat arasında kalan kısma (Havzai Fahmiye) denmiş, kestirip atmışlar. Binaenaleyh geçen sene ve daha evvelki seneler bu kanunun hallü fasledilmesini defaatle rica etmiştik. Hattâ emredin, kanunu biz hazırlıyalım veyahut bakanlık hazırlasın, dedik. Görüyorsunuz ki, şu dakikaya kadar bu meseleye dair en ufak bir işaret mevcut değildir. Ereğli Kömürleri İşletmesi kömür yatakları muayyendir. İşletmenin etüd ve tesisler bürosu, damarların hangi sahadan geçtiğini, bunların sathı arzdaki seyir sisteminin ne olduğunu bugün katiyetle bilmektedir. Ereğli Kömürleri İşletmesine ait kısmın tapusu bu işletmeye verilsin, diğer kısımlarda da vatandaşın iskân olunabilmesi imkânı tanınsın.

Binaenaleyh Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünün bu vâdide alınmış kararları var mıdır, bu karar hangi safhadadır, ne zaman bu kanun çıkacaktır?

Bendeniz bunu istirham etmek üzere huzurunuza çıkmış bulunuyorum. Bu vesile ile kıymetli arkadaşlarımı hürmetle selâmlarım.

DEVLET VEKİLİ ŞEMİ ERGİN (Manisa) — Muhterem arkadaşlarım, Tokad Mebusu Hulûsi Bozbeyoğlu arkadaşımın Tokad vilâyeti ve kazalarında tapulama ve tapu kadastro teşkilâtının daha geniş ve mütekâmil bir şekilde 1956 yılında faaliyete geçmesi hususundaki arzusunu not etmiş bulunuyorum. 1956 yılı faaliyet programlarını tanzim ve tesbit ederken elbette, diğer vilâyetlerimizle beraber Tokad vilâyeti üzerinde de geniş ölçüde durmak mümkün olacaktır.

Dağıstan Binerbay arkadaşımın, Tapulama Kanununun 13 ncü maddesine ait beyanına, Muhterem Sedat Barı arkadaşım gereken cevabı vermiş bulunmaktadır. Tapulama Kanununun 13 ncü maddesinin değiştirilmesi lüzumu, birçok vatandaşların zilyedlik suretiyle ellerindeki arazinin 18 - 20 dönümü üzerinde vergilerini vermiş olmalarına mukabil, 2 000 dönüm arazinin vergisini vermemekle beraber bu 2 000 dönüm araziyi işgal etmiş olmaları karşısında, Yüksek Heyetinizin gösterdiği heyecan neticesi, hükümet tarafından getirilmiş olan bu maddenin mevcut şekilde tadili lüzumu hissedilmiş ve bu şekilde tadilât yapılmış bulunmaktadır.

Binerbay arkadaşımız, tatbikatta mevcudolan huzursuzlukların ve mahkemeleri işgal eden ihtilâfların çok olduğunu bize intikal ettirmiş bulunmaktadır.

Arkadaşımızın bize intikal ettirdiği bu mevzu umum müdürlükçe tetkika alınmış ve hakikaten 13 ncü maddenin tadil şeklinde huzursuzluk mevcudolduğu ve ihtilâfları artıran bir netice verdiği neticesine varılırsa elbette huzurunuza yeniden tadil talebi ile gelmek mümkün olacaktır.

Suat Başol arkadaşımız; Havzai Fahmiye Kanunu üzerindeki mevzu ve talepleri, zannederim ki kendileri de bilmektedirler, hazırlanmış

bulunuyor, Havzai Fahmiye ile ilgili mevzuları tetkik ve etüd etmekteyiz ve bu mevzuların ehemmiyetini müdrik bulunuyoruz. Zannediyorum ki, Zonguldak Mebusu arkadaşlarımızın hassasiyetle durdukları bu mevzuu yakında halletmiş bulunacağız.

Efendim, tapulama mevzuunda arkadaşlarımın üzerinde durdukları noktalara kısaca temas ettikten sonra mevcut sistemlerimizle bugüne kadar Türkiye'de tapulama mevzuundaki gidişi, 1954 ve 1955 yılından başlamak suretiyle ve daha modern imkânlarla, süratlendirmiş bulunuyoruz. Tayyare ile tapulamanın mevzuuna da girilmiştir. Tapu ve kadastronun elinde tayyare ve bunların alacağı fotoğraflar ve bunların tapulama üzerindeki kolaylaştırıcı tesirlerini temin bakımından her türlü tedbir ele alınmış bulunmaktadır. 1956 malî yılından itibaren umum müdürlüğümüzün almış olduğu tedbirlerle senede, gerek bugüne kadar tatbik edilen usulle, gerekse fotogrametri usulü ile senede 28 milyon dönüm arazinin tapulanması temin edilmiş olabilecektir. Mevcut istatistiklere göre Türkiye'de tapulanması gereken 300 milyon dönüm arazi mevcut bulunmaktadır. Eğer bir anormal hâdise ve aksaklık zuhur etmezse bugünkü şeraitle Türkiye'nin tapulanmasını 10 sene zarfında ikmal etmek mümkün olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım;

Tapu ve Kadostro Umum Müdürlüğü, sayın arkadaşların bu mevzuda gösterdikleri hassasiyete uygun bir şekilde çalışmakta ve Türkiye'de tapulamadan mütevellit ihtilâfların günden güne azalması yolunda büyük gayretler sarf etmektedir.

REİS — Fasıllara geçilmesini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

F.		Lira
201	Maaşlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	16 730 791
202	Ücretler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 135 392
203	Geçici hizmetliler ücreti REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	829 459
204	Ecnebi uzman ve hizmetlilerle bunlara yardımcı personelin ücretleri REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	28 125
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	640 900
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D) fıkrasiyle 34, 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	696 801
301	Merkez daireleri büro masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	25 400
302	Vilâyetler büro masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	504 080
303	Basılı kâğıt ve defterler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	400 000
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	178 000
305	Kira bedeli REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	430 000
306	Giyecekler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	178 850
307	Harcırahlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	3 831 600
308	4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi masrafları ve harcırahları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	35 000
309	Taşıt masrafları REİS — Kabul edenler... Et-	164 000

F.		Lira
	miyenler... Kabul edilmiştir.	
417	Kadastro, tapu yazma heyetleri masrafları	168 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
418	Tapulama Kanunu uygulama umumi masrafları	3 430 200
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
450	Teknik okulda kadastro mühendisi olarak yetiştirilecek öğrencilere verilecek burslar	192 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
451	Yayın masrafları	35 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
476	Kurslar ve okullar umumi masrafları	584 400
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
501	Geçen yıl borçları	2 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
502	Eski yıllar borçları	24 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
711	Makina, alet ve malzeme onarımı	20 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
751	Satınalınacak makina, alet ve malzeme	280 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

E — Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğü Bütçesi

REİS — Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü bütçesine başlıyoruz. Heyeti umumiyesi üzerinde söz istiyen var mı?... Hulûsi Bozbeyoğlu.

HULÛSİ BOZBEYOĞLU (Tokad) — Muhterem arkadaşlarım; sık sık söz alışımı, bu kürsüye gelip sizleri rahatsız edişimi mâzur görün. Arkadaşlar; biz tamamen geri kalmış kısır bir memleketi teslim aldık. D. P. hükümetleri olarak, D. P. olarak memlekete gerçi büyük işler, hizmetler yaptık; muvaffakiyetler istihsal ettik; Fakat bütün bu sathı vatanı istenilen medeniyet seviyesine eriştirdiğimizi iddia edemeyiz. İşte bendeniz de bu memleketin ihmal edilmiş bir parçasının mebusuyum. Bu itibarla sık sık huzurunuzu işgal edişimi, tekrar tekrar rica ediyorum, mazur görünüz. Vekil Bey biraz evvel burada Tokad'da 1956 yılında tapu ve kadastro işlerine ait tesisler teşkil edeceğini vâ'dettiler. Fazlasiyle mütehassis oldum, çok teşekkür ederim. Fakat ıstıraplar o kadar şahlanmış, o kadar hâd bir safhaya gelmiştir ki, 1956 bütçesi görüşülürken hepsinin mütalâa edilmesine imkân vermemektedir. Bu itibarla ben Vekil Beyden rica ediyorum; eğer 1956 yılında buna imkân varsa tapu teşkilâtının toprak işleriyle uğraşan komisyonlarını Tokad'a da göndersinler.

Arkadaşlar; memleketimizde nüfus, bununla mütenasibolarak da zirai maddelere olan ihtiyaç artmıştır. Toprak üstü ürünleri buradaki halkı doyurmamaktadır. Memleketin şurasında, burasında birçok hâli arazi vardır. Bu arazinin köylüye dağıtılması lâzımdır. Meselâ Niksar'ın Çamiçi nahiyesinde, Erbaa'nın Karayaka, Hayatlı nahiyelerinde toprak kıtlığı vardır. Köylü toprak istemektedir. Ben vekilden istirham ediyorum, Tokad'a toprak komisyonu göndersinler.

Hazineye ait memlekette birçok hâli arazi vardır. Bunları tesbit etsinler, köylüye dağıtmak imkânını bulsunlar. Bilhassa bu vilâyetin Karadenize bakan kısmında hâd derecede toprak kıtlığı vardır. Erbaa ve Reşadiye, Ünye ve Karayaka'da topraksızlık hâd derecededir. Köylü göç etmektedir. Kışın aileler kendi topraklarında barınamıyorlar. Mevcut toprakları kendilerini doyurmuyor. Hükümetten rica ediyorum tapu ve kadastro tesislerini bu vilâyette kursun. Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü bu memlekete büyük hizmetler ifa etmek yoluna girmiştir. Bu noktada kendilerine şükranlarımı arz ederim. Bilhassa Tokad bir zelzele mıntakasıdır. Geçen sene Zile, Niksar ve Artova'da bâzı köyler müracaatlar yaptı. Köylerin başka yerlere nakli için yapılmış müracaatlar vekâlette derdesttir. Niksar'da, Bulanık köyü vardır, bu köy 25 hanelidir. Bu köy mahalli heyalânlı olduğu için Devlet, hane başına biner lira vermek suretiyle bu köyün iskânını temin etmek

istedi. Fakat köylü çok fakir olduğu için bu para onların iskânına kâfi gelmedi. Bu yüzden köy halkı hâlâ müstahsıl duruma geçemedi. Vekil Beyden bu noktada bir ricam var, bu iskân işinin halli ve köyün kalkınması neye mütevakkıf ise lûtfen ona tevessül buyursunlar.

Arkadaşlar, kulağımıza gelen bâzı sözler oluyor, diyorlar ki : Tapu ve Kadastronun toprak komisyonları kapanın elinde kalıyormuş. Bu, acı! Büyük kalkınma hamlesi içinde olan Hükümetten ricam, memleketi iyi etüd etsinler, en büyük ihtiyacın tekâsüf ettiği noktalarda bu tesisleri kursunlar.

Benim ricalarım bu noktalarda toplanmıştır, fazla vaktinizi almak istemiyorum. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

REİS — Fasıllara geçilmesini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

F.		Lira
201	Maaşlar **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	4 759 850
202	Ücretler **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	1 919 777
203	Merkez geçici hizmetlileri ücreti **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	25 200
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	224 000
207	Ecnebi dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	1
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D) fıkrasiyle 34, 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına ödemeler **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	258 819
301	Merkez daireleri büro masrafları **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	24 000
302	Vilâyetler büro masrafları **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	127 000
303	Basılı kâğıt ve defterler **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	50 000
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve masrafları **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	93 000
305	Kira bedeli **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	195 000
306	Giyecekler **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	4 250
307	Harcırahlar **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	1 863 001
308	4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi masrafları ve harcırahları **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	19 000
309	Taşıt masrafları **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	400 000
405	Hayvan yem bedeli **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	1 500
414	Taşıma masrafları **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	75 000
417	4784 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin gerektirdiği eşya ve giyecekler **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	100 000
425	İskân işleri masrafları **REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.**	5 035 656
427	Toprak Bayramının gerektirdiği masraflar **REİS — Kabul edenler... Et-**	1 000

F.		Lira
	miyenler... Kabul edilmiştir.	
429	5613 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin (F) fıkrasının 2 nci bendi gereğince araziyi açma masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	40 000
451	Yayın masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	3 500
453	Milletlerarası kurum ve derneklere katılma payı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 000
457	İç kongreler ve teknik toplantılar umumi masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 000
476	Kurs masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	60 000
501	Geçen yıl borçları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	500
502	Eski yıllar borçları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	6 000
731	İstimlâkler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 500 000
751	Satınalınacak makine, atel ve malzeme REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	105 000
771	4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun 47 nci maddesi gereğince açılacak özel fon REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	950 000

Bugün saat 15 te toplanılmak üzere İnikada son veriyorum.

Kapanma saati : 13

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,10

REİS — Reisvekili Agâh Erozan

KÂTİPLER : Ömer Mart (Kayseri), İhsan Gülez (Bolu)

REİS — Ekseriyetin tesbiti için yoklama yapılacaktır. (Edirne mebuslarına kadar yoklama yapıldı)

REİS — Ekseriyetimiz var, celseyi açıyorum.

2. — Vatani hizmet karşılığı maaş alanlarla emekli, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanlara tahsisat verilmesi hakkında kanun lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (1/348)

REİS — Lâyihanın birinci maddesi, dikkate alınan takrir üzerine, encümene gitmişti. Encümen mazbatasını yaparak ödenecek tahsisatın üçe iblâğını kabul etmiştir. Mazbatayı okuyoruz.

Yüksek Reisliğe

Vatani hizmet karşılığı maaş alanlarla emekli, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanlara tahsisat verilmesi hakkındaki kanun lâyihasının birinci maddesinin Umumi Heyette müzakeresi sırasında emekli, dul ve yetimlere senede iki maaş nispetinde verilecek tahsisatın üçe iblâğı hususunda Heyeti Umumiyece nazarı dikkate alınan takrir encümenimize havale edilmiş olmakla tetkik ve müzakere edilmiş ve verilecek olan tahsisatın üçe çıkarılması encümenimizce de kabul edilmiştir.

Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reisvekili	M. M.	Kâtip
Kırklareli	Giresun	Balıkesir
Ş. Bakay	M. Şener	M. H. Timurtaş

Afyon K.	Antalya	Aydın
M. Â. Ülgen	K. Akmanlar	Z. Uray
Balıkesir	Çankırı	Çoruh
S. Yırcalı	T. Uygur	Y. Gümüşel
Çorum	Diyarbakır	Eskişehir
Y. Gürsel	H. Turgut	A. Potuoğlu
Gazianteb	İzmir	İzmir
E. Cenani	A. Aker	B. Bilgin
Konya	Muğla	Muş
M. Bağrıaçık	N. Poyrazoğlu	Ş. Çağlayan
Niğde	Rize	Seyhan
A. N. Kadıoğlu	H. Agun	S. Barı
Seyhan	Siird	Trabzon
A. Topaloğlu	B. Erden	İ. Şener
Zonguldak		Zonguldak
S. Ataman		S. Duralı

REİS — Mazbata hakkında söz istiyen yok. Mazbatayı reyinize arz ediyorum; kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bu esas dâhilinde tashih edilen birinci maddeyi okuyoruz :

Vatani Hilzmet Karşılığı Maaş Alanlarla Emekli, Dul ve Yetim Maaşı Bağlanmış Olanlara Tahsisat Verilmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — Vatani hizmet karşılığı maaş alanlarla emekli, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanlara (âdi, vazife ve harb mâlûllüğü maaşı bağlanmış olanlar dâhil) İcra Vekilleri Heyetince tâyin edilecek tarihlerde ödenmek üzere yılda üç maaş nispetinde tahsisat ödenir.

Bu tahsisat borç için haczedilemez.

REİS — Maddeyi tadil edilmiş şekliyle kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 6211 sayılı Kanunun birinci ve beşinci maddelerinde yazılı daire ve kurumlarda memur veya hizmetli olarak istihdam edilen emekli, dul ve yetimler birinci madde hükmünden istifade edemezler.

Vatani hizmet tertibinden maaş alanlardan aynı zamanda emekli maaşı da almakta olanların tahsisatları, miktarı yüksek olan maaş üzerinden ödenir.

REİS — Madde hakkında bir takrir var, okuyoruz.

B. M. M. Riyasetine

6211 sayılı Kanunun birinci ve beşinci maddelerinde yazılı daire ve kurumlarda memur veya hizmetli olarak istihdam edilen emekliler gibi mebus olan emeklilerin de birinci madde hükümlerinden istifade etmemeleri için ikinci maddenin birinci fıkrasındaki (istihdam edilenler) tâbirinden sonra (Mebus olanlar) tâbirinin ilâvesini arz ve teklifederiz.

Kocaeli Mebusu	Erzurum Mebusu
Sefer Göksel	Hasan Numanoğlu
Muğla Mebusu	Samsun Mebusu
Yavuz Paşamehmetoğlu	Abdullah Keleşoğlu

Van Mebusu
Muslih Görentaş

ŞEFİK BAKAY (Kırklareli) — Reis Bey, anlaşılmadı. Bir kere daha okuyunuz lûtfen.

REİS — Takirri bir daha okutuyoruz efendim.

(Takrir tekrar okundu)

BÜTÇE ENCÜMENİ ADINA ŞEFİK BAKAY (Devamla) — Encümenimiz aynen iltihak ediyor efendim.

REİS — Maddeyi bu esas dairesinde kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir...

MADDE 2. — 6211 sayılı Kanunun birinci ve beşinci maddelerinde yazılı daire ve kurumlarda memur veya hizmetli olarak istihdam edilen emekli, dul ve yetimlerle mebus olan emekliler birinci madde hükmünden istifade edemezler.

Vatani hizmet tertibinden maaş alanlardan aynı zamanda emekli maaşı da almakta olanların tahsisatları, miktarı yüksek olan maaş üzerinden ödenir.

REİS — Encümenin metin hakkında bir fikri var mı?

ENCÜMEN ADINA ŞEFİK BAKAY (Kırklareli) — Yok efendim.

REİS — Maddeyi bu şekilde reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Birinci maddeye göre tediye edilecek tahsisat, asıl aylıkların ödendiği kurumlar veya emekli sandıkları tarafından karşılanır.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun 1 . III . 1956 tarihinden muteberdir.

REİS — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Lâyihanın tümünü açık reylerinize arz ediyorum, efendim..

F — Adliye Vekâleti Bütçesi

REİS — Adliye Vekâleti Bütçesinin müzakeresine geçiyoruz.

Tümü üzerinde söz alan parti sözcülerinin ve milletvekillerinin ismini arz ediyorum :

Cumhuriyetçi Millet Partisi Meclis Grupu adına Mehmet Mahmudoğlu (Kırşehir), Hürriyet Partisi Meclis Grupu adına Behçet Kayaalp (Burdur), Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grupu adına Mehmet Kartal (Malatya).

Mehmet Ali Sebük (İzmir), Abdullah Aytemiz (Maraş), Nuri Ocakcıoğlu (Malatya), Enver Karan (Antalya), Hasan Hayati Ülkün (Niğde), Fazlı Ertekin (Ordu), Hulûsi Bozbeyoğlu (Tokad), Hakkı Kurmel (Kayseri), Sırrı Atalay (Kars), Bahri Turgut Okaygün (Tunceli).

Söz Cumhuriyetiçi Millet Partisi Meclis Grupu adına Mehmet Mahmudoğlu'nundur, buyurun.

CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA MEHMET MAHMUDOĞLU (Kırşehir) — Beş yıllık siyasi çatışmaların ana mevzuunu teşkil eden rejim dâvasının halli, her şeyden evvel bir kanun meselesi olduğu içindir ki, bu köklü ıstıraba tekrar temas etmek imkânını veren, Adliye Vekâleti Bütçesinin muhalefetimiz için hususi bir ehemmiyet arz ettiğine işaret ederek, iktidarla muhalefetin müşterek muvaffakiyeti sayılacak bu dâvanın hallinin teminini, yüksek hakemliğinize arz ve tevdi ediyoruz.

Demokratik nizam bir ruh ve zihniyet meselesi olduğu kadar aynı ehemmiyette olarak bir teşkilât ve bir temel nizam müesseseler meselesidir. Bu temel nizam ve müesseseler meyanında, şeref makamını işgal eden de her zaman ve her yerde olduğu gibi adalet müessesesidir. Bu sebeple kaza kuvvetinin teşriî ve icra kuvvetleri karşısındaki geniş istiklâlin lüzum ve ademi lüzumu, bugünün medeni dünyasında münakaşa mevzuu olmaktan çıkmıştır. Öylesine ki, bu ana prensibin bilfiil ihlâl edilegeldiği yerlerde dahi, iktidarlar adaletin istiklâl ve teminatının filhal mevcudolduğu kaziyesini iddiadan daha geriye gidememektedirler. Teminat hâkimlerin vicdanındadır, diyen sabık Adalet Vekilinin de bu noktai nazarın ve bu mevzuda iktidarca yapılacak bir müdafaanın, en müstereddi örneğini vermiş olduğuna şüphe yoktur. Bu itibarla hali hazırda ortada halli gereken mesele olarak, bu istiklâlin bilfiil teminat altına alınması esasına mâtuf bir usul ihtilâfı bulunmaktadır.

Rejim dâvasının hallinin, rejimin karakter ve zihniyetini perçinliyecek bir anayasa tadilini gerekli kıldığı kaziyesinin en yeni misallerini veren İtalya, Batı Almanya totaliter rejimden demokratik nizama geçerken, önce anayasalarını bu yeni icapların ışığı altında tadil etmişler bu meyanda adalete istiklâl teminini ön plâna alarak teşekkül tarzını bizzat anayasa ile tâyin ve tesbit ettikleri yüksek hâkimler şûrası teşkil eylemek ve hakimlerin tâyin, nakil, azil ve tecziyelerinde bu teşekkülü vazifeli kılmak suretiyle, adalet müessesesinin istiklâlini sarih ve katî teminata rapdetmişlerdir.

Anayasanın 54 ncü maddesiyle tesbit edilmiş olan mahkemelerin istiklâli prensibi, yine anayasa ile sağlam bir teminata bağlanmadığı için, sadece nazari bir prensip olarak mevcudiyetini muhafaza etmekle kalmamış, eski ve yeni iktidar devirlerinin müşterek bir vasfı olarak memlekette, siyasi huzursuzluğun başlıca âmili olmuştur. Böyle olmuştur, zira eski iktidarlar zamanında, zaman zaman çıkarılan kanunlarla anayasadaki bu prensip baltalanmış ve muhtelif usullerle adalet baskı altına alınmıştır. Demokrat Parti iktidarı, eski iktidarın bu sahadaki seyyiatını affa mazhar kılmak ve aynı günahı daha azîm hatalar çerçevesi içinde irtikabetmiş olmakla iki katlı suçludur. İktidarın zaman zaman dozunu artıran şiddet politikasına muvazi olarak İstanbul savcılığının derhal yaylım ateşine başladığı basın ve muhalefet erkânı hakkında, topyekûn takibata geçildiği ve betahsis partimiz erkânının kısa fasılalarla, ceza evlerinde içtima ettirildikleri, kanuni hiçbir sebep bulunmamasına rağmen bu tevkifin çok kerre mahkûmiyet müddetine yakın veya tecavüz

eden mahiyette temadi ettirildiği, keza cümlesinin muhakemelerinin gizli yapıldığı ve devamı muhakemeleri sırasında Meclis kürsüsünden salâhiyetli kimselerin dilinden peşinen mahkûmiyet hükmü ile muhatap kılınarak, adliyeyi tehdide varan beyanlariyle hâkimlerin cebri mânevi altında bırakıldığı inkâr edilemiyecek ve siyaset tarihimizden silinemiyecek vakıalardır.

Öylesine ki aslında ihtiyati bir tedbir olan ancak kanundaki kayıt ve şartlarla kabili tatbik olan tevkif müessesesi, muhalefet için bir nevi peşin ceza olarak istimal edilmiş ve siyasi muarızların beraetle neticelenmiş dâvalarında dahi nev'i şahsına munhasır bir tecziye usulü ihdas edilmiştir. Velveleli tevkif muamelelerine tâbi tutulmuş ve adlî takibatın devamı sırasında haklarında iktidar dilinden ve bu kürsüden peşin mahkûmiyet kararı verilerek bir nevi cebri mânevi altında mevkufiyetleri temadi ettirilmiş arkadaşlarımızın, yine ahiren topyekûn beraat etmiş olmaları da mâruz kaldıkları muamelelerin, tavsifi bakımından elîmdir.

Bu demektir ki icra kuvvetinin emri altında savcılıklar zaman zaman bir isnat makanizması olarak işlemekte ve bu mücerret isnatların şaibesi vatandaş hürriyetinin tahdidine kâfi gelmekte ve gayrimevcut suçların muhakemesi yapılabilmektedir. Bütün bu vakıalar büyük bir ıstırapla mâlûl olduğunun sarih ve katî bir teyididir. Bu sarih iddialarımızın sübutu ayrıca şahadete mutavakkıf ise devri sabık için yeni iktidarı ve yeni iktidar için eski iktidarı ve bunların birbirleriyle müşareketi sabit olan salâhiyetli şahıslarını ve cümlesi aleyhinde de Küfrevi arkadaşımızı işhad etmekle yetiniriz.

Biz Cumhuriyetçi Millet Partisi olarak bidayet tesisimizden bugüne kadar adaletin yüksek hâkimler şûrası teşkili suretiyle, teminat altına alınmasını, memleketimizde sosyal güven ve siyasi huzurun en âcil şartı olarak tesbit etmiş bulunuyor ve tekrarında fayda buluyoruz. Dördüncü Menderes Hükümeti bu ihtiyacı temin ettiği takdirde, rejime en değerli bir hizmeti ifa etmiş olmakla kalmıyacak, medeni mücadelenin teminatı olarak adaletin istiklâli teranesi muhalefet için daimî bir taarruz ve iktidar için daimî bir müdafaa mevzuu olmaktan kurtulacak, bunda şeref payı daha çok iktidarınıza ait olacaktır.

Adlî huzurun temini mevzuunda ikinci teklifimizi bir anayasa mahkemesi teşkili zaruretiyle ifade etmekteyiz. Bu zarureti kısaca ifade etmek lâzımgelirse şöylece arz etmek mümkündür:

Modern demokrasilerin bir nevi temel teşkilât müessesesi olduğunu ve bu temel müesseselerinin yekdiğerinden müstakil olmakla beraber, yekdiğerini ahenkli bir tarzda murakabelerinden doğan bir nizam olduğunu arz etmiştik. Anayasa mahkemesi de ekseriyetin tahakkümü şekline müncer olabilen teşriî kuvvetin hatalarının kanun yoliyle murakabesi esasını temine mâtuf, bir müessesedir.

Son hükümet programında tahakkuku derpiş edilen müspet bir keyfiyet olarak 1950 den buyana çıkarılan antidemokratik kanunların kaldırılacağı va'di, teşriî kuvvetin faaliyetinde hata edildiğinin resmî bir itiraf ve teyididir. Hükümet programında va'dedilen husus, memnuniyet bahşolmakla beraber, teşriî faaliyetin bir nevi hata ve savap cetveli haline ifrağının arzuya şayan bir netice olamıyacağı da muhakkaktır. Bu meyanda sırası gelmişken bir noktaya daha dikkatinizi çekeceğim. 1949 yılı Martından Edremit mitinginde Sayın Bayar seçmenlerine şöyle hitabetmekte idi. Garp Medeniyetine intıbak etmek için kaybedilecek zamanımız yoktur. Bir an evvel antidemokratik kanunların kaldırılması hak ve hürriyetlerimizi kazanmamız için bir zarurettir. 1950 yılı Hükümet programında Menderes aynı va'di perçinledi. Belli başlı kanunları, demokrasi ruhuna uygun tâdillerle huzurunuza getireceğiz. Ve iktidarın ilk adliye vekili olan zat da başbakandan aşağı kalmıyan bir demeçle ayni va'di tekrarladı. Nihayet Muhterem Koraltan da Ankara'da Temmuz 1950 nin mesut günlerinde bir basın konferansı vererek yekûnu altı bini geçen kanunların hepsi hattâ her satır ve kelimesi antidemokratiktir. On dört Mayıs İnkılâbı, bize bunları değiştirmeyi emretmektedir dedi. Filhakika Dahiliye Vekâletinde kurulan bir komisyon da mevcut altı bin kanunun yarısını antidemokratik olduğuna rapor verdi. Fakat buna rağmen kısa bir devreyi takiben de ileriye tadiller şöyle dursun demokrasiyi koruma, fesatçılığı önleme, bunun gibi namlar altında Meclise gelen tasarılar, önceleri kabule mazhar olmamakla beraber 161 nci maddenin tadili Cemiyetler Ka-

nununun 33 ncü maddesine eklenen siyasi partilerin kapatılmasını mümkün kılan fıkraların ilâvesi takibetti. Üniversite muhtariyeti, Emeklilik Kanunu, Neşir Yoliyle İşlenen Suçlar hakkında, Kanun ve ilâhir kanunlarla temadi eden bu reviş nihayet Dördüncü Menderes kabinesinin programındaki hazin itirafa müncer oldu Bundandır ki, teşriî faaliyetin bir nevi murakabesini sağlıyacak anayasa prensiplerine aykırı kanunlar karşısında, fertlerin hak ve hürriyetlerini korumanın teminatı olacak anayasa mahkemesinin kurulması hususunda, rejim dâvasının hallinde haiz olduğu ehemmiyeti belirtmeyi partimiz vazife bilmektedir.

Diğer yandan adlî sahadaki keşmekeşin yegâne illeti, yeni iktidarın seyyiatında veya az evvel mevcudiyetlerini tebarüz ettirdiğimiz antidemokratik mevzuatta bulmak isabetli değildir. Daha ziyade siyasi huzursuzluğun âmili olan antidemokratik mevzuatın yanında, vatandaşın içtimai güven duygusunu zedeliyen dâvaların, takat dışı rakamlara yükselmesine sebebolan, diğer bir yara da hukukun umumi prensiplerine aykırı kanunların, tâbiri diğerle antijuridik kanunların mevzuatımızda geniş yer tutmuş olması ve kanun adedinin her gün biraz daha kabarmış bulunmasıdır.

Halen mevcudu yedi bine yaklaşan kanunlarımız arasında yekdiğerini sarahaten veya zımnen tadil veya yekdiğeriyle tearuz eden kanunlar ve kanunlara aykırı nizamnameler ve talimatnameler ve bir de bâzı müesseselerin vücuda getirmeyi âdet ettikleri dahilî talimatların kesretle bulunduğu, üstelik bunların yarısının bizzat Anayasa ve insan hak ve hürriyetlerine aykırı antidemokratik, diğer kısmı küllisinin de hukukun umumi esaslariyle tezat halinde antijuridik karakterde oldukları nazara alınırsa, mevzuatımızın içinde bulunduğu durumu kolayca idrak etmek mümkün olur. Hiç şüphesiz ki bir memlekette mevzuatın çeşitli ihtimalleri kavrıyacak şekil ve surette olmak üzere, tertiplenmiş olması ve icabında hâkimlerin tadil yoliyle değişen ihtiyaçlara intıbak ettirilmesi zaruridir. Ancak sık ve mükerrer tadilleri önlemek için yapılacak şey, kanun vaz'ederken kısa zaman ve fasılaları içinde tadillere başvarulmasını icabettiremiyecek tarzda daha çok istikbale muzaf umumi prensipler koymağa gayret etmek zurureti olmadıkça teferruata inmemek lâzımdır. Bu takdirde hâkime verilen hakkı takdir genişler, ancak teminat ve istiklâline sahip hâkimin hakkı takdirinde, cemiyeti zarardide edecek bir veçhe bulunamaz. Kanun bolluğunun sebeplerinden birini ve belki de en mühimini teşkil eden bu durum dışında kalmamakla beraber, müstakillen mütalâasında zaruret olan bir nokta da, usûl kanunlarımızda şimdilik yapılması gerekli âcil tadillerdir. Katî ve rasyonel bir tasfiye neticesine intizaren bu zaruri tadillerin başında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki tevkif müessesesi gelir. Kısa bir müddet önce Adalet Komisyonundaki bir teklifin müzakeresi sırasında, vekâlet sözcüsünün verdiği rakamlar ibretengiz bir neticeyi muhtevidir.

Bu rakamlara göre 1953 ve 1955 yıllarında tevkif edilenlerin asgari yüzde 90 ı beraet veya takipsizlik kararı almış bulunmaktadır. Bu da gösteriyor ki: tevkif müessesesi bizde ciddî bir teminata rapdedilmiş değildir. Mahiyeti şahsi hürriyetin tahdidine varan bütün vahamete rağmen, gelişigüzel tatbik edilmektedir. İlleti hâkim teminatının yokluğundan ve icra organının hâkime tesir etmek imkânının mevcudiyetinde bulunan tevkif müessesesinin istismar edilmesinin mümkün kılan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, tesbit ettiği kaidelerde bulmak mümkündür.

Bu yoldaki bir tadil ne kadar zaruri ise dâvaların yıllanmasına ve nihayet vatandaşı, hakkını aramaktan vazgeçirmeye sebebolan Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunumuzun da önplânda tadili gerektiğine inanıyor ve bu yolda atılmış olan adımı şayanı tebrik ve şayanı memnuniyetle karşılıyoruz.

Başta İsviçre olmak üzere İngiltere ve Almanya'da millî kanunların sistematik bir şekilde tevhit ve tasfiyesi ihtiyacı duyulmuş, İsviçre Parlementosu 100 senelik mevzuatını, bu yolda bir tasfiye ile tek metin haline irca etmiştir.

Bundan böyle kabinenin adliye vekilleri, politik icaplardan ziyade temsil ettikleri adalet müessesesine bağlanmalı ve içinde bulunduğumuz kanun anarşisine son verecek tedbirleri almakta asla tekâsül göstermemelidirler. Zira zor şartlara inzımamen çeşitli antidemokratik ve antijuridik kanunlar içinde çalışmaya mahkûm olan bir hâkimin hükmü kendi iradesi dışında

bir zulüm olacağı gibi, zulmün kaynağını da bizatihi kanun teşkil edecektir.

Adliye teşkilâtının aktüel dertleri de, tedavisi gereken mühim yaralardır. Kaza müessesesini teminat altına almak ve bilhassa hâkimi maişet derdinden kurtarmak ve terfilerdeki gecikmeyi önlemek ve bu cümleden olarak kadro yokluğu gibi meseleleri kökünden halletmek, hastalık, çocuk okutmak gibi yıllardır huzursuzluğa ve istifalara yol açan ihtilâfları, müessir bir tedbir ve esasa bağlamakla mesleki, normal olan cazibesine kavuşturmak ve meslekten kesretle vâkı ayrılmaları önliyecek tedbirleri almak lâzımdır.

Aksi halde, bilhassa taşra vilâyetlerinde çok defa tek hâkimin uhdesinde toplanan çeşitli dâvalar ile, hâkim beşerî takatin dışında bir mesaiye zorlanmaktadır. Hakkaniyet esasına aykırı olan bu durum, pek tabiî iyi bir adaletin teminine imkân vermemektedir. Saniyen hâkim ve savcı kadrosunun yanında adaletin tam randımanında, büyük payları olan kâtip ve memur kadrosunu da ihmal etmekteyiz. 125 liraya vezne kâtibi çalıştıran bir adliye kadrosunun mevcut iktisadi şartlar muvacehesinde insanlık vasıflariyle istihza etmekte olduğunu, kabul etmek lâzımdır. Adliye kadrosunun, hâkimiyle, kâtibiyle ve memuriyle, bir kül halinde telâkki edilip, refahının sağlanmasıdır ki, dürüst bir adalet, aksi bir mütalâa ve tatbik tarzı binnetice vatandaşta kanuna ve adalet müessesine, itimat hissinin yok olmasına müncer olur.

Öteden beri mucibi muaheze olan infaz sistemimize ait ve son yılların şayanı dikkat hâdiselerinden birini de siyasi mevkuf ve mahkûmlar hakkında alınan sert ve şiddetli tedbirler teşkil eylemiştir.

En şeni suç faili ve suçlularla bir arada tutulmak, ihtilâttan menedilmek, hastaneye kaldırılma imkânları dahi selbedilmek ve nihayet saç kesilmenin bu tedbirler meyanındadır. Bu sakim muameledir ki, tatbik edilen kimseleri âmme efkârı muvacehesinde mağdur ve kahraman mevkiine yükseltmiş ve buna muvazi olarak tatbik eden iktidarı da medeni dünya muvacehesinde bir itibar izmihlâline sürüklemiş ve siyasi tarihe suçlu olarak geçirmiştir. Beynelmilel Basın Enstitüsünün ahiren neşrettiği rapor, millî menfaatler bakımından iktidar için üzücü bir neticedir.

Bunun dışında, bizatihi infaz sistemimizin bünyesinde taşıdığı sakatlık, suçun ve suçlunun içtimai âmillerinden birini teşkil etmektedir. İnfaz sistemimiz suçlunun ıslahına hizmet edecek vasıtalardan mahrum olup, aksine ceza evlerinde suçun ve suçluluğun bütün incelikleriyle teknik ve psikolojik tedrisatı yaptırılmaktadır. Bunu tevkif edilen siyasi suçlular ibret ve hayretle müşahedede, ittifak etmişlerdir.

1950 deki umumi affı mütaakıp eski usul ceza evlerinden serbest bırakılan suçluların % 92 sinin geri gelmesine mukabil, iş esası üzerine ve ıslah gayesine göre plânlanmış modern ceza evlerinden tahliye edilenlerden tekrar suç işleyip geri dönenlerin % 2 nispetinde oluşu, infaz sisteminin başlıbaşına bir ehemmiyeti haiz olduğunu ispata kâfidir.

Adliye Vekâleti bütçesinde ortaya atılmasında zaruret görülen bu mevzuun, yıllardır hedefi olduğu ve vekâletin bu mevzudaki gayretini her sene muayyen bir miktar ceza evi inşası ve Garp memleketlerindeki ıslah sistemlerinin, inceden inceye tetkiki suretiyle sağlam bir plâna bağlanmasını, arzu ve temenni ediyoruz.

Adalet mevzuundaki son bir arzumuz da, adaleti vatandaşa pek pahalıya mal eden yeni Harclar Kanunu muvacehesinde, hakkından vazgeçmeyi tercih eden vatandaşın, bu müşkül durumundan kurtarılması ve adı geçen kanunun hak sahibi lehine, daha muvazeneli bir hal konularak ucuz adaletin tesis edilmesidir. Diğer yandan da, hâkimlerin nakil ve tâyinlerinin Yüksek Hâkimler Şûrası ile tahtı teminata alınmasına değin, ihtısasa riayet edilmesi ve hukuktan cezaya, cezadan ticarete şeklinde garip bir çember içinde hâkimin dama taşı gibi oynatılmamasıdır. Keza hâkim kadrosundaki büyük noksana, çok defa tek hâkimle idare edilen taşra adliye teşkilâtının imkânsızlığına zamimeten yol dâvası ve mevsim icaplarının arz ettiği müşkülât çerçevesinde memleketimizde adaletin bihakkin temin edilemediğine kaaniiz. Bu sebeple zabıt kâtibi, savcısı ve hâkimi ile seyyar mahkemeler ve teşkilât hukukunda gerekli tadilin icrası suretiyle, adaleti nahiye ve köylere kadar getirmenin ve bilhassa gayrimenkulden mütevellit ihtilâflarda, bu usulün tatbik edilmesinin, şimdilik içtimai ve iktisadi faideler sağlıyacağına inanmaktayız.

Netice olarak, ifade edelim ki, adalet iktidar ve muhalefet olarak Türk Milletinin müşterek malıdır, rejim teminatıdır, adaleti sağlam temeller üzerine istinadetmiyen bir rejim, takdim tarzı ne olursa olsun medeni ölçüler dışında bir mücadelenin harb meydanı olmaktan kurtulamıyacaktır. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Oylarını kullanmıyan arkadaşlar oylarını kullansınlar.

Söz H. P. adına Behçet Kayaalp'ındır.

HÜRRİYET PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA BEHÇET KAYAALP (Burdur) — Muhterem arkadaşlar;

Hürriyet Partisi Meclisi Grupu adına 1956 yılı Adalet Bütçesi üzerinde mâruzatımıza başlarken, sayısız maddi ve mânevi sıkıntılar içinde adaleti tevzi ve tahakkuk ettirmeye çalışan yüksek vasıflı adliyecilerimizi hürmetle anmayı zevkli bir vazife telâkki ederiz.

Filhakika modern hukuk devletinde bulunması gereken adaletin tevzii ile ilgili müesseselerden, sistemlerden ve teminatlardan mahrum adliye cihazımız işliyebilirse bunu ancak Türk hâkiminin fazilet ve feragatine ve vazife aşkına borçluyuz. Bu millî bir bahtiyarlık, tarihî bir mazhariyettir.

Adalet hizmetlerinde esas olması zaruri prensipler bugün memleektimizin ve efkârı umumiyenin yabancı bulunduğu mevzular değildir, çok partili bir devreye girildiği günden beri muhtelif siyasi partiler adalet hizmetlerinin salim bir şekilde yürütülmesini temin zımnında bu prensipleri Meclis kürsüsünde ve millet huzurunda defalarca tekrar etmişlerdir.

Şimdi mesuliyet mevkiinde bulunan siyasi topluluğun icraatı hakkında salim bir hükme ulaşabilmek için, muhalefet yıllarından başlıyarak onu takiben iktidar yıllarındaki adalet görüşünün bir tablosunu çizmek isterim:

Demokrat Parti muhalefet yıllarında aşağıdaki hususlar üzerinde durmuştur:

1. Kendi programına uygun olarak kaza birliğinin temini,

2. Adalet için yeni bir teminat saydığı istinaf mahkemelerinin yeniden ihdas ve ihyası,

3. İller Kanunu ile valilere verilmiş olan salâhiyetlerin adlî istiklâli mânen zedelediği için bunların derhal kaldırılması,

4. Hâkimler teminatının kâmil bir şekle sokulması ve bu teminatın üçüncü sınıf hâkimlerle cumhuriyet müddeiumumilerine teşmili,

5. Hâkimin, Adliye Vekilinin emrinde istihdamı mümkün kılan 1339 tarih ve 367 sayılı Kanunun âcilen kaldırılması,

6. Adliye Vekâleti Merkez Teşkilât Kanununun, Umumi Mahkemeler Kuruluş Kanununun, T. C. Kanununun, H. U. M. Kanununun, Ceza Usulü Muhakeme Kanununun, T. M. Kanununun, T. T. Kanununun, Hava Seyrüsefer Kanununun, Çocuk Mahkemeleri Teşkili Kanununun ve demokratik esaslara uygun bir Basın Kanununun çıkarılması,

7. Memurin Muhakemat Kanununun süratle ilgası,

8. Basın - Yayın suçlarında jüri usulünün tervicolunması,

9. Adlî zabıtanın tefrikı,

Ve sair tefarruata ait meselelerdir.

Muhterem arkadaşlarım;

Demokrat Parti 14 Mayıs 1950 tarihinde iktidara geldikten sonra iktidar olarak hükümet programında adalet cephesinden millete şu vaitlerde bulunuyordu; bu kısmı birinci Adnan Menderes Hükümetinin programından aynen okuyorum:

«Demokratik inkilâbımızın bugüne kadar elde edilmiş neticelerini mahfuz tutmakla kalmayıp; Anayasada vatandaş hak ve hürriyetlerine ve millet iradesine dayanan istikrarlı bir devlet nizamını teminat altında bulunduracak esaslı tadiller hazırlayıp huzurunuza arz etmek kararındayız. Bunun sebebi bugünkü Anayasanın kuvvetler birliği esasına dayanan ve vatandaş hak ve hürriyetlerini kâfi teminat altında bulunduracak müeyyidelerden mahrum olmak itibariyle millet hâkimiyeti yerine tek parti hâkimiyetinin kurulmasına mâni olamamış bulunmasıdır. Bununla muvazi olarak kanunlarımızda, itiyatlarımızda ve telâkkilerimizde tek parti devrinden arta kalan ne varsa tam olarak tasfiye edeceğiz. Bu cümleden olmak üzere Matbuat ve Ceza kanunları, Memurin Muhakemat Kanunu gibi bellibaşlı antidemokratik hükümleri ihtiva eden kanunları ve mevzuatımız içinde yer yer tesadüf olunan buna mümasil hükümleri demokrasi ruhuna uygun tadillerle huzurunuza getireceğiz. Adalet işlerinin yürütülmesinde başlıca esas, teminatlı bir ada-

let sağlanmasıdır. İnsan ana haklarının ve hürriyetlerinin korunabilmesi, adaletin yerine getirilmesinde sürat, intizam ve sadelik bulunmasına bağlıdır.

Bu maksadın temini için adalet cihazlarımızın kuruluşunu belirtecek esaslı hükümlere ihtiyaç vardır. Bu bakımdan mahkemeler teşkilât sistemini tesbit edecek bir kuruluş kanunu hazırlamak kararındayız. Bu kanunun dayanacağı prensipler adalette genel vicdanı tatmin edecek sürat ve verimlilik olacaktır. Yeni kuruluşla hemahenk olarak bir taraftan Adalet Bakanlığı teşkilât kademelerinde rasyonel bir cihazlanma meydana getirilecek, diğer taraftan usul kanunlarımız yenilenecektir. Yargıçlarımızın anayasadan aldıkları teminatı hakkiyle gerçekleştirecek hükümler tesis etmenin zaruretine inanıyoruz. Hâkimler Kanunu hükümleri yeni baştan gözden geçirilerek kendilerine sağlanması zaruri teminat tesis olunacaktır. Ana kanunlarımızın hayatın ilerlemesine tevafuk etmiyen ve tatbikatta güçlükler doğuran hükümleri tekrar gözden geçirilerek yeni medeni ihtiyaçlara mutabık hükümler haline sokulacaktır.) demiştir.

Muhterem arkadaşlarım;

Buraya kadar kaydettiğimiz hususlar, D. P. nin muhalefet ve iktidar olarak adalet hizmetinin yerine getirilmesinde millet huzurunda borçlandığı hususlardır. Bunların muhassalasını Demokrat Partinin programının 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33 ncü maddelerinde müşahede etmek mümkündür.

Değerli arkadaşlarım;

Bir parti muhalefette olsun, iktidarda olsun vaitleriyle, sözleriyle bağlıdır.

Şimdi D. P. nin muhalefet ve iktidar olarak ele almak istediği adalet meselelerinin hangisini tahakkuk sahasına intikal ettirmiştir, soruyoruz, arkadaşlar.

On yıldır içerde ve dışarda dile getirdikleri kaza birliğini mi;

Adalet için yeni bir teminat saydıkları istinaf mahkemeleri teşkilâtını mı;

Hâkimlerin terfihi meselesini mi;

Şiddetle üzerinde durdukları adlî istiklâli mânen zedeliyen İller İdaresi Kanununun tadilini mi;

Hâkimlerimizin teminatını hakkiyle sağlıyacak kâmil bir hâkimler kanununu mu;

Birinci Dünya Harbi ve İstiklâl Harbinin yadigârı olan 1339 tarih ve 367 sayılı Kanunun ilgasını mı;

İnsan hak ve hürriyetlerinin tam korunabilmesi adaletin yerine getirilmesinde sürat, intizam ve sadeliği temin edecek adalet cihazlarımızın kuruluşunu belirtecek mahkemeler teşkilât sistemini vaz'edecek umumi mahkemeler kuruluş kanununu mu;

Ana kanunlar mevzuunda çıkarılması arzulanan kanunları mı;

Tarihe gömülmek istenen Memurin Muhakemat Kanununun ilgasını mı;

Adlî zabıtanın tefrikını mı;

İnşası mutasavver ve hattâ mukarrer mezon santrallerin inşasını mı;

Tek parti hâkimiyetine son vererek Anayasa tadilini mi;

Nihayet mevzuatımızda mevcudiyeti gayrikabili inkâr ve reddolan ve iktidar tarafından muhtelif zamanlarda tenkide hedef olan antidemokratik hükümlerin ortadan kaldırılmasını mı?

İşte muhterem arkadaşlarım, ortaya koyduğumuz şu suallerden aldığımız cevaplar maalesef menfidir.

Merhum Fuad Hulûsi Demirelli'nin geçmişteki bir sözünü hatırlatmak isterim. «Verilen söz ödenmesi gerekli bir borç hükmündedir, hele bu söz millete verilmiş olursa.»

Muhterem arkadaşlarım;

Adalet cihazından bahsedildiği zaman ilk hatıra gelen hususlar elbette mahkeme ve onun elemanlarıdır.

Mahkemelerimizin bugünkü durumunu anlamak için en yüksek kaza mercii olan Temyiz Mahkememizin Sayın Reisinin 1955 - 1956 adalet yılının açılışı münasebetiyle söyledikleri nutku hatırlatmak kâfidir.

Bu nutukta umumi mahkemelere 1943 yılında 599 000 iş arz edilmişken bu miktar her sene artış kaydederek 1953 yılında 1 milyonu geçmiş ve 1954 yılında 2 milyona yaklaşmış bulunmaktadır. Bu işleri görmekle mükellef hâkimlerimizin kadrosu iş artışı nispetinde bir tezayüt kaydetmemiştir. Bu bakımdan mahkemelerimizin kendilerinden beklenen vazifeyi bihakkin vicdan huzuru içinde ifa edebildiklerine inanmıyoruz. Mahkeme teşkilâtlarımızın iş hacminin büyüklüğü karşısında mâruz kaldıkları bu müş-

kül durumdan kurtarmak için bidayet mahkemelerinden ve icra dairelerinden başlıyarak en yüksek dairesine değin süratle takviye, ıslah cihetine gidilmesi bir emrizaruridir. Bilhassa hâkim, kâtip ve icra memuru kadrolarının artırılmasına taraftar bulunuyoruz.

Muhalefet yıllarında bir gün bütün hukuk ve adalet âleminin iştirak ettikleri fikirleri kürsülerde ve meydanlarda defalarca tekrar ettikten sonra, en sonunda Adalet Vekiline istiklâl hâkimin değil, mahkemenindir, teminat hâkimin vicdanındadır, dedirten bir hürmet, vicdanlara müesses teminatların yetersizliğinin en şaheser misalini vermiş olmaktadır. Böyle bir zihniyet karşısında hâkimlerimize tanınması gereken teminat hükümlerini hattâ başka memleketlerin hükümlerinden de ileri götürmek bir zaruret olmuştur.

Eğer iktidar, hâkimlerimizi politik münakaşalar ve tesirler altında bırakmamakta samimî düşüncelere sahip bulunuyorsa, modern Anayasalarda hâkim statüsü ile ilgili hususların bizim Anayasamıza almakta bir an tereddüt etmemelidir.

Muhterem arkadaşlar;

Hükümet bir kalkınma edebiyatının hududu muannidi altında bütün devlet teşkilâtında olduğu gibi adalet cihazında da husule gelen boşalmaları görmemekte yahut görmek istememektedir.

Adliye müfettişliği kadrosunda 34 müfettişlikten 11 i münhal, hâkim kadrolarında 308 münhal, 182 istifa ve 42 emekliye ayrılmaya mukabil ancak 81 hâkim muavini adliyeye intisabetmiş bulunmaktadır.

1 044 hâkimin vazifesi, tecrübe ve müktesebatı kâfi olmıyan hâkim muavinleri tarafından görülmektedir.

Bütçe Encümeni raporundan aldığımız bu rakamların hazin manzarası karşısında, encümen şu sebebi ileri sürmektedir.

«Memleketimizde son senelerde iktisadi inkişafın serbest hayat sahasında temin ettiği imkânlar dolayısiyle yetişmiş birçok eelmanların meslekten uzaklaşmasını intacetmektedir.

İtiraf edelim ki, bu telâkki tavzihi ciddiye almakta büyük müşkülât bulmaktayız. Hususi sektörde vücuda gelen inkişafların, bu inkişaflardan mesut nasibini alması gereken devlet cihaz ve faaliyetlerini za'fa sevk etmesi, devlet mesuliyeti yüklenen şahısları acı acı, uzun, uzun düşünmeye sevk etmek icabederdi.

Mevzuatımızın hâkimlere tanıdığı malî hakları bile temin edemiyen ve 1956 yılında kadrosuzluk sebebiyle 600 hâkimi terfiden mahrum bırakacak olan bir bütçe muvacehesinde, hâkimlere reva görülen muameleyi de göz önünde bulundurursak personel noksanını başka sebeplerde aramak, devlet idaresinde yeri olmıyan pembe gözlüğe fazla inhimak göstermekten başka bir şey değildir.

Bu durum karşısında hiç olmazsa bâzı tedbirlerin alınmasını temenni etmeyi muhalefet partisi olarak ikazı vazifelerimizden addediyoruz.

Hâkim ödeneklerini kadroya göre değil, aldıkları fiilî maaşa göre ayarlanması ve fiiliyattaki aksaklığın kısmen olsun giderilmesi bu cümleden olacaktır.

Hâkim teminatının biraz evvel bahsettiğimiz esaslara bağlanmasına intizaren 1939 tarih ve 367 sayılı Salâhiyet Kanunu kötü tatbikatına son verilmelidir. Diğer taraftan hâkimlerin teminatını zedeliyen 6422 sayılı Kanunun tadil edilmesi kanaatindeyiz.

Muhterem arkadaşlar;

Adalet hizmetini vatandaşın yakınına götürmek prensibine uygun olan adlî teşkilâtımızda durulmasına girişilen nahiye sulh mahkemeleri üzerinde bir nebze durmayı faydalı addetmekteyiz. Bugün birçok nahiyelerimizde tesis olunan sulh mahkemeleri kendisinden beklenen faydayı tam ve kâmil bir şekilde halka sağlıyamamaktadır. Zira bu mahkemelere tâyin olunan hâkimler genç ve tecrübesiz bulunmakla beraber aynı zamanda buralara tâyin olunan hâkimlerin bir kısmı mahalline gitmiyerek istifa etmekte ve bu yerlere hâkim bulmak güçlüğü ile karşı karşıya kalınmaktadır. Ayrıca yine birçok nahiyelerimizde hükümet tabibi, tapu dairesi ve maliye memuru bulunmadığından iş sahipleri eskiden olduğu gibi kaza ve vilâyet merkezlerine gidip gelerek zaman ve para israfına meydan verilmektedir. Bugünkü halin devamı müziç bir manzara arz etmektedir. Onun için nahiye sulh mahkemeleri teşkil olunmuş yerlerde süratle teşkilâtı tamamlamak ve bundan sonra açılacak nahiye sulh mahkemeleri

tam teşkilâtı tamamlanmış nahiyelere inhisar ettirilmesini istiyoruz.

Muhterem arkadaşlarım;

Gün geçtikçe suçlu çocukların durumları ehemmiyetini bir kat daha artırmaktadır. Küçük yaşta suç işliyen bedbahtları felâket çukurundan kurtarmak için bâzı tedbirler alma zaruretine inanıyoruz ve bu maksatla bir an evvel vadolunmuş bulunan çocuk mahkemelerini teşkile gidilmesini istiyoruz. Bugün birçok vilâyet ve kazalarımızda ve nahiyelerimizde adliyemizin vazife görmekte olduğu binalar maksada elverişli olmadığı gibi hüzün vericidir. Yıllardır, proje ve istimlâk, bütçe bahaneleriyle savsaklanan İstanbul Adliye Sarayının adalet hizmetine girmesiyle iftihar ve gurur duyuyoruz. Bu güzel örneğin vatanın her köşesinde rehber olmayı temenni etmekteyiz.

Basın suçları için diğer birçok medeni memleketlerde tervicolunduğu üzere jüri sistemi kabul olunmalıdır.

Muhterem arkadaşlar,

Şimdi ceza ve tevkif evlerine geçiyorum. Hürriyeti tahdideden cezanın infazı, suçlunun ıslahı ve cemiyete iyi bir insan olarak avdetini temin edecek ve mahkûmun ahlâki redaeti üzerinde ibreti müessiresini gösterecek bir müessese telâkki olunmak lâzımdır. Mücerret kanunlarında yazılı ceza bir şey ifade etmez. Cezayı infaz müessesesi ile birlikte mütalâa etmek lâzımdır. Sözün kısası ceza demek infaz demektir. Sevgili arkadaşlarım. Halen 469 merkez, kaza ve nahiye ceza evinin inşası zarureti, infaz müessesesinin azametini bize göstermeye kâfidir. Bugünkü ceza evlerimizin % 80 i ceza müessesesinden beklenen gayelerin tam aksine netice verecek bir durum arz etmektedir. Bu bakımdan geçen yıl ihmale uğrıyan ceza evleri inşaatına hız verilmesi muvafık olacaktır. 1952 yılı Adalet bütçesinde Adliye Vekili tarafından on bölgede yapılması mutasavver ve mukarrer on aded bölge ceza evlerinin inşasına zaruret görmekteyiz. Şimdiye kadar bunlardan kaç tanesi yapılmıştır. Bilmek istiyoruz. Yeni yapılan ceza evi tiplerini seçerken, yapılacak mahallin hususiyetleri dikkat nazara alınarak yapılması gerektir. Mahallî hususiyetler ve içtimai durum ve suçluluk miktarı nazara alınmıyarak inşa olunmuş bulunan yeni ceza evleri ihtiyacı karşılıyamamakta ve bu yüzden infazlar gecikmektedir. Bundan başka yeni tip ceza evlerinin sağlık durumları müsait olmadığı gibi cezanın infaz gayelerine uygun düşmediği salâhiyetliler tarafından ifade edilmekte bulunduğundan muhterem Adliye Vekilimizin yeni tip ceza evleri plânları üzerine dikkatini çekmeyi bir vazife addederiz.

Sırası gelmişken küçük yaştaki suçlular için muayyen vilâyetlerde ıslah evleri yaptırılmasının münasip olacağı kanaatindeyiz. 1953 yılı bütçe konuşmalarında Adliye Vekili tarafından inşası kararlaştırıldığı söylenen iki çocuk ceza ve ıslah evinin son safhasını bilmek istiyoruz. Suçlu küçük çocukların cezalarının infazının ehemmiyet ve şümulünü takdir edeceğinizden işin ehemmiyetine temas etmekle iktifa edeceğiz.

Muhterem arkadaşlarım; yılda 250 - 300 arasında ceza evlerinde vukubulan firar, adam öldürme, öldürmeye teşebbüs ve yaralama gibi hâdiselerin gayrimazbut ve tedbir almaya gayrimüsait bulunan ceza evlerinden ileri geldiği açık bir hakikattir. Bundan başka mahkûmların iaşe miktarının kifayetsizliği sebebi de mühim bir âmil teşkil etmektedir. İşte kifayetsizliği sebebiyle bir kısım ceza evlerinde idareye karşı toplu hareketlere girişildiği bir vakıadır. Bilhassa bu türlü hareketlere son zamanlarda sık sık şahit olmaktayız. İaşe kifayetsizliğinin tevlidettiği tahribat, hastalık, sefalet ve çalışma gücünün azalması hallerinin süratle önlenmesi lâzımdır.

Ceza evlerinde emniyet ve inzıbatı ihlâl eden hareketlerin diğer bir sebebi de ceza evi personelinin kifayetsizliğidir. Ceza evi personelinin işin ehemmiyetiyle mütenasibolarak ele alınması ve iyi elemanlar yetiştirilmesi zaruridir. Ücretli gardiyan istihdamından vazgeçilerek maaşlı gardiyan istihdamı cihetine gidilmesi münasip ve muvafık olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım;

Bugünkü mevzuatımız 6 500 e baliğ olmuş bir durum arz etmektedir. Bunlara kararnameleri, talimatnameleri, nizamnameleri ilâve edecek olursak tatbikattaki güçlükler kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. İş bununla kalmayıp kanunların günden güne çoğalması, hukukçular ve kanunları tetkik ve tatbikle mükellef olanlar mevzuatımızı ihata güçlükleriyle karşılaşmaktadır. Hangi kanunun hangi hükümlerinin

mer'i olduğu, hangilerinin yürürlükten kalkmış bulunduğunu tâyin hakikaten müşkül bir iş ve hattâ hüner halini almıştır.

Bu müşkülleri ortadan kaldırmak maksadiyle ilmî bir heyetin bir an evvel teşkili temenni ve tavsiyeye şayandır. Kanunlarımızın birçoğu yeni baştan gözden geçirilmeye muhtacolduğu kadar, demokratik ve muasır medeniyete yönelmiş bir cemiyetin hukuk hayatı modern prensiplere göre tanzim etmek iktiza etmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, Anayasamız demokratik bir cemiyetin gerektirdiği içtimai ve hukuki müesseseleri teminat altına almalıdır. Anayasamız geçirilen tarihî tecrübelerden istifade ederek her haklarını daha iyi koruyacak şekilde değiştirilmelidir.

Bu itibarla B. M. Meclisinin bünyesinde esasen münderiç bulunan kurucu meclis vazifesini her şeyden evvel ifa etmesini zaruri telâkki ediyoruz.

Seçim mevzuatımız vatandaşların iradelerini hiçbir kayıt, tazyik ve ifsada mâruz kalmadan izhar etmelerini sağlıyacak şekle sokulmalıdır.

Basını her türlü tesir ve tazyikın dışında tutacak kanun tasarısının bir an evvel ihzar edilerek Yüksek Meclise getirilmesini candan arzuluyoruz. Matbuat hürriyetini bütün hürriyetlerin teminatı sayıyoruz. Bu itibarla matbuat hürriyetinin büyük bir saygı ve titizlikle korunması taraftarıyız.

Muhterem arkadaşlar; iktidar tarafından her fırsatta ya ihzar olunduğu veya yakında Meclise sevk edileceği yahut Meclis komisyonlarında bulunduğu beyanla ve zaman zaman sevk ve tekrar geri alınan Adliye Vekâleti Merkez Teşkilât Kanununun, Umumi Mahkemeler Kuruluş Kanununun, Türk Medeni Kanununun, Türk Ticaret Kanununun, Türk Ceza Kanununun Hukuk ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, Hâkimler Kanununun ve Çocuk Mahkemeleri Teşkili Kanununun bir an evvel çıkarılmasını istirham ederiz.

Arkadaşlar, mâruzatıma son verirken bir hususu belirtmek isterim:

Vatandaş dâvacı veya dâvalı, mazmun veya müdahil olarak mahkeme önüne gittiği zaman, Türk Milleti adına adalet dağıtan mercilerin, her türlü tesirden azade olduğundan emin olmalıdır. Ve milletine beslediği itimat ve hürmeti onun adaletine de beslemelidir.

Bu sebeple Yüksek Meclisimiz de zaman zaman mercilerinde rüyet edilmekte olan dâvalar hakkında şu veya bu zevatın lüzumsuz beyanlarına beraberce mâni olmamız lâzımdır.

C. H. P. MECLİS GRUPU ADINA MEHMET KARTAL (Malatya) — Muhterem arkadaşlar; bâzı adalet ve ceza evlerinin yeniden inşa ve tamiri maksadiyle Nafıa Vekâleti Bütçesinin yatırımlar kısmına konulan 12 milyon liralık tahsisat haricolmak şartiyle yüksek tetkiklerinize arz edilen Adalet Vekâletinin 1956 Bütçesi bir sene önceki bütçeye nazaran 21 690 030 lira fazlasiyle 103 985 625 liradan ibarettir. Bütçedeki bu artışın büyük kısmı olan 15 525 510 lirasını merkez ve vilâyet maaş ve ücretli memurlarına yeniden verilecek iki aylık ikramiye karşılığı ve yeniden ihdas edilen bir miktar hâkim ve kâtip kadroları karşılığı, 3 957 520 lirasını da mevkuf ve mahkûmların yiyecek ve ceza evlerinin idare masraflarına yapılan zamlar teşkil etmektedir. Mütebaki 2 207 000 lira ise, cari hizmet fasıl ve maddelerine serpiştirilmiş artışlardan ibarettir.

Bütçelerdeki tahsisat artışları o koldaki âmme hizmetlerinin daha iyi görülmesi maksadını taşıdığı nispette kıymet ifade eder. Halbuki bu zamların büyük kısmını, 6545 ve 6584 sayılı Kanunla yeniden ihdas edilen 90 hâkim, 250 kâtip ve 69 hâkim namzedi kadrosunun karşılığı olan 1 353 300 liralık tahsisat hariç tutulmak şartiyle, bütçe kanunu gerekçesinde hükümetin de sarahatle ifadeye mecbur kaldığı gibi birkaç misli artan hayat pahalılığının tevlidettiği zaruretler doğurmuştur. Mezkûr gerekçede, hayat şartlarının geçmiş senelere nazaran çok ağırlaştığı ve gıda maddeleri fiyatlarının 3-5 misli arttığı ifade ve kabul edildiğine göre hâkim ve memurların ağır hayat şartlarını tahfif ve mahkûmlarla mevkufların iaşesi imkânını temin maksadı ile yapılan bu zamlar, adaleti tevzi vazifesinin daha seri ve daha emin şekilde görülmesi için lüzumlu faaliyetler bakımından büyük bir kıymet ifade etmez.

Muhterem arkadaşlar; Adalet Vekâleti Bütçesinin tenkid ve münakaşası yapılırken adaletin tevzii vazifesini, muhtaç bulunduğu sürat ve emniyet içinde işleyip işlemediği meselesi ilk defa nazara alınacak bir mevzu olarak karşımıza çıkacaktır. Bu vekâletin 1955 yılı bütçesinin münakaşasında bu mevzudaki görüş ve

kanaatlerimizi izaha çalışmıştık. O günden bu yana, vekâlet makamını işgal eden zattan başka, Adalet Bakanlığı teşkilât ve zihniyetinde hiçbir değişiklik müşahade etmediğimiz için kısmen de olsa bir sene önceki tenkid ve temennilerimizi tekrarlamak mecburiyetinde kalacağımızdan müsamahanızı rica ederim.

Mülkün esası olan adaletin, tevziinde sürat ve emniyet büyük önem taşır, vatandaşın vicdanında mahkemelerin ihtilâfları sürat ve emniyetle nihai kararlara bağlıyacakları hakkında katî ve samimî kanaat birleşmedikçe içtimai huzurun sağladığını iddia etmeye imkân yoktur. Vatandaş, cemiyet içinde mâruz kaldığı haksızlıkların mahkemelerce süratle âdil bir kaarra kavuaşcağından emin olmalıdır. Bu güven, huzurun ilk şartıdır.

Adaletin tevziinde sürat ve emniyeti sağlıyacak bir adalet cihazının geniş ve mütekâmil bir hâkim ve kâtip kadrosuna ve her türlü müdahalelerden masun bir istiklâle ihtiyacı vardır.

Memleketimizde senelerden beri sarf edilen bütün gayretlere rağmen ne maddi ve ne de mânevi bakımlardan hâkim ve kâtip kadrosu meselesi halledilmiş değildir Hâkimlerin yetiştirilmesi usullerinin ıslaha muhtaç bulunduğuna şüphe yoktur. Bir senelik hâkim namzetliği devrinin ne kadar avare geçtiği herkesin malûmudur. Hâkim muavinliği için bir yetiştirme devresi olan bu verimsiz stajın sonunda, hâkim muavini veya müddeiumumi sıaftiyle her türlü tecrübi bilgiden mahrum olarak kaza ve nahiye mahkemelerine tâyin edilen çok genç yaştaki bu hukuk mezunları maalesef adalet müessesesi için zararlı olmaktadırlar. Ekserisi gittiği yerde istişarede bulunacağı tecrübeli bir hâkim de bulamadığı için karar vermek cesaretinden mahrum olarak ya işleri uzatıp çoğaltmakta veya verdiği yanlış kararlarla yeni ihtilâfların doğmasına sebebiyet vermektedir.

Halbuki mahkemelerde, ihtilâfların hallinde sürat ve isabeti temin etmek başta gelen vazife olmalıdır. Bu da geniş bilgi ve tecrübe ile mücehhez bir hâkim ve kâtip kadrsou ile mümkündür. Esefle kaydetmek mecburiyetindeyiz ki, Adalet Bakanlığı böyle mücehhez bir kadroyu yetiştirmek imkânından mahrumdur. Sık sık vâkı istifalar yüzünden mevcut kadro dahi hergün biraz daha zor duruma girmektedir.

3 448 Hâkim kadrosuna mukabil 303 adedinin hünhal bulunması ve 10 aylık müddet zarfında 182 hâkimin istifa ve 42 sinin emekliye sevkı suretiyle ayrılmalarına mukabil hâkim namzetliğine yapılan tâyinlerin 81 taneden ibaret bulunması bu endişenin ciddiyetini göstermektedir.

Memleketimizde yüksek tahsil müesseselerinden en çok mezun verenlerinin Hukuk fakülteleri bulunmalarına ve hâkim tazminatı da nazarı dikkate alındığı takdirde hâkimlik meslekinin en çok tâlip bulan bir meslek olması icabederken hakikatın, bu muhakemenin tamamen aksi istikametinde tecelli etmesinin bir sebebi olması lâzımdır.

Kanaatimizce hâkimlerin maddi ve mânevi sahalarda kendilerinin tatmin edilmedikleri hususundaki müşterek kanaatleri bu neticenin yegâne sebebidir. Şu hale göre; hâkimlik meslekini cazip bir meslek haline getirmek lâzımdır. Bu meslek bir zamanlar olduğu gibi Hukuk Fakültesi mezunlarının ilk defa başvuracakları imtiyazlı bir meslek haline getirilmelidir.

Dünyanın her tarafında olduğu gibi, hâkimlik meslekinin maaş ve kadro bakımından diğer devlet memuriyetlerine tercih edilen bir meslek haline getirilmesi ve bu mesleke intisabedenlerin meslekî bilgi ve tecrübelerini artıracak ve idame ettirecek her türlü vasıtalara kavuşturulmaları icabeder.

Hâkimlerin nakilleri de şahsi takdirlerden uzak, objektif ve kanuni müeyyidelerin teminatı altına alınmalıdır.

Muhterem arkadaşlar;

Tarih boyunca olduğu gibi, bugün de mahkemelerin istiklâli adalet müessesesinin başmeselesi olmak vasfını muhafaza etmektedir. Adalete güvenin yegâne kaynağı mahkemelerin istiklâlidir. İnsan hak ve hürriyetlerine saygıyı prensip kabul etmiş olan bütün medeni devletlerde mahkemelerin istiklâli meselesi rejimin ilk ihtiyacı olarak ortaya çıkar. Çok partili demokratik rejimin tatbik edildiği memleketlerde bu mesele münakaşa götürmez şekilde halledilmiştir.

Memleketimizde bu müessese, Cumhuriyet devrinin modern hukuk telâkkisi ve adalet teş-

kilâtı ile birlikte ele alınmış ve fakat gönüllere huzur veren mütekâmil seviyeye getirmek mümkün olamamıştır. Çok partili rejimin tatbika başlandığı tarihten itibaren memleketimizde de hakiki bir adlî teminat rejiminin tesisi ihtiyacı şiddetle hissedilmeye başlanmıştır. Bu ihtiyaçladır ki; 1946 dan 1954 yılına kadar muhalefet ve murakabe vazifesini yapmak mevkiinde bulunan bütün siyasi partiler hâkim ve adlî teminatın gayrikâfi bulunduğunu savunmada ittifak etmişlerdir.

Muhterem arkadaşlar;

Mahkemelerin istiklâli prensibinden ayırmaya imkân olmıyan hâkim teminatı meselesinin demagojik bir taktikle izah edilmek istenildiği gibi coğrafi bir teminat olmadığını arz etmek isteriz. Hâkim teminatı rejimin prensip dâvalarının başında gelmektedir. Bu teminat sağlanmadıkça hâkim her türlü kanuni ve hukuki müesseselerin teminatı altında kararlarının kanun ve vicdanının ilhamı altında tam bir bitaraflık içinde vermedikçe ve vatandaş hâkimin huzuruna bu inançla çıkmadıkça rejimin tekâmülü hakkındaki sözlerin ciddiyetine inanmaya imkân olmaz.

Demokratik bir rejimde hâkim teminatının hâkimin vicdanında olduğunu iddia eden zihniyette samimiyet aramak beyhude bir gayret olur. Yeni Adalet Bakanının bu iddiayı terk ederek Bütçe Komisyonunda hâkim teminatının lüzumuna kani bulunduğunu ifade etmesi ve hâkimlik meslekinin cazip olmaktan çıkmasının âmillerini tadadederken hâkim teminatı meselesini müessir sebepler arasında saymış olmasını istikbal için bir ümit ışığı saymaktayız.

Demokrat Parti iktidarının, bilhassa iki Mayıs seçimlerinden sonra kifayetsiz olduğu şüphesiz olan hâkim teminatı ve şahsi ve siyasi hürriyetler aleyhine aldığı tedbir ve çıkardığı kanunlar karşısında istihsal edilmek istenilen neticeyi görmeye imkân yoktu. O sırada Meclis kürsüsünden yaptığı bir konuşmada hâkim teminatını bahis konusu yapan Başbakanın şahsa karşı mütecaviz cümleler ihtiva eden bir gazetenin kupürlerini okuyarak, bu gazeteciye İstanbul'daki bir hâkim hanım 8 günlük bir hapis cezası vermiştir. Teminatı vardır diye bu hanımı kararından dolayı tebrik mi edeyim diyen zihniyeti bugün de hükümetin başındadır. Bu şartlar altında rejim meselelerinde ve hâkim teminatı mevzuunda ümide düşmenin beyhude olduğunu takdir ediyoruz. Buna rağmen hâkim ve adlî teminat sisteminin medeni ve demokrat memleketlerdeki emsaline uygun mütekâmil bir şekle sokulmasını ve rejimi tehlikeye sokan antidemokratik kanunların bir an evvel kaldırılmasını temenni etmekten kendimizi alamıyoruz.

Hâkim teminatı bu teminata mazhar olan hâkimin ilânihaye memnun bulunduğu memuriyet mahallinde ipkası için değil, o hâkimin kararlarında siyaset adamlarının nüfuz ve tesirlerinin izlerini görmemek için lâzımdır. Bir politikacı olan adalet vekillerinin, hâkimlerin kaderlerinde mutlak surette rol oynaması daima tehlikelidir ve tehlikeli olmuştur.

Hâkim ve adlî teminat müessesesini en mütekâmil şekilde halletmiş olan memleketlerde hâkimin tâyin, nakil ve terfii meselesi hiçbir ihtilâfa mahal bırakmıyacak şekilde objektif esaslara bağlanmıştır. Meselâ memuriyet mahalleri medeni ihtiyaçların tatmini derecesine göre sınıflandırılarak her hâkimin maaş ve derecesine göre bu yerlerde kaçar sene hizmet görebilecekleri bir baremle tesbit edilir. Hâkimlerin sicil, terfii, nakil, tâyin, takdir, teçziye ve tekaüde sevkleri yine hâkimlerden müteşekkil ve hiçbir politik sıfatı olmıyan ve Temyiz Umumi Heyetinin kendi aralarında serbestçe seçtikleri tarafsız bir heyete bırakılabilir. Temyiz Mahkemesi âzalarının seçimleri dahi Adalet Bakanından alınarak yine Temyiz Mahkemesi Umumi Heyetinin seçimine bırakılır.

Bu mevzu bu şekilde halledilmedikçe muhalefette bulunan siyasi parti sözcüleri daima bu şikâyetleri tekrarlamaya mecbur olacaklardır.

Muhterem arkadaşlar;

Mahkeme teşkilâtı da nâtamam ve kifayetsizdir. İş hacmının her gün büyük bir süratle artışı karşısında teşkilât ve kadro umumiyetle senelerce önceki durumunu muhafaza etmekte ve bu, hâkim ve kâtipleri şaşkına çevirmektedir. Salâhiyetli hâkimlik müessesesi de işlerin sürüncemede kalmasını mucibolan diğer bir âmildir. Bu yüzden tetkika alınan bir dosyanın mütemadi değişmeler yüzünden iki sene müddetle tetkik edilmeden talik edildiğine bizzat şahidoldum. Bu sebepledir ki, en basit bir men'i müdahale veya izaleyi şüyu dâvasının dahi kaç sene sonra neticeleneceğini tahmin etmek müm-

kün değildir. Vatandaş bundan şiddetle mustariptir.

Mahkemelerde kalem muamelâtı da maalesef gayrimuntazamdır. Kâtip kadrosunun kifayetsizliği yüzünden aylarca daktilo edilemiyen kararlara raslamak mümkündür. Gerek mahkeme ve gerekse icra dairelerinde işlerin senelerce sürüncemede kalması vatandaşın en büyük şikâyet mevzuunu teşkil etmektedir. Bu şikâyetleri tevlideden sebeplerin başında, elbetteki hâkim ve kâtip kadrosunun kifayetsizliği gelmektedir. Bu kadro keyfiyet ve kemiyet bakımından mütekâmil bir hale getirildiği zaman şikâyetlerin asgari hadde ineceğine şüphe yoktur. Fakat adalet dairelerinin kırtasiye ve mefruşat gibi ihtiyaçlarının karşılanmasındaki alâkasızlık ve umumiyetle adalet binalarının gayrimuntazam oluşunun da randımanı düşüren âmiller arasında bulunduğunu kabul etmek lâzımdır.

Muhterem arkadaşlar;

Uzun zamandan beri tatbik edilerek içtimai bünyemize uymıyan prensipleri tecrübe ile sabit olan ana kanunlarımızda ve bilhassa usul kanununlarında gerekli tadilâtı yapmanın zamanı gelmiş ve geçmektedir. Bu tadilâtların, kısa bir zaman sonra yeni bir tadilât ihtiyacı ile bizi karşı karşıya getirmemesi için bir ilim heyetinin ciddî tetkikinden geçirmek lâzımdır.

Ceza infaz sisteminde de geniş bir ıslâhatın yapılması lüzumuna kaaniiz. Cezanın içtimai gayesini gözden kaçırmamak şarttır. Mahkûmu, ilerde cemiyet için faideli bir insan haline getirmek birinci hedef olmak lâzımdır. Bu maksatla mahkûmu bir iş ve sanat sahibi yapmak ve hattâ ceza evinde kaldığı müddet zarfında onu müstahsil hale getirmek icabeder. Ceza evlerinin bu ihtiyacı karşılıyacak şekilde inşaası gerekir. Senelerce bu mevzuda yapılmış tecrübelere rağmen henüz bir prensip kararına varılmamış olması ve halen binlerce mahkûmu senelerce koğuşlarda sırt üstü yatmaya mecbur bırakmak büyük bir hata olduğuna kaaniiz. Bu insanları çalışır hale getirmek suretiyle hem bunların gücünden istifade etmek ve hem de onları bir meslek sahibi ve hattâ mahkûmiyetlerinin sonunda beş on kuruş sahibi yapmak imkânını düşünüp bir an evvel tahakkuk ettirmemek bir adalet bakanı için hataların en büyüğüdür. Hattâ, bu iş müesseselerinde ahlâklı ve randımanlı çalışan mahkûmların cezalarından bir miktar indirme yapmakta büyük faide vardır. Bu infaz sisteminin tekâmül ve ıslâh ettirilerek tevsi ve teşmili icabederken birkaç sene önce tamamen terk edilmiş olmasının sebebini anlamak mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlar, bugün istisnasız, ceza evleri ve infaz sistemimizin suçluyu gerek sıhhat ve gerekse ahlâki temayül bakımından cemiyete, daha zararlı halde iade ettiğine şüphe yoktur. Modern infaz sistemlerine göre ceza evleri personelinin bir öğretmen, bir mürebbiye gibi müşfik nazarlarla mahkûmu terbiye ve ıslâh etmeye çalışması icabederken, tamamen aksine olarak bir sirkteki vahşi hayvan terbiyecisinin sert ve haşin pozisyonu içinde mahkûma şöyle bir yan baktığı zaman onu kaçacak delik arıyan bir mahlûkun ürkekliği içinde görmek, vazifede muvaffakiyetin tek yolu telâkki edilmektedir.

Ceza evleri umumiyetle her türlü sıhhi şartlardan mahrum, eski ve harap binalardır. İaşe rejiminin eski vekilin iddiasının aksine olarak yeni vekil tarafından ceza evlerindeki ayaklanmaların başlıca âmilleri arasında kabul edilmiş olması ne kadar derin bir ıstırabın kaynağı olduğunu göstermektedir.

Mahkûmların, Devlet bütçesinden ayrılan tahsisatla iaşe edilmesinin faidesi malûm, fakat gıda maddelerinin bu derece pahalı bulunduğu bir zamanda 60 kuruş gibi çok ehemmiyetsiz bir para ile bir insanın beslenmesine imkân olmadığı meydandadır. Son bir sene zarfında memleketin muhtelif bölgelerindeki ceza evlerinde rasladığımız ayaklanmaların, mahkûm ve mevkufa verilen gıda maddelerinin kifayetsizliğinden ileri geldiği kabul edildiğine göre Adalet Vekâleti bütçesini tetkik eden raportör arkadaşların da teklif ettikleri gibi günlük iaşe miktarlarının 87 kuruşa çıkarılması bir zarurettir. Aksi takdirde memleket ve millete maddi ve mânevi sahalarda büyük zararalara mal olan ayaklanmalar devam edecektir. Şiddetli inzıbati tedbirlerle bu ayaklanmalar önlense dahi ıstırap ve tahribatı devam edecektir. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Vatani hizmet karşılığı maaş alanlarla emekli, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanlara tahsisat verilmesi hakkındaki kanun için (319) arkadaş reye iştirak etmiş, Kanun (319) reyle kabul edilmiştir.

Demikrat Parti Meclis Grupu adına Hamdi Sancar.

DEMOKRAT PARTİ MECLİS GRUPU ADINA A. HAMDİ SANCAR (Denizli) — Muhterem arkadaşlar; Cumhuriyetçi Millet Partisi, Hürriyet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşan arkadaşlarımı dikkatle dinledim. Adalet bizatihi öyle bir mevzudur ki onun lehinde konuşmak, onun için iktidardan ve hükümetten daha çok şeyler beklemek, onun ulviliğinden, ilâhiliğinden bahsetmek elbette çok kolaydır ve bu elbette rağbettedir. Bir defa muhterem arkadaşların hemen hepsi adaletin ulviliği ve ona karşı bizim vizifelerimizi sayıp dökerken elbette hiçbir müşkülâta mâruz olmadan serbestçe konuşmuşlardır. Yalnız bütçe konuşmalarında ve hususiyle muhalefet sözcüleri tarafından, hükümetin tenkidi esas olduğu ve bu hükümetin tenkid için bir vesile sayıldığından meseleleri etrafiyle ortaya koymak ve üzerinde enine boyuna konuşmak mümkündür. Yalnız Adalet bütçesinde yapılan ve yapılacak olan bu tenkidleri iki noktaya ayırmak, iki esas etrafında toplamak ve ondan sonra kanaat ve hükme varılmak, acizane kanaatime göre, meselelerin çözülmesinde faydalı olur.

Birincisi, çıkarılmış olan kanunların tenkidi ikincisi, mevcut kanunların iktidar tarafından tatbik şekline taallûk eden tenkiddir. Bu ikincisi icra fonksiyonunu alâkadar eden ve haddizatında gerek bütçe vesilesiyle olsun, gerek her hangi bir başka vesile ile olsun tenkide hedef tutulması iktiza eden ve üzerinde görüşülmesi lâzımgelen mevzu bence bu olması lâzımgelir.

Çünkü; Anayasamıza göre hiçbir kanun yoktur ki, behemahal hükümet tarafından teklif edilmedikçe burada müzakere edilmek imkânına malik olmasın. Senelerce bu Meclisin içinde derurde etmiş olduğu vazifei teşriiyeyi omuzunda taşıyan insanların her kanunun hazırlığının tedbirini ve sevkını behemahal hükümetten beklemeyi ve hükümetten gelmedikçe bu kanunlar çıkmazmış gibi kendi mesuliyetlerini bir tarafa koyup muttasıl hükümeti tenkidetmeleri adalete muvafık olamaz.

Meselâ deniyor ki, «Hâkimlerin terfihi lâzım» ve meselâ deniyor ki, «Tevkif müessesesinin bir nizama bağlanması lâzım.» Ondan sonra çok kolaylıkla deniyor ki; «Antidemokratik kanunlar ortadan kaldırılmalıdır!»

Muhterem arkadaşlar; tenkid yapan arkadaşlarımın her hangi birisinin şahsına itap olsun diye söylemiyorum, Meclis içinde bulundukları müddetçe burada tenkid mevzuu ettikleri kısımlar hakkında, kaç defa kanun teklifi ile buraya gelmişlerdir, ve kaç defa bunların tetkikini istemişlerdir? Ve buna karşılık hükümetin gerek hükümet programlarında konuşulmuş ve gerekse mevcut her hangi bir siyasi beyanında kanunların ıslahı hususunu yerine getirecekleri va'dini nehyedecek bir söze nerede raslamışlardır?

Elbette teşkilâta taallûk eden kanunlar üzerinde ciddî çalışmalar olmakta ve devam etmektedir ve neticeleri tahassul etmek üzeredir.

Evvelâ teşkilât kanunlarından, antidemokratik kanunların tefrikı meselesi o kadar kolay değildir. Bunlar üzerinde ilmî çalışmalar yapılacak, kritiği yapılacaktır. Yani bu işler iyi bir hazırlık devresi ister. Bu gibi kanunlar derhal Meclisin huzuruna getirilebilecek kanunlar değildir. Buna mukabil basit, müteferri meselelerde tenkidler yerine derhal bir kanun teklifi ile Büyük Millet Meclisinin huzuruna gelmek mümkündür. Bu tenkidleri yapan muhterem arkadaşlarımızın şimdiye kadar niçin bir kanunla Meclis huzuruna gelmediklerini öğrenmek isterim. Meselâ hâkimlere biraz daha kadro vermek için gelmişlerdir de redde mi uğramışlardır?

Muhterem arkadaşlarım; Mehmet Mahmutoğlu arkadaşım, bâzı kanunların tadilinin hükümet tarafından istenmiş olmasını iktidarımızın bir hata ve savap cetveli şeklinde telâkki buyurdular. Bu zihniyete göre bir kanunun çıkarılması suçtur, düzeltilmesini istemek ise ikinci bir suçtur. O halde hangi kriteryuma göre hareket edeceğiz ki Sayın Mehmet Mahmutoğlu arkadaşımızın iltifatına, takdirine mazhar olalım?

«Bir kanunun bir iktidar tarafından getirilmesi bir suç, sonra da tadil ve ıslahını istemek yine ikinci bir suçtur» zihniyeti içinde olan Mahmutoğlu arkadaşıma hoş görünmenin ne kadar müşkül olduğuna işaret etmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar, arkadaşlarımın bu konuşmaları esnasında muttasıl adalet müesseselerinin teminatından, hâkimlerin bitaraflığından bahsedildi ve bu arada dendi ki : «Matbuat suçluları, saçları kesilmek suretiyle, hususi bir rejime tâbi tutuldular.» Ben bundan şu mânayı da

çıkardım, affetsinler; yani memleketin muhakemelerinin huzurunda, infaz müesseselerinin huzurunda bâzı kimselere, kim olursa olsun, neyi temsil ederse etsin bir imtiyaz tanımak onlara bâzı vatandaşlardan daha üstün haklar tanımak neticesine ulaşan böyle bir nazariyeyi, böyle bir düşünceyi bu Meclisin önünde, hem de adalet bitaraflığının izahı sebebiyle ileri sürülmesini bendeniz bir türlü anlıyamadım.

SIRRI ATALAY (Kars) — Siyasi suçlar da vardır, efendim.

REİS — Sırrı Atalay Bey, karşılıklı konuşmayın, hatibin sözünü kesmeyin.

AHMET HAMDİ SANCAR (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; tenkidimi, sözlerimin başında iki safhada arz edeceğimi söylemiştim. Şimdi yine bu hareket mebdeine avdet ediyorum. Mevcut teminat müessesesine yeni birtakım hükümler ilâve etmek iktiza ediyor idiyse ve bunda biz geciktikse, şimdiye kadar arkadaşlarım niçin bir teklifle gelmediler de illâ siz getirin, der gibi bizi muaheze ediyorlar? Mevcut teminata hiçbir şey ilâve edilmeden, mevcut hükümlerle bu teminatın tatbik edilmediği iddiasını açıkça ileri sürmediler; böyle bir iddialarına raslıyamadık. Yani bizim iktidarımız zamanında gelmiş geçmiş her hangi bir Adliye Vekilinin hâkimler üzerinde tesirde bulunduğu iddialarına rastlıyamadık. O halde teminat dedikleri munhasıran Adliye bütçesi mevzuunda ileri sürdükleri bu müessese hakkında ne istiyorlar? Bu behemehal hükümet tarafından, iktidar tarafından mı gelecektir? Bu hususta Adliye Vekâletinde çalışmalar olduğunu, çok yakında teşkilâta mütaallik kanunlar huzurunuza geleceğini ifade edebilirim. Ve bu mevzuda elbette muhterem Adliye Vekilimiz geniş izahat vereceklerdir.

Bir ara, hâkimlerin çok istifa etmekte olduklarını ve bunun da kadro kifayetsizliğinden ileri geldiğini, terfih edilmemiş bulunduklarını iddia ettiler. Bu iddianın yanıbaşında da son günlerin pek revaçlı bir iddiası haline gelen hayat pahalılığını ortaya koymaktan bir türlü kendilerini alamadılar. Yani bu sözlerimle hayat pahalılığı ve sair her hangi bir iddiayı ileri sürecek bir beyanda bulunmak istemiyorum. Bu hâkimler kadro maaşını kâfi bulmuyorlarsa, hâkimlikten ayrıldıktan sonra nereye gidiyorlar? Serbest hayata avdet ediyorlar. Eğer avukatlıkta çok para kazanmak imkânları olmasa elbette hâkimlikten ayrılmazlar. O halde bir araya getirdikleri hayat pahalılığı mevzuu ile hâkimlerin kadro kifayetsizliği mevzuunda nasıl bir tezat noktasında birleştiklerini ibretle temaşa etmek mümkündür.

Hâkimlerin maddî durumları, maaşlarının kadroları dışarda serbest hayattaki kazanç imkânları nispetinde yükseltmenin imkânı - itiraf etmek lâzımdır ki - hiçbir zaman mümkün değildir. Ancak, bunu düzeltici tedbirler almak, bir adım daha, üç adım daha ileri götürmek imkânları bugün Adliye Vekâleti tarafından düşünülmekte ve yakında huzurunuza gelecek, tetkiklerinize arz edilecek tasarı hazırlanmış bulunmaktadır. Hâkimler Kanununun 71 nci maddesine göre, profesörlükte veya avukatlıkta geçen müddetlerin veya hâkimlikte sayılan hizmetlerden ayrılanların avukatlıkta ve profesörlükte geçen müddetlerinin yarısının, mevcut hükme göre, tekrar mesleke avdetleri takdirinde üçte ikisinin mahsubunu derpiş eden bu ahkâmın, daha geniş bir anlayışla, tamamının sağlanması ve aynı zamanda kadroları genişletmek suretiyle, avukatlığa doğru olan akımın hiç değilse yerinde tevkifini temin edici ve tekrar mesleke avdeti düşünen avukat ve profesörleri teşvik edici mahiyette hazırlık vardır ve yakında huzurunuza gelecektir.

Kâtipler kadrosu; muhterem arkadaşlar, yüksek malûmunuzdur ki, encümende bütçe müzakereleri yapıldığı sıralarda yapılan kanun teklifleri ile yeniden meslekte esaslı ferahlık yaratacak şekilde hem hâkim, hem kâtip ve hem de ceza evi personeli kadrosu ele alınmıştır. Bu nevi kanunları büyük bir anlayışla kabul eden Yüksek Meclisinize, bir adalet mensubu sıfatiyle burada teşekkür etmeyi vicdani ve meslekî bir vazife telâkki ederim. Parti olarak, iktidar olarak adalet mevzuunda meselelerimiz yoktur, demiyorum. Esasen sözlerimin başında arz ettiğim gibi, bu mevzu o kadar derinliğine ve genişliğine bir mevzudur ki, adalet hususatında hiçbir hükümet, hiçbir parti, meseleleri tam halletmek iddiasiyle ortaya çıkamaz. Yeter ki, meselelerin hallinde istikamet alınmış ve muayyen anlayışlara varılmış olsun.

Hükümetimizin ve iktidarımızın adalet hususunda muhterem arkadaşlarının sarf ettikle-

ri sitayişkâr sözleri bir misli daha burada tekrar ederek bu mevzuda yapılacak işlerimizin çok olduğunu ve üzerinde bulunduğumuzu ve sizlerin sayenizde bunları kanunlaştırmak suretiyle ileride daha ferahlatıcı günlere ulaşacağımızı tekrar ederek ve buna inanarak huzurunuzdan ayrılıyorum. (Soldan, alkışlar).

REİS — Abdullah Aytemiz.

ABDÜLLAH AYTEMİZ (Maraş) — Adalet ve adalet müesseseleri :

Adalet bir mülkün mânevi temel taşıdır. Bu adaleti tevzie memur olanlar da hâkimlerdir. Hâkimlik mesleki en mümtaz bir meslek, bir sınıftır. Hâkimler; tıpkı mebuslar gibi, doğrudan doğruya millet iradesinden kuvvet alarak hareket ederler, yani kuvvei kazaiyeyi temsil ederler. Hâkimler kaza hakkını doğrudan doğruya millet adına kullanırlar. Teşkilâtı Esasiye Kanununun 7 nci maddesi harfiyen bunu müeyyittir.

Hâkimler, zahiri hale göre, memurdur ama, hakikatte memur değildir. Çünkü memur olunca mutlaka bir âmiri olması lâzım. Hâkimlerin müşahhas bir âmiri yoktur. Hâkimlerin âmiri vicdanları ve kanunlarıdır. Bundan dolayıdır ki açık bir misalle bu hususu tebarüz ettirmek isterim. Dahiliye Vekili bir vilâyetin en büyük idare âmiri olan valilere emir ve direktif verebilir. Fakat bir Adliye Vekili bir vilâyet dâhilinde en küçük bir nahiye sulh hâkimine dahi emir veremez.

Verirse kendisi için mucibi muaheze ve vekilin emrine uyan hâkim ise vazifesini suiistimal etmiş olmasından dolayı mesul olur.

Muhterem arkadaşlar, adaletin temini için hâkimlikle, avukatlığı muvazeneli bir halde bulundurmak zaruridir. Hâkimin avukatlardan fazla bir ilim üstünlüğünü haiz olması lâzımdır. Eğer hâkim, avukattan ziyade bilgili değilse o avukatın tesiri altında kalır. Hâkimin bilgisi avukattan ziyade olmalıdır ki, huzuruna gelen tarafların sözlerinden doğru olanını, eğri olanlarından tefrik ve temyiz edebilsin. Bu böyle iken birkaç seneden beri maalesef hâkimlik sınıfında birçok hâkimler âdeta dünyalığı ve akçesi fazla olan avukatlık meslekine göç etmektedirler. Bu göç halinde olanlar en faal ve en gayretli ve en zeki olan kıymetli hâkimlerdir. Avukatlardan da hâkimlik meslekine geçenler vardır. Fakat onlar da bu meslekin en zayıfları ve meslekinde muvaffak olamıyanlardır. Bu itibarla iki kuvvet arasında muvazene; hâkimlerin aleyhine avukatların lehine bozulmuştur. İki kuvvet arasında müvazene hâkimlerin aleyhine olarak bozulmuştur. Bunu önlemek lâzımdır. Hakikatte aralarındaki ilmî tefevvuk bakımından hâkimlerin daha üstün olmaları şarttır. Buna rağmen aralarındaki ilmî müvazane kısmen zail olmuştur. Bunun belli başlı sebep ve saiki kadro meselesidir. Bundan bahsedeceğim hâkim terfi eder Fakat oturduğu sandalyanın maaşını sıra beklemek suretiyle ancak 3 - 4 sene sonra alır. Böylelikle hâkimlerin memnuniyetsizlikleri günden güne artmaktadır. Bu sebeple de tebdili mesleke tevessül ediyorlar. Şayanı şükrandır ki, bu yıl bütçesinde bu mahrumiyet bir dereceye kadar telâfi edilmiş gibidir. Ama bu mesele esaslı bir surettte halledilmemiştir. Bir hâkim terfi etti mi terfi ettiği sandalyanın ücretini berveçhipeşin almalıdır, bu husus veresiye kalmamalıdır. İnşallah gelecek sene bu eksik dahi tamamlanır ve hâkimlerin aleyhinde olan bu mâni de ortadan kalkmış olur.

Muhterem arkadaşlar, adaleti temin edecek hâkimlere huzursuzluk ve endişe veren bir kanun mevcuttur. Bu kanunun da derhal tadil edilmesi zamanı gelmiştir. Hattâ Halk Partisi zamanında mevcut ve bizim zamanımızda, (bizim zamanımız dedim, pek çokları benim hangi partiden olduğumu bilmezler) Demokrat Parti zamanında bu kanun bir müddet böyle devam etmiştir. O kanun da şudur; Emekli Sandığı Kanununun 39 ncu maddesine göre 25 seneyi ikmal eden hâkim, memur kim olursa olsun mensubolduğu vekâletin takdir ve iradesi ile takaüde sevk olunabilir.

Ancak, bu hükümden Temyiz hâkimleri, Şûrayı Devlet Reis ve âzaları ile Divanı Muhasebat Reis ve âzaları istisna edilmişlerdi. Son tadil ile bu istisnalar da kaldırıldı. Temyiz hâkimleri de dâhil olduğu halde bilâistisna vekâletlerin takdirine bağlı olarak tükaüdlüğe sevk suretile muamele yapılması umumileştirildi.

REİS — Abdullah Aytemiz Beyefendi alınan karar gereğince konuşmanızın bitmesine bir dakika kalmıştır, Riyaset cümlenizi tamamlamanızı rica eder.

ABDULLAH AYTEMİZ (Devamla) — Şuhalde bende bir dakikalık konuşurum. Hülâsa; hâkimlik meslekini cazip bir hale getirelim, huzursuzluk ve endişe veren kanunları da tamamen ortadan kaldıralım. (Alkışlar)

REİS — Nuri Ocakcıoğlu, Malatya.

NURİ OCAKCIOĞLU (Malatya) — Muhterem arkadaşlar; grupumuz adına kâfi izahat verildiği ve diğer arkadaşlarımız da konuştukları için bendeniz birkaç ricada bulunacağım.

Hâkimlik teminatı : Lâzımdır ve halline ve genişletilmesine katî zaruret vardır. Bunun halli zor. Kendi kendime düşünüyorum : Fransa'da hâkimler şûrası, İtalya'da İtalyan Teşkilâtı Esasiyesine göre hâkimler şûrası var, burada çalışanlar da insan. Onun için sizden rica edeceğim : Artık hâkimlerin 25 senede tekaüt edilmeleri hususunun kaldırılıp kanunun eski haline ircaı zamanı gelmiştir, hattâ geçmiştir bile.

Teminat meselesinde hâkimlerin birbiri lehine yer için feragatte bulunabilmesi lâzımdır. Bunlar daima bir yerde kalmamalıdır. Bunu her sene ifade ederim, hâkimlerimizin memleketin her tarafını sevmeleri lâzım. Taa meslekinin başından itibaren hemen her memuriyette olanlardan kimse Şarka gitmez.

Bir gün trende bir nahiye sulh hâkimine rastladım. Adam nerede ise deli olacak, sinir hastalığına uğramış, bir vilâyete muayeneye gidiyor. Kendisine nerede hâkimsin, diye sordum, söyledi. Dedim ki, daha ne istiyorsunuz, güzel bir nahiye. Adam asabileşti, «siz nesiniz, hâkimlik yaptınız mı, böyle bir nahiyede bulundunuz mu?» Ben de, Kâhta'da bulundum desem, oraya gider misiniz? dedim. «Yok dedi, benim bulunduğum nahiye Kâhta'dan çok iyidir.»

Bunları söylemekten maksadım, biraz da hâkimlerimizin haklarına razı olmalarıdır. (Bravo sesleri) Hükümet de tanıdığını iltizam etmemeli.

Staj meselesine gelince : Staj müddeti az olsun, çok olsun, bir sene olsun, üç sene olsun, bunun faydası yoktur. Çünkü, staj yapan arkadaşlarımız kendilerine vazife verilip çalıştırılmıyorlar. Üç gün sonra benimle beraber gelip bir heyette çalışacaktır, diyor. Fakültede de tatbikat gösterilmiyor. Bunlar için bir usul lâzımdır. Hamdi Sancar arkadaşımızın dediği gibi, hakikaten kanun çıkarmak kolay değildir. Ben tatbikatta şahidoldum, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 223 ncü maddesi diyor ki : (Ağır ceza suçlarında maznunun gıyabında muhakeme yapılamaz.) Bunu bâzı arkadaşlar sonuna kadar götürüyorlar. İki sene, üç sene de devam etse mevkuf olmıyan suçluyu her celsede bulunduruyorlar. Bâzı arkadaşlar mevkuf olmıyanları sorguya çekildikten sonra bir daha duruşmaya davet etmiyorlar. İkisini de Temyiz kabul ediyor. Ben bir kanun teklifi ile Meclise gelsem kolay değil, iki noktai nazar var, o zaman ağır cezalı suçtur, her celsede bulunması lâzımdır, diyeceksiniz. Görüşüme iştirak eden de olacak.

İşlerin uzaması meselesi ise, şahsi kabiliyete istinadediyor. Bâzı yerlerde heyeti hâkime değişiyor, yeni gelenler işleri altı ayda bitiriyorlar. Sonra bunlar da değişiyor, yeni gelenler dâvaları iki üç sene devam ettiriyorlar. Hâkim yetiştirmeli.

Diğer bir mesele de mebus arkadaşların başka bir iş deruhde etmemeleridir. Mebuslar avukatlık yapmamalıdırlar. (Bravo sesleri) Ben şahsan avukatlık sıfatını haizim. Geçen devrenin sonunda avukatlık ruhsatını aldım, fakat mebus seçilir seçilmez avukatlık yapmaktan vazgeçtim. Çünkü millet bize bir vazife vermiştir. Halbuki avukat ve tüccar seyahat ediyor, geziyor, ondan sonra geliyor burada ağız dolusu nasihat veriyor. (Bravo sesleri, alkışlar)

Gelelim maaş meselesine : Muhterem arkadaşlar, maaş refahı sağlamalı, fazla para kazanmak için avukatlık yapmaya ayrılan hâkim, beş bin lira ayda verilse yine ayrılır. Doktorlar tâyin edildikleri vazifeye gitmiyor.. Burada bir kanun çıkardık, tatbik edilemedi. Zorla gönderilemez. Bunlar milletçe ve beraberce, kökten ve esastan halledilecek meselelerdir.

Zabıt kâtiplerinin işleri ağır, geçinemiyor.

Hukuk Muhakemeleri, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu çıkacak, bu kanunlar merasimi azaltmalı, işleri çok çıkartmalı. Hakikaten zabıt kâtiplerinin işleri çok ağır. Merasim, işleri fazla uzatıyor. Mesai zamanından sonra da iki, üç saat fazla çalışmak zorunda kalıyorlar. bunlara fazla mesai ücreti tanınırsa âdilâne bir hareket olur.

İhtikâr işlerindeki takibatı C. müddeiumumiler kendilerine esaslı bir vazife telâkki etme-

mektedirler. Bu gibi vakaları polislere, jandarmalara tevdi ediyorlar. Ben bu mevzularla bizzat meşgul oldum, içimizde bulunan bir arkadaşımız da bu işlerde yakın alâka gösterdi. Mahrumiyet içinde tesirden âzâde çalışan hakimleri hürmetle yadederim.

REİS — Nuri Bey; bir dakikanız kaldığını hatırlatıyorum.

NURİ OCAKCIOĞLU (Devamla) — O halde sözlerime nihayet veriyorum. (Alkışlar)

REİS — Enver Batumlu. (Yok sesleri)

Enver Karan.

ENVER KARAN (Antalya) — Muhterem arkadaşlar, Arapların bir sözü vardır; (En güzel söz, en kısa olanıdır) derler. Sözlerimin beğenilmesi için ben de kısa keseceğim.

Evvelâ mahkûmlardan bahsetmek isterim. Bizde mahkûmların adedi 41 bin olduğu halde, bütün ceza evlerinin umumi istiabı 27 bindir. Bu sıkışıklıktan mahkûmlar bâzı cihetten istifade ediyorlar. Çünkü bu az kadro ile... Az kadro dedim, bu istiabın icabettirdiği gardiyan adedi üzerindendir. Az adedde olan bu gardiyanlar işlerini tamamiyle göremedikleri tecrübe ile sabit oldu. Bunlar içeriden muavin bir gardiyan tutarlar. Ben yokken sen geceleri bu koğuşu idare edeceksin derler. Bu adamlar mahkûmları haraca keserler. Hattâ ilk girenler biraz paralı ise onlardan ayakbastı parası da alırlar. Bir arkadaşım vardı, eczacı idi, İstanbul'da kaçakçılıktan mahkûm oldu ve yattı. İlk günü bir teklifte bulunmuşlar, ben aldırış etmedim diyor. O gece uyku sırasında başına bir kova su dökerler. Ertesi gece yine dökerler. Nihayet daha ertesi günü para vermeye mecbur olur Bu, epey eskidir. yeni bir hâdise değildir. Adalet Bakanlığı gardiyan miktarını artırmalı ve katiyen dâhildekilerden gardiyan kullanmamalıdır. Çünkü bunlar istifade ediyorlar, sonunda da iş kavgaya müncer oluyor. O senin bu benim derken nihayet boğazlaşma oluyor.

Evvelce mahkûm çocuklar için sübyan koğuşları açılmıştı çocuklar bu koğuşlarda zeril sebil vaziyette bulunuyorlardı. Benim valilikte bulunduğum zaman valilerin teftiş salâhiyeti vardı, ayda bir defa gezerdim. Dilim vermiyor, söylemeye, oradaki çocuklar daha şeni şeylere de mâruz kalırlardı. Bilâhara Vekâletimizin himmetiyle bu ceza evleri yerine Çocuk Ceza ve ıslah evleri teşkil edildi. Fakat, burada da bu çocukları pek rahat bir halde görmedim. Bilhassa bunların talim, tedris ve ruhi telkinleri yapılmıyor. Ben, Romanyalı bir pedagog ve hapishane müdürü ile görüştüm. Bu zat, «Bize bir çocuk geldiği zaman seviniriz, çünkü yakında mükemmel bir adam olarak çıkacaktır. Onlara dersler vererek, dinî telkinler yaparak iyi bir adam olarak çıkarmaya çalışırız.»

Kadın koğuşları daha bakımsızdır. Kadın olmaları sebebiyle daha temiz tutuyorlar, fakat sıkışık, yerlerde ve sefil bir haldedirler. Kabil olursa merkezî bir yerde, birkaç yüz yataklı, hiç olmazsa elli yataklı, hapishaneler ihdas etmek, kadın koğuşları tesis etmek çok yerinde olur. Mahkûmlar, hapishaneye girerken basil dö koh çıkarırlarsa hapishanelere alınmazlar. Hapishanedeyken basil dö koh çıkarmaya başlarlarsa bunlar gene tedavi edilmelidir. Geçen sene de rica ettiğim gibi, mahkûmlar için elli yüz yataklı bir dispanser veya hastane, olursa infaz geri kalmaz, bir taraftan tedavi yapılır, diğer taraftan da mahkûmiyet müddetlerini bu suretle bitirirler, hem de etrafı telvis etmezler.

Sonra adlî tabiplere geleceğim. Malûmuâlileridir ki; tababeti adliye hemen hemen adlî hâdiselerin temel taşını teşkil eder. Bugün dağda bulunmuş bir cesetten, bir bıçak. tabanca veya her hangi bir cürüm aletinden bir netice çıkaracak olan adlî tababet koludur.

Bizde tababeti adliye şubesi oldukça tekâmül etmiş bir durumdadır. Ve bilhassa son kanunla bu imkânlar daha çok sağlanmış bulunmaktadır. Yalnız burada tabibi adlî ve talebe bundan istifade edememektedir ve bundan da arkadaşlar şikâyetçidirler. Çünkü müddeiumumlik bu bize ait bir sırdır diye bunların otopside bulunmalarına müsaade etmemektedir. Adliye bunda haklıdır, fakat talebenin yetişmesi için de bir çare bulmak lâzımdır. Otopsi görmeden doktor çıkan bir kimse nasıl bir ceset üzerinde mütalâa beyan edebilir? Otopsi yapmıyan, hattâ nisaiye tatbikatında bulunmıyan bir doktor tababeti adliyeye intisabettiği zaman ondan katiyen istifade edilemez. Verilen raporda birçok yanlışlıklar yapma tehlikesi mevcuttur. Sonra elde edilen silâhlar için ekseri taşrada tüfekçilerden malûmat alınır. Bunların bâzıları da tıbbı adliye gönderilir. Bunlar da muntazam bir teşki-

lât tarafından incelenemez; Bakırköy'deki silâh tetkikhanesine gönderirler. Bu raporlar arasında tezat olur. Bunun için demin rica ettiğim gibi poligonlara ihtiyaç vardır. Ve burada tüfek atışları yapılmalıdır. Biz eskiden poligon olmadığı için denemeleri Sultanahmet meydanı gerisinde yapardık. Silâh sesinden bütün mahalle halkı rahatsız olur ve korkarlardı. Bir poligon yapılırsa bundan çok istifade edilir. Burada alınacak muntazam raporlardan çok istifade edilebilir.

Üniversitenin yukarda üniversite içinden ayrılmış bir salonu vardır. Şimdiki halde adlî tıp sıkışık bir vaziyettedir. Binaenaleyh üniversite ile görüşülüp adlî tıbbın üniversite kısmı üniversiteye nakledilirse adlî tıp daha tevsi edilebilecektir.

Biliyorsunuz morg cesetleri mütefessihtir, daima nakil zorluğu çekilir. Sebebi iyi araba olmamasıdır. Bu sene bu iş için tahsisat konmuştur, soğuk hava tertibatlı bir kamyonet konmuştur. Bilâhara bundan da vazgeçtiklerini duymuş bulunuyorum.

Otopsi sandıklarına gelince; bunlar için iki bin lira konmuştur. Bununla ancak iki sandık alınabilir. Her vilâyete mutlaka bir sandık lâzımdır.

Tabibi adlî miktarı da artırılmalıdır. Her vilâyet merkezine bir tane lâzımdır.

REİS — Bir dakikanız kaldı efendim.

ENVER KARAN (Devamla) — Peki efendim; bitiriyorum. Bilhassa demin arz ettiğim şekilde çıkan bir doktordan katiyen istifade edilemez. Ben bir vilâyet merkezinde iken müddeiumumi bir otopsi için rica etti. Bir polisin esbabı vefatı hakkında rapor istiyordu. Başka çare bulamamış, âciz kaldığı için uzaktaki bir morga da göndermemişti. Onun için her vilâyette bir tabibi adlî lâzımdır. Bu vesile ile intihap dairem olan Antalya'ya da bir tabibi adlî verilmesini rica ederim.

REİS — Niğde Mebusu Hasan Hayati Ülkün. (Yok sesleri) Ordu Mebusu Fazıl Ertekin buradalar mı? (Yok sesleri) Tokad Mebusu Hulûsi Bozbeyoğlu.

HULÛSİ BOZBEYOĞLU (Tokad) — Buradayım efendim.

Arkadaşlar, memlekette altı bin küsur kanun vardır. Bunların bir kısmı yaşıyor, bir kısmı yaşamıyor, bir kısmı ayakta, bir kısmı ayakta değil. Bu itibarla Adliye Vekilinden bir ricam var, bu kanunları bir revizyona tâbi tutsun, yaşıyan kanunları, yaşamıyan kanunları bilelim. Çünkü bu kadar mebzul ve mütenevvi kanunları aklı beşerin ihatasına imkân yoktur.

Sonra arkadaşlarım, mahkemelerimizin işleri hakikaten çok yüklüdür. Hâkimleri ve müddeiumumileri bu mesleke bağlıyacak şekilde cazip tedbirler almak zamanı gelmiştir. Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Adliye Vekili, buyurun.

ADLİYE VEKİLİ HÜSEYİN AVNİ GÖKTÜRK (Niğde) — Çok muhterem arkadaşlarım; Adliye Vekâleti Bütçesinin konuşulması vesilesi ile söz alan bütün arkadaşlarıma en derin şükranlarımı arz etmek isterim. (Soldan, «söz almıyanlara» sesleri) Almıyanlara da, dinlemek lûtfunda bulundukları için müteşekkir bulunduğumu bilmelerini istirham eylerim.

Şimdiye kadar söz alan bütün arkadaşlarım, görüşlerini ifade etmişler, tenkidlerde bulunmuşlardır, bizim istifademizi sağlıyacak fikirler ileri sürmüşlerdir.

Peşinen arz etmek isterim ki, her fikir muhteremdir. Binaenaleyh ileri sürülen tenkidler bizce büyük kıymeti haiz olup cümlesini not etmiş bulunmaktayım. Her birini ayrı ayrı cevaplamıya çalışacağım. İleri sürülen tenkid ve temennilere vakit darlığı hasebiyle ismen mukabelede bulunamıyacağımdan, vereceğim cevapların söz sırasına göre olması vesilesiyle huzurunuzda özür diliyorum.

Muhterem arkadaşlarım; nöz alan hatiplerin hemen hepisi, bugün en ehemmiyetli mesele sayılan hâkim teminatı meselesine temas buyurdular.

Evvelâ şunu arz etmek isterim ki; memleketimiz çok şükür bir hukuk devletidir. Ve bu hukuk devleti çok şerefli bir maziye sahip, büyük bir milletin asırlar boyunca yaşamış olduğu ve bunun için belki ebed müddet yaşamak imkânını kendi bünyesinde ve mahiyetinde taşıyan bir milletin devleti olarak da hiç şüphesiz yine aynı vasıfta devam edecektir. Şu halde, devletimizin kendine göre tarihî bir inkişaf seyrine tâbi olmuş, temelli, esaslı birtakım mühim prensiplere bağlılığını burada bilvesile ifade etmek isterim. Yani hâkim teminatı bahsinde şimdiye

kadar hâkimlerin memleketimizde hiçbir türlü teminata sahip bulunmadığı yolundaki bir şüpheyi huzurunuzda bertaraf etmeyi lüzumlu addediyorum. Hakikaten mevcut Anayasamız ve mevcut Hâkimler Kanunumuz, hâkimlerimizin lâyenazil olduğunu, hâkimlerimizin karar ve faaliyetlerinde hiçbir müdahalenin kendilerine yapılmaması lâzımgeldiğini ve bu müdahalelerin yapılmasını önleyici bütün tedbirleri düşünmüş ve hâkimlerimizin bünyemize has bir teminata mazhar kılınması esaslarını sağlamış bulunmaktadır. Fakat hiç şüphesiz, insanların eserlerinde mutlak kemal yoktur. Hâkimlerimizin daha geniş teminata mazhar kılınması ve memleketimizin hukuki sisteminin inkişafı nispetinde genişletilmesi ahassı âmalimizdir. Bu itibarla muhterem arkadaşlarım, hâkimlerimizin mevcut teminatının genişletilmesini hepimiz arzu ederiz. Ve bu, hukuk nizamımızın gelişmesiyle mütenasibolarak gelişecektir. Ezcümle hükümetimizin bu son programında da Yüksek Meclise ve efkârı âmmeye bildirdiği üzere, hukuki nizamımızda yapılacak değişiklikler nispetinde, elbetteki hâkim teminatına da temas edilecektir. Ezcümle yeni Anayasa çalışmaları dolayısiyle hiç şüphesiz bu mesele de Yüksek Meclisçe ele alınmış bulunacaktır. Aynı suretle yeni Hâkimler Kanununun ıslahı ve tadili vesilesiyle bu teminat üzerinde durulacağı bedihidir. Muhterem muhalefet sözcülerinin teminat hakkında ileri sürdükleri kıymetli mütalâalarına bir cevap olarak bunu arz etmeyi lüzumlu addediyorum. Hâkimlerimizin bugün haiz oldukları teminatın şümul, ehemmiyet ve mahiyeti üzerinde uzun uzadıya Yüksek Heyetinizi tasdi etmeyi lüzumsuz sayıyorum. Fakat muhterem arkadaşlar şunu da arz etmek isterim ki, bugün gerek hâkimlerimiz ve gerekse mahkemelerimiz kemali itminan içinde faaliyetlerine devam etmekte ve bize iftihar vesilesi olabilecek kıymetli ve bitaraf kararlar verebilecek haldedir. Bunu da arz etmeyi tahdisi nimet kabilinden bir vazife addederim.

Hâkim teminatı; son zamanlarda coğrafi teminat adı verilen yani bir hâkimin muayyen bir devre maaş ve barem seviyesinden sonra yerinden alınmaması keyfiyeti elbette bir teminattır. Ancak bunun mahzurlu taraflarının da mevcudolduğunu bendeniz arz etmek isterim. İleride yeni Hâkimler Kanunu vesilesiyle bu cihet nazarı dikkate alınacaktır.

Muhterem arkadaşlar; kıymetli hatiplerin çoğunun temas ettiği noktalardan bir diğeri de memleketimizde vatandaşın adalete kavuşması ve kaabil olduğu kadar seri, emin bir surette hakkını istihsal için kendisine bu emniyetin sağlanmasıdır. Bu, inanışın yaratılmış olması, mevcudolması keyfiyetidir. Bu meseleyi adaletin her türlü müdahaleden arınacak bir surette işlemesi ve ucuz, emin bir adaletin vatandaşın hemen başvurduğu zamanların akabinde veya en kısa bir zamanda tecellisinin takdiri imkânına girmesi meselesi olarak ifade etmek kaabildir.

Muhterem arkadaşlar, her şeyden evvel adaletin canlı unsurlarını teşkil eyliyen hâkimlerin şahsiyeti, hâkimlerin vazifeleri, yetişmeleri meselesidir.

İkincisi, bu hâkimlerin müstefidolduğu maddî imkânlar meselesidir. Yani bir memlekette adaletin emin, sarih, tatminkâr bir şekilde işlemesinin birinci unsuru iyi hâkim ve iyi hâkimin yardımcısı tâli personel dediğimiz kimselerdir.

Muhterem arkadaşlar, şunu da bu vesile ile arz etmek istiyorum ki, bu mesele bizi bedbinliğe götürecek bir mesele değildir. Hâkimlerimizin, şayanı şükran bir şekilde bu bakımlardan da bizleri sevindirecek vasıflarda bulunduğunu ifade etmek isterim. Hiç şüphesiz hâkimlerimizin vasıflarının daha ziyade yükseltilmesi, bilhassa gördükleri işler bakımından aralarında bir ihtısas yoluna doğru gidilmesi, birçok arkadaşların ifade ettikleri gibi, elbette çok faydalı olacaktır. Onun için vekâlet olarak biz yeni tedbirler peşindeyiz. Ezcümle hâkimliğin bir sanat olduğu, diğer birçok sanatlarda olduğu gibi hâkimliğin de öğrenilmesi lâzımgelen taraflarının bulunduğu, yalnız hukuk tahsilinin kâfi gelmediği hususunu mebde almak suretiyle yeni tedbirler düşünmekteyiz.

Ezcümle hukuk fakültelerinden mezun olanları sadece hukukçu olarak çıkan ve fakat müddeiumumi, ağır ceza reisi veya âzası olacak şekilde yani cezacı olarak çıkmıyan hâkimlerimizin ve gençlerimizin aynı zamanda bir cezacı ve mütehassıs olabilmelerini temine mâtuf bir mektep kurmak kararındayız. Bu mektep aynı zamanda zabıt kâtipleri, kâtipler, icra memurları, infaz personeli hattâ gardiyana varıncaya kadar tâli unsurları hem yetiştirecek ve hem de zaman zaman staja tâbi tutmak suretiyle bunların vasıflarını yükseltecektir. Bunların peşindeyiz,

tatbikatı üzerindeyiz, yakın bir âtide bunun için yüksek huzurunuza gelmeyi düşünmekteyiz. Yani vekâletimizin emin ve seri bir adalet tevzi edebilmek için temel prensipler olarak ilmin ışığı altında yürünmesi lâzımgelen yoldan yürünmekte olduğunu bu vesile ile Yüksek Heyetinize arz etmek istiyorum.

Emin ve seri adaletin teminine mâtuf vasıtalar arasında cansız vasıtalar olarak bilhassa kanunların geldiği yüksek mâlûmunuzdur. Bir cemiyette kanunlar ne mertebe düzgün ve iyi yapılırsa, hiç şüphesiz bunu tatbik edenler ve hattâ bu kanunlara hareketlerini uydurmaya mecbur bulunan vatandaşlar da o derece kendilerini hukuk mefhumu ve hukuk anlayışı içinde bulabilirler. Bu itibarla mevcut kanunlarımızın ıslahı ve bunların iyi bir adaletin tevziine daha elverişli bir hale getirilmesi bakımından gerekli tedbirler peşindeyiz. Müsaade ederseniz, bunlar üzerinde fazla vakitlerinizi almıyacak şekilde yegân, yegân mâruzatta bulunmakta fayda mülâhaza etmekteyim.

Bundan kastımız; mühim ana kanunlar olarak cemiyetimizi idare etmekte bulunan kanunlardır. Bunlar epeyce zaman evvel yapılmış ve kısmen eskimiş kanunlardır. Millî devletimizin kurulmasından sonra bir kısmı acele olarak, bir kısmı da hazır olarak, hattâ imparatorluktan kalma ve onun esprisinden mülhem olarak yapılmış olan kanunlarımız vardır.

Bu mer'i kanunlar bugüne kadar çok büyük bir reforma, büyük tadillere mâruz kılınamamıştır ve bu yüzden ihtiyacımızı tam mânasiyle karşılıyamamaktadır. İşte bugün adaletin biraz gecikmesinde ve bâzı bakımlardan adlî faaliyetlerin aksamasında bu keyfiyetin mühim rolü olduğuna kaaniiz. Zaten vekâletimiz de bu anlayışla yeni tedvin ve kanunların tadili vaziyetlerini de önemle ele almış bulunmaktadır. Bunun ilk verimini Yüksek Heyete yeni bir Ticaret Kanunu; mühim bir Ticaret Kanunu getirmekle alacağız. Bunun yakında geleceğini tebşir etmek isterim. Bu kanun bizim Borçlar Kanunumuzla hemahenk olarak tedvin edilmiş olan bir kanundur ve aynı zamanda Medeni Kanunun ısdarı sayesinde elde bulunan ve halen mer'i Ticaret kanunlarından geniş ölçüde istifade etmiş bir kanundur.

Yüksek mâlûmunuzdur ki, Ticaret kanunları Medeni Kanunla birlikte ısdar edilmiştir. Senesi 1926 dır, otuz senelik bir kanundur. Otuz seneden bu yana bu kanunun ikmali, ıslahı ve bugünkü ihtiyaçlarımıza uydurulması temin olunamamıştır. 1700 maddelik olan bu kanun bir ay sonra huzurunuza gelebilecek haldedir. Bunu en selâhiyetli heyetler tetkik etmiş ve en son rötuşlarına başlanmıştır.

Bu ana kanunların ikincisi; Yüksek Heyetinizin de sabırsızlıkla beklediğine emin olduğum Medeni Kanundur. İsviçre'den aldığımız bu kanun hakikaten dünyanın en ileri ve demokratik kanunlarından birisi olmakla beraber, içerisinde ihtiyaçlarımızı tamamen karşılamıyan ve hiç kullanılmayan ahkâmı da ihtiva etmektedir. Bu itibarla hem inkılâp esaslarına sadık kalmak ve hem de cemiyetimizin medeni ihtiyaçlarını karşılamak keyfiyet ve kifayetinde bulunur bir hale getirilmesi ıslahı için çalışılmaktadır. Bendeniz sizden aldığım ilham ile bu mesaiyi dahi tesri ettim ve kuvvetle ümit ediyorum ki, önümüzdeki yaz sonunda huzurunuza sunulmuş olacaktır. Bu suretle geniş halk kütlelerini ilgilendiren bu büyük kanunların cemiyetimizdeki nizaların azalmasında bir hayli tesiri olacaktır. Bunun dışında cemiyetin emnü emanını sağlıyacak kanunlar üzerinde de çalışmalar devam etmektedir. Ezcümle Ceza Kanunu... Ceza Kanununun, aynı suretle üzerinde dikkatle durulmuştur, cemiyetimizin bugünkü ihtiyaçlarına uygun, bir kanun olarak yakında huzurunuza gelecektir.

Yalnız bu maddi kanunların yanında Usul kanunlarının da elbette hazırlanması, dikkatle ıslahı gerekirdi. Vekâletimiz bu kanunlar üzerinde de durmuştur. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununu tetkik etmek ve az zamanda ikmal eylemek üzere gerekli bütün tedbirler alınmış, çalışmalara başlanmıştır. Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun yanı başında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu da aynı dikkat ve ehemmiyetle bir komisyonda incelenmektedir. Bütün bu çalışmalar neticesinde, bilhassa bu iki kanunun yakın âtide yüksek huzurunuza getirmek imkânını bulacağız. Bu kanunların Yüksek Heyetinizin tetkik ve tasvibinden geçtikten sonra, dâvaların sürümcemede kalmalarına ve birçok hakların ziyaına sebep olan veya ihkakı işkâl eden birçok pürüzlerden temizlenmiş olacağına katiyen inanmaktayız.

Aynı zamanda bir Hava Seyrüsefer kanunu tasarısı ile İcra ve İflâs kanunu lâyihası hazırlanmıştır.

Hava Seyrüsefer kanunu lâyihası Başvekâlete sevk edilmiştir, yakında huzurunuza gelecektir. Bunu tebşir etmek isterim.

Aynı suretle İcra İflâs Kanunu da hazırlanmış durumdadır, denilebilir.

Muhterem arkadaşlar; kanunlarımızın bu şekilde ıslahı ve adaleti tevzi şartında müessir rol aynıyacak çapta olması lâzımgelir. Kanunların bir başka bakımdan ıslahı - bâzı arkadaşlarım temas ettiler, üzerinde durdular - elzem görülmektedir. Bugün cemiyetimizi idare eden mevzuat hakikaten mütezayit bir surette çoğalmış ve sayıları yedi bini aşan kanunlar dışında yüzlerce kararlar, talimatnameler, nizamnameler meydana çıkmıştır. Bunları elden geçirdiğimiz zaman modern hukuk devletini girift şekle sokacak, haklıyı nahak, kılacak, ayrı neticeler tevlidedecek mevzuata tesadüf edilmektedir. Bu itibarla modern hukuk devleti sistemi içinde vakit vakit bu hususları herkesin anlıyabileceği daha basit bir şekle irca etmek ve onları memleket halkına hitabedecek seviye, mâna ve mahiyette ilâh etmek zarureti vardır. Böylece dünyadaki emsallerinden de ibret almak suretiyle mevzuatımızın ayıklanmasını esas olarak, umde olarak kabul etmiş bulunmaktayız. Bu suretle mevcut düsturlarımızın hepsini şimdi bir tarafa bırakarak, ondan ayrı, ayıklanmış düstur mahiyetinde yeni ve yalnız mer'i kanunlarımızı ihtiva edecek bir kanun mecellesi yapmak için çalışmalara başlamış bulunmaktayız. (Bravo sesleri).

Muhterem arkadaşlarım, size temin edebilirim ki bu gayrimümkün bir iş değildir. Böyle bir hazırlık ikmal edildikten sonra bu ayıklanmış düsturun, mecellenin teknik mahiyeti ve hususiyetleri hakkında karar istemek üzere huzurunuza geleceğiz. Ve hattâ bu cümleden olmak üzere yine hukuk devletinin hukuki faaliyetlerinin kolaylaştırılması ve vâzıh hale ircaı tedbirleri cümlesinden olmak üzere bir başka tedbire de müsaade ederseniz işaret etmek isterim. O da, bir taraftan Yüksek heyetinizin teşrîî faaliyetiyle meydana getirdiğimiz bu kanunların hakikaten ayıklanması ve herkesin kolayca erişebileceği bir hale sokulması lâzımdır. Tatbikatta vasıl olduğu gerek adlî, gerek idari, gerekse malî hattâ askerî kaza tarafından varılan esaslı neticelerin de aynı surette hem hâkimlerin hem avukatların ve hem de vatandaşların derhal vüsul bulabileceği, erişebileceği surette kolay, derli toplu bir halde neşri ve toplanması lâzımgelmektedir. Böylece de bir kazai kararlar dergisi veyahut mecmuası, mecellesi yapmak neticesine varmış olacağız. Vekâletimiz bu noktalardan çalışmalara başlamıştır. Bu arz ettiğim iki çeşit mesai bizi aynı zamanda tek metin kanunlar yapma yoluna sevk edecektir. Kanunlarımızın böylece ayıklanmasından sonra bize arz edeceği manzara badema her hangi bir kanun yaparken mevcut kanunun filân maddesinin, filân fıkrasının tadili yolunda böyle bir fıkranın mütaaddit tadiller şeklinde değil, tüm kanunları ele almak suretiyle tek metin halinde halline doğru bir tekâmül merhalesi ve kanun yapma tekniğinde bir inkişaf sağlayabileceği ümidini taşımaktayız.

Muhterem arkadaşlar; bu kanun yapma faaliyetlerimiz arasında vekâletimizi ilgilendiren daha pekçok faaliyetler vardır. Meselâ vekâletimizin teşkilâtına mütaallik olan kanunun üzerindeyiz, bunu yakında Yüksek Heyetinize getirmeyi düşünüyoruz. Bilvesile demin de arz ettim; Hâkimler Kanununu yeni baştan ele almak ve hâkimliğin statüsünün, teminata has hükümlere de yer vermek suretiyle, yeniden tanziminin lüzumuna biz de kaani bulunmaktayız. Meselâ; «Hâkimlerimizin teminatı bugün terfi bakımından mevcuttur; tahvil bakımından gayrimevcuttur» deniyor. Pekâlâ hâkimlerimizin kendi bünyeleri içinde terfi ve tahvillerini sağlıyacak bir teşkilât ve mekanizma kurmak hattâ bunun hemcins heyetler tarafından yaptırılması imkânı yeni Hâkimler Kanununda derpiş edilecektir. Nasıl ki, ilim müntesipleri yahut diğer buna mümasil insanlar hakkında hemcinsleri olan heyetler tarafından terfilerine karar verilir; hâkimler hakkında da böyle bir mekanizma mütalâa etmek kabildir.

Muhterem arkadaşlar; birçok konuşmalar sırasında temas edildi; Yüksek Meclise şunu arz etmek isterim ki, memleketimizde alınması lâzımgelen tedbirlerden ve mahzurları daima ileri sürülen işlerden birisi de meraların cemiyetimiz içinde doğurduğu huzursuzluğun izalesidir. Bunun için de ayrıca bir kanun ihzarı üze-

rindeyiz. Bu mevzuda gerekli tedbirler alınmış bulunmaktadır. Yeni Medeni Kanunu Yüksek Huzurunuza getirirken bu hususlara mütaallik geniş ve âmme karakterini haiz kısımları dikkat nazarına alacağız ve bu kanunda sular ve meralardan doğan cemiyet ihtilâflarımızı daha iyi bir şekilde hallü fasledecek büyük bir kanunla huzurunuza gelmeyi düşünüyoruz.

Yine Yüksek Heyetin malûmu olduğu üzere, ahiren evlenme dışı doğan çocuklar hakkında bir kanun ısdar ettik. Çok muhterem arkadaşlarca, «daha ne kadar kanun çıkacak, bu beşinci kanun, Hüda altıncıdan, yedinciden bizi ne zaman esirgiyecek» endişeleri ileri sürülmüştü.

Medeni Kanunun ıslahı vesilesiyle böyle bir kanun üzerinde çalışmaya başlamış bulunuyoruz. Tâ ki, Medeni Kanunun İnkılâp Kanunu olarak pâyidar bir kanun haline gelmesi sağlanmış ola...

Muhterem arkadaşlar, vekâletimizin takmin bahsi üzerinde çalıştığı ve lüzumlu addettiği ana ve mühim kanunlar meselesine bu kadar temas ediyorum. Bunun dışında birçok faaliyetlerimizin mevcudolduğunu arz etmek isterim. Bu arada elimizde mevcut Ceza Kanununun dışında daha uzun bir âtiye mûzaf millî bir Ceza Kanununun ihzarına mâtuf faaliyetlerin de mevcudolduğunu bilvesile arz etmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım, bâzı sayın hatip arkadaşlar antidemokratik ve antijüridik kanunlar meselesine sık sık ve bihakkin temas ettiler. Antidemokratik kanunlar komisyonu faaliyetine iştirak etmiş bir arkadaşınız olarak şunu arz edeyim ki, antidemokratik kanunlar bizim memleketimizde zannolunduğu kadar astronomik rakamlara varmaz. Bâzı arkadaşlar vaktiyle bunu pek fazla buldulardı. Asıl mühim olanı bu antidemokratik kanunların bilhassa emniyete mütaallik olanlarıdır. Şunu bir tahdisi nimet olarak arz etmek isterim ki, bu antidemokratik olanların bir kısmının esasen 1950 den sonra ayıklanması yoluna girilmiş ve bir kısmı ayıklanmıştır. (Sağdan : «Meselâ?» sesleri). Ceza usulünde ve Cürmü Meşhut Kanununda, Millî Korunma Kanununda mecburi tevkif usulünün kaldırılması vesilesiyle yapılan tasarruflar, bu antidemokratik denilen kanunların başında gelen kanunlardır. Diğer teferruatla sizleri yormak istemiyorum, arkadaşlarım. Bununla beraber bu sahada da inkişafa doğru gidilmiyecek mânasını aslâ ifade etmek istemiyorum. Ancak, zaruret miktarınca takdir edilmek lâzımdır. Yani bu meselede büyük astronomik birtakım rakamlar vermek doğru değildir. Bir muhterem arkadaşım; «zannederim 6 bin kanunumuz var, bunun yarısı antidemokratiktir.» dedi, bunlar vârit olan şeyler değildir.

Antijüridik kanunlara gelince : Bir hukuk devleti içerisinde hukuki olan bâzı mühim prensiplere uymıyan işler müsteb'at değildir. Hepimizin burada bulunmamızın, yani hikmeti vücudumuzun sebebi bütün aksaklıkları ve eksiklikleri gidermek mânasına ve maksadına mâtuf olduğuna göre zamanla mevcut eksikliklerimiz de elbette yavaş yavaş giderilecektir.

Demin arz ettiğim gibi yeni Anayasa ihzari faaliyetlerimiz ilerledikçe buna muvazi olmak üzere mevzuatımızda da birçok değişiklikler yapılacağı tabiîdir.

Muhalefete mensup bâzı muhterem arkadaşlarım, tevkif müessesesi yalnız muhaliflerin aleyhinde işledi, buyurdular.

OSMAN ALİŞİROĞLU (Kırşehir) — Geçen sene böyle idi.

ADLİYE VEKİLİ HÜSEYİN AVNİ GÖKTÜRK (Devamla) — Bunda arkadaşlarımın munsif olmalarını rica edeceğim. Bu aslâ vârit değildir. Hâkimlerimizin bitaraflığından emin olmak lâzımdır.

OSMAN ALİŞİROĞLU (Kırşehir) — Sizin zamanınızda değil, bir sene evvel.

ADLİYE VEKİLİ HÜSEYİN AVNİ GÖKTÜRK (Devamla) — Arkadaşımın teveccühlerine teşekkür ederim. Fakat daha evvel de böyle şeyler olmadığını ifade etmek isterim. Hâkimlerimize hepimizin sonsuz itimadımız bulunduğunu yüksek huzurlarınızda bir kere daha ifade etmekte fayda bulurum. İktidarın 1950 senesinde vadettiği ana kanunların çıkarılması hususunda bilhassa İlhami Bey arkadaşımızın temennileri olacaktır. Demin verdiğim umumi malûmatla azçok tatmin edilmiş olduklarını zannediyorum. Eğer tatmin olunmamışlarsa kendilerine daha vazıh malûmat ve tatmin edici cevaplar vermeyi bir vazife sayıyorum.

Bu arada Çocuk Mahkemeleri Kanununa yani suçlu çocuklar meselesine sık sık temas edildi. Muhterem arkadaşlarım, bu mesele cemiyetimizin en mühim meselelerinden birisidir.

Biz yalnız suçlu çocukları değil bütün kimsesiz ve köprü altında yatan, türlü tehlikelerle karşı karşıya kalan himayesiz, velhasıl sahabete muhtacolan bütün çocuklar üzerinde durulması lüzumuna kaaniiz. Bunun için esaslı düşüncelerimiz ve çalışmalarımız mevcuttur. Bunları pek yakında olmasa bile bir an evvel Yüksek huzurunuza getireceğimizi arz etmek isterim. Arkadaşlarım, Memurin Muhakemat Kanunu kaldırılmalıdır, buyurdular. Hükümet lâyihası bu bakımdan sevk edilmiştir, Meclistedir. Bu da arkadaşlarımı sevindirici bir keyfiyet olsa gerektir.

Muhalefete mensup arkadaşlarım adliyenin bütün meselelerine temas ettikleri için onlara arzı cevap ediyorum :

Arkadaşlarım dediler ki; «muhalefet partisi mensupları aleyhindeki dâvalar gizli yapılmaktadır.» Böyle bir şey vârit değildir. Bu, doğrudan doğruya kanunun hâkimlere bahşettiği salâhiyete dayanmak suretiyle ittihaz edilmiş bir tedbirin neticesi seyyanen herkes hakkında tatbikı icabeden ve o şekilde tatbik edilen bir keyfiyettir. Zannediyorum Mehmet Mahmudoğlu arkadaşım da bunu tasdik ederler.

Yüksek Hâkimler Şûrası kurulmalıdır. Anayasa mahkemesi kurulmalıdır. Devletimizin temel şekline mütaallik daha başka müesseseler de düşünülebilir. Yani Anayasa meselesi mevzuubahis edildiği zaman daha nice nice meseleler düşünülebilir. Bugün için hükümetiniz yeni bir Anayasa yapmak kararında olduğuna ve bu işi fiilen ele almış olduğuna göre bu meselelerin bir tek Anayasa meselesi olmadığına işaret etmekle iktifa ediyorum.

«Ceza usulünde tadilât yapılsın.» dediler. Demin de arz ettim, huzurunuza yeni bir ceza usulü kanunu getireceğiz. Yalnız böyle teknik kanunlar, malûmunuz olduğu üzere, 1 000 - 2 000 madde oluyor, müzakere ve ısdarındaki zorlukları takdirinize arz ederim. Biz muhakemelerin sürat ve emniyet içinde cereyanını temin yolunda bâzı âcil kanunları da huzurunuza getireceğiz, tedvin için beşini onunu bir arada ve âcil oluşlarına göre bir kısmı öne alınarak huzurunuza sevk edeceğiz.

Kaza birliği meselesine temas buyuruldu. Biz de böyle kararlaştırdık ve programımızda vardır. Yalnız bu meselenin aynı zamanda bir Anayasa meselesi olduğunu da bu vesile ile arz etmek isterim. Yani Anayasa tadilâtı yapılmadan tevhidi kazaya gitmek imkânı bulunmadığı derkârdır.

Bâzı arkadaşlar, Salâhiyet Kanununun kaldırılmasını ifade ettiler. Doğrudur, kabil olsa hemen kaldırılmalıdır. Yalnız bunda, üzerinde esaslıca düşünülmesi lâzımgelen bir iş olması bakımından, istical göstermemek yerinde olur. Hâkimler Kanununun tadilinde bu hususu tezekkür edeceğiz.

Nahiye sulh mahkemelerinden arkadaşlarım şikâyet ettiler. Bu mevzuda muhalefet hatiplerinin dermeyan ettikleri noktaların mühim bir kısmı, gerek geçen seneki bütçe raporunda ve gerek bu seneki bütçe raporunda yer almıştır ve otokritik olarak, yani kendi kendimizi nasıl ıslah edeceğiz yollu geniş kalplilikle ortaya konulmuş meselelerdendir. Arkadaşlarımızca nahiye sulh mahkemelerine temas edilmiştir. Kendilerinin bu baptaki tenkid ve ikazları tamamiyle yerindedir. Bu mesele üzerinde biz, dikkatle durmaktayız. Hakikaten bir nahiyeye diğer teşkilât tamamen kurulmadan ve meselâ bir hâkim için lüzumlu kayıtları temin edecek tapu dairesi kurulmadan, nüfus idaresi kurulmadan ve nihayet oradaki bütün diğer ihtiyaçlar temin edilmeden, yalnız nahiye sulh hâkiminin bulunması maksadı temine kâfi gelmemekte ve bu yüzden nahiyedeki mahkemeler teşkilâtı iyi işliyememektedir. Kazalarımızdaki bu teşkilâtı iyi işletmeye uğraşacağız, işlemiyen yerler için de muktezasına tevessül etmekte hiçbir zaman tereddüdetmiyeceğiz muhterem arkadaşlarım.

Adliye binalarına da temas edildi. Birçok yerlerde adliyenin kendi şanına lâyik bir melceye sahibolmadığına işaret edildi. Hakikaten muhterem arkadaşlarım, bâzı yerlerde bu kabîl aksaklıklarımız vardır ve çoktur. Yalnız bu, Yüksek Heyetinizin bize sağlıyacağı maddi imkânlarla mukayyet bir keyfiyettir. Bu itibarla bunun üzerinde fazlaca durmaya, düşünmeye lüzum görmüyorum.

Bâzı arkadaşlarımız basın suçlarında jüri usulünü ikame etmek lâzımdır, buyurdular.

Muhterem arkadaşlarım, basın suçlarında jüri usulü, bir defa memleketimizde umumiyetle ceza işlerinde jüri usulü mevcudolmadığından, bizim sistemimize uygun bir iş değildir. Memle-

ketimizde umumiyetle bir jüri usulü bahse konu olmadığı gibi pek ilerilik sayılmıyan bu usulün yalnız basın suçları için kabulü de pek yerinde değildir. Onun için biz daha mütekâmil olan toplu basın mahkemeleri yoluna gidiyoruz. Bu usul zannediyorum ki, daha teminatlı ve isabetli bir usuldür. Esasen dünya, basın suçlarında jüri usulünden rücu temayülündedir. Bunu da ayrıca arz etmek isterim.

Seçim Kanunu üzerinde durulması meselesi vârit olabilir. Nitekim hükümetiniz Seçim Kanunu üzerinde durdu ve bâzı lâyihalar da sevk etti, yüksek huzurunuza yakında gelecektir. Bundan başka, bu vâdide mâruzatım olmıyacaktır.

Hâkimlerin ve bilhassa Adliye personelinin yetiştirilmelerine dair olan mâruzatım daha evvelki meseleler üzerinde vâkı oldu. Bunun üzerinde ayrıca durarak sizleri tasdi etmek istemiyorum. Ucuz adalet, emin adalet ve seri adalet, elbette ki adaletin en esaslı üç temel prensibidir ve bizim de emelimiz. Hedefimiz buna kavuşmaktır.

Muhterem arkadaşlar; çok kıymetli bâzı hatipler de, hapisanelerimize, infaz meselelerine ve infaz prensiplerine temas buyurdular. Şunu kısaca arz etmek isterim ki; bugün sayıları mühim bir yekûna baliğ olan hapisanelerimizin ancak çok cüzi bir kısmı modern infaz sisteminin icaplarına uygun bir şekilde yapılabilmiştir. Mühim bir kısmı ise tamamen derme çatma, eskiden kalma hapisaneler, yahut eski bir mâbet, eski bir barınak, şu veya bu şekilde olmak üzere muvakkaten kullanılan müesseseler mahiyetini taşımaktadır. Bunların toptan ve bir hamlede ıslahı, Yüksek Heyetinizin takdirine arz ederim ki; elbette kolay bir iş değildir. Bunun için bir programla işe girişmek ve esaslı bir surette çalışmak, bunların ıslahı için birçok milyonlar harcamak lâzımgeldiğini yüksek müsaadenizle söylemek isterim. Bendeniz bu hususta birtakım imkânlar araştırmaktayım ve inşallah yakın bir gelecekte sizlere sevindirici imkânlar getirmek mümkün olacaktır. Bugün modern infaz sisteminin icabettirdiği imkânlara maalesef malik değiliz. Binaenaleyh her vatandaşın gerek mahkûmiyeti zamanında ve gerekse hürriyetini aldıktan sonra; kendisi ve cemiyeti için iyi bir insan ve vatandaş olması için onu ıslaha medar olacak tedbirlere, imkânlara, müesseselere ihtiyaç vardır. Bilhassa ziraat esasına, iş esasına dayanan büyük ceza evlerine şiddetle ihtiyaç vardır. Nitekim bunların inşasına başlanmıştır. İki tanesi inşa halindedir, bunlardan birisi İzmir'de ve binden fazla mahkûm alacak büyüklüktedir. Birisi de; İstanbul'da yapılmaktadır. Programa göre bunların adedlerini ona çıkartmayı düşünmekteyiz. İleride bu adedi de fazlalaştırmak doğru olacaktır. Bu asri ceza evlerinin yanıbaşında iş esasına müstenit müesseselerin çoğalmasını, kriminalitelerin azalması için en esaslı tedbir addediyoruz. Bu hususları kendimize umde yapmış bulunmaktayız.

Bu arada, Abdullah Aytemiz arkadaşımızın işaret ettikleri bâzı noktalara temas etmeyi lüzumlu addediyorum.

Hâkimlerin avukatlığa göç etmesinden şikâyet buyurdular. Hakikaten hâkimlerin bugünkü hayat şartları karşısında meslekten ayrılmak suretiyle avukatlığa veya diğer başka yerlere geçtiği vakıadır. Bununla beraber şunu da arz etmek istiyorum ki, bugün artık hâkimler arasında istifalar durmuştur. Hattâ hâkimlerin büyük bir kısmında geri gelme temayüllerini memnuniyet ve şükranla hissetmekteyiz. Bunda Yüksek Meclisin, bilhassa hâkimlerin terfi edemiyenlerin terfilerine imkân verecek, kadrosuzluk yüzünden yıllarca mağdur durumda bulunanların artık beklemiyecek hale sokulmasının dahli olduğunu ifade etmek isterim. Bunda iki mühim âmil vardır. Biri Kadro Kanunudur. Diğeri de kâtiplerin ve ceza evi infaz personeli hakkında çıkan kanundur. Muhterem arkadaşlar, Yüksek Meclise bundan dolayı son derece büyük olan minnettarlığımı arz etmek isterim. Artık bu sayadedir ki, hâkimlerimiz istikbale ümitle bakmkata ve nihayet terfi imkânını kazandıkları anda terfi etme yolunun bulunduğuna inanmaktadırlar. Lûtuf buyurulan bu Kadro Kanunu ile hiç olmazsa birkaç sene için hâkimlerimizin kadrosuzluk müşkülâtı ortadan kaldırılmış bulunmaktadır.

Sayın Abdullah Aytemiz'e hitabetmek istiyorum ki, artık hâkimlerimiz için göç etme meselesi varidolmıyacaktır, tersine şimdiden vekâlete dönmeye başlamışlardır. Birçok avukatlar müracaat etmişlerdir. İçlerinden iyi avukatları seçiyoruz. Yakında Yükek Huzurunuza Avukatlık Kanununda tadil istiyen küçük bir tedbirle geleceğiz. Yâni avukatlıktan hâkimliğe alına-

caklara biraz daha müsait şartlar izhar etmek suretiyle bugün elimizde bulunan açıkları kolaylıkla kapamanın mümkün olacağını şimdiden şükranla arz etmek isterim, müsterih olsunlar.

Bu vesile ile Abdullah Aytemiz arkadaşıma bir serzeniş olarak arz etmek isterim :

Geçen gün konuşmaları sırasında kendilerine vâkı birtakım suç isnadı ve taaddilerinin, hakkında vâkı birtakım hakaretâmiz neşriyatın takibedilmediğinden şikâyette bulundular. Muhterem arkadaşım emin olsunlar ki, bu nevi takibatı yapan yetkililer, hiç kimseden talimat almadan gerektiği zaman harekete geçmeyi şiar ittihaz ederler. Bu itibarla kendilerinin, arkadaşlarımıza bu noktadan vâkı târizleri yersizdir. Bunu ifade etmeyi bir vecibe sayıyorum.

Muhterem Enver Karan arkadaşımız, mahkûmların sayısına temas etti. Hakikaten mahkûmlarımızın sayısı yüksektir, hapisanelerimizin istiab haddinden fazladır. Bu keyfiyette belki kanuni tedbirler alınmasını lüzumlu addettirecektir. Bu arada, infaz sisteminde bâzı değişiklik yapmak mecburiyetinde bulunacağımızı şimdiden tahmin etmek durumunda bulunduğumuzu arz etmek isterim.

Muhterem Enver Karan, meslekleri icabı olarak bilhassa hapishanelerde sıhhat meselesi üzerinde durdular, bunda haklıdırlar. Muhterem arkadaşlarıma hemen arz edeyim ki, veremli mahkûmlar için yeni 200 yataklı bir verem hastanesi kurmak suretiyle bunun da tedbirini almış bulunmaktayız. Artık bundan sonra veremli hastalar heder olmıyacak ve bulundukları yerlere basil saçmıyacaklardır.

Muhterem arkadaşım bir frigorifik vagon ve arabadan bahsettiler, ceset taşımak için böyle bir vasıtaya lüzum gördüklerini ifade ettiler. Bugünkü vesaitin sürati karşısında böyle bir vasıtaya o kadar büyük ihtiyaç olmasa gerektir.

Otopsi sandıklarını, Sıhhat Vekâleti ile temas etmek suretiyle artırmak yolunda bulunduğumuzu arz etmek isterim.

Böylece muhterem arkadaşlarım, umumi olarak zannediyorum ki, suallerin ve vâkı tenkidlerin ve istenilen tavzihlerin ekseriyetine temas etmiş bulunuyorum. Eğer muhterem arkadtşlarımı tatmin edemediğim hususlar varsa emretsinler, açık kalan noktaları cevaplandırayım.. Aksi halde müsaadelerinizi rica ediyorum efendim. (Umumi alkışlar ve bravo sesleri)

REİS — Cumhuriyetçi Millet Partisi adına Mehmet Mahmudoğlu.

C. M. P. ADINA MEHMET MAHMUDOĞLU (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlarım, huzurlarınızı daha fazla tasdi etmiyeceğim. Sayın Adliye Vekili ve kendisinden feyiz aldığım muhterem hocamı büyük bir dikkatle dinledim. Hâkim teminatı ve diğer mevzulardaki beyanlarını bir noter senedi gibi kabul ederek büyük bir inşirah duydum. Huzurunuzda kendilerini tebrik etmemek mümkün değildir.

Çok muhterem arkadaşlarım; Sancar Bey arkadaşımın kendisi gibi nazik konuşmalarına gelince; biz tenkidlerimizi daima realitelerden aldık.

Saç kesme meselesinde bir misal vereceğim. (Müsavattan bahsedildi sesleri) Bendeniz Sadık Aldoğan Paşanın 65 yaşından sonra hapishane berberi önünde saçlarının kesildiğinden bahsedecektim. Yanlışlık olmuştur. Başka diyeceğim yoktur.

REİS — Hürriyet Partisi Meclis Grupu adına Behçet Kayaalp.

BEHÇET KAYAALP (Burdur) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Profesör Hüseyin Avni Göktürk şu muazzez kürsüden konuşurken, bundan evvelki bakanlardan görmediğimiz ve bundan sonrakilere misal olacak bir vukuf ve nezaket içinde konuştu, kendisini zevkle dinledik, teşekkürü bir vazife bilirim. Memleket ve adalet mevzularını da çok iyi kavradıklarını ispat ettiler.

Yalnız Hamdi Sancar arkadaşımızın konuşmalariyle Muhterem Bakanın konuşmalarını birbirinden tefrik etmek lâzımdır. Hamdi Sancar arkadaşımız «Adalet ulvi olunca ondan bahsetmek kolay olur» dediler. Tabiî adaletin kendisi ulvidir, ondan bahsetmek de kolaydır.

Biz grup adına tenkidlerimizi yaparken adalet bütçesini ne gibi mevzularda tenkid yapabileceğimizi müdrik olarak yaptık. Bu tenkidlerimizi Sayın Hamdi Sancar gibi bir tefrika tâbi tutmadık. Hamdi Sancar arkadaşım «Teşriî heyetten çıkan kanunlar tenkid edilemez, ancak tatbikata aidolan kısımlar üzerinde tenkid yapılabilir» dedi.

Arkadaşlar, şimdi bir kanun çıkarırız, memleket ihtiyaçlarına cevap verecek deriz; fakat tatbikatta bunun birçok aksaklıkları görülür. Tatbikat maverasından alınan ilhamla kanunun tadili cihetine gideriz. Bir kanun memleket ihtiyaçlarına cevap vermiyorsa «Bu kanun lüzumsuzdur, şikâyetçiyiz» demek hiçbir kimse için bir suç teşkil etmez. Bu şekilde bir tenkidi Meclisteyapabileceğimiz gibi bir vatandaş, bir profesör, veya bir hukukçu olarak dışarda ilmî surette tenkidini de yapabilir. Millî Korunma Kanunu çıktı, biliyorsunuz, kaç defa tadile mâruz kaldı? Ve bunda hukuk ilmiyle uğraşan birçok arkadaşlarımız görüşlerini gazete, dergi ve mecmualarda yazmışlardır. Ve hattâ halkın arzularını aksettiren yazılar, haberler ve makaleler Millî Korunma Kanunu çıkarken nazara alınmıştır. Bu bakımdan teşriî hayatımızı tenkid mevzuunda muhterem Hamdi Sancar arkadaşımız ile beraber olmadığımızı belirtmek mecburiyetindeyim.

Hâkimlerin terfii meselesine gelince :

Buna da temas ettiler. Bugün hâkimlerin terfii meselesi, Hamdi Sancar arkadaşımızın dediği gibi, şikâyet edilmiyen bir mevzu değildir. Bilâkis hâkimlerin terfii meselesi, meslekten gelmiş bir arkadaşınız sıfatı ile arz etmek isterim, bugün hakikaten acıdır.

Teminat mevzuundan şikâyet edilmiyor dediler. D. P. Grupu adına konuşan arkadaşımıza, bu teminat mevzuunda muhterem Başvekil Adnan Menderes'in 1950 de Hükümet programında yer alan cümlesini okuyacağım, fakat aynen tekrar etmekle vaktinizi almak istemem : «Yargıçların Anayasadan aldıkları teminatın hakikaten gerçekleşmesi zaruretine inandıklarını» bu kürsüden ifade etmişlerdir. Şimdi bunu tekrar münakaşa mevzuu yapmak, işi uzatmak ve hâkimler teminatı diye bir şey yoktur demek doğru değildir. Esasen Demokrat Parti, muhalefete geçtiğinden beri hâkimler teminatı üzerinde şiddetle durmuştur. Hattâ programda bu husus yer aldığı gibi, muhalefette bulundukları zaman sözcüleri tarafından da ifade edilmiştir. Demokrat Parti iktidarda iken Adliye Vekili bulunan Sayın Özyörük ve Rükneddin beyler tarafından hâkimler teminatı bir huzursuzluk meselesi olarak ele alınmıştı. Şimdi, mevzuatta hiçbir değişiklik yapılmadan bunu cerhetmek hakikata uygun ve doğru bir şey olamaz.

Muhterem arkadaşlarım, bugün hâkimler teminatını, Hürriyet Partisi bir politika mevzuu olarak ortaya sürmek fikrinde değildir. Bütün gayemiz hâkimler teminatının hukukan en mükemmel şekilde gerçekleştirilmesidir. Hâkimler Kanununu buraya getirsinler, konuşalım. Hakikaten mütekâmil bir şekilde çıkarmaya çalışalım. Ben bunun aksine birşey söylemiyorum. Yalnız şunu diyorum ki; bundan evvel Adalet Bakanlığı mevkiini işgal eden Osman Şevki Çiçekdağ'ın «Bu teminat hâkimlerin vicdanlarındadır» sözünden mülhem olan bir zihniyetten sıyrılıldığından dolayı duyduğumuz huzur büyüktür. Sayın Vekil Bey, «Hâkimlerin teminatı meselesi memleketimizin bugünkü bünyesine uygundur.» Buyurdular. Sonra da «Bu teminat bünyemize has esasları câmi olmakla beraber bunu daha da ileriye götüreceğiz», dediler.

Muhterem arkadaşlarım; bugünkü hâkimlik teminatı çıplak kadro ile ölçülüyor, maddi ve coğrafi mânada anlaşılan bir teminat anlamıyoruz. Bir hususu Sayın Adliye Vekilimizden rica ederim, yeni Hâkimler Kanununun teminatını ve istiklâlini Anayasada bulan bir kanun teklifi olsun. Bundan başka hâkimlerimizin son zamanlarda kadrosuzluk yüzünden ayrılmaları görüşülmüştür. Bunların geri dönmeye başladıklarını söylediler; kendilerine çok teşekkür ederim. Bilhassa ana kanunlar mevzuunda tenkidlerimizi müspet bir şekilde karşıladılar ve bu hususlarda hazırlıklar yaptıklarını tebşir ettiler. Buna da ayrıca teşekkürü bir borç biliriz. Yalnız Muhterem Vekil Beye şunu hatırlatmak isterim ki; ben 1947 den bu tarafa gerek iktidar gerek muhalefet tarafından adalet hususundaki çalışmaları ve bu vadide vadedilen meseleleri tetkik ettim. Bunların vadedildikleri gibi tahakkuk sahasına intikal ettirilmediğini gördüm. Birçok kanunlar komisyona gelmiştir; sevk edilmiştir, gelecektir, sözleriyle savsaklanmıştır. Hattâ bâzı kanunlar Adalet Encümenine sevk edilmiş; bunda bütçe mülâhazaları var diye Bütçe Encümenine havale edilmiş ve orada kalmıştır. Buna bir misal vermek lâzımgelirse istinaf mahkemeleri teşkili hakkındaki kanunu gösterebilirim. Verilen sözleri ve vaitleri yerine getirmesini muhterem Adliye Vekilimizden rica ediyorum.

Mevcut kanunların tek metin haline sokulmasını biz de teklif etmiştik. Hakikaten geçen

sene Kemal Bey arkadaşımızın, muhterem Adliye Vekilinin raporte ettiği Adalet Bütçesinin tetkikinden mülhem olduğunu da burada ifade etmek isterim.

Muhterem arkadaşlar; Vekil Bey tevhidi kaza meselesi bir anayasa meselesidir, dediler. Biz bu mevzua temas etmiş isek bu, Demokrat Partinin programında yer alan bir adalet işi bulunmasındandır.

Söz sırası gelmişken, muhterem Sancar arkadaşımızın, «madem ki, bir milletvekilidirler, onlar bir kanun teklif etmişler de biz kabul mü etmemişiz?» Sözüne temas etmek isterim.

İktidarda bulunan bir parti sözcüsünün böyle konuşması doğru değildir. Bugün modern parlâmento hayatında mebusların getirdikleri kanunlar çok cüzidir. Asıl iktidardaki parti kanun tekliflerini getirmeli, memleket zaruret ve ihtiyaçlarına cevap vermelidir. Bir medeni kanun, bir ceza kanunu yapmak bir milletvekilinin yedi iktidarında mıdır Milletvekili istediği kadar âlim ve fâzıl olsun... Bu iş için tenkid, bilgi, geniş tetkikler, teknik araştırmalara ihtiyaç vardır. Velhâsıl binbir türlü müşkülât arz eder. Ama vekâletin elinde teknik eleman vardır. İlim heyetlerini toplamak salâhiyetleri cümlesindendir. Ben bir medeni kanun getireceğim dersem gülünç mevkie düşerim. Her milletvekilinin muhakkak surette hukukçu olması lâzım değildir. Bu bir mazeret değildir. Niçin Hâkimler Kanununu bir teklifle bizzat getirmiyorsunuz diye söylemeyi ve bunu bir tenkid mevzuu yapmayı doğru bulmuyorum. Mademki, iktidar olarak söz verilmiş bâzı mevzuat vardır, bunu bir an evvel Meclise getirerek memleketin ihtiyaç ve lüzumunu karşılamak gerekir.

Basın suçlarında, bendeniz demin jüri usulünün tecviz edilmesini Hürriyet Partisinin arzu ettiğini söyledim. 1950 senesinde merhum Fuad Hulûsi Demirelli Demokrat Parti sözcüsü olarak muhalefette bulundukları o zaman: «Basın suçları için diğer medeni memleketlerde kabul edilen jüri usulü, getirileceği yerde, şimdiki kanunlara rahmet okutacak bir proje getirmektedirler» diyor. Demek ki, 1950 de basın ve yayın suçları için Demokrat Parti jüri sistemine temayül etmiş ve hattâ onun kabul edilmesini muvafık görmüştür.

Diğer mevzuat hususunda ve bilhassa bölge ceza evleri inşası hakkında sorduğumuz suallere muhterem vekilimizin vermiş olduğu izahattan hakikaten memnun olduk. İstanbul ve İzmir'deki ceza evi inşaatlarının durduğunu işitmiştik, bunların inşaatlarının devam ettiğini bize bildirdiğine göre mesele kalmamış bulunuyor.

Muhterem arkadaşlarım, son söz olarak şunu söylemek isterim: Burada yaptığımız tenkidler, tamamiyle samimiyete dayanmaktadır. Biz gördüğümüz noksanlıkları yüksek huzurunuzda arz ettik. Yalnız kürsüden inerken şunu söylemeden geçmiyeceğim, Hamdi Sancar Bey arkadaşımız bilsinler ki milletvekili ancak İçtüzüğün 188 nci maddesinin 3 ncü bendinde yazılı, heyeti umumiye müzakerelerinde halkı cebri muamelelere, dahilî kıyam ve isyanlara veyahut Teşkilâtı Esasiye Kanunu ahkâmına tecavüze teşvik etmek hallerinden gayrihallerde her türlü konuşmak hak ve salâhiyetini haizdir. Biz burada böyle bir şey yapmadığımıza göre bir suç işlemediğimize kaaniiz. Hepinizi hürmetle selâmlarız.

SIRRI ATALAY (Kars) — Grup adına söz istiyorum.

REİS — Halk Partisi Grupu adına Mehmet Kartal söz almış bulunuyor. Siz de sırada söz alanlar meyanında bulunuyorsunuz. Binaenaleyh Dahilî Nizamnamenin 85 nci maddesinin son fıkrasına göre size şimdi söz vermek mümkün değildir.

Hamdi Sancar; Grup adına konuşacakmısınız? (Soldan vazgeçti sesleri)

HAMDİ SANCAR (Denizli) — Vazgeçtim.

REİS — Müzakerenin kifayeti hakkında iki takrir gelmiştir. Yalnız bunu reyi âlinize arz edebilmek için lehte ve aleyhte konuşacak iki mebusa söz vermeye mecburuz. Kifayet ondan sonra oyunuza arz edilecektir.

Hakkı Kurmel... (Yok sesleri). Hilmi Dura (Yok sesleri).

Demokrat Parti Grupu adına Hamdi Sancar buyurunuz efendim.

A. HAMDİ SANCAR (Denizli) — Çok muhterem arkadaşlarım, Mehmet Mahmutoğlu arkadaşımın buradaki bir sözümü, söylediğimden başka türlü anlamış olduğunu ihsas eden konuşmasına hakkımdaki iltifatkâr sözlerinden dolayı cevap vermiyerek, bu türlü tatlı konuşmalara açılan yolda iyi bir örnek vermiş olduğundan dolayı kendisine teşekkür etmekle iktifa

ediyorum. Yalnız Sayın Behçet Kayaalp arkadaşım muhterem hocamız Adliye Vekilinin beyanını kül halinde tervic ettikten sonra nedense bendenize târizde bulunmayı konuşmalarının mihveri haline getirmiş bulunmaktadır. Bunu burada tesbit ediyorum. Ve bittabi, memnuniyetle tesbit ediyorum.

Arkadaşım dediler ki; kanun teklifleri dünya parlâmentolarında iktidar grupuna mensup mebuslar tarafından getirilir.

BEHÇET KAYAALP (Burdur) — Yanlış anlamışsınız.

A. HAMDİ SANCAR (Devamla) — Arkadaşlar; daha çok iktidar partisi mensubu milletvekilleri tarafından getirilir, diye buyurmadılar mı? (Sağdan, hayır sesleri)

BEHÇET KAYAALP (Burdur) — Hükümet dedim.

A. HAMDİ SANCAR (Devamla) — O halde arkadaşlar, Behçet Kayaalp arkadaşıma da teşekkür ediyorum ve Valter'in bir esprisini tekrar ederek huzurunuzdan ayrılıyorum : «Nihayet anlaşılıyor ki; kelimelere ayrı ayrı mâna vermekten başka ortada halledilmiyecek bir meselemiz ve ihtilâfımız yoktur.»

REİS — Hilmi Dura; Kastamonu, (Yok sesleri).

Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlar, Reis Beye bir hususu huzurunuzda arz etmek isterim. Ben grup adına söz rica ettim. Zira 85 nci madde şöyle der : «... Encümen veya parti grupu adına söz istediklerinde, encümen reis ve mazbata muharrirleri ile grup veya sözcüleri sıraya tâbi değildirler...» Mehmet Kartal arkadaşımız mukaddem görüşmesini yaptıktan sonra ayrıldıklarından bendeniz kendileri yerine grup adına konuşacaktım. Eğer müsaade ederseniz grup adına değilse şahsım namına konuşurum.

REİS — Eğer zatı âliniz evvelce şahsınız adına söz almamış bulunsaydınız grup adına söz istiyebilirdiniz. Halen sıranız da gelmiştir. Eğer bir taraftan şahsınız, diğer taraftan grupunuz adına söz alırsanız, müzakerelerin intizamını temin mümkün olmaz. Bu bakımdan Nizamnamenin 85 nci maddesinin son fıkrasından istifade etmenize imkân yoktur. Şahsan isminiz kaydedilmiştir, konuşabilirsiniz.

SIRRI ATALAY (Kars) — O halde şahsım adına konuşacağım.

Muhterem arkadaşlar, benden evvel konuşan iki muhalefet grupu sözcüleri buradaki konuşmaları esnasında Sayın Vekilden bahsederlerken (muhterem hocam) dediler. Benim de hocam olduğu için ben de muhterem hocam diye hitabedeceğim. Politika üstünde, 14 sene önce talebesi olarak dinlediğim güzel hava içinde kendilerini zevkle dinledim.

Dün sözlerimi arz ederken demiştim ki, eğer biz kendimizi iki mühim his ve hareketin tesirinden kurtarabilirsek birçok meseleleri yarı yarıya halletmiş sayılabiliriz. İşte bugün bir misalini hepimiz görmekteyiz. Karşılıklı hüsnüniyetle ve ilmin ışığı altında halledilmiyecek bir mesele yoktur.

Muhterem vekil beyin de bize va'dettikleri hususlar hakikaten güzel, ümit verici hususlardır.

Raporu hazırlıyan Sayın İzzet Akçal arkadaşımızın teşrih ettikleri teknik hususlar da yerindedir. Hâkimler teminatı üzerinde verilen söz ve vaitler kısa bir zamanda yerine getirilir ve âtide meyvalarını görürsek hakikaten çok iyi bir hizmet ifa edilmiş olacaktır. Bunun meyvalarını idrak etmekle mesrur oluruz.

Bu, demek değildir ki karşılıklı münakaşa olmıyacaktır, elbette ki olacaktır. Meselâ vekil bey dediler ki; antidemokratik kanunlar çok değildir. Muhterem hocam o komisyonda bulunmuşlardı, rejimi alâkadar eden 36 büyük kanun antidemokratik olarak vasıflandırılmış ve ayrılmıştır. Bu rakam az mı? Muhterem Reisicumhurumuzun yıllık nutuklarında, hükümet programlarında, muhtelif sözcüler vasıtasiyle birçok defalar bunların ayıklanması mevzuubahis edilmiştir, fakat yerine getirilmemiştir.

Hocam dedi ki : «1950 den bu yana bâzı antidemokratik kanunlar meriyetten çıkarıldı.» Fakat her nedense hocam 1954 ten sonra ilâve edilenleri unuttu. Çok ilâve edilenler vardır.

SUAT BAŞOL (Zonguldak) — Havayı bozma. (Gülüşmeler)

SIRRI ATALAY (Devamla) — Öyle bir şey yok.

Meselâ Türk Ceza Kanununun 273 ncü maddesi, Basın Kanunu, vicdan ve toplanma hürriyetinin tahdidi, matbuat hakkının tahdidi, emekliye sevk, vekâlet emrine alma, Seçim kanunları, üniversite mensuplarının politik yazılar yazma-

maları gibi kanunlar da tıpkı Hâkimler Kanununda yapılacak değişiklikler gibi toplansın, bir komisyon marifetiyle bunlar da ayıklansın, aramızda bir ıstırap mevzuu olmaktan çıksın.

Muhterem hocam jürinin faydalı olmadığını kesin bir şekilde ifade ettiler. Kendisinden beklerdim ki jürinin faydalı olup olmadığı hususunu bir etüd mevzuu yapsınlar. Meselâ bunun basın suçlarında tecrübe edilip edilemiyeceğini tetkik edilebilir.

ADLİYE VEKİLİ HÜSEYİN AVNİ GÖKTÜRK (Niğde) — Dünya bu temayülde değildir.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Hocamla aynı fikirde değilim, «Dünya bu temayülde değildir» diyorlar. Dünyada jüri usulünün çok faydaları vardır ve fayda ve kusurları da karşılıklı münakaşa edilebilir ve ediliyor.

1707 de Kıral George'a biri mektup yazıyor ve çeşitli şekilde hakaretlerde bulunuyor. Bunu jüri tetkik ediyor, cesur davranıyor, adamı kurtarıyor, bilâhara adamın mâsum olduğu meydana çıkıyor. Hâkimlerin, hürriyetin bekçisi oldukları İngiltere'de dahi bazan hâkimler politik tesirlerin altında kalabiliyorlar. İyi tarafları da var, kötü tarafları da var. Biz kesin olarak demiyoruz ki jüri bizim hayatımızda tatbik edilsin. Bu husus da ayrı bir münakaşa konusu olabilir ve tetkika değer.

Antidemokratik kanunları bu şekilde izah ettikten sonra, hâkim teminatı üzerinde de bir nebze durmak istiyorum.

REİS — Sırrı Bey iki dakikanız kaldı.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Vekil bey teminat hususunu ifade etti. Hakikaten bugün tatbik edilen şekil odur ki, hâkim siyasi tesirlerden tamamen kurtulmuş değildir. Biz hâkim lâyüs'el olsun, dilediği şekilde hareket etsin demiyoruz. Hâkimi siyasi tesirlerin hududu dışına çıkarmak yani Anayasanın verdiği teminat ile icrai kuvvetin yanında kazai kuvveti de hâkim kılmak lâzımdır. Bu zor bir şey değildir; bunu temin etmek gayet kolay ve lâzımdır. Mühim bir mesele olarak hâkimlerin maaşları vardır. Vaktim azaldı, kısa kesiyorum. Hâkimlerin maaş meselesi teminatın bir ayrı şeklidir. Hakikaten biz, seri, ucuz, emin ve bütün vatandaşları tatmin edecek bir adalet istiyorsak hâkimlere fazla maaş vermemiz lâzımdır.

1954 Nisanında İngiltere'de mebus maaşlarını artırmak istiyorlardı. Bu, İngiltere'de fırtına kopardı. Hâkimlerin maaşlarının artırılmasına gelince, orada Başvekil kanunları takdim etmez ama, bu kanunu bizazt Çörçil Avam Kamarasına takdim etti ve «hiçbir tasarı millî menfaatler bakımından bu kadar âcil ve lüzumlu değildir» dedi. Buna karşı muhalefet lideri Atlee cevaben : «Hakikaten bir tasarruf tedbiri düşündüğümüz şu sırada, yanlış kararlar vermemek, âmme müesseselerini ve hususi şahısları muazzam zararlara sokmamak için bu tasarıyı kabul etmeliyiz, dedi. Bu suretle hâkimlere fazla tahsisat verilmiş oldu. Bizde de hâkimlerin maaşları ayrı bir statüye tâbi olmalıdır. Biz Çörçil'in, Atlee'nin dediği gibi ucuz, seri teminatlı bir adalet istiyoruz.

REİS — Müddetiniz bitmiştir, cümlenizi bitiriniz.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Hâkimlerin de aynı bakımdan tatmin edilmesi lâzımdır.

REİS — Bahri Turgut Akaygün, buyurun. (Yok sesleri)

Hüsnü Aktuğ.

HÜSNÜ GÖKTUĞ (Elâzığ) — Yüksek huzurunuzu bir nokta için işgal etmiş bulunuyorum. Ben esas itibariyle ne bizim hesabımıza ne de başkaları hesabına konuşacak değilim. Umumi durum içinde inkılâp istiyen bir şahıs olarak huzurunuza çıkmış bulunuyorum. Sayın Vekilimizi tebrik etmek üzere Adliye Vekâletine gittiğim zaman kendilerine ne yapacaksınız diye sorduğum zaman biraz evvel burada izah ettikleri birçok kısımları ifade etmişlerdi. Bunlar içinde ben yalnız bir noktanın izahını istiyorum. O da, mevcut kanunlarımızdır. Biz, kanun tekliflerinin daha ziyade Hükümetten gelmesini istiyoruz. Çünkü kolayı, iyi olanı ve usulünde olanı o getiriyor. Ferden mebus olarak kanun teklif edebilmek için bütün kanunlara vukufumuz olması, kanunların arşive edilmiş olması ve bizim bu hususta bu kanunlardan istifademiz suretiyle neticede birbirini nakzeden kanun teklifleri olmaması için, bütün bunlara vukufumuz olması lâzımdır. Malî kanunlar, idari kanunlar, askerî kanunlar, adlî kanunlar bütün sıra ve şümulleriyle hakikaten koordine edilebilmeli, arşive edilmelidir. Bu hususları Sayın Vekil söylemişlerdi. Bir kere daha hatırlatmak istedim.

Arkadaşlarım tevhidi kaza ve sair hakkında mâruzatta bulundular, bunları tekrar etmiyerek yüksek huzurlarınızdan ayrılıyorum.

REİS — Kifayet takrirleri var, okutuyoruz, efendim.

Yüksek Riyasete

Adliye Vekâleti bütçesinin heyeti umumiyesinin üzerinde müzakereler kâfidir, reye vaz'ını rica ederiz.

Bursa	Bursa
Baha Cemal Zağra	Muhlis Erdener

Yüksek Reisliğe

Adliye Vekâleti bütçesinin tümü üzerindeki müzakerelerden Heyeti Umumiye tenevvür etmiştir. Fasıllara geçmek üzere kifayetin oya vaz'ını arz ve teklif ederim.

25 . II . 1956

Bolu

Selâhattin Baysal

REİS — Takrirleri reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Fasıllara geçilmesini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Adliye Vekâletinde çalışan daktiloların kadrolarının değiştirilmesi hakkında 55 imzalı bir takrir verilmiştir. Bu, tahsisatta bir değişiklik yapmadığından sırası geldiği zaman reylerinize arz edilecektir, efendim.

F.		Lira
101	Vekil tahsisatı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	12 000
201	Maaşlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	58 799 475
202	Ücretler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	7 203 750
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	3 090 940
207	Ecnebi dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	6 000
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D) fıkrasiyle 34, 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 694 545
210	Temsil tahsisatı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 100
219	Hâkim tahsisatı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	5 828 700
220	6119 sayılı Kanun gereğince adlî tababetle ilgili olarak ödenecek tazminat REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	144 000
221	6119 sayılı Kanunun 6 ve 9 ncu maddeleri gereğince mütehassıslara verilecek huzur ücreti REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	4 325
301	Merkez daireleri büro masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	165 000
302	Vilâyetler büro masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 602 745
303	Basılı kâğıt ve defterler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 210 000
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	4 630 000
305	Vilâyetler kira bedeli REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	500 000
306	Giyecekler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	207 360
307	Harcırahlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	994 449
308	4598 sayılı Kanun gereğince	

F.		Lira
	ödenecek tedavi masrafları ve harcırahları	124 200
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
309	Taşıt masrafları	142 250
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
403	Temsil masrafları	5 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
417	Kovuşturma masrafları	1 807 700
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
418	Adlî Tıp Kurulu masrafları	100 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
419	Ceza ve tevkif evleri masrafları	13 369 218
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
420	Mebusların seçim masrafları	1
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
451	Yayın masrafları	117 500
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
452	Staj masrafları	21 200
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
453	Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği masraflar	24 167
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
501	Geçen yıl borçları	100 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
502	Eski yıllar borçları	79 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
711	Adlî Tıp Kurulu alet ve malzeme onarımı	1 500
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
751	Adlî Tıp Kurulu için satınalınacak alet ve malzeme	22 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

Şimdi Millî Müdafaa Bütçesine geçeceğiz, efendim. (Saat 19 a 15 vardır. Saat 21 de toplanalım sesleri).

Efendim, kararınız gereğince saat 19 a kadar müzakerenin devamı şarttır. Ancak, Millî Müdafaa Bütçesi görüşülürken parti grup sözcüleri adına konuşan arkadaşların sözleri 15 dakikadan fazla olursa, ya sözleri kesilir, yahut da Yüksek Heyetinizin kararıyle müddet uzatılır. (Şimdi dağılıp 21 de toplanalım sesleri) O halde bu teklifi reylerinize arz edeyim.

Müzakerenin şimdi kesilip; saat 21 de devamını yüksek reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Saat 21 de toplanmak üzere celseye son veriyorum.

Kapanma saati : 18,45

ÜÇÜNCÜ CELSE

Açılma saati : 21,10

REİS — Reisvekili İhsan Baç

KÂTİPLER : Ömer Mart (Kayseri), İhsan Gülez (Bolu)

REİS — Yoklama yapacağız.

(Afyon Karahisar'dan Kastamonu seçim bölgesine kadar milletvekillerinin ismi okunarak yoklama yapıldı.)

REİS — Celseyi açıyorum.

G — Millî Müdafaa Vekâleti Bütçesi

REİS — Millî Müdafaa Bütçesi üzerindeki görüşmelere başlıyoruz. Söz alanları okuyorum.

Cumhuriyetçi Millet Partisi Meclis Grupu adına Mehmet Mahmudoğlu (Kırşehir), Hürriyet Partisi Meclis Grupu adına Mustafa Ekinci (Diyarbakır), Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grupu adına Arslan Bora (Tunceli), Demokrat Parti Meclis Grupu adına Seyfi Kurtbek (Ankara), Mehmet Ali Sebük (İzmir), Yümnü Üresin (Bilecik), Fahri Belen (Bolu), Sinan Tekelioğlu (Seyhan), Hulûsi Bozbeyoğlu (Tokad), Sadettin Karacabey (Bursa), Şevki Yazman (Elâzığ), Lûtfi Oğultürk (Bolu), Ziya Köktürk (İstanbul), Saim Önhon (Urfa), Cemal Tüzün (Kocaeli), Nuri Togay (Çanakkale), Sabri Erduman (Erzurum), Sadettin Yalım (Kocaeli).

REİS — Cumhuriyetçi Millet Partisi Meclis Grupu adına Mehmet Mahmudoğlu, buyurunuz.

C. M. P. MECLİS GURUPU ADINA MEHMET MAHMUDOĞLU (Kırşehir) — Millî Müdafaa külfetlerini muhalif ve muvafık olarak milletçe paylaşmakta ittifak halinde bulunduğumuzu belirtmekle sözlerimize başlıyoruz.

Tasarrufun bütçenin bu kısmında kısıntı yapmak suretiyle sağlanması hususunda bir talebimiz yoktur. Ancak bunun mahiyetinde Millî Müdafaamıza mütaallik hizmetlerde dahi israfın önlenmesini, lüzumsuz memuriyet ve hizmetler ihdas edilmemesi gibi bedihi talebimiz pek tabiî mevcut farz olunmak gerektir.

Bugünkü durumu ile meriyette bulunan 636, 5398, 5399 sayılı ve diğer müteferrik kanunlar Millî Müdafaa hizmet ve vazifelerinin tam ve şâmil olarak teşkilâtlanmasını temine kâfi ve ihtiyaçlara cevap vermekten uzaktır.

Uzun zamanlar Vekâletle idare edilen Millî Müdafaa Vekâleti ile Erkânı Harbiyei Umumiye Reisliğinin vazifesini bu mevzuun ehemmiyeti ile münasip görmüyor ve yüksek sevku idare makamlarından istikrar temenni ediyoruz. Meclisin bu noktai nazarımızı şayanı kabul görmesini ve hükümetin aynı realitelere değer vermesini arzu etmekteyiz.

Millî Müdafaamızın durumu memleket içinde mucibi iftihar olduğuna şüphe yoktur. Ordumuz için iftihar vesilesi olan hasletler milletimizin mali mevrusudur. Buna asırları kaplıyan sağlam askerî gelenek ve göreneklerimize sadakatimizin de ilâvesiyle, gerek kendi ve gerekse dost ve müttefiklerimiz için bir istinadgâh teşkil ettiğimiz bir vakıadır. Tekrar ediyoruz, mucibi iftihardır.

Ancak tarihin yalınkılıç şaha kalkılan hamasi destanlar devri geride kalmış ve ihtiyar dünya lâboratuvarlara intikal eden sinsi ve yeni bir harbin mücadele sahası olmuştur.

Millî Müdafaa hakkındaki temennilerimiz:

Bu meyanda temas etmek istediğimiz mevzulardan biri de Türk silâhlı kuvvetlerine ait Teşkilât Kanunudur.

Yurt müdafaasının icaplarına ve günün ihtiyaçlarına uygun bir Teşkilât Kanunumuz henüz Yüksek Meclisin tasvibinden geçmemiştir. Millî Savunma camiası içindeki yüksek sevk ve idare sistemi silâhlı kuvvetlerimizin teşkilâtlanması ve bu kanuna göre ayarlanacak ve üçlü kuvvetlerimizin Millî Müdafaa Bütçesi içindeki sırası ve ehemmiyeti ve yüzde nispetleri yine bu kanunun lüzum ve icaplarına göre tanzim ve tertip olunabilecektir, mütalâasındayız. Böylece silâhlı kuvvetlerimizden ayrılacak âza-

mi imkânlara müttefiklerimizden sağlıyabileceğimiz büyük yardımları da ilâve ederek teşkilâtımızı bir an evvel tahakkuk ettirmeye çalışmamız gerektiği lüzumuna kaaniiz.

A) Piyade kuvvetlerimizin bir an evvel modern ve standart NATO tümenleri haline getirilmesi,

B) Zırhlı ve motörlü birliklerimizin süratle artırılması,

C) Hava Kuvvetlerimizin ordu ile beraber çalışmak ve yurdun hava savunmasını sağlıyabilecek kudret ve imkânına süratle ulaştırılması,

D) Hava savunmamız işinin ehemmiyeti ile mütenasibolarak tahakkuk ettirilmesi ve bir harb halinde lüzumlu olan bütün işlerin tanzimi tamir ve ikmal işleri üzerinde esaslı tedbirlere tevessül edilmesini dilemekteyiz.

Yine bunun gibi Millî Müdafaa üç esaslı kuvvetinden, hava harbi, kara ve deniz harblerini geride bırakan bir ehemmiyet kazanmıştır. İkinci Dünya Savaşı bunun en büyük delilidir. Ve keza Amerika'nın mümtaz mevkii de bu kuvvete dayanmaktadır.

Bu sebeple Millî Müdafaa hizmet ve kuvvetlerini alâkadar eden ihtira ve icatları teşvik imkânlarının sağlanması ve bu sahada gereken modern tesisatın vücut bulmasında ve yine Millî Müdafaaya ait ödeneklerin tahsisinde hava kuvvetlerine verilen ehemmiyetin takdim edilmesinde zaruret bulunduğuna kaaniiz. Hava ve deniz kuvvetlerimizin dostlarımız ve müttefiklerimiz tarafından yapılan yardımlarla takviye bulduğuna şüphe yoktur. Millet olarak müteşekkir kaldığımızı ve bu yardımın ilânihaye devam ve tahakkuku şayanı arzudur. Bu itibarla bilhassa hava gücümüzün kendi takatimiz dâhilinde takviyesi için yurdumuzda uçak sanayii tesis etmek suretiyle yardım programına dâhil etmek imkânlarının araştırılmasını münasip ve lüzumlu görüyoruz. Bu kanaata tebaan da Millî Müdafaa kuvvetlerimizin takviyesi sahasında modern bir programa bağlanmayı millî menfaatler bakımından zaruri bir netice telâkki ediyoruz.

Söz bu mevzua intikal etmiş iken havacılığımıza ait bâzı dilek ve temennilerimizi de arza şayan buluyoruz.

1. Askerî hava birliklreimizdeki talim ve terbiye formüllerinin NATO formüllerine göre tanzim ve tertibini ve uçuş kazalarının aynı formüllere göre mukayese edilmesini,

2. Askerî hava kuvvetlerimizdeki uçucu personele verilen tazminat ve kıdem zamlarının tercihan uçuş ekibinde çalışmakta olanlara da teşmil ettirilmesini ve yurt içinde yaz kış, gece ve gündüz seyriseferlere cevap verecek trafik teşkilâtının tahakkuk ettirilmesine,

3. Bu teşkilât askerî sivil nakliye tayyarecilikleriine gerekli hizmetin sağlanmasını ve bütün meydanlarımızın kış mesaisine de cevap verecek surette gerekli teçhizata sahip kılıp bu meyanda yurt içindeki meteoroloji servislerinin de bir elden idare edilmesini,

4. Sivil havacılık teşkilâtının milletlerarası anlaşmasındaki taahhütlerimize göre kanunlaşması ve Devlet Havayolları uçucu personellerinin milletlerarası taahhütlere uygun şartlara göre yetiştirilmesi ve aynı haktan istifadelerine imkân verilmesini temenni ediyoruz.

Ordumuzdaki morali yükseltmek ve silâhlı kuvvetlerimizde çalışma isteğini teşvik etmek bakımından mühim gördüğümüz bâzı noktaları da kıymetlendirmeyi lüzumlu hissediyoruz.

1. Silâhlı kuvvetlerimize mahsus olan Teşkilât Kanununun icaplarına göre kadroların tesbiti ve bu meyanda muhtelif rütbe ve kademelerin ancak teşkilâtın cümlesindeki artış ve inkişaflarına ahenkli olarak yürütülmesi ve eşhas durumuna göre olmaktan ziyade teşkilâtın mahiyetine göre kadrolardaki rütbe ve kademelerin tesbit edilmesi,

2. Muvazzaf kadrolarımız lehine yabancı memleketlerin tatbik ettikleri kısa devreli yedek subay usulünün tatbiki ve muavin sınıfında çalıştırılan personelden tasarruf için kadın subaylardan muavin sınıflar lehine istifade edilmesi,

3. Maaş durumunun rütbelere göre genişletilmesi ve meselâ üç rütbede birden aynı maaşı almak ve aynı haklarla emekliye ayrılmak derdinin düzene konulması kıdem ve ehliyet esas olmak şartiyle her subaya meslekinin en üst kademesine ulaşmak hak ve imkânının sağlanmasını,

4. Dahiliye Vekâletindeki merkez valilere benzer şekilde ordudaki üst rütbedeki zevatın uzun yıllar tetkik kurullarında aylarca hattâ yıllarca vazifesiz ve işsiz tutulması ve böylece muvazzaf kadrolarda pasif istihdam edilmeleri

şeklinin ıslahı ve keza ordu mensuplarının mezun sayılarak elçi, vali ve mümasil hizmetlerde çalıştırılmalarının mahzurlu bulunduğunu ve emekliye ayrılanların mahkeme kararı ve Meclis tasvibi olmaksızın muvazzaf kadroya iade edilmemesi usul ve teamülünün bozulmamasını,

5. Silâhlı kuvvetlerimize ait mesken işinin esaslı bir surette ele alınarak uzun vâdeli programın tahakkuku yoluna gidilmesi ve hazer hayatı şartlarını haiz garnizonlar tesisine çalışılması ve iaşe işinin günlük şartlara göre düzene konulması, Hava ve Kara kuvvetleri erlerinin Deniz erleriyle aynı şartlar altında beslenmesinin temini,

6. Terfi zamanlarının kanuna uyarak 30 Ağustostan yapılmasına devam olunmasına ve askerî okullara rağbetin artırılmasının temini cihetine gidilmesini dilemekteyiz.

Zira Türk Gençliği, dedelerinden aldığı millî terbiye ve geleneğe sadık kalarak Türk Ordusunda hizmeti millî ve vatani bir borç olarak saymaktadır. Ancak, rağbeti sağlıyacak tedbirlerin alınması hükümete düşen vazifedir.

Mâruzatımıza nihayet verirken, bir taraftan Millî Müdafaa Vekâletine başarılar diler, diğer taraftan da, tarihi şan ve şerefle dolu olan ve bekamızın yegâne teminatını teşkil eden Türk Silâhlı Kuvvetlerini ve onun şerefli mensuplarını saygıyla selâmlar ve bu uğurda can veren azaiz şehitlerimizi rahmet ve minnetle anarız. (Alkışlar)

HÜRRİYET PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlarım; vatanımızın ve milletimizin bütünlüğünün ve istiklâlinin nigehbanı şanlı ordumuzun bütçesinin memleketin en ulvi dâvalarının başında addediyoruz :

Hürriyet Partisi adına bu bütçe hakkında mütalâalarımızı serdetmeden evvel Teşkilâtı Esasiye Kanununun ruhuna riayet edilmesi sebebi üzerinde biraz tevakkuf etmek istiyoruz.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 49 ncu maddesi (mezun ve her hangi bir sebeple mazur olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti âzasından bir diğeri muvakkaten niyabet eder;) demektedir. Eski Mardin Mebusu Kemal Türkoğlu'nun bir tefsir talebi üzerine de Teşkilâtı Esasiye Encümeninin verdiği bir karar da şöyledir. (Vekâletin muvakkat bir zamana munhasır olup, bunun iki bakanlığın bir zat uhdesinde içtimai mahiyetini arz edecek şekilde uzatılmaması ve bu suretle inhilâl vukuunda zaruri bir zaman geçtikten sonra yenilerinin tâyinine hemen teşebbüs edilmesi) keyfiyeti de 49 ncu maddenin ruhuna uygun telâkki edilmiştir.

Bu sarahate rağmen en mühim vekâletlerden biri olduğuna şüphe edilmiyen Millî Müdafaa Vekâletinin böyle uzun zaman niyabetle idare edilmesini asla caiz bulmuyoruz.

Bu kanun lâyihası bütçe encümeninde müzakere edilirken Sayın Şemi Ergin arkadaşımıza Teşkilâtı Esasiye Kanununun bu maddesi ve yukarda arz ettiğim karar üzerine dikkat nazarlarını çekmiş ve bilhassa bu kayıtsızlığa son verilmesi zımnında asaleti sağlandığı takdirde Büyük Millet Meclisi huzuruna çıkmasının doğru olabileceğini ifade ve izah etmiştik.

Aradan iki ay kadar bir zaman geçtiği halde yine görüyoruz ki, Hükümet Teşkilâtı Esasiye Kanununa kendisini riayete mecbur addetmemiş ve hukukçu Şemi Ergin arkadaşımız da kanunsuz olarak kendisine verilen niyabetine devamda bir mahzur görmemiştir. (Sağdan, vah, vah sesleri)

Herhalde 500 e yakın bir Demokrat Parti Meclis Grupu içinde Millî Müdafaa Vekili olmak vasfında şayanı itimat kimse yoktur iddiasında bulunulamaz.

Vaziyet böyle olunca bu mühim vekâletin evvelce de olduğu gibi Dördüncü Adnan Menderes Kabinesi kurulduğu zaman bile yine niyatebetle idare edilmesinde ısrar edilmesi hikmetinin mesnedini bulmak pek kabîl olmamaktadır.

Duruma böylece işaret ettikten sonra kanuna mugayir hareket tek bu mesele olmadığı için kanun lâyihası üzerindeki mütalâalarımızın arzına geçiyoruz.

Muhterem arkadaşlar, İkinci Dünya Harbinin hitama ermesinden bu yana uzun zaman geçmiş olmasına rağmen henüz sulh ve huzura kavuşmadığımız bir hakikattir.

Bu hakikat karşısında, sulh ve hürriyet dâvalarının tahakkuku yolunda birleştiğimiz milletlerle beraber, her an için harbe hazır ve müheyya bulunmamız bir zaruret olduğuna şüphe edilemez.

Bu itibarla daima kuvvetli olmamız ve bize düşecek vazifeleri yapmaya kaadir bulunmamız gerekir.

Cihanca müsellem olan millî şan ve şerefimizin en yeni misalini teşkil eden Kore'deki muvaffakiyetten sonra, Atlântik Paktına iltihakımızın en şayanı iftihar bir zafer olduğunu da ifade etmek isteriz.

Aziz arkadaşlar;

Hayli zamandan beri dişimizden tırnağımızdan keserek Millî Müdafaa kudretimizin takviyesine devam ediyoruz.

Bu hususta büyük dostumuz Birleşik Amerika Devletinin vâkı yardımlarını şükranla kaydederiz.

Bu meyanda harb gücünün dayandığı teknik vasıtalar hususunda daha geniş ve daha esaslı yardımlar temin etmek zarureti olduğunu sanmaktayız.

Ordumuzun en son sistem ve modern silâhlarla teçhizi mutlak olarak lâzımdır. Böylelikle Türk askerinin içinde ve ruhunda meknüz olan vatan sevgisinin ve büyük cesaretinin ulvi neticeler vereceğine ve hattâ sayıca ve malzemece üstün düşmanlara karşı ordumuzun vazifesini hakkiyle yapacağına güvenebiliriz. (Alkışlar)

NATO :

NATO camiasında mevki almamızı, demokrasi cephesinde müşterek dâva olarak sulh yolunda vazife tekabbül etmemizi, memnunlukla karşılanacak bir muvaffakiyet telâkki ediyoruz.

Yalnız taahhüdümüzde ileri fedakârlık göstermemize rağmen tam olarak karşılık görmediğimiz iddiası ileri sürülmektedir.

Bu itibarla bu mühim meselenin burada münakaşasını muvafık bulmamakla beraber ittifakımızın mahiyeti hakkında gizli bir celsede Hükümetin Meclise izahat vermesini, meseleyi Komutanlık durumu itibariyle de Teşkilâtı Esasiye Kanunu muvacehesinde tetkika muhtaç gördüğümüz için ehemmiyetle ricaya şayan buluyoruz. (Soldan bravo sesleri.)

Millî Müdafaa Vekâletinin iç bünyesinde bilhassa tâyin, terfi ve emekliye sevk hususlarına da kısaca temas etmek isteriz.

Erkânı Harbiyei Umumiye Reisliğinin uzun zaman vekâletle idare edilmesini asla muvafık bulmamaktayız. Bu meyanda bâzı komutanlıkların da böylece vekâletle idare edilmesini tezvic etmiyor ve mahzurlu görüyoruz. (Sağdan vah vah sesleri. Devam devam sesleri.)

Ordunun kıymetli erkânının, yerlerinin hakları olarak vaktinde verilmesi lüzumuna kaani bulunuyoruz.

Bunlardan başka gerek kanun ve gerekse ordumuzun ananesi icabı Büyük Zafer Bayramımız olan 30 Ağustos gününden başka günlerde tekerrür eden terfilerin yapıldığını görmek ciddden üzüntüler doğurmaktadır.

Buna da böylece işaret ederken Askerî Şûradan karar alınmadan terfii ve tekaüde sevk de yerinde bir hareket telâkki etmiyoruz.

Sağlam bünyeye sahip ve böylece devamda zaruret olan kıymetli Ordumuzun varlığında keyfilik hâkim olmasını isabetsiz ve mahzurlu saymaktayız. Hele emekliye ayrılanların tekrar muvazzaf hizmete alınmaları kanunen memnu olduğu halde bu memnuiyeti hiçe saymağı asla caiz bulmuyoruz.

Sırası gelmişken şunu ilâve etmek isteriz ki, vekilin salâhiyeti dışında kıymetli generallerimizden bâzılarının re'sen vekâlet emrine alınmasını yanlış ve kanunsuz addediyoruz. Bu hareket, aynı zamanda Ordu ananesini de bozucu mahiyet taşıdığı için hoş karşılamamaktayız.

Bunlardan başka nakil vesaitin hususi hizmetlerde kullanılmasını katiyeten tasvibetmiyoruz.

Askerî ocakların tahsis maksatları dışında kullanılması ihtiyatına da son vermek lâzımdır.

Bu hususlar hakkında teferruata girmemek maksadiyle fazla izahat vermeyi pek münasip bulmadığımız için bu kadarla iktifa ediyoruz.

Yalnız pek yakında Millî Müdafaa Vekâletine asaleten tâyin edileceğini zannettiğimiz Şemi Erğin arkadaşımızın selefi zamanına taallûk eden bu gibi hal ve hareketlerin tekerrürüne meydan vermiyeceğini de ümidettiğimizi ifade etmek isteriz.

Ordumuzun asli unsurlarından olan subaylarımızın geçim şartları üzerinde de kısaca durmak istiyoruz.

Vazifesi cidden ağır, mesaileri ekseriya saatle mukayyet olmaksızın çalışan, icabettiği zaman canını vermekte tereddüt etmiyen bu kıymetli unsurların geçim derdinden âzade kalabilmelerini temin lâzım ve şarttır.

Bugünkü hayat şartlarının gittikçe ağırlaşan durumu karşısında bu hususa lâyıkı veçhile ehemmiyet atfedilmediğini üzülerek görmekteyiz.

Bu yüzden şerefli subaylık meslekini bırakmağa mecbur olarak kendilerine biraz genişlik vadeden başka mesleklere geçmek çarelerini arayanların ve istirahat zamanlarında gizlice başka işler görmeğe mecbur bulunanların mevcudolduğu inkâr edilemez. Binaenaleyh bu meseleyi çok ciddiye almak mecburiyeti var. Tayın bedeline cüzi bir zamla derde çare bulunduğu iddiası vârit olamaz. Bunun için esaslı tedbir almak lâzımdır.

Bugün subayın eline geçen para ile geçim şartlarının mukayesesine elbette imkân yoktur.

Bunun için subayların mesken dâvasını derhal halletmek lüzumuna kaani bulunuyoruz.

Gerek keyfîliğin gerekse maişet sıkıntısının moral üzerinde müessir âmiller olduğuna şüphe etmediğimiz için keyfiyeti yüksek huzurunuza böylece arzını münasip bulduk.

Tarihimizin büyük ve necip emaneti olan kıymetli ordumuzu yarınki nesillere daha kuvvetli daha mükemmel olarak intikal ettirmek birinci vazifemizdir. Onun için bu aziz müesseseyi cazip ve alâka çekici durumda bulundurmak ve ordunun en müstesna varlığı olan subaylarımızın ruh ve mâneviyatını düzgün ve yüksek bir halde tutmak mecburiyetindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım;

Ordu mensuplarının hal ve istikballerinden emin olmaları bilfiil telkin ve temin edilir de adalet ve nizam hâkim kılınmak suretiyledir ki yüreği vatan muhabbetiyle meşbu olan cesur ve emsalsiz ordumuzdan her fedakârlığı ve her bakımdan üstün seviyeli olmağı beklemekte milletçe, devletçe haklı oluruz. Ve ona da her noktada daha fazla itimat edebiliriz.

Muhterem arkadaşlar;

Mâruzat ve mütalâalarımıza son verirken medarı iftiharımız şanlı ordumuzu hürmetle selâmlıyarak daimî muvaffakıyetlerini temenni eder, aziz şehitlerimiz huzurunda minnetle eğiliriz. (Sağdan ve soldan alkışlar)

C. H. P. MECLİS GRUPU ADINA ARSLAN BORA (Tunceli) — Muhterem arkadaşlar; Millî Müdafaa Vekâleti bütçesinin görüşülmesine başladığımız şu anda bendeniz de C. H. P. Meclis Grupumuzun bu Vekâlet bütçesi hakkındaki görüş ve temennilerimizi arz edeceğim.

Muhterem arkadaşlar; en büyük bir sevgi ve güvenle bağlı olduğumuz ve aziz Türk topraklarının bütünlüğünü ve necip Türk milletinin şeref ve haklarını korumak gibi büyük ve kutsi bir dâvayı nefsinde toplıyan kahraman ordumuza bütçe imkânlarının bütün takatleriyle yapılacak yardımların yerinde olduğu ve olacağına inanıyoruz. Millî gurur ve varlığımızın bir timsali ve mümtaz koruyucusu olan silâhlı kuvvetlerimizi modern harb tekniği ile teçhiz etmek ve kuvvetlendirmek için her türlü emek ve gayreti; tahsisat ve yardımı müşterek gönül rahatlığı sayarız. Türk milleti tarihinin bir emaneti olan şanlı ordusu için hiçbir fedakârlıktan çekinmediği gibi ordusuna da aynı şekilde güvenmiş ve daima da güvenmektedir. 1956 yılı bütçesi üzerinde Millî Müdafaa hizmetleri için lüzumlu gördüğümüz hususları da hülâsaten işaret etmekle iktifa edeceğiz. Ordu sağlık durumu mucibi memnuniyettir. Yalnız vatani vazifesini ifa esnasında vereme tutulan erler tebdilhava için memleketlerine gönderilmektedir ki bu durum köylerde veremin yayılmasına sebebolmaktadır. Bâzı hastaların memleketlerine gönderilmeyip hastanelerde tedaviye tâbi tutulmaları için de 1955 yılı Millî Müdafaa bütçesinde de tebarüz ettirmiş olduğumuz gibi bu hususun üzerinde tekrar ve ehemmiyetle durulmasını lüzumlu ve zaruri görmekteyiz.

Askerî hastanelerin halihazır kadro ve eleman sıkıntısı içinde oldukları ve mevcut personelle de bütün bakım hizmetlerinin istenilen şekilde yürütülemediği de bir hakikattir. Halbuki bir hastanın şifa umduğu bir yerde istenilen bakımı görememesi pek haklı olarak hastayı mânevi bir ıstıraba sürüklemektedir. Birkaç koğuşa bakmak mecburiyetinde kalan ve günde 8 saat nöbet tutan bir hemşire ile bu işlerin lâyıkı veçhile yürütülemiyeceği de aşikârdır. Sayın Vekilin bu hususlar üzerinde hassasiyetle durmasını temenniye şayan buluruz.

Ordunun materyel bakımından artmakta olan ve yükselmekte bulunan ateş kudretini harb gücünü muhafaza ve ileriye götürmek için harb sanayiimizin gelişen bu tekâmüle mütenazır doğacak ihtiyaçlara süratle cevap verebilecek hale getirilmesi de hepimizin değişmez arzusudur.

Askerî kışla ve diğer mesken ve iş yerlerinin sağlık ve eğitim şartlarına el verecek bir şekilde imar ve inşalarının ele alınması yerinde olur. Eski kışlaların halen kullanılmakta oldu-

ğu ve bugünün ihtiyaçlarına vefa etmiyecek bir durumda bulundukları da görülmektedir.

Subay evleri için 1956 yılı bütçesine konulan tahsisatı da yerinde sayarız. Yalnız yurdun her tarafında ve bilhassa büyük şehirlerde subay ailelerinin mesken yüzünden çektikleri ıstıraplara bugün için verilen tahsisatla bir an evvel son verileceğine kaani değiliz. Levazım işlerinin yeniden rasyonel bir tarzda yürütülmeleri için ıslahı faydalı olacaktır. Türk milletinin tarihi olan şanlı ordusunun nüvesini teşkil ve komuta makamlarını işgal edecek olan subay ve astsubayların ordudan ayrılmakta oldukları ve buna mukabil gerek harb ve gerekse diğer askerî meslek okullarına isteklilerin çok az olduğu üzüntü ile müşahede edilmektedir. Binaenaleyh bu ayrılmaları önliyecek subay ve astsubayları tatmin edici bir şekilde ordu personel mevzuatını bugünün ihtiyaçlarına cevap verebilecek değişikliklerle ele alınmasında bir zaruret olduğunu geçen seneki bütçe müzakeresinde de temennide bulunmuştuk. Sayın Vekilin bu hususlar üzerinde titizlikle durmalarını temenniye lâyık buluruz. Askerlik şubelerinin halihazır kadro ve eleman sıkıntısı içinde oldukları müşahedelerimiz arasındadır. Bundan başka bu şubelerin rahatlıkla ve mahallî askerî hizmetlerin istenilen şekilde yürütülmesini mümkün kılacak binalardan mahrum bulundukları da bir hakikattir. Sayın Millî Müdafaa Vekilinin subayları demek olan askerlik şubelerimizin diğer askerî sahalardaki tekâmüllere mütenazır olarak ıslah edileceklerinden ümitli bulunmaktayız.

1955 yılı Millî Müdafaa Bütçesinde de belirttiğimiz veçhile ve bugün sanat enstitüsü mezunlarına yedek subaylık hakları tanınmış olmasına rağmen Millî Müdafaa Vekâleti adına aynı okullarda ve teknik astsubay okullarında tahsil görerek mezun olanlara yedek subaylık hakkının verilmeyip astsubay olarak istihdamları bir ikilik yaratmaktadır. Bu durumun ıslahı ve farklı tatbikatı bertaraf edilmesini yerinde bir hareket sayarız.

Ordu Teşkilât Kanununun modern esasları dâhilinde Millî Müdafaanın istek ve htiyaçlarına uygun olarak gözden geçirilmesi ikmali ve tedvin ettirilerek bir an evvel çıkarılmaları yerinde olur.

Bugün tank sınıfının bütün külfet ve ağır mesuliyetini omuzlarında taşıyan tank subaylariyle bütün ömürleri daima tank içinde geçen tank makinist astsubaylarının tankın diğer mürettebatına verilen tank zamlarından mahrum bırakılmaları haklı olarak bu zümreyi üzmektedir. Sayın vekilden bu adaletsizliği bir an evvel ortadan kaldıracak bir kanun teklifi ile gelmesi yerinde olur.

Subay ve Askerî Memurların Bir Üst Derece Maaşa Yükseltilmeleri hakkındaki 6542 sayılı Kanunun tatbikatta birçok aksaklıklar doğurduğu yapılan müracaatlardan anlaşılmıştır. Ve bu suretle orduda halen vazife gören ve vazife esnasında birçok yararlıklar gösteren albaylarımızın bu kanun ahkâmından faydalanamadıkları da müşahedelerimiz arasındadır. Binaenaleyh 6542 sayılı Kanunda yeniden yapılacak bir tadilâtla bu kabil albayların da mağduriyetleri önlenmiş olacağında şüphe yoktur.

İstifa eden subaylardan diğer vekâletlerde vazife verilmemesi için bir prensip kararının alndığı ve uzun bir zaman boşyere bekletilmekte oldukları görülmektedir. Bu hal ise ne bir demokratik prensibe ve ne de bir adalet kaidesine uygundur. Eğer hükümet bu hareket tarziyle istifaları önliyeceği ümidine kapılıyorsa aldanıyor. Çünkü bunda muvaffak olamadığı da bugün ordudan ayrılan subay miktarlariyle anlaşılmıştır.

13. 1076 sayılı Yedek Subay Kanununun 29 ncu maddesi gereğince orduya giren ve bilâhara terki tezkere ederek muamele ve hesap memuru kurslarına iştirak eden yedek subaylardan 4 - 5 sene geçmesine rağmen terfi ettirilmediği gibi ordudan ayrılmalarına müsaade edilmemekte olduğu bildirilmektedir. Ve bu hal ise bu zümreyi haklı olarak üzmektedir. Sayın vekilin bu husus üzerinde titizlikle durması yerinde olur.

14. Günün hayat şartları hepimizce malûm ve fiyatların derin surette hissedilir derecede arttığı meydandadır. Senelerce evvelin rayicine göre tesbit edilmiş olan erat maaşının bugünün şartlarına cevap verebilecek surette ıslah edilmesi temenniye şayandır.

Sözlerime son verirken 1956 yılı bütçesinin silâhlı kuvvetlerimize uğurlu ve faydalı olmasını candan diler hepinizi hürmetle selâmlarız (Alkışlar).

REİS — Demokrat Parti Meclis Grupu adına Seyfi Kurtbek (Ankara).

SEYFİ KURTBEK (Ankara) — Muhterem arkadaşlar; Millî Müdafaa Vekâletinin bütçesinin konuşulması münasebetiyle muhalefet partilerinin sayın sözcülerini dinledik. Büyük bir memnuniyetle işaret edeyim ki, muhalefet partilerinin sayın sözcüleri Millî Müdafaa üzerindeki tenkidlerini gayet olgun ve yapıcı bir şekilde yaptılar. (Sağdan, «Vatanperverane» sesleri).

Memleketimizde Millî Müdafaa meseleleri hiçbir millete nasip olmıyan bir hususiyete maliktir. Milletimizin tarihinde de tesbit edildiği gibi ordu meseleleri o kadar millî ve o kadar kutsi bir mefhum taşımaktadır ki, parti mücadelelerine bile bakılmaksızın, memleket müdafaasına gelince millî birlik bir kaya gibi tezahür etmektedir. (Bravo sesleri).

Memleketimizde askerlik, inkılâplarda ve birçok yenilik hareektlerinde önderlik etmiştir. Ben temenni ederim ki, Millî Müdafaa meselelerinde olduğu gibi diğer bütün millî meselelerimizde de dâvalarımızı böyle mutedil olarak ele alalım ve bu şekilde çalışalım. Muvaffakiyetin yegâne yolu budur. Bunun için bugünkü bu havanın bütün siyasi hayatımızda örnek olmasını candan temenni ederim (Bravo sesleri).

Muhterem arkadaşlar; Millî Müdafaa politikamız ve gayretimiz üzerinde umumi bütçede fikirlerimi arz etmiştim. Şimdi de askerî politika üzerinde grupumuzun fikirlerini arz edeceğim.

Arkadaşlar; Millî Müdafaamızın bugünkü meselesini hulâsa edecek olursak, şöyle ifade edebiliriz : Bugün millî müdafaanın bütün çalışmaları eski metot ve eski statüden modern metot ve anlayışa geçişten ibarettir. Fikirde, teşkilâtta ve silâhta, çalışma metodunda mütemadiyen 10 senedir yapılmakta olan çalışmaları ancak bu şekilde ifade edebiliriz. Eski bir zihniyet, eski bir teşkilâttan bugünkü şartların icaplarına bir intikal devrindeyiz. Şimdi bu gelişmenin cereyan etmekte olduğu sahaları kısaca gözden geçirelim. Bunlardan birincisi arkadaşlar teşkilât meselesidir. Hatırlarsınız ki, Millî Müdafaa meseleleri, memlekette çok partili hayat başlayıp da Millet huzurunda konuşmaya başlayınca ilk ortaya atılan meselelerden biri teşkilât meselesi olmuştur. Bu mesele hakikaten Millî Müdafaanın başlıca meselelerinden biridir. Bugün yalnız Türkiye'de değil bütün memleketleri alâkadar eden ve halen de bütün NATO Camiası ve Demirperde arkası karşılıklı iki grupun üzerinde çalıştığı başlıca mesele teşkilât meselesidir. Bu teşkilât meselesinin bizde, bütün memleketlerde olduğu gibi İkinci Dünya Harbi biter bitmez başlaması icabederdi. Fakat 1945 senesinde teşkilâtımızın çalışma metotlarının tamamiyle eski olmasının müşahede etmiş olmamıza rağmen Amerikan Heyeti memleketimize gelip de iş birliği başlayıncaya kadar bizde bu vâdide bir hareket görülmedi. 1947 senesinden itibaren bu teşkilât meselesi Türkiye'de de ele alındı ve halen devam etmektedir. Arkadaşlar, teşkilât meselesi bir memleketin askerî politikasının ifadesi meselesidir. Eğer teşkilâtın doktrini üzerinde sarih bir kanaate varılmazsa teşkilât mutlaka emniyetsizlik ve kararsızlık içinde kalır; gelişemez.

Biz 1947 senesinde teşkilâtı değiştirmeye başladığımız zaman şu vaziyetle karşılaştık : Memleketimizde modern askerî idare ve teşkilât doktrinleri üzerinde fikirler pek kifayetsiz idi. Böyle bir durumda yabancı mütehassısların tavsiyelerine kalmış bulunuyorduk. Fakat yine bir garip tesadüftür ki, 1948 de bizimle beraber çalışmaya başlıyan mütehassıslarımız doktrinler üzerinde fikir ihtilâfına düşmüşlerdi. Bize fikir verecek Amerikalı mütehassıslar, bütün dünyada olduğu gibi, üç sınıftan ibaretti. Deniz, kara, hava.. ki, onlarda millî müdafaa yüksek idaresi üzerinde sarih ve ittifak edilmiş prensipler olsaydı, onları kolaylıkla bize verirlerdi. Fakat bizatihi Amerika'da 1945 ten 1947 ye kadar mücadele devam etti, 1947 senesinde bir kompromi ile teşkilâta karar verdiler. Ve onların mütehassısları buraya geldiği zaman kendi memleketlerinde bu mücadele devam etmekte idi. Bu bakımdandır ki, teşkilât üzerinde verdikleri fikirlerde büyük sarahat yoktu. Bu vaziyet karşısında Erkânı Harbiyenin fikri başka türlü, Hükümetin fikri başka türlü, mütehassısların fikirleri başka türlü idi. Bir kompromi bulunmasına çalışıldı ve bu suretle 1949 teşkilâtı meydana geldi. Binaenaleyh esas itibariyle Teşkilât Kanunumuz, teşkilâtımız yok demek doğru olmaz. Teşkilât Kanunumuz vardır. Fakat bütün memleketler hattâ en ileri

olanlar da dâhil olmak üzere bu teşkilât evolüsyon halindedir. İşte bunun içindir ki, bizdeki bugün teşkilât meselesinin teşkilâtın bugünkünden daha radikal bir reforma tâbi tutularak tekâmül ettirilmesi meselesidir. Esasen buna 1950 senesinden itibaren de karar verilmiştir. Üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Ben ümidediyorum, bu teşkilâtımızı, geçmiş olan zamanın bütün tecrübelerinden istifade ederekten daha mütekâmil bir şekle koyacağız. Teşkilâtımızın değiştirilmesi için çok zaman ileri sürülen bir fikir vardır: Yeni bir teşkilât kanunu getirelim. Zaten böyle değişikliklerde bir komisyon kurulur ve bir kanun hazırlanmaya başlanır. Fikrimce böyle birden bire yeni bir kanun gtirmeye lüzum yoktur. Çünkü Millî Müdafaa Vekâleti, hiçbir vekâlette bulunmıyan bir avantaja maliktir: Kendi teşkilâtını ve kadrosunu, kendi inisiyatifi ile değiştirebilir. O halde kendi statüsünün elâstikiyetinden istifade ederek teşkilâtını tekâmül ettirebilir, en sağlam şekle sokar ve ondan sonra artık kolay değiştirilemiyecek bir kanunla bunu teyideder.

Muhterem arkadaşlar, sayın muhalefet sözcüsü arkadaşlarımın temas ettikleri ve hemen her zaman millî müdafaada da ileri sürülen bir mesele vardır, şimdi ondan bahsedeceğim:

Personel meselesi.

Personel meselesinde esası şu teşkil ediyor: Ayrılmalar. Ayrılmaları azaltmak, orduya olan rağbeti çoğaltmak ve gençliğin rağbetini celbetmek için tedbir almak.

Muhterem arkadaşlar, şunu arz edeyim ki, bugün, başta Amerika olmak üzere bütün NATO devletleri kara, deniz ve hava kariyer sınıfının tedarikinde büyük müşkülâta uğramaktadırlar. Bütün memleketler askerlik sınıfına olan rağbet azlığını telâfi için tedbirler almaktadırlar.

Bu rağbetin azalmasının veya askerlerin başka mesleklere heves etmelerinin birçok sebepleri vardır. Bunlar içinde en başta gelen meslekin değişmesidir. Askerlik mesleki fevkalâde bir değişiklik göstermektedir. Askerî çalışmalar, meslekin riskleri ve güçlükleri fevkalâde denecek derecede artmıştır. Eskiden bir subay mektepten çıktıktan sonra emekliye tâbi tutuluncaya kadar başkaca bir eğitime tâbi tutulmazdı. Şimdi subayın okuldan çıktıktan sonra emekliye ayrılıncaya kadar geçen bütün hayatını devamlı bir okul kabul etmek yerinde olur. Kurslar, dersler ve tatbikatlar o kadar çoğalmıştır ki, bugünün kumandanı devamlı surette bir öğrenciden başka bir şey değildir. Bu vaziyet subayı sık sık yer değiştirmek, ailesinden ayrı yaşamak ve bu suretle daha fazla masraflar yapmak ve daha çok külfetlere katlanmak mecburiyetinde bırakmaktadır. Bilhassa kıtalarda geçen hayatın şartları ve nöbetler; yeni tekniğin ve yeni silâhların öğrenilmesi ve tatbikat istisnasız bütün memleketlerde çok güç telâkki edilmekte ve bundan dolayı askerliğe rağbet azalmaktadır. Bütün memleketlerde askerlerin katlandığı yeni külfetler dolayısiyle birçok tazminatlar verilmektedir.

Muhterem arkadaşlarım; subaylarımızın, astsubaylarımızın ve bütün ordu mensuplarımızın hayat zorluklarını tahfif etmek, iktidarımızın, partimizin en çok düşündüğü meselelerden birisidir. Bugün Bütçe Encümeninde müzakeresinde bulundum. Ordu mensuplarına tayın bedeli zammı teklifi encümence kabul edildi. Bu münasebetle Yüksek Heyetinizden de, böyle bir tasarı huzurunuza geldiği takdirde tasvip buyurmanızı bilhassa istirham ederim.

Muhterem arkadaşlar; Türk subayının geçim şartları ne olursa olsun hiç kimse düşünmez ki bu müşkülât, subayı vazifesini icrada en ufak tereddüde sevk eder. Bunun en son misali İstiklâl Harbidir. Sakarya'da, ordumuzda vazife gören subaylar muntazam maaş alamıyorlardı. Türk eri ve subayı öyle bir hususiyete maliktir ki kendi hayat şartları ne olursa olsun kendisine verilmiş olan vazifeyi icrada ve vatan için fedakârlıkların âzamisini yapmakta hiçbir zaman tereddüdetmemiş ve etmiyecektir. (Bravo sesleri)

Askerlik hayatının kolaylaştırılması için partimizin hükümetleri mesken meselesine de ehemmiyet vermişlerdir. Bütün garnizonun modern bir şekilde inşası için elden gelen gayret sarf edilmektedir. Garnizon deyince yalnız kışlalar olarak akla gelmemelidir. Askerin, aileleriyle birlikte mesken kolaylıklarından istifade etmesi esas olarak kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlar; sayın muhalefet sözcüsü arkadaşımız, ordumuzun teşkilât ve silâh itibariyle kuvvetlendirilmesinden ve artırılmasından bahsetti. Şüphesiz hepimizin temennisi budur.

Arkadaşlar; ordumuzun hangi kuvvetlere kadar varacağı, ne şekilde silâhlanacağı hususu, içinde bulunduğumuz NATO camiasının umumi plânlarına göre yürütülmekte ve o standartlara ulaşmak için lâzımgelen çalışmalar yapılmaktadır.

Bu, NATO teşkilâtının ne şekilde olduğuna dair bir gizli celse akdedilmesini, muhalefete mensup arkadaşım konuşmaları arasında ifade ettiler.

Muhterem arkadaşlar; NATO gizli bir anlaşma değildir, anlaşmanın gizli bir tarafı yoktur. NATO'da gizli olan, askerî plânlar ve buna benzer şeylerdir. Bunların da münakaşasına elbette ki imkân olmadığını takdir edersiniz.

Sayın arkadaşımıza temin ederim ki, NATO çalışmaları, memleketimizin müdafaası, ordumuzun kuvvetlendirilmesi ve millî menfaatlerimizin en yüksek derecede temini için, lâzımgeldiği kadar âzami çalışmalar yapılmakta olduğu şüphe götürmez. Buna tam emniyet ve itimadımız mevcuttur. Arkadaşlarımızın da buna iştirak edeceklerinden eminiz.

Muhterem arkadaşlar, ordumuzun kuvvetlendirilmesi, daha modern hale getirilmesi ve personelinin hayat şartlarının yükseltilmesi için Millî Müdafaamızın çalışmalarını memnuniyetle telâkki ediyoruz. Bu çalışmalar, arttıkça Türk askerinin, Türk subayının en yüksek derece morale sahibolarak gerek millî vazifesini yapmak, gerekse yirminci asrın medeniyetini korumak için iştirak ettiğimiz camiadaki vazifesini mazisine lâyık bir surette ifa edebilme kudretinin de en yüksek dereceye çıkacağından şüphe edilmez.

Bu büyük ve mukaddes varlığın huzurunda parti grupumuz adına ben de hürmetle eğilirim. (Alkışlar)

REİS — Mehmet Ali Sebük, (Yok, sesleri.)

Yümnü Üresin, (Yok, sesleri)

Fahri Belen,

FAHRİ BELEN (Bolu) — Muhterem arkadaşlarım; vatan müdafaasına verdiğimiz yüksek değerin bir ifadesi olarak bu sene de Millî Müdafaa Bütçesinin bir miktar daha artırılmış olduğunu memnuniyetle müşahede ediyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti, nüfusuna nispetle dünyada en fazla bir kuvveti silâh altında bulunduran bir devlettir. İstiklâlimizi ve dünya sulhünü korumak için katlandığımız bu fedakârlığın, mütevazı bütçemizin ve Amerika'nın bugünkü yardımının takati üstünde olduğunu kısaca tebarüz ettirmek isterim.

En asgari hesaplara göre, yarım milyonluk bir ordu için; bizde iki milyar ve Amerika'da beş milyar liraya ihtiyaç vardır.

Biz, Amerikan yardımı ile birlikte bir milyarlık bütçe ile bu muazzam meseleyi hallettiğimizi zannedersek büyük hataya düşüm oluruz.

Gerçi, bütçemizden bütün dünya milletlerine nazaran millî müdafaaya en fazla para tahsis etmekteyiz. Fakat, dünya müdafaa bütçelerinin vasati olarak yüzde 50 si harb hazırlıklarına tahsis edildiği halde bizde bu nispetin yüzde 10 olduğu görülmektedir. Halbuki Millî Müdafaa Bütçesinin değeri sefer hazırlıklarına verdiği ehemmiyetle mütenasiptir. Ohalde millî müdafaa mevzuunda çok ciddî ve ciddî olduğu kadar da müşkül bir mevzu ile karşı karşıya bulunduğumuzdan hükümetin bu meseleyi ehemmiyetle ele alması zaruridir.

Benim naçiz kanaatime göre başlıca çareler şunlardır :

1. Orduda kemiyetten ziyade keyfiyete daha ziyade ehemmiyet verilmektedir.

Bugünkü ordu mevcudunun yarısı büyük karargâhlar ve müesseselerle talimgâhlar ve diğer müteferrik hizmetlerdedir. En başta Millî Müdafaa Merkez Teşkilâtını yeni bir Teşkilât Kanunu ile asgari hadde indirmek ve daha verimli bir hale getirmek diğer büyük karargâh ve tesisleri miktarları ve bünyeleri bakımından dikkatle gözden geçirmek yerinde bir tedbir olur. Buna benzer diğer tedbirler alınırsa ordunun harb kabiliyetine halel gelmeden er kadrosundan yüz bin kişinin tasarruf edilebileceğini zannediyorum.

2. Amerika ve Rusya'nın kara orduları mevcutlarından mühim miktarda azaltmalar yaptıkları ve bunu Rusya'nın sulhperverlik nişanesi olarak cihana yaydığı malûmunuzdur; ben bu azaltmalarla her iki ordunun kudretinden bir şey eksilmediği ve hattâ arttığı kanaatindeyim. Keyfiyete daha ziyade ehemmiyet vermek yeni icatlar ve yeni silâhlardan faydalanmak suretiyle personelden tasarruf edilmektedir. Bizim de bu silâhlardan istifade etmekliğimiz için tedbirler alınmalıdır.

3. Sulhu korumak bakımından yaptığımız ve yapacağımız vazifelerin ehemmiyeti ve katlandığımız fedakârlıklarla mütenasip bir askerî yardım talebetmek de hakkımızdır. NATO emrine en büyük bir kara kuvveti tahsis ettiğimiz ve bu kuvvetin NATO kuvvetlerinin üçte biri olduğunu, müttefiklerimizin gözden uzak tutmamaları icabeder.

4. Yüksek malûmunuzdur ki, vatan müdafaası munhasıran bir Millî Müdafaa Vekâleti meselesi değildir. Ordu harb kudretinin bir kısmıdır.

Bir memlektin malî, iktisadi, sınai kudreti kültür ve mânevi durumu esas kuvvetini teşkil eder. Ordular da bu kudrete istinadederler ve bütün zaferlerin talihi medeniyete bağlıdır. Bu itibarla kalkınma hamlelerimiz yalnız milletin refahı bakımından değil vatan müdafaası bakımından da çok kıymetlidir. İstikbal harblerinde bir fabrikanın bir askerî birlik ve bir mühendisin bir kurmay subay kadar değeri vardır.

O halde kalkınma hamlelerimizde muvaffakıyet, dikkat ve basiret milletimizin istiklâli ve memleket müdafaası için en esaslı bir teminat olacaktır.

Muhterem arkadaşlar, keyfiyet ve kemiyet üzerinde dururken bir noktaya işaret etmek lâzımgelir ki, orduların keyfiyet bakımından en büyük değeri kahramanlığı ve disiplinidir. Kahraman ordumuz dünyadaki millî orduların en güzel nümunelerinden biri olduğunu bütün cihana ispat etmiş bulunmaktadır. (Alkışlar) Mâruzatım, bu yüksek değeri daha ziyade değerlendirmek maksadına mâtuftur. Şurasını da ilâve etmeliyim ki, ordumuzun birkaç sene evveline nazaran bugün vâsıl olduğu merhale şayanı şükrandır. Ordumuz dünya sulhunun başlıca mesnetlerinden biri haline gelmiştir. (Alkışlar) Bu yüksek değeri, daha ziyade kuvvetlendirmek suretiyle istiklâllerini ve dünya sulhünü korumak gibi şerefli bir vazifenin yerine getirilmesinde Meclisimizin hiçbir fedakârlıktan çekinmediğini de memnuniyetle müşahede ediyoruz. Türk Ordusu milletinin ve Meclisinin sevgisine, itimadına mazhar olmakla ve bizler de böyle bir orduya sahibolmakla bahtiyarız. Kahraman ordumuzu sevgiyle selâmlarım. (Bravo sesleri, sürekli alkışlar)

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Muhterem arkadaşlar, büyük askerlerden sonra söz almak talihsizliğine düştüğüm için, hakikaten müteessirim. («Sen de paşasın» sesleri) Evet, paşayım ama, generallerden sonra konuşuyorum. (Gülüşmeler).

Arkadaşlar, şimdi müzakere ettiğimiz bütçe, Türk Milletinin mukadderatını her zaman dünya nazarında evcibâlâya çıkaran kudretli ve kuvvetli, şanlı ordumuzun bütçesidir. Arkadaşlar, ordumuza bugüne kadar elimden geldiği kadar yardım etmeyi Büyük Millet Meclisi kendisi için bir şeref ve şan telâkki etmiştir. Fakat arkadaşlar deminden beri konuşulanların, ordunun terakki ve tealisi için söylenen sözlerin en başında gelen, bence, ordunun asıl kıymetini ifade eden zabitlerinin, subaylarının yetiştirilmesidir ki, bunun için yeniden ele alınacak bâzı esasları, Millî Müdafaa Vekilinin tahtı karara alması lâzımdır. Ordu subayları orduya nasıl bağlanır ve bunlar ne suretle yetiştirilir? Diğer teşekküllerden bol bol para alan, almak iktidarını gösteren genç çocukların hiçbirisi orduya girerek mahdut bir kadro içinde kendisini bütün hayati zevklerden mahrum etmek istemez. Biz Mektebi Harbiyeye girmezden evvel askerî ortaokullar, askerî liseler vardı. Onlar meccani idi ve çocuklarını okutamayan insanlar çocuklarını bu ortaokullara verirlerdi. Bilhassa subay çocukları meccanen o mekteplerde yetiştirilirlerdi. Onlara memleket içinde büyük kıymet verilirdi. Bir zaman geldi o kıymet tamamiyle ortadan kalktı. Çünkü subay ayakkabısını bile bulamaz oldu. Bereket versin ki, Büyük Millet Meclisi subaylarına elbise ve tayın bedeli vererek onları sıkıntıdan kurtardı.

Benim düşünceme göre, bu askerî ortaokullar ve liseleri derhal açmak lâzımdır. Mektebi Harbiyeyi Erkânı Harbiye ile birleştirmek lâzımdır. Aynı tahsili bu zabitana göstermelidir. Binaenaleyh mektepten yüzbaşı olarak çıkmalıdırlar. Esasen küçük zabitlerin subay olmasını sağlıyan bir kanunu tedvin etmiş bulunuyoruz. Arkadaşlar, en son rütbesinin miralay olacağını ve bunda da eline yüz lira geçeceğini bildikten sonra hiç kimse azbit olmak istemez. 57 yaşına gelen bir subay yani albay hemen emekliye sevk edilir. Halbuki, diğer sivil memurlar 65 yaşına kadar hizmet görürler. İşte bütün bunları ele alarak ne yapmak lâzım gelirse yapmalıyız. Askerî Şûranın kararıyle orduya rağbeti artırmak lâzımdır. Bu sene ve

bundan evvelki senelerde ordudaki yüzbaşılar binbaşı olacak ve orduda küçük zabit çok az kalacaktır. Bu sene istifa edenlerin miktarını burada söylemek benim için doğru değildir. Bunun önünü almak için hükümetin almış olduğu karar yani ordudan istifa edenlerin dışarda devlet hizmetine girememeleri kararı çok isabetildir. Ama buna mukabil subayların malî vaziyetlerini, geçim durumlarını ıslah etmek hükümete düşer. Benim ordu hakkında söyleyeceklerim bundan daha fazla bir şey olamaz. Çünkü diğer arkadaşlarım ordunun terakki ve tealisi için ne lâzımsa izah ettiler. Millî Müdafaa Vekâleti ve Askerî Şûra ne yapmak lâzım geliyorsa hepsini tahtı karara almışlardır. biz de Meclis olarak bu kıymetli ordunun elemanlarını terfih ettirmek mecburiyetindeyiz. Bize ordumuz bugün kazanmış olduğumuz bütün şerefleri bahşetmiştir. İşte Kore Muharebesi Türk Ordusunun nelere kaadir olduğunu göstermiştir. Türk Ordusu gerek komünistler, gerekse Amerika grupu tarafından bir çiçek buketi gibi herkesin rağbetini çekmiş vaziyettedir.

Kıymetli ordumuzun subay ve efradını sonsuz sevgi ile selâmlarken şehitlerimizin ruhlarına da tazimlerimi sunarım.

REİS — Encümen adına Sebati Ataman...

BÜTÇE ENCÜMENİ ADINA SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Çok muhterem arkadaşlarım, Bütçe Encümeni adına, Millî Müdafaa bütçesi münasebetiyle, küçük bir noktaya temas etmekle iktifa edeceğim.

Çok Muhterem Mustafa Ekinci arkadaşımızın, hakikaten çok güzel hazırlanmış ve mütaaddit yerlerinde Yüksek Meclisinizin tasvibini alkışlarla izhar etmesine vesile teşkil eden konuşmasındaki bir tek cümleyi, Bütçe Encümeni namına tavzih etmek lüzumunu hissetmiş bulunuyoruz.

Muhterem Mustafa Ekinci arkadaşımız bugün Bütçe Encümeninde karara raptedilen tayın bedellerinin artırılması hakkındaki Kanun münasebetiyle, bu artırmayı cüzi sıfatiyle tavsif etmiş bulunmaktadırlar.

Çok muhterem arkadaşlarım, kanun tasarısı yakında yüksek huzurunuza gelecektir. Kanun tasarısındaki mutlak miktar, artırma nispeti % 25 yani dörtte bir (Dörte bir değil, dört misli sesleri) Evet dört misline yakın, yani yüzde dört yüzdür.

Gerçi, bir artırma mevzuunun cüz'i mi, külli mi olduğu bir kıymet hükmüdür, arkadaşlarım.

Bir noktai nazar cüz'i der, bir noktai nazar külli der. Dört misline yakın bir artırmanın cüz'i olup olmadığını anlamak için bu artırmayı temin eden şeraiti, şerai maliye, tâbir caiz ise şeraiti bütçeviye ile beraber düşünmek icabeder.

Çok Muhterem Mustafa Ekinci arkadaşımızın, namına konuştuğu Hürriyet Partisi Grupu üç milyar 277 milyon liraya baliğ olan bütçenin iki buçuk milyara indirilmesi yolunda, çok ciddî olduğuna emin olduğumuz, bir teklif serdetmişlerdi. (Sağdan, «tamam, iyi tuttun, vur» sesleri)

Muhterem arkadaşlar; üç milyar 277 milyon liralık bütçenin % 50 si munhasıran personel haklarına taallûk etmektedir. Bu % 50 nin içinde bugünkü tayın bedeli artırılması dâhil değildir. Demek ki, 1,5 milyar lirayı mütecaviz bu bütçede munhasıran personel hakları, (o meydanda Millî Müdafaa personel hakları da) mündemiçtir.

Bu bütçede yine arkadaşlar; 900 küsur milyon lira yatırımlara tahsis edilmiş bulunmaktadır. Netice itibariyle 2 milyar 400 milyon lira; Mustafa Ekinci arkadaşımın temsil ettiği grupun asla fazla görmediğini reyleriyle izhar ettiği, hattâ cüz'idir diye tavsif ederek bir kısmının artırılmasının zaruretini iddia ettiği masraflardır. Demek ki, geriye 100 milyon lira kalıyor arkadaşlar. Personel haklarını, memur maaşlarını vereceğiz, yatırımlar yapacağız, bu yüz milyon lira ile Türkiye Devletini idare edeceğiz. Demek ki, arkadaşlar dört misli artışı yapan Bütçe Encümenimiz 3 milyar 277 milyonun bir kuruşunun dahi indirilmesinin imkânı olmadığını aylarca süren müzakerelerden sonra ve müzakerelere başlarken bütçede tasarruf yapmak azmi kavisiyle hareket ederek ve bir kuruş tasarruf etmeyi bir millet ve memleket hizmeti addederek, anladıktan sonra 4 misli artırmayı, kabil olan en âzami miktar olarak kabul etmiştir. Bu bütçe rakamlarının ve 2,5 milyara indirme tekliflerinin bir tarafa bırakılması suretiyle, bunun cüzi olduğuna biz de kailiz, herkes de kaildir. Eğre bizim bütçemizde 4 misli değil, 5 misli artırmaya müsait bir imkân olsa idi 5 misli artırmakta da asla tereddüdetmiyecektik arkadaşlar.

Şunu bir tarihî hakikat olarak burada, yüksek huzurunuzda ifade etmek isterim ki, Türk Milleti bütün tarihinde millî müdafaası için hiçbir millete nasibolmıyan en büyük fedakârlıkları yapmıştır. Gelmiş, geçmiş hükümetlerin bu fedakârlıkları lâyıkı derecesinde değerlendirip değerlendirmedikleri münakaşaya şayandır, fakat asla münakaşa edilmiyecek hakikat, Türk Milletinin bu fedakârlığı yapmış olduğu, yapmakta olduğu ve yapacağıdır. (Bravo sesleri) Bütçe Komisyonumuz, bu fedakârlıkların şuuruna malik olarak bu Tayın Bedelleri Kanununu mümkün olan âzami haddi ile kabul etmiştir. Bundan daha fazlasını vermeye imkânı maddi olmadığı için bu hakikaten cüzi mânada ifade edilen miktarla iktifa edilmek mecburiyetinde kalınmıştır. Fakat bu tayın bedellerinin artırılması mevzuundaki dört misline baliğ olan malî fedakârlık, Mustafa Ekinci arkadaşımız emin ve müsterih olsun ki, Türk Milletinin yapmış olduğu bir fedakârlıktır. Demokrat Partinin, Cumhuriyet Halk Partisinin, Hürriyet Partisinin, Cumhuriyetçi Millet Partisinin ve Müstakillerin müştereken yapmış olduğu bir fedakârlıktır, bütün Türk Milletini ihtiva eden büyük camianın yapmış olduğu fedakârlıktır. (Bravo sesleri, alkışlar) Kendileri kadar bizim de gönlümüz arzu ederdi ki, daha fazlasını yapalım. Kendilerinin ellerini vicdanlarına koyarak, bundan fazla fedakârlık yapmamızın imkânı olmadığını kabul etmelerini istirham ederim. Türk Milletinin yaptığı bu fedakârlıkta bütün milletin hissesi vardır. Bütçe Encümenimizde yapılması icabeden tasarrufun dışında mütalâa edilerek bu bedel dört misline çıkarılmıştır. Bu, Bütçe Encümeni daha fazlasını yapabilirdi ama yapmadı şeklinde değil de, keşke yapabilseydi şeklinde kabul edilmelidir. Elimizdeki bütçenin ne derece mühim ihtiyaçlar içinde değiştirildiğini kabul etmek yerinde olur arkadaşlar. Mâruzatım bu kadardır.

REİS — Millî Müdafaa Vekâleti Vekili Şemi Ergin, buyurun.

DEVLET VEKİLİ VE MİLLÎ MÜDAFAA VEKÂLETİ VEKİLİ ŞEMİ ERGİN (Manisa) — Muhterem arkadaşlarım, Millî Müdafaa Vekâletinin 1956 malî yılı bütçesi dolayısiyle konuşan arkadaşlarımı hakikaten zevk ve iftiharla dinledim. Bu vesile ile arkadaşlarımın üzerinde durdukları mevzulara kısa olarak temas edip bu mevzuları huzurunuzda açacağım.

Evvelâ Muhterem Ekinci arkadaşımın «Millî Müdafaa Vekâletinin vekâleten idare edilmesini Anayasa hükümlerine aykırı bulan, ve bu vekâletin idaresinin hukukçu bulunan Şemi Ergin tarafından devam ettirilmesini doğru bulmıyan» sözlerini hakikata uygun bulmamaktayım.

Muhterem arkadaşlar, Anayasamızın 49 ncu maddesi (İzinli veya her hangi bir sebeple özürlü olan bir bakana, Bakanlar Kurulu üyelerinden bir başkası geçici olarak vekillik eder. Ancak bakan birden fazlasına vekillik edemez) demiş olmasına karşı yine Anayasanın tatbikatını ihtiva eden ve Büyük Millet Meclisinin kurulduğu günden beri tatbik edile gelmekte olan bâzı kanuna uygun teessüs etmiş ananeler mevcuttur. Ve bu arada not olarak der ki, (Çekilmiş olan bakana vekillik için dahi bu hüküm tatbik olunmaktadır). Demek ki münhal bir vekâlet için de diğer bir vekilin vekâlet yapmış olması Büyük Millet Meclisinin Anayasa hükümlerine göre teessüs etmiş ananelerinden bulunmaktadır. Bu bakımdan vekâlet vekilliği olarak uhdeme tevdi edilmiş bulunan bu vazife üzerimde kaldığı müddetçe, o vazifeyi ifa bakımından asil arkadaşlarım nasıl çalışmakta ise benden iz ayni titizlik ve hassasiyeti devam ettirmekteyim. (Bravo sesleri).

Muhterem arkadaşlarım vekâlet ve Genelkurmay Teşkilât kanunları üzerinde durdular. Silâhlı kuvvetlerimize ait her türlü teşkilât ve kuruluşları plânlı bir şekilde ve zamanla NATO camiası standartlarına ve asri icaplara uygun bir tadile tâbi tutulmaktadır. Bu meyanda Vekâlet Teşkilât Kanunu üzerinde de muhterem seleflerimin uzun seneler durdukları hazırlıklar, bir komisyon marifetiyle tetkik edilmekte ve bunlar peyderpey yüksek huzurlarınıza - Askerî Şûranın da mütalâası alınarak - getirilmeye çalışılacaktır. Vekâlet, Erkânı Harbiyei Umumiyenin vazife ve mesuliyetlerine ait hükümler de, aynı şekilde, üzerinde tetkik mevzuu yapılan esaslardandır.

Birçok arkadaşlarımın üzerinde durduğu subayların istifası meselesine gelince; hakikaten subay arkadaşlar, dışarda iş durumunun genişliği, iktisadi hareketlerin büyük inkişafı karşısında subaylıkta aldıkları ücretin daha çoğunu bulmakta ve bu şekilde de istifa etmek suretiy-

le ordudan bir kısım arkadaşlar ayrıla gelmektedir. Bunu istifa eden subay arkadaşların orduya bağlılığı veya memleketseverliği ile aslâ birlikte mütalâa etmemek lâzımgelir. Elbetteki hepimiz orduya bağlı, memleketini sevmiş insanlar olmakla beraber, bunun yanında hepimizin de üzerinde durduğumuz bir geçim durumu mevcuttur. Bu şekilde dışarda daha geniş bir şekilde geçim imkânı bulan subayın ayrılmasını da mâkûl kabul etmek lâzımgelir. Buna karşılık olarak da subay arkadaşların dışarda buldukları geçim durumlariyle, içinde bulundukları ordu camiası içindeki geçim durumlarını denk ve müsavi hale getirdiğimiz zaman elbette ki, bağlı bulundukları bu camiadan ayrılmaları bahis mevzuu olamaz. Ve nitekim, Yüksek Meclisin üzerinde durduğu ikramiye meselesi ve bugün arkadaşlarımın temas ettiği, bütçede 57 milyon liralık bir yekûn tutan, Tayın Bedeli Kanununun kabul edilmiş olması ve bu arada subayların bilhassa kıta subaylarının mesken durumlarının ele alınarak peyderpey hal yoluna gidilmiş bulunması karşısında istifaların günden güne azalmakta olduğunu memnuniyetle müşahede etmekteyiz. Millî Müdafaa Vekâleti Vekilliğini kabul ettiğim günlerde gelen istifalarla son bir ay zarfında gelen istifalar arasında büyük nispette ve bize ferahlık verecek derecede bir azalma mevcut bulunmaktadır.

Subay arkadaşlarımızın orduya, (Ordu hizmetlerinde iaşe durumlarını düşünmeksizin) kendilerini vakfedebilmeleri için her sene, geçen seneden itibaren bütçeye konulmaya başlanılan iki milyon lira ile bilhassa mahrumiyet bölgelerindeki kıtalarda subay evleri yapılmaya başlanmış olup, bu sene konulan iki milyon lira ile bunlara devam edilecektir. Kabul etmek lâzımdır ki; bu para ile Türk Ordusuna mensup subayların mesken ihtiyacını kısa zamanda halle imkân yoktur. Bunun yanında da Maliye Vekâletiyle müştereken hazırlanmakta bulunan ve komisyon marifetiyle kısa zamanda tetkikini bitirip huzurunuza getirilecek olan şehir dâhilindeki garnizon ve kışlalardan tarihî olmıyanların satılarak bunlardan temin edilecek bedelle şehir dışında daha modern kışlalar garnizonlar yapmak ve bu arada elde edilecek bu para ile ve 10 senelik plânla subayların mesken ihtiyaçlarını halletmek çok daha kısa zamanda mümkün olabilecektir.

Yine bu arada subay arkadaşlarımızın bilhassa birliklerde bulunanlarının tahsilde olan çocuklarının okumalarını temin etmek bakımından 3 ncü Ordu Müfettişliği tarafından hudutta ve mahrumiyet bölgelerinde bulunan askerî personel çocuklarının Erzurum'da toplanarak bir yurtaa okutulması temin edilmiştir. (Bravo sesleri) ve bu husus ilgili şahıslar tarafından çok iyi karşılanmıştır.

Yine bu meyanda bu mevzu üzerinde tetkikat yapılıp önümüzdeki tedris yılına yetiştirilmek üzere bilhassa uzak bölgelerde bulunan subay çocuklarından en küçük rütbeli subayların çocukları tercih edilmek üzere Ankara veya İstanbul'da üniversitelere devam edenler için Millî Müdafaa Vekâleti olarak 500 kişilik bir yurt açılması için de tetkiklerimize başlamış bulunuyoruz. (Alkışlar). Bütün bunları ikmal ettikten sonra, esasen orduya bağlılığında asla şüphemiz bulunmayan ve bilhassa bu memleketin çocuğu olarak - her vatandaş gibi - askerlikle olan rabıtası ve mânevi bağlılığını bildiğimiz subay arkadaşların ordudan ayrılmasına hiçbir sebep kalmış olmıyacaktır. Bugünkü durum karşısında hakikaten küçük rütbeli subaya orduda büyük ihtiyaç vardır. Bu bakımdan da küçük rütbeli subay yetiştirmek için kısa devreli subay okulları ihdas ve yedek subaylığı bitiren genç arkadaşları kısa bir tedrise tâbi tuttuktan sonra orduda muvazzaf subay olarak istihdam etme hususu Yüksek Askerî Şûraca derpiş ve kabul edilmiş olup hazırlanan kanun lâyihası kısa zamanda Yüksek Heyetinize arz edilecektir.

Yine bu arada sanat okullarından çıkan bir kısım astsubaylarla bunlardan bir kısmının yedek subay olmaları arasında bir tefrik bulunduğu ifade edilmektedir.

1953 senesinde kabul edilen 6137 sayılı Kanunla ilkokullar üzerine en az beş sene süre ile meslekî teknik tahsil yapan öğretim mezunları yedek subay yetiştirilmek hakkını almışlardı.

Bu kanunun geçici dördüncü maddesinde bu kanunun kabul tarihinde orduda astsubaylıkla görevli bulunanlar derhal bu kanunun şümulünden faydalandırılmamış, fakat bunların da haklarının zayi olmaması için mecburi hizmetlerinin sonunda yedekte teğmenliğe nasbı düşünülmüş ve kanuna bu şekilde hüküm konulmuş bulunmaktadır.

Esasen yakında Yüksek Huzurunuza sevk edilecek Yedek Subay Kanun lâyihasında yedek subaylığa tâlip olanların muayyen bir test usulüne tâbi olarak, ordunun yedek subay ve yedek astsubay ihtiyacı aynı derecede ehemmiyetle üzerinde durulacak bir mevzu olduğu için, test usulü ile yedek subay ve yedek astsubay olarak bunlar kendiliğinden alınmış bulunacaktır.

Yine bu arada bâzı albayların müddetlerini doldurdukları halde maaşlarının bir üst dereceye çıkarılmaması mevzuu üzerinde de durulmuş bulunmaktadır.

Hâlen meriyette bulunan 3661 sayılı Kanunun ikinci maddesine göre albayların üst derece maaş alabilmeleri, rütbenin asgari bekleme müddetlerini bir misli fazla ile tamamlamaları ve bütün terfi şartlarını iktisabetmiş olmaları ve kadroda münhal bulunmaması haline bağlıdır. Bunlardan generalliğe terfi edemiyenlere bir üst derece maaş verilmektedir. Yüksek huzurunuza getirilmek üzere hazırlanmış bulunan Askerî Personel Kanununda, generalliğe sicil almayıp rütbelerini görevlerini liyakatle başardıkları sicillerinin tetkikinden anlaşılanların bekleme müddetlerini tamamladıklarında üst rütbe maaşa yükseltilmeleri sağlanmış bulunmaktadır. (Bravo sesleri)

Yapılan tenkidler arasında ordu personelinin gayrimuayyen zamanlarda ve keyfî şekilde tâyin ve nakillerinin yapılmaması ifade edilmektedir. Ordu personelini istikrarlı bir tâyin durumuna sahip kılmak için vekâletimizce Nakil ve Tâyin Kanun lâyihası hazırlanmıştır. Bu lâyiha ile garnizonların bulundukları yerler dört bölge halinde derecelendirilmiş olup ordu mensuplarının şahsi, ailevi ve diğer durumları göz önünde tutularak ve sık sık değiştirilmiyecek tarzda, adalet ve hakkaniyet prensiplerine uygun olarak münavebe ile tâyin ve nakilleri sağlanacaktır. Tank subaylarına, bu sınıfa mensup astsubay ve erlere olduğu gibi, bir tazminat verilmesinin hakikaten yerinde olacağını vekâletimiz de kabul etmekte ve bu hususiaki kanunun bu mevzua göre tadili çalışmalarına vekâletimizce başlanmış bulunmaktadır. (Alkışlar) 1076 sayılı Kanunun 29 ncu maddesine göre yedek olanlardan alınan muamele memurlarının durumu 1076 sayılı Yedek Subay Kanununun ilgili maddesine göre hizmete alınmış bulunan yedek subayların terfihini temin edecek olan hükümler, subay camiasına mahsus bir terfih kanununda derpiş edilmekle beraber, ayrıca İstanbul Mebusu General Tahsin Yazıcı tarafından Büyük Meclise bir teklif yapılmış bulunmaktadır ki, vekâletçe biz de bu teklife, müzakeresi sırasında aynen iştirak etmiş bulunuyoruz.

Bu arada orduda sağlık durumu üzerinde durulmuş ve verem hastalığının önlenmesi yolunda vekâletçe gereken tedbirlerin de alınması ifade edilmiştir.

Şunu memnuniyetle ifade edebiliriz ki 1940 senesinde orduda veremden mütevellit ölüm 1 437 iken 1950 de 353 ve 1954 te de 202 ye düşmüş bulunmaktadır. Orduda 550 yataklı bir verem hastanemiz, 150 yataklı Çamlıca Sanatoryomu ve yine mecmuu 740 yatağa baliğ bulunan muhtelif bölgelerde veremli askerler için yapılmış bulunan hastanelerimiz mevcut bulunmaktadır. Hastanelerimizde tedavi altında bulunan erler mikrop saçtığı müddetçe asla taburcu edilerek memleketlerine gönderilmemektedir. Ancak, mikrop saçma devresi geçip hastalık etrafa sirayet etmiyecek bir devreye intikal ettiği zaman memleketlerine, iaşe bedelleri de verilmek suretiyle tebdilhava ile gönderilmektedir. Hakikaten ordunun iaşesi mevzuu Bütçe Komisyonunda görüşülürken, bizden evvel birçok arkadaşlarımız dediler ki; askerlerimiz ve Mehmetçiklerimiz orduda iaşe durumu bakımından fevkalâde memnun bulunmaktadırlar ve orduya geldikten sonra gelişmelerinin, sağlıklarının ve gürbüzlüklerinin bir kat daha arttığı, kendileri ile yapılan temas neticesinde sık sık görülmüş bulunmaktadır. Buna rağmen Ordu İaşe Talimatnamesi üzerinde de bir komisyon çalışmalarına devam etmektedir, bunun daha modern bir şekilde ıslahı yolunda da tedbirlere başvurulmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım; huzurunuza, bundan sonra Millî Müdafaa Vekâletinin kısa kısa fâsılalarla ihtiyaçları bakımından birçok kanun lâyihalarımız gelmiş olacaktır. Bütün bu kanun lâyihaları kısa devrede bendenizin hazırlamış olduğum mevzular olmayıp, seleflerimin uzun zaman üzerinde hassasiyetle durdukları ve ordunun ihtiyaçlarını göz önüne alarak tertibettikleri, komisyonların hazırladıkları konunlardır. (Bravo sesleri) Bendeniz, arkadaşlarımın büyük

fedakârlıklarla hazırladıkları bu kanun lâyihalarını, Meclisteki, orduda uzun seneler hizmet etmiş arkadaşlarımın da mütalâlarını alarak ve bir tetkikten geçtikten sonra, yüksek huzurlarınıza getirmiş olacağım.

Arkadaşlarımın birçoklarının üzerinde durdukları mevzular birer temenni mahiyetinde olup, elbette ki Millî Müdafaa Vekâletinde vazife almış bulunan arkadaşımız, bütün bu temenniler üzerinde durmak ve bunları tatbik etmek ve Yüksek Heyetinizin arzularını yerine getirmek suretiyle Türk Ordusuna vermiş olduğunuz ehemmiyet ve önemi aynen orduya aksettirmek vazifesiyle mükellef bulunmaktadır. Arkadaşlar ifade ettiler, bendeniz de sözlerime başlarken burada konuşan arkadaşlarımızı zevkle, iftiharla dinlediğimi ifade ettim. Hakikaten Millî Müdafaa Bütçesi etrafında muvafık, muhalif bütün parti mensuplarının tek bir lisan ile konuşmuş bulunmaları, memlekette müdafaa gücü bakımından önemlidir ve partilerin zaman zaman ayrı ayrı fikir ve mütalâaları olmasına rağmen, memleket müdafaası mevzuubahsolduğu vakit tek bir kitle halinde toplanabileceklerinin bir delili olarak bize kuvvet vermektedir. Bu da ifade ediyor ki, memlekette muhalif parti faaliyetleri karşısında şu veya bu suretle Türk millî gücünde ve Türk topraklarında gözü olanlar, böyle bir zamanda Türkiye'de parti meselesi bahis mevzuu değil, memleket müdafaası ve memleket mukadderatı mevzuubahstir, diyebilecekler, dostlarımız da bununla iftihar edecek, sevinecek, övünecektir. Gözü olanlar da tevahhuş edecek, korkacak ve ürkecektir. (Sağdan ve soldan, bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar).

REİS — Hürriyet Partisi Grupu adına Mustafa Ekinci.

HÜRRİYET PARTİSİ GRUPU ADINA MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar; Demokrat Parti sözcüsü kıymetli arkadaşımız Seyfi Kurtbek'in muhalif partilerin buradaki konuşmalarını memnuniyetle karşılaması ve sitayişle bahsetmesini bendeniz de partim adına ehemmiyet ve şükranla kaydetmek isterim. Şüphesiz ki, ırkta bir, nesepte bir ve gayede bir olan insanların yalnız Millî Savunma meselesinde değil, memleketin her hizmetinde elele verip çalışması bir emrizaruridir. Elverir ki, yine memleket hizmetlerinde fikir ihtilâflarını yanlış telâkki etmemek ve bunları yanlış kıymetlendirmemek düstur haline gelsin. Bu memleket hepimizindir. Vatanseverlik hiç kimsenin inhisarı altında değil, hepimizindir! (Sağdan alkışlar, bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlar; kıymetli arkadaşım Sebati Ataman, hepimizin bildiği gibi, gayet bilgili, gayet nazik ve nüktedan bir arkadaştır. Burada hakikaten zekâsını lâyıkiyle göstermiş oldular. Şüphesiz ki hakkımızda sarf ettikleri sözlerden dolayı mütehassisim, müteşekkirim. Yalnız bir ufak nokta üzerinde durarak bunu polemiğe götürmemiş olsaydılar daha iyi yayarlardı, sanırım.

Hürriyet Partisi bütçe muhteviyatını rakam olarak 2,5 milyarda tutmayı istemesi bir iktisadi politika meselesidir. Binaenaleyh bugün dikkat ederseniz konuşmamın bir pasajında dişimizden, tırnağımızdan keserek ordumuzu takviye ediyoruz, dedim. Demek ki; bu genişliyen bütçe içinde subaylarımızın yaşamasını şereflerıyle mütenasip olarak düşünmek bizim hakkımızdır. Binaenaleyh bu hususu takdir edeceğinize emin bulunuyorum.

Bütçe şeraitinin ademimüsaadesine iştirak ederim. Ama bununla beraber bir çare bulmak imkânları belki bulunabilir. Bugünkü şartlar karşısında mutlaka bu lâzımdır demek icabetseydi ben zaten bir takrirle bunu isterdim. Bunu yapmadığıma göre sözlerim bir temenniden ve sıkıntıyı ifadeden ibarettir.

Şemi Bey arkadaşımızın söylediği hususa gelince; hakikaten buna iştirak edemiyeceğim ve kendisinin böyle bir tefsir yapmasını muvafık görmüyorum. Diyorlar ki; «Çekilmiş bir vekilin yerine vekil tâyin edilebilir.» Kendisine sorabilir miyim : Kim çekilmiş de Şemi Bey onun yerine tâyin edilmiştir? Bundan evvelki vekilin vekil olmadığını ve Köprülü'yü nazarı itibara alırsanız Şemi Beyin dâvasında haklı olmadığı anlaşılır. (Sağdan, bravo sesleri) Bundan gayrı olarak 4 ncü Adnan Menderes Kabinesinin kuruluşunu nazarı dikkate alırsak, Şemi Bey haksız çıkar. Bununla beraber şu noktayı da arz etmek isterim : Şemi Bey arkadaşımız notunu nâtamam okudu, gerisini bendeniz okuyayım : (Çekilmiş olan vekillik için dahi bu hüküm tatbik olunmaktadır.) Bu Şemi Bey arkadaşımızın okudukları bu maddenin tefsiri hakkındaki takrir üzerine Anayasa Komisyo-

nunca hazırlanan rapora ve bu hususta cereyan eden müzakerelere bakınız.

İşte bendeniz aynı zamanda Teşkilâtı Esasiye Encümeninin vermiş olduğu şu tefsir kararı cevabını burada okuyarak, bunun yersiz ve kanunsuz olduğunu ifade ediyorum. Şemi Ergin arkadaşımızın buna iştirak etmesini ve sayın Menderes arkadaşımızın da Teşkilâtı Esasiye Kanununun ruhunu yerine getirmesini temenni ederim. (Sağdan alkışlar)

REİS — Sami Orberk.

MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — Reis Bey, müsaade eder misiniz, bir noktayı unuttum.

REİS — Söz verdim, isterseniz sonra konuşursunuz. Buyurun, Sami Orberk.

SAMİ ORBERK (Trabzon) — Çok muhterem arkadaşlarım, Sayın Millî Müdafaa Vekilimizin personelin refahı hakkında söylemiş olduklarını zevk ve şükranla dinledim.

Yalnız bir nokta üzerinde, müsaadeleriyle bir tavzihte bulunacağım.

Meskenlerin mevcut arsaların satılarak, bunlardan elde edilecek apralarla yapılmasını ifade buyurdular.

Şimdi arkadaşlarım, evet, memleketin muhtelif yerlerinde işi bitmiş, lüzumu kalmamış 16,5 milyon metre kare arsa vardır. Bu da 350 milyon lira kadar bir miktar tutmaktadır.

Yalnız bu bir zaman işidir ve aynı zamanda bir kanun işidir. Kanunu çıkmayınca satış yapılamaz. Kanun çıksa bile bunun parasını Maliye alır, Millî Müdafaaya on para vermez (Ooo sesleri) Müsaade ediniz de arz edeyim.

Şimdi Millî Müdafaanın kendi bütçesinin fasılları arasından tasarruf edilecek paralarla bir seneden beri mesken meselesine hız verecek olursak bunu yapmak imkânını buluruz.

Bu arada başka bir noktaya da temas etmek isterim :

İstanbul'da bir Harbiye Mektebi vardır. Bu Harbiye Mektebinin arsaları da vardır. Bu arsa çok para getireceği için satalım, Harbiye Mektebini yıkalım ve şunu, şunu yapalım...

Yani ordunun iyiliğine sarf edelim denilebilir. Güzel. Yalnız bendeniz fert olarak Harbiye Mektebinin yıkılmasına katîyen taraftar değilim ve bunu Yüksek Meclisten ve Sayın Hükümetimizden bilhassa istirham ediyorum. Mektep kalsın, mektepten sonraki kısımları ne isterlerse yapsınlar .Ama diyecekler ki, bu bina demode olmuştur. Şunu arz edeyim, bizim Yüksek Teknik Üniversitemiz vardır, ona havale ettik mi binayı güzelleştirirler. Binaenaleyh bu mektep binası bizim için mânevi bir kıymeti haizdir, aynı zamanda Atatürk içinde okumuştur. Biz oradan geçerken Harbiye Mektebi diyerek büyük bir inşirah ve mânevi bir haz duyuyoruz. Onun için bu binayı yıkmıyalım, istirham ediyorum.

Sayın Millî Müdafaa Vekilimizin, subaylarımızın refahı, terfii hakkında müjdelemiş oldukları hususatı şükranla karşılamakla beraber bir de ordu pazarı tesisi suretiyle subay, astsubay ailelerinin geçim şartlarını daha kolaylaştırmak ve ihtiyaçlarını ucuza mal etmek için gerekli tedbirleri alırlarsa kendilerine ayrıca teşekkür ederim. (Hazır, sesleri) Hazır olduğunu müjdeliyorlar, teşekkür ederim.

Personel bakımından Sayın arkadaşlarım noktai nazarlarını uzun uzun izah buyurdular. Bendeniz yalnız harb silâh vasıtaları bakımından mâruzatta bulunacağım. Sayın arkadaşlarımız büyük dostumuz ve müttefikimiz Amerikan Hükümeti ordumuzun modern silâhlarla teçhizi ve eğitimi hususunda bize geniş mikyasta yardımlarda bulunmaktadır. Bu yardımlarından dolayı Amerikan milletine bu kürsüden teşekkürü bir borç bilirim. (Alkışlar)

Ayrıca, jet uçaklarımızı bize veren aynı zamanda jet uçaklarımızın eğitimini yapan Kanada Hükümetine buradan teşekkürü bir borç bilirim. (Alkışlar)

Şimdi arkadaşlar, küçük bir hâtıradan sonra sadede geleceğim; («Aaa,» sesleri) peki istemiyorsanız kısa keserim.

Şimdi arkadaşlar; Türkiye, NATO camiası ve Bağdad Paktı içinde en kudretli ve en kuvvetli bir kale teşkil etmektedir. Hem NATO'nun hem Bağdad Paktının kilit taşıdır. Türkiye'nin sarsıldığı veya kenara çekildiği gün Bağdad Paktı kalmaz arkadaşlar, hattâ NATO'da tehlikeye girer. Bizim çekildiğimiz veya muvazenemizi kaybettiğimiz anda, hiç şüphesiz arkadaşlar, düşman Süveyş'tedir, Afrika sahillerindedir, hattâ Amerika'nın üssü de kalmaz. Şimdi Amerikan Hükümetine soruyorum : Türkiye, bukadar samimî bir dostunuz ve bukadar inandığımız bir müttefikiniz olduğu halde neden onu lüzumu kadar teçhiz etmiyorsunuz? Evet arkadaşlar; bize yardım yapıyor, yapmıyorlar

değil, fakat bu yardımda bâzı aksamalar olmuştur. Meselâ bugün tamamiyle teşkil edilmesi lâzımgelen bâzı birliklerin techizi geri kalmıştır.

Sonra kendisinin bu kadar inandığı bir müttefiki olduğumuz halde Amerika Hükümeti iktisadi yardımda tereddüdetmektedir. Bu, akıl alacak bir şey değildir.

REİS — Sayın Orberk, bir dakikanız kaldı.

SAMİ ORBERK (Devamla) — Peki; bitiririm.

Şurada bir noktayı arz etmek isterim: Amerika Hükümeti ordumuza, hava ordumuza yardım ettiği halde deniz kuvvetlerimize yardımı esirgemektedir. Bu da akıl alacak bir şey değildir. Bunda hissî bir sebep var. Fakat burada arz etmeyi muvafık görmüyorum.

Burada karşımıza bundan başka bâzı mühim meseleler çıkıyor. Gelen cepaneleri yerleştirmek için cepaneliklere ihtiyacımız vardır. Sonra, yine gelen tayyareleri koymak için tayyare hangarları lâzımdır.

İşte arkadaşlar, demin mevzuubahis olan arsalar meselesinin hal çaresinin bulunması da elzemdir.

REİS — Vaktiniz tamam, efendim.

SAMİ ORBERK (Devamla) — Bir cümle kaldı.

REİS — Bir cümleden fazla olmasın.

SAMİ ORBERK (Devamla) — Pekâlâ... Stoklarımızın artırılması bakımından Sayın Millî Müdafaa Vekilimizin yardımlarını istirham ediyorum.

Huzurunuzdan ayrılırken eşsiz ordumuzu hürmet ve muhabbetle selâmlarım. Şehitlerimizin önünde hürmetle eğilir, mâlûlgazilerimizi minnet ve şükranla anarım. (Alkışlar)

REİS — Hürriyet Partisi Meclis Grupu adına Mustafa Ekinci, buyurun.

HÜRRİYET PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA MUSTAFA EKİNCİ (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar, teveccühlerinizi istismar etmek istemem. Bir noktayı eksik bıraktığım için kürsüye geldim. Affınızı istirham ederim.

Âzası bulunduğumuz NATO camiası içindeki durumumuz hakkında hükümetimizden bi temennide bulunmuştum. Bugün âzası bulunduğumuz NATO'da ne şekilde âzayız? Bunun hakkında biraz izahat almak istiyorum. Bilhassa komutanlık bakımından Anayasa muvacehesinde bunu tetkik lâzımgeldiğine kaani bulunuyorum. Bunu böylece arz etmiş oluyorum.

Sayın vekil bey cevap vermediler. Yalnız Sebati Ataman bey dediler ki: «Bu malûmunuzdur. Yalnız bir müdafaa plânımız var, o da gizlidir.» Biz müdafaa plânının metni hakkında malûmat istemiyoruz. Fakat diğer hususlar hakkında belki Seyfi Kurtbek arkadaşımız, bu işin vekilliğini yapmış olduğu için, bu ikaz olmıya bilir. Ama bu kubbe altında bulunan siz arkadaşlarımızın büyük bir ekseriyeti bu hususta malûmattar değildir. Bu itibarla hükümetten ricamız bu bütçe dolayısiyle değil, ileride gizli bir celse akdedip tenvir etsinler. Halledilmekte olduğunu söyledikleri hususlar için kendisine teşekkürü unutmuştum, onu şimdi ifade ve arz ederim.

REİS — Efendim, kifayeti müzakere takriri var, fakat Dahilî Nizamname mucibince asgari 6 mebus arkadaşa söz vermekliğim icabetmektedir. Şimdiye kadar ancak üç arkadaş konuştu. Söz, Hulûsi Bozbeyoğlu'nundur.

HULÛSİ BOZBEYOĞLU (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, Türk Ordusunun cihan sulhünde oynadığı ehemmiyetli rolü bilmem ki burada tekrarlamaya lüzum var mı?

REİS — Hulûsi Bozbeyoğlu, müsaadenizi rica ederim, ağır okuyunuz arkadaşlar, takibedemiyorlar.

HULÛSİ BOZBEYOĞLU (Devamla) — Kahraman ordumuz en büyük iftihar mevzuumuzdur. İçte ve dışta yegâne istinatgâhımızdır. Vatanın ve milletin yüksek menfaatlerinin müdafaası onun omuzlarındadır. Ve o bu vazifesini muvaffakıyetle ifa etmektedir. Ordumuz lâyemut bir mevcudiyettir, tarih boyu kazandığı zaferlerle bunu daima ispat etmiştir. Yakın geçmişteki, Kore zaferi bu iddiamızın son ve yeni bir tezahürüdür.

Bu itibarla Sayın Vekili ve şanlı ordumuzun muhterem kumanda heyetini ve Mehmetciği, yüksek huzurunuzda hararetle tebrik ederim.

Arkadaşlar, şunu kabul ve tasdik etmek bir zarureti mantıkiye ve vataniyedir ki, şanlı ordumuz hür dünya cephesinin ileri karakoludur. Savunduğu dâva sadece bu memleketin dâvası değil, aynı zamanda bütün sulh cephesinin dâvasıdır. Bu itibarla yüklendiği vazife ve mesuliyet çok ağırdır. İşle bu cepheyi yani sulh ve

müsalemet cephesini finanse eden Amerikan Hükümetinin ordumuzun bu kıymetini ve hizmetini değerlendirmesi cihan sulhünün devam ve takviyesi bakımından çok yerindedir.

Halbuki Amerika uhdesine mevdu bu işi ifa ederken Türkiye'ye karşı müzaharette çok kıskanç hareket etmektedir. Türkiye bir cehennemin kapısını tutmaktadır. Rusya'nın bu derece hınç ve intikamına mâruz kalması da sulh cephesinin bu dâvasını bu derece büyük bir salâbetle savunmasındandır. Rusya Türkiye'ye defatla el uzatmış, türlü vesilelerle muhabbet ve ihtiram tezahüründe bulunmuştur. Fakat Türkiye kanı ve mertliği iktizası Kızıl Dünyanın bu tebessüm ve muhabbetine iltifat etmemiştir. Ve Amerikan dostluğunu bozacak hiçbir harekete tasaddi etmemiş ve bunu aklından dahi geçirmemiştir. Amerika'nın bunu takdir etmesini beklerdik. Ama hâdisat umduğumuz gibi tecelli etmedi. Amerika bugün sulh cephesinde yer alan ve zaman zaman tebeddülü efkâr eden ve hiçbir kıymeti askerîsi olmıyan dönek milletlere daha çok yardım yapmakta ve onları bize tercih etmekte, memleketlerine su gibi para ve saadet akıtmaktadır. İşte bizi dilhun eden nokta burasıdır. Hükümetin dış politikası, ordumuzun ehemmiyetiyle mütenasip bir seviyededir. Hal böyle olduğu halde Amerikan dostumuzun bizi lâfla takdir etmesini ve iş paraya dayandığında kıskançlık izhar etmesini hiçbir mülâhazai siyasiye ile telife imkân göremiyorum. Biz, böyle bir sulh cephesi olsa da olmasa da haddizatında bizatihi kendisini müdafaa edebilecek bir devletiz. Dün nasıl ki, bütün bir cihanı husumete karşı koymuşsak, bugün de müstakbel taarruz ve tehlikeleri daha çok bertaraf edecek bir kudretteyiz. Milletimizin meftur olduğu cengâverlik hassası ve hükümetimizin durbin politikası bu kanaat ve iddiayı müeyyettir. Bunu Amerika bilmelidir. Bizim mâruz kaldığımız mesaip onun dâvasını savunmamızdandır. Bu hizmetimizi takdir etmeli ve memleketimizde bâzı çevrelerin mahza muhalefet olsun diye yaptığı propagandalara kulak asmamalı ve Türkün bu ulüvvü cenabını değerlendirmekte gecikmemelidir. Onun politikasındaki samîmiyeti ancak bu hareketi gösterecektir.

Yeni Dünyanın yeni insanından, eski dünyanın bu Büyük Milletine yapabileceği muamelei medeniye bu arz ettiğim şekilde tezahür etmelidir. Aksi halde onun devam edegelen bu hataiyatı, yani yardımları, zaman zaman kısıp kesmekteki inat ve itiyadı sulh cephesindeki gayretlerin gölgelenmesine kadar gidebilir ki, dünya sulhünün tek âmili olduğu iddiasiyle ortaya çıkan bir büyük ve zengin bir devlet için bu, pek doğru bir hareket olmaz. Bu itibarla Amerika Hükümetinin bu hakikata eğileceğine inanmak istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım; ordumuzun bir Personel Kanunu vardır. Bütün ordu bunu beklemektedir. Hükümetin dikkatini çekmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım; son bir ricam da memeketime taallûk edecektir. Tokad, hem intihap dairem ve hem de eba - ecdat memleketimdir. Bu memleketin derdi büyüktür. Burası eskiden bir kolordu merkezi idi; askerî lisesi vardı, sonradan bir boşalma oldu, bugün milyonlar sarfiyle yaptırılamıyacak olan muazzam bir kışlası vardı, ve bu kışla uzun zaman boş kalmıştır. Birkaç ay önce bir eğitim taburu lûtfedildi. Ordunun ve vekâletin, memleketim hakkındaki bu hissiyat ve teveccühüne bu kürsüden teşekkür ederim. Fakat arkadaşlar; bu kâfi değildir. Tokad ve mülhakatının askerî, ticari ve iktisadi ehemmiyeti büyüktür. Devlet gayretlerinin bir nebze de buraya teveccühü şarttır. Tokad'ın, tevkilen ve temsilen kıymeti tarihi daha bir başka mâna ifade etmektedir. İşte ben Tokadlı, bu şehirin bu hususiyetlerinin ve bu mezayiai kıymetkârisinin göz önünde tutulmasını ve bu şehre eski satvetinin verilmesini istiyorum. Askerî okulun ihyası, ve kışladaki eğitim mevcudunun tezayüdü ve vilâyet merkezine bir astsubay okulu açılması en hâr ve halisane temenniyatımdandır. Sayın Vekilden, bu hususta ne düşündüklerini öğrenmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım; vekâletten umumi bir ricam daha vardır. O da, bu memlekette bir, Harb Tarihi Enstitüsü açılması yolundaki temenniyatımdır. Yakın tarihin büyükleri aramızdan zaman zaman göç edip gitmektedir. Fâni saflarımızı bu büyük Türk güzideleri terketmeden onların hâtıra ve bilgilerinin tesbiti zaruridir. Hükümetin bu mevzuda tedbirli olmasını temenni ederim. Büyük Ordumuzu ve Heyeti Aliyenizi hürmetle selâmlarım. Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

REİS — Sadettin Karacabey, buyurunuz.

SADETTİN KARACABEY (Bursa) — Muh-

terem arkadaşlar, bendeniz bir iki noktaya temas edeceğim ve bir iki noktada istirhamda bulunacağım.

NATO Teşkilâtına girmiş bir ordunun subayları bakımından lisan mevzuuna çok ehemmiyet verilmesini istirhama lâyık görüyorum. Eskiden, takdir edersiniz ki, subaylarımızın lisan seviyesi bugünden yüksekti. O zaman Rusça, Fransızca ve Almanca tedris ediliyordu. Bunlar üzerinde lisan bilen subaylarımız çoktu... Şimdi NATO ile ilgili olan devletlerin lisanları üzerinde ne kadar ehemmiyetle durulursa bunun faydası daha fazla görülecektir.

Arkadaşlar, Amerika'da ihtisas görmüş bâzı kurmay subaylarımızın NATO Teşkilâtı dışında çalıştırıldıklarını görmekteyiz. Hattâ bunların içinde NATO'da muhakkak vazife alması icabeden subaylardan geri hizmetlerde kullanılanların olduğunu ordu mensuplarından öğrenmekteyiz. Bu nokta üzerinde sayın arkadaşımın dikkatini çekeceğim.

Arkadaşlarım, birkaç sene evvel bu mevzu üzerinde durmuştum. Bizim ordu birlikleri arasında noksan teşkilâtımızdan birisi de kayakçı birlikleridir. Bu birlikler bizim ebedi ve ezeli düşmanımız Rus kayakçı birlikleriyle mukayese edilemiyecek kadar zayıf bir durumdadır. Bu itibarla bizim için büyük tehlike mevzuu teşkil eden Şark cephemizde birçok zamanlar motörlü ve canlı vasıta vazife göremiyeceğine göre kayakçı birliklerini büyük şekilde hazırlamayı ve her zaman talim ve terbiyelerine hususi alâka göstermeyi Türk Ordusunun cephedeki vazifesi meyanında görmekteyim. Bu meyanda ordumuzun daha kuvvetli birlikler yetiştirmesini temenniye şayan görmekteyim.

REİS — Şevki Yazman.

ŞEVKİ YAZMAN — (Elâzığ) — Muhterem arkadaşlar; Millî Müdafaamızın bütçesi müzakere edilirken modern anlayışa nazaran hâlâ geride bulunan bâzı hususları huzurunuzda belirtmeden geçemiyeceğim. Bu hususlar ordu tekniğine, malzeme ve silâhlarına aidolmayıp idari mevzuata, modern teknikle bağdaşamıyan bâzı gelenek ve anlayışa aittir.

Zira bugünün Türk Ordusunu teknik silâh bakımından mücerret ve kendi başına mütalâa etmenin imkânı yoktur. Dâhil bulunduğumuz büyük NATO camiası bu hususlarda katî standartlar kabul etmiş bulunmakta ve bunlar teknik ve silâhların ilerlemesiyle muvazi olarak gelişmektedir. Bu camianın en mühim yeniliklerinden biri olan ordumuz da evleviyetle ve imkânın müsaadesi nispetinde bu standartlara uymakta, onları takibetmektedir. Bu bakımdan bu hususu meskût geçiyorum. Şu kadar var ki, silâh ve malzeme bakımından NATO standartlarını takibeden ordumuz iç hizmetlerinde, terfilerinde, yatıp kalkmasında, yiyip içmesinde halen kısmen Orduyu Hümayun, kısmen Prusya talimatnemelerinden alınmış hükümlerin ve bazan ikmali deve kollariyle yapılan eski ordunun nizamlarına ayak uydurmak mecburiyetinde kalmaktadır. Meselâ Balkan Harbinin kıta görmemiş paşalarının yaptıkları hataların birer reaksiyonu olarak her rütbedeki subayı kıta stajı yapmaya mecbur tuttukları keyfiyeti vardır. Bunun bazan ne gülünç hâdise ve şekillere sebebolduğunu, ordunun en teknik, en ilmî işlerini gören elemanların buralardan alınarak teçhizatsız, ucra köşelerdeki piyade birliklerinde nasıl süründüklerini biliriz, buna mukabil kumanda kabiliyeti tahakkuk etmiş, her suretle iyi misaller vermiş genç kumandanların askerlik şubelerinde veya dairelerinde senelerce nasıl süründüklerini de yine hepimiz biliriz ve bol bol msialler getirebiliriz. Ordu halen kısmen olsun bu kanuni israflarla karşı karşıyadır. Buna benzer hususların artık bir an evvel halli lâzımdır.

Keza Personel ve Terfi Kanunu da bu şekildedir. Her subayın mukadderatı hâlâ iki üst derecedeki âmirinin dudaklarının arasında bulunmaktadır. Oysaki bugün ordularımız yeni testler ,ilmî komisyonların verdikleri numaralara msütenit terfiler ve buna benzer birçok metotlar nizamlaşmış ve kanunlaşmış bulunmakta ve biz de bir hayli zamandan beri bu yeni mototlardan haberdar bulunmaktayız. Bu hususların artık kanuniyet kesbetmesini istemek fazla bir talep sayılamaz.

Nihayet modern ordunun çok teknik ve yorucu şartlarına ayak uydurmak için onun icabettirdiği emniyet ve huzur içinde yaşama, yani güzel kışla, hiç değilse bu kışladaki kıtaların subay ve astsubaylar için yanı başında rahat lojman, bununla mütenasip yaşama ve iaşe şartlarını tahakkuk ettirecek imkânlar ve teşkilâtın hazırlanması lâzımdır. Ve bizim için de zamanı

çoktan gelmiştir. Bu imkânları vermek üzere ordu elinde ve halen lüzumsuz veya bugünün şartlarına mutabık olmadığı için satılması ve elden çıkarılması lâzımgelen gayrimenkullerin bu mübrem ihtiyaçlara tahsisi kadar adaletli ve doğru bir iş olamaz.

Hükümetin Meclise sevk ettiği ve mütaaddit komisyonlarda görüşülüp kabul edildikten sonra Bütçe Komisyonunda ve bir kalemde (Tahsisi varidat) mukaddes formülüne uymadığı için reddedilen lâyihaya acımamak elden gelmiyor. Zira ordu kendi elindeki bu mameleklerden istifade ettirilmediği halde ondan ayrılmış bir cüz'ü olan Makina - Kimya Kurumunun bundan bol bol istifade etmesi bizim garip kırtasiyeciliğimizin muhterem komisyonlarda dahi kendisini nasıl hissettirdiğini esefle belirtmek isterim.

REİS — Sayın Yazman bir dakikanız kaldı.

M. ŞEVKİ YAZMAN (Devamla) — Hükümetin bu âcil meseleyi bırakmıyarak daha şümullü ve «Tahsisi varidat formülüne» daha uygun şekilde getirmesini temenni eylerim.

Hülâsa, modernleşen ve NATO standartlarına göre yetişen ordunun idari usul ve nizamları da bununla mütenasip ve muvazi olmalıdır. Aksi takdirde bütün gayretimize rağmen aksamalar olması tabiîdir ki, buna Yüksek Heyetinizin muvafakat göstermiyeceğine eminim, bu emniyetle hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

REİS — Kifayeti müzakere takriri olduğunu arz etmiştim. Dahilî Nizamnamenin icabettirdiği altı hatip de konuşmuştur. Takriri okutuyorum.

Meclis Reisliğine

Millî Müdafaa bütçesi üzerindeki konuşmalar kâfidir, kifayetin reye vaz'ını rica ederim.

Zonguldak
Nusret Kirişcioğlu

LÛTFİ OĞULTÜRK (Bolu) — Kifayet aleyhinde söz istiyorum.

REİS — Buyurun. Usul hakkında mı?

LÛTFİ OĞULTÜRK (Bolu) — Beş kişinin konuştuğunu zannederek kifayet takririnin usulsüzlüğünü arz edecektim.

REİS — Hayır efendim, altı kişi konuştu.

Kifayet müzakere takririni dinlediniz, reyinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Fasıllara geçilmesini reyinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

F.		Lira
101	Vekil tahsisatı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	12 000
201	Maaşlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	300 101 000
202	Ücretler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	27 790 000
203	Geçici hizmetliler ücreti REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 880 000
204	Ecnebi uzman ve hizmetlilerle bunlara yardımcı personelin ücretleri REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 154 901
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	7 450 801
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D) ve 15 nci maddesinin (E) fıkrasiyle 34, 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	18 840 000
210	1453, 5027 ve 5427 sayılı kanunlar gereğince verilecek tahsisatlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	102 600
211	5950 ve 6245 sayılı kanunlar gereğince verilecek zamlar ve tazminatlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	4 828 000
215	4511 sayılı Kanun gereğince verilecek ikramiyeler karşılığı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	225 000
220	2852 sayılı Kanun gereğince	

F.		Lira
	verilecek yemek bedeli	183 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
221	4335 ve 4688 sayılı kanunlar gereğince verilecek uzmanlık ücret ve gündelikleri	505 500
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
222	3575 sayılı Kanun gereğince ödenecek Askerî Fabrikalar Emekli ve Yardım Sandığı keseneği	1 246 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
223	Tamirhanelerle uçak ve deniz fabrikaları ve harita işçi ücretleri	19 410 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
224	5957 sayılı Kanun gereğince ödenecek denizaltı ve dalgıç tahsisatı	1 400 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
225	4772 sayılı Kanun gereğince Askerî Fabrikalar İşçi Sigortası Kurumuna ödenecek prim karşılığı	304 400
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
226	5044 sayılı Kanun gereğince verilecek fazla ders ücreti	208 001
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
228	Akademilerde verilecek konferans ücretleri	25 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
301	Büro masrafları	2 299 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
303	Basılı kâğıt ve defterler	870 500
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve masrafları	2 461 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
305	Kira bedeli	1 311 001
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
307	Harcırahlar	13 742 501
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
308	Tedavi masrafları	210 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
309	Taşıt masrafları	4 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
401	Matbaa masrafları	303 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
403	Temsil masrafları	100 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
405	Hayvan satınalma ve tazminleri	300 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
409	Muayyenat	145 407 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
410	Askerî malzemeler	76 625 001
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
411	Harb malzemesi, teçhizat ve tahkimat umum masrafları	54 837 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
412	Tıbbi ecza ve sağlık malzemeleri	3 500 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
413	Veteriner ecza ve malzemeleri	50 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
414	Taşıma masrafları	21 070 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
415	Askerlik müzeleri	130 000
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
416	Okullar masrafları	1 268 500
	REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

F.		Lira
419	Sanık, tanık ve vukuf ehli ve adlî müzaharet masrafları ile sevke memur edilenlerin masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	56 001
421	Kara askerî tamirhanelerle ilk madde ve müstehlek malzemeleri masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 000 000
423	Moral hizmet her türlü masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	125 000
424	Beden eğitim ve müsabakaları umumi masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	67 200
425	Manevra, tatbikat ve kurmay gezileri REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	645 000
427	Gaz ve gazdan korunma masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	35 000
450	Üniversite ve yüksek okullarda okutulan öğrencilere verilecek burslar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	200 000
451	Yayın masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	599 000
452	Staj ve tahsil masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 520 000
453	Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği masraflar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	20 701
476	Kurs masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	3 750 000
481	NATO'nun icabettirdiği umumi masrafları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 500 000
501	Geçen yıl borçları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 000
502	Eski yıllar borçları REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	145 000
503	Toprak Mahsulleri Ofisine 1948 ve daha evvelki yıllardan kalan borçlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 000 000
504	Devlet Demiryolları Umum Müdürlüğü ile Denizcilik Bankası ve askerî fabrikalar Emekli ve Yardım Sandığına 1945 ve daha evvelki yıllardan kalan borçlar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	373 392
701	Yapı onarımı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	3 010 000
702	Gemi onarımı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 500 000
711	Kara kuvvetleri tamirhanelerinde mevcut makine alet ve malzemelerin onarılması ve yenilenmesi REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	700 000
731	İstimlâkler REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 800 000
741	Yeni yapı ve esaslı onarmalar REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	22 380 000
742	Hava meydanları ile yolları ve depoları yapımı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	740 000
743	Gemi yapımı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	625 000

F.		Lira
744	İnfrastucture'ün icabettirdiği her türlü masraflar karşılığı REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	26 952 000
751	Telsiz ve elektrik tesisleri REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	100 000
761	Tersaneler tesisleri REİS — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 000 000

Efendim; Millî Müdafaa Vekâleti bütçesinin tümü hakkında takrirler vardır, okutuyorum.

6. — TAKRİRLER

1. — Elâzığ Mebusu Hüsnü Göktuğ, Tunceli Mebusu Arslan Bora, Yozgad Mebusu Numan Kurban ve arkadaşlarının, şanlı ordumuza Türkiye Büyük Millet Meclisinin selâm ve sevgilerinin bildirilmesine dair takrirleri. (4/191)

Sevgili ordumuza Meclisin selâm ve sevgisinin bildirilmesini arz ve teklif ederim.

Elâzığ
H. Göktuğ

Yüksek Riyasete

Şanlı Türk Ordusuna B. M. Meclisinin selâm ve sevgilerinin ulaştırılmasını arz ve teklif ederiz.

Tunceli	Kars	Kars
A. Bora	İ. Us	F. Aktaş

Yüksek Riyasete

Millî Savunma Bütçesinin kabulü münasebetiyle şanlı ordumuza Yüksek Meclisin sevgi hislerinin duyurulmasının reye arzını rica ederiz.

Saygılarımızla

Yozgad	Yozgad	Kastamonu
N. Kurban	T. Alpay	S. Eren

REİS — Efendim, bu okunan takrirleri reylerinize arz ediyorum; kabul edenler... Etmiyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

DEVLET VEKİLİ VE MİLLÎ MÜDAFAA VEKÂLETİ VEKİLİ ŞEMİ ERGİN (Manisa) — Muhterem arkadaşlarım; asırlar boyunca milletimizin ve varlığımızın güven ve emniyetini sağlıyan tarihî ve kahraman silâhlı kuvvetlerimize ait Millî Müdafaa Bütçesinin görüşülmesi ve kabulünde çok samimî ve vatani hissiyat ile meşbu mebus arkadaşlarımın yakın alâka ve yardımlarını görmüş olmakla mesrur ve müftehir olmamak mümkün değildir.

Bu sebeple huzurlarınızda Heyeti Umumiye derin teşekkürlerimin iblâğını vazife bilirim. Ecdat tâbiri ile ananevi ve mukaddes baba ocağı saydığımız ordumuzun Millî Müdafaa Vekâleti Vekilliği vazifesine başlıyalı henüz çok kısa bir zaman geçmiş bulunmasına rağmen, şimdiye kadar gelen seleflerimizin büyük bir hüsnüniyet içerisinde bu ocağa faydalı olabilmek emelleriyle gösterdikleri büyük mesai ve gayretlerle imkânlar dâhilinde hazırladıkları plân ve programların tetkikine başlanmıştır.

Yine bu kısa zaman içinde vazife icabı tanıştığım ve görüştüğüm her sınıftan subay, astsubay ve er arkadaşlarımın (içinde bulunduğumuz bugünkü dünyanın bir türlü daimî sulha kavuşamıyan bâzı ıstırap ve sıkıntılarına rağmen) kan ve babadan mevrus ve asaletle dolu ve her türlü hakikatleri müdrik görmek ve bulmakla yanına karşı beslediğimiz itimat ve güvenin bir kat daha artması icabettiğini arz etmek isterim.

Bu tarihî ve ulvi müesseseye karşı ifasına mecbur bulunduğum vazifelerimi benimseyerek Yüksek Heyetinizin de yardımlariyle ve âlicenap milletimizin mümkün olabilecek gücü dâhilinde en müemmen derecelere ulaştırmaya kararlı ve azimli bulunuyoruz. (Alkışlar, Bravo sesleri)

Şükran ve iftiharla arz edebilirim ki; bugüne kadar yaptığım temaslarda en küçük rütbeli erinden en büyük rütbeli subayına kadar tükenmez moral ve mâneviyatla dolu bulduğum bu cevherleri millî varlığımızın takatleri içinde maddi imkânlarla da teçhiz edilecek faideli kanun tasarılarını önümüzdeki günlerde Yüksek Huzurlarınıza getirmiş bulunacağız.

Büyük Meclisimizin her an himayekârlığını esirgemediğini çok iyi bildiğim Türkiye Cumhuriyeti silâhlı kuvvetler müessesesi, bütün mensuplariyle milletimizin her zaman güven ve

itimadına lâyık kuvvetli bir müessese olup aynı zamanda dünya insanlık ve hürriyetlerinin de sadık muhafızı bir çelik kale heybetiyle daima parlıyacak ve payidar olacaktır.

Hazarda mütevazi, sakin ve alâyişten vâreste Türk ordusunun icabında ve lüzumunda vatan ve milletimizin istiklâl ve hürriyetleri uğrunda nelere kudretli bulunduğunu son hâdiselerin ışığı altında ve bilhassa Kore'de gösterdikleri şecaat ve fedakârlık karşısında izahtan vâreste buluyorum. Ordumuz gereğinde her zaman ecdatlarına ve kanlarına hâs kahramanlık destanlarını dünya tarihlerine yazdıracak cevhere malik ve azimli bulunmaktadır.

Yüksek Meclisimizde ifade olunan karşılıklı güven, muhabbet ve mütekabil hürmet hisleri içinde kıymetli selâm ve itimatlarınızı en küçük birliklere kadar ulaştırmayı şahsan mukaddes bir vazife bilir ve bu vesile ile şükranlarımı arz ve teyideylerim efendim. (Sürekli alkışlar)

H — Dahiliye Vekâleti Bütçesi.

REİS — Efendim, Dahiliye Vekâletinin bütçesinin müzakeresine başlıyoruz. Bütçenin tümü üzerinde söz istiyenleri okuyoruz :

C. H. P. Meclis Grupu adına Mehmet Hazer (Kars), C. H. P. Meclis Grupu adına Safaeddin Karanakçı (Çanakkale), Mehmet Ali Sebük (İzmir), Hüseyin Çimen (Burdur), Sabri Erduman (Erzurum), Fahri Belen (Bolu), Hasan Hayati Ülkün (Niğde), Hulûsi Bozbeyoğlu (Tokad), Süleyman Çağlar (Kastamonu), Hüsnü Göktuğ (Elâzığ), Şekip İnal (Hatay).

Cumhuriyet Halk Partisi adına Mehmet Hazer.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlar;

Hükümet icraatının tatbikat sahasına intikalinde, memleket asayiş ve emniyetinin tanzim ve muhafazasında umumi ve mahallî hizmetlerin yürütülmesinde geniş vazife ve mesuliyeti olan Dahiliye Vekâletinin 1956 Bütçesi hakkında Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grupunun tenkid, temenni ve görüşlerini umumi ve mahallî idarelerle İller Bankasına hasren arz edeceğiz.

Derhal şurasını ilâve edelim ki, Dahiliye Vekâleti, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bütçe bölümlerinde geçen yıla nazaran vâkı olan artışlar umumiyetle cari masraflarda olup zabıtanın fennî vasıta ve teçhizat ihtiyaçlarına ait ödeneklerde bir artış görülmemektedir. Raportörlerin raporlarında da ele alınması tavsiye ve temenni olunan bu hususların bir an evvel tahakkukunu beklemekteyiz.

Umumi idare :

Demokrat Parti iktidarınca, umumi idarenin tâbi olduğu hukuki ve fiilî şartlarda memura, vatandaşa huzur ve emniyet veren esaslı hiçbir tedbir alınmamıştır. Aksine olarak huzursuzluk yaratan yeni bir faaliyet içine girilmiş bulunmaktadır. Politik değişmelerden müteessir olmıyacak istikrarlı, teminatlı bir idare fikrinin iş başındakilerde henüz belirmemiş olduğunu üzüntü ile müşahede etmekteyiz. İktidarın idarede istikrarı fiilen sarsan hareketlerine ilâveten 1954 ten sonra yeni bâzı kanunların çıkarılması da mevcut vaziyeti bir kat daha ağırlaştırmıştır. Memura kaza yollarını kapıyan, vekâlet emrine alma ve emekliye sevk etme kanunları bu meyanda zikrolunabilir. Bunlara bir de iktidar partisi mahallî teşkilâtının tesirli müdahaleleri ilâve olunursa memurun ve alelûmum idarenin içinde bulunduğu kanuni ve fiilî şartlar daha iyi anlaşılmış olur. Vazife ve salâhiyetleri kanunlarla muayyen olan resmî teşkilâtın dışından gelen bu tesirler vilâyetlerde görülmesi lâzımgelen birçok işlerin hükümet merkezinde toplanmasını intacetmektedir.

Anayasamıza göre tevsii mezuniyet ve tefriki vezaif esasına göre idare olunan vilâyetlerimizin başında bulunan valilerin tâyin ve istihdamlarında da şahsi takdir ölçüleri çok kere, ehliyet ve hizmet icaplarına takdim olunmaktadır. Valilik müessesesini politika ile ihtilât halinde bulunduran bugünkü tatbikattan şikâyetçi olduğumuzu tekrarlamak zorundayız. Merkez valiliği müessesesi de teşkil maksadına aykırı bir yolla kullanılmaktadır. Merkeze alınan valiler hakkında çok kere sebep gösterilmemekte, gösterilen sebepler de kanuni ve hukuki esaslara istinadetmemektedir. Valiler de diğer memurlar gibi hizmet gördükleri muhiti ve mesai arkadaşlarını tanımak için lüzumlu asgari müddet dahi beklenmeden mevsim ve münakale şartları hesaba katılmadan sık sık

yerlerinden alınmaktadırlar. Bundan memurlar kadar devlet hizmetleri de büyük zararlar görmüştür. Ve görmekte bulunmuştur.

Vatandaşa eşit muamele yapan tarafsız bir idarenin hasreti memlekette umumileşip yerleşmektedir. İktidar partisi mahallî teşkilâtını idarenin bitaraflığını gölgelendiren müdahaleleri zaman zaman azalıp çoğalmakta, fakat devam etmekte ve asla kalkmamaktadır.

Nüfus işleri :

Nüfus işlerimiz hakkında geçen yıl bütçesinde temas ettiğimiz veçhile ahvali şahsiye kayıtlarının esasını teşkil eden, askerlik ve seçim gibi önemli hak ve hizmetlerin tesbitine yarıyan nüfus kayıtları günün icap ve ihtiyaçlarına göre ıslah ve teşkilât bilgili elemanlarla takviye olunmalıdır. Nüfus vukuatının mahallinde ve zamanında kaydı esaslarını da ihtiva edecek olan nüfus işlerine mütaallik kanunların bir an evvel Meclise sevki hususunda şikâyetlerimizi ve temennilerimizi tekrarlamak zorunda kaldığımızdan üzüntü duymaktayız. Bu hususta raporlarda temas olunan kanunların bir an evvel Meclise sevkini temenniye şayan görmekteyiz.

Mülki taksimat :

Muhterem arkadaşlar, son seçimlerde muhalefete oy verdiği için taşına, toprağına ceza kesilen Kırşehir hâdisesinden evvel mülki taksimat, idarenin normal faaliyetleri arasında mütalâa edilen işlerdendi. Kırşehir'in vilâyet iken kazaya çevrilmesi, Anayasamızın bu mevzuda sevk ettiği coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet kaidesinin de politik mülâhazalarla ihlâl olunabileceği fikrini zihinlerde yerleştirmiştir.

Mülki taksimatta yapılacak değişiklik ve revizyonda umumi, objektif esasların vaz'olunması, mülki taksimattaki fek ve ilhakların, ihdas ve ilgaların bir atifet ve tecziye mevzuu ve vesilesi olmaktan kurtarılmasını samimî olarak arzu etmekteyiz. Bakanlar, Başbakan ve diğer resmî sıfatı haiz zevatın peşin hükümle vatandaşa mülki taksimatta değişiklik yapılacağı hakkındaki vait ve telkinlerinin doğurduğu huzursuzluk son zamanlarda açıkça meydana çıkmıştır. Anayasa ile esasları tesbit olunan ve yeniden ihdasları kanuna bağlı bulunan hususlarda yapılan münferit vaitleri rejimi aksatan âmiller arasında görmekteyiz.

Dördüncü Menderes Hükümetinin programı ile millete vait ve ilân olunmasına rağmen 1954 seçimlerinden sonra çıkarılan antidemokratik olduğunda umumi efkârın müttefik bulunduğu Kırşehir Kanununun henüz kaldırılmamasını ve bu yoldaki teşebbüsün Hükümetçe desteklenmemesini teessürle kayıt ve işaret etmek isteriz. Hükümetin ilim ve teknik elemanları vasıtasiyle mülki taksimat mevzuunda yaptırdığını ifade ve ilân eylediği çalışmaların bugünkü huzursuzlukları bertaraf edecek bir istikamette inkişafını ümitle beklemekteyiz. Şurasını hemen ilâve edelim ki, bu çalışmalar vâdesi gelip geçmekte olan Kırşehir hakkındaki haksızlığın devamı için bir mazeret sayılamıyacağı kanaatindeyiz. İhlâl olunan hakları, bozulan emniyet ve huzurları Kırşehirlilere derhal iade olunmalıdır.

Kaza adedinin çoğaltılması yolundaki programın tatbikine devam olunmasını takdirle kaydederiz. Vatandaş hizmetlerinin görülmesinde kaza esaslı bir ünitedir. Kazaların vasıta ve tesisleriyle birlikte kurulması halinde hizmetlerin süratle görüleceği kanaatindeyiz.

Tam teşkilâtlı nahiyeler hakkında da geçen seneki temennilerimizi tekrarlıyarak nahiyelerin tam teşkilâtlı hale getirilmesinde münakale imkânlarından mahrum, kışı uzun bölgelerden başlanmasını ihtiyaca daha uygun görürüz. Bu temenninin bir an evvel tahakkuku için diğer vekâletlerin memur tâyininde ve malzeme temininde Dahiliye Vekâletiyle ahenk içinde çalışması lüzumuna da işaret etmek isteriz. Tam teşkilâtlı nahiyelerin ilçe kurulması için bir merhale olduğunu, bunların imkân hâsıl olur olmaz. Asıl bünyesine kavuşturulmasının isabetli, olduğu fikrindeyiz.

İdarede bir yenilik ve terakki sayılan kaymakamlıklara birer jeep alınmasına ve zâbıtanın fennî vasıtalarla teçhizi proğramına bu sene devam edilememesini Hükümetin muvaffak olmıyan umumi iktisadi politikasının zaruri bir neticesi saymaktayız.

Zâbıta hizmetleri :

Aziz arkadaşlar, Türk zabıtasının bugün de yurt güvenliğini sağlıyacak kudret ve selâbette olduğuna kaaniiz. Zabıtamız başındakiler tarafından şaşırtılmadığı ve işlerine yersiz müdahaleler yapılmadığı takdirde vazifesini daima tam bir tarafsızlık ve sadakatle ifa etmiştir. Bu itibarla zabıta âmir ve memurlarının 6/7 Eylûl

hâdiseleri dolayısiyle başkalarının yerine cezalandırılmalarının haksız bir tatbikat olduğunu belirtmeyi borç biliriz.

Anayasamızın teminatı altında bulunan toplantı hürriyetine zabıtanın geçen yaz aylarında ısrarlı müdahale kusurunu zabıta kuvvetlerine âtıf ve tahmil eylemeyi insaf kaidelerine uygun görmemekteyiz. Bu hareketin partizan idarenin marifeti olduğunda şüphemiz yoktur. Meşrutiyetin hâtırası olan İçtimaatı Umumiye Kanunu indî bir tefsir ve tatbik ile muhalefetleri kanuni haklarını ve toplantılarını yapmaktan fiilen menetmek ve bu suretle bir korkutma havası yaratmak gayretinden ileri geldiğine inanıyoruz. Bu bahsi böylece ve kısaca bitirmeden evvel bir ciheti de işaret etmeyi lüzumlu görmekteyiz :

1955 bütçesiyle emniyet mensuplarına yeni bir ödenek verilmesinde grupumuzun reyleri de müspet olarak tecelli etmiştir. Yaptığı hizmetin bünyesi ve idari bağlılığı itibariyle umumi zabıtamızın bir cüzünü teşkil eden jandarma mensuplarının bu haktan mahrum edilmelerini tasvibetmediğimizi belirtmek isteriz.

Mahallî idareler:

Malî durumları ve içinde bulundukları şartlar bakımından ıslah ve tekâmüle muhtaç durumda olan köy, belediye ve özel idarelerimizin Anayasamızdaki tefriki vezaif esasına göre statülerinin yeniden gözden geçirilmesi ve muhtariyetlerinin geliştirilerek demokratik rejimin icaplarına uydurulması yolundaki çalışmaları daima desteklemeye hazır olduğumuzu ifade ve beyan etmek isteriz. Bilindiği gibi mahallî idarelerimiz de son yıllarda partizan tesirlerden masun kalamamıştır. Bu idarelerdeki yetişmiş bâzı elemanların birçoğu işbaşına gelenlerin gadrine uğramış ve haksız yere işlerinden uzaklaştırılmışlardır. Bunların yerine getirilen iltimasların birçoğu kanunları tatbik ve hizmetleri yürütecek ehliyette olmadıklarından mahallî hizmetler bu yüzden de zararlar görmüştür. Mahallî idarelerin son seçimleri de vatandaşı hayrete düşüren, elem verici bir seyir takibetmiştir. Hukuki ve ondan daha ileri giden fiilî sebeplerle muhalif partilerin iştirak etmediği il genel meclisi ve belediye seçimleri birkaç defa türlü bahanelerle tâlik olunduktan sonra siyasi havanın iktidara en uygun sanıldığı zamanlarda yapılmış, fakat iktidar yine de umduğunu bulamamış, vatandaş sandık başına gitmemiş, gidenler de oylarını müstakiller lehine kullanmışlardır. İktidar ancak rakipsiz kaldığı yerlerde % 10 - % 15 gibi cüzi bir oy alabilmiştir.

Vatandaşın kendisine bu yüz çevrilmesi karşısında iktidar, Genel Meclis seçimlerinin yapıldığı günün öğle neşriyatında kanunen memnu bulunmasına rağmen (bugün sayım değil seçim var) demeye ve böylece iştirakin azlığını seçim neticeleri alınmadan ilân etmeye mecbur kalmıştır. Belediye seçimlerinde ise iktidar bu ilânın da kifayetsizliğini anlıyarak hücum kuvvetlerini kaleme tevcih etmişlerdir. Buna rağmen milletin sevgisinden ve ellerindeki kalemden başka bir mesnetleri olmıyan müstakil vatandaşlar iştirak ettikleri yerlerin çoğunda seçimleri kazanmışlardır. Fakat seçimi kazanılan belediyelerin idaresi bunlara teslim edilmemiş, ellerindeki kalem (teksir aleti) olarak tavsif ve ilân olunmuştur. Böylece belediyeler aylarca partiaznların füzulü işgalleri altında kalmıştır. Bu seçimlerde partizanlar müstakillere ait oy pusulalarını memnu silâh ve kaçak eşya gibi arama taramalara da tâbi tutmuştur. Belediyelerimiz ve diğer mahalli idarelerimiz bundan başka, hükümetçe yapılacak yardımlardan mahrum kalma ve Kırşehirin akibetine uğramak tehdidi altında da bulunmaktadırlar. Bu tehdidin vatandaşın siyasi kanaatına artık tesir edemez hale geldiği Kırşehirin son Belediye seçimlerinde müstakillere oy vermesiyle tezahür etmiştir. İktidarı, bu acı misalin bir daha tekrarını beklemeden Kırşehirlilerin siyasi kanaaterine hürmete davet ederiz.

İller Bankası :

Evvelce Belediyeler Bankası adiyle kurulan ve mahalli idarelere mütenazır bir mahiyet ve mesaiye kavuşutrulması maksadiyle adı İller Bankası olarak değiştirilen bu malî müessesemiz, iyi idare edildiği zamanlarda memleket kalkınmasına büyük hizmetler etmiş ve yurda birçok eserler kazandırmıştır. Henüz bir banka otonomosine kavuşmıyan özel bir bünyeye sahip bu müessesede hükümetin yanlış giden umumi iktisadi politikasından, plânsız programsız icraatından zarar görmüştür. Bankanın tekmil imkânları haracnmış yıllık geliri üstünde taksit ve faiz ödemeye ve ağır borçlara katlanmaya mecbur bırakılmıştır. Bu yüzden de halen

iş göremez ve işleyemez bir hale gelmiştir. Yıllarca ve ihale olunan hattâ kısmen yapılmasına da başlanan su, elektrik gibi birçok işler fiilî ve malî imkânsızlık yüzünden durdurulmuş, bu yüzden belediye hizmetleri aksamış bu idareler birtakım sıhhi ve fennî tesislerden mahrum kalmışlardır. Bu hal mütaahhitlerle banka arasında bâzı ihtilâflara da yol açmış, onların farkı fiyat ve tazminat taleplerini intacetmiştir. Ağır borçlar ve güç şartlar içinde bulunan İller Bankasının bu haline hükümetin âcil tedbir ve çareler bulmasını beklemekteyiz. Bu banka ile alâkalı olup Bütçe Komisyonunda tadat ve tasrih ettiğimiz hususların ıslah ve ikmal edilmesini temenni ile hepinizi hürmetle selâmlarım. (Sağdan, Alkışlar)

HÜRRİYET PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA SAFAETTİN KARANAKÇI (Çanakkale) — Teşkilâtı Esaseiye Kanunumuzun vatandaşlara tanımış olduğu âmme hakları ile milletimizin ve yurdumuzun maddi ve mânevi kalkınmaları ile alâkalı çeşitli âmme hizmetlerinin temin, icra, muhafaza ve murakaesi ile vazifeli olan Dahiliye Vekâletimizin bütçesi, şüphesiz ki hususi bir mâna ve ehemmiyet arz etmektedir.

Yüksek Heyetinizde müzakere mevzuu olan Dahiliye Vekâleti bütçesi dolayısiyle Hürriyet Partisi Meclis Grupu adına tenkid ve temennilerimizi üç esaslı nokta etrafında toplıyacağız. Teşkilât, personel, mevzuat.

1. Devleti ve hükümeti temsil eden idare âmirleri ve bunların idari vesayeti altında bulunan mahallî idareler dolayısiyle Dahiliye Vekâleti, yurt idaresinde en mühim yeri işgal etmektedir.

Tarihimizin muhtelif devirlerinde birçok tebeddülâta uğrayarak zamanımızda nahiye, kaza ve vilâyet şeklinde tezahür eden idare cüzütamlarını bir vaka diye kabul ediyoruz. Ancak bu teşkilât, memleketin ihtiyaçlarını, bilhassa şu son yıllarda karşılamaktan çok uzak kalmış, sık sık değişikliklere mâruz kalıp âdeta seyyal bir hale gelen bu bölümlerin yer yer halkı ıstıraplara sevk etmiş olması karşısında çok ciddî endişeler uyanmıştır.

Yüksek malûmları olduğu üzere mülki idare bölümlerinin Teşkilâtı Esasiye Kanununun 89 ncu maddesine ve buna mâtuf İl İdaresi Kanunun 2 nci maddesine göre «Coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet» bakımından kurulması lâzımdır. Halbuki bilhassa son dört beş yıl içinde coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet esas ve anlayışı ile uzaktan dahi alâkası olmıyan birçok kuruluşlar, kaldırılışlar, birleşmeler, ayrılmalar görmekteyiz. Âmme hizmetini vatandaşa yaklaştırması itibariyle nahiye ve kaza teşkiline taraftarız. Fakat teessürle arz ve işaret etmek isteriz ki nahiye ve kazalarımızın kuruluşunda coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebetlerden ziyade birtakım siyasi nüfuz ve tesirler hizmet ve zaruret ölçülerine takaddüm ve tercih vesilesi olmaktadır. Aynı zamanda teşkil edilen nahiyeler tam teşkilâtı olmadığından beklenilen vazifeyi temin edememektedir.

Vilâyet ihdası ve bu hususta her hangi bir tasarruf, kanun mevzuu olmasına rağmen, memuriyet ve unvanları itibariyle bilhassa iç politika ile alâkaları olmaması icabeden bâzı zevatın şu veya bu kazanın vilâyet olması arzusunu izhar etmeleri ve bu hususta vatandaşlara karşı her hangi bir ihsas veya vaitte bulunmaları hukuk devleti telâkki, müessese, örf ve âdeti ile asla kabili telif olmadığına bilhassa işaret etmek isteriz. Bu bahse son vermeden evvel Kırşehir vilâyetinin hazin âkıbeti üzerinde duruş yerinde olur. Coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet icaplarından ziyade sebepleri cümlenin malûmu olan bu hâdise, âmme vicdanını sızlatmakta devam etmektedir.

Hükümetin, bu haksızlığı bertaraf edecek bir lâyiha ile gelmesi lâzımdır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin asîl ve memleketsever mebusları bu hatayı tamir edecek, memleket vicdanındaki bu yaranın ıstırabını dindirecektir. Buna, kaani bulunuyoruz.

Mahallî idare olarak vilâyet hususi idareleri bugün devletin yardımı olmadan vazife göremiyecek bir haldedir.

Demokrasinin en mühim, en esaslı vasfı vatandaşın âmme hizmetlerine iştiraki ve bu hizmetler üzerinde murakabe hakkını kullanması olduğuna göre hususi idareler mühim bir ehemmiyet arz etmektedir. Bugünkü devlet anlayışımız ve teşkilâtımızda yer alan merkezî müessese ve teşekküller Vilâyet Hususi İdareleri Kanunu ile kabul edilen vazife ve salâhiyetleri birer birer kuruluştan nezetmiş ve bugün bu mekanizma, denilebilir ki salâhiyetsiz ve işsiz kalmıştır.

Bir kısım idare âmirleri, hususi idareler üzerindeki vesayet haklarını, müdahale ve tesir şekline sokmuşlardır. Bunda siyasi mülâhazaların âmil olduğuna bilhassa işaret etmek isteriz. köyün ve köylünün mahallî mahiyetteki birçok ihtiyaçlarını gidermekle mükellef olan hususi idarelerin bunları ihmal ederek esas hizmetle alâkası olmıyan masrafları yaptıkları veya yapmaya mecbur edildikleri yüksek malûmlarıdır. Hususi idare müessesesini ele almak vazife ve salâhiyetleri ile, yeni gelir kaynakları ile hakiki mânada muhtar teşekküller haline getirmek ve bu müesseseleri merkezin siyasi müdahalelerinden kurtarmak lâzımdır.

Mahallî idarelerden belediyeler, bugün memlekette en mühim halk teşekkülleridir. 1930 tarihli Belediye Kanununun bugünkü ihtiyaçlara cevap verdiği herkesçe malûmdur. Bu kâfi değilmiş gibi, tamamiyle siyasi maksatların tesiri ile vâkı müdahaleler seçimlerden başlıyarak en ehemmiyetsiz işlerine kadar belediyelerimizi partizan idarenin zebunu ve mağduru haline getirmiştir.

Hikâyelerini hepimizin bildiği ve adına idari vesayet denilen bu baskı ve keyfî müdahale sisteminden bu idareleri kurtarmak, memleket realitelerine cevap verir teşekküller kurmak için senelerden beri beklediğimiz yeni tasarı artık kanuniyet kesbetmeli ve belediyelerimiz faydalı müesseseler haline girmelidir.

Bu bahse son verirken esasen mefkut olan gelirlerine rağmen hususi muhasebe idarelerimizle belediyelerimize tahmil edilmiş olan bâzı mükellefiyetler üzerinde bilhassa durmak isteriz.

Beden Terbiyesi tahsisatı, İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları, Analık Sigortası ve saire gibi çeşitli kanunlarla tahmil edilmiş olan mükellefiyetler bu müesseselerin bir çoğunu aciz haline getirmiş, meflûç bırakmıştır. İkinci Cihan Harbi çoktan bitmiş olmasına rağmen belediyelerimizin tahsil etmiş oldukları asker ailelerine yardım vergileri belediyelerin ellerinden alınarak tahsisinden gayrı yerlere sarf olunmaktadır. Bu zengin ve âdil Devlet Şûrasına yakışmaz.

Beden Terbiyesi, iş kazaları ve asker ailelerine yardım ve saire Devletin yapmaya mecbur olduğu âmme hizmetleri şümulüne girer. Binaenaleyh bunların hususi idarelere ve belediyelere tahmili muvafık değildir. Hükümetin bu nokta üzerinde durarak icabeden tedbirleri alması zamanı gelmiştir.

Köylülerimizin bundan 32 yıl önce kabul ve ilân edilmiş olan kanunla ihdas edilen varlığı da sadece seçimden seçime göstermektedir. Nüfusumuzun yüzde seksen ikisi köylü olduğuna göre köyün ve köylünün kalkınması, Türkiyenin, Türklüğün kalkınması olduğuna inanmalıyız. Köyde hayat standardının ve köylü satınalma kabiliyetinin yükselmiş olduğu iddiası, kendi kendimizi teselli etmek gayretinden başka bir şey değildir. Dünyanın hiçbir yerinde köylü ile şehirli arasında bizde olduğu gibi, büyük ve üzücü bir fark yoktur.

Köylerde yapılan bütün seçimler, çok şiddetli bir baskı altında cereyan etmektedir. Bir kısım idare âmirlerinin, politikacıların partizanca gayretleri arasında, Demokrat Partiye rey vermediğiniz takdirde şöyle olur, böyle olur tarzında tecelli eden tehdit ve tazyikleri de vardır. Bir politika veya bir idare âmirinin bu tarzda konuşması asla doğru değildir. Bu hareket tarzı, seçim hürriyetini daimî bir baskı altında bulundurmaktan başka bir şey değildir. Müstakil veya muhalif bir parti mensubu muhtar veya idare heyeti âzasının, merkezin tazyiki ile istifaya mecbur edildiği veya işinden uzaklaştırıldığı sık sık görülmektedir. Muhtar köyde, Hükümetin kulağı, gözü, ve icra uzvudur. Bu böyle olmasına rağmen muhtar nahiye müdürünün, jandarma kumandanının ve bütün idare âmirlerinin, merkezden aldıkları siyasi emirleri yerine getirmeye memur, politik ajanlar haline getirilmek istenilmektedir. Köyü, bucak başkanının tahakkümünden kurtarmalıyız. Köylerimizi bunaltan ve hattâ birçok hallerde birbiri ile vuruşturan bir hal de partizanlığın köyde teessüs etmiş olmasıdır. Birbirinin kahvesine ve hattâ camiine gitmeyen partililer vardır. Sık sık karşılaştığımız bâzı istihlâk maddeleri yokluğunda Hükümetin köyü ve köylüyü, kasaba ve şehirliler gibi tahsis ve tevzi mevzuu olarak ele alması lâzımdır. Dahiliye Vekâleti bütçesini tetkik eden raportörler heyeti tarafından Bütçe Encümeni Reisliğine sunulan 9 . I . 1956 tarihli raporda Belediye ve Köy kanunları günün iktisadi ve sosyal inkişafı göz önünde tutularak bu idarelerin kuruluşlarındaki gaye-

lere uygun bir şekilde gelişmelerini sağlıyacak ve idari vesayeti asgari hadde indirecek hükümler konulmak suretiyle hazırlanıp Yüksek Meclise sevk edilmiş olduğu zikredilmiştir. Bu müjdeye ben de çok sevindim. Fakat sevinmem uzun sürmedi, zira, yaptığım tetkikat neticesinde bu lâyihaların bu ana kadar Meclise gelmediğini tesbit etmiş bulunuyorum. Demek oluyor ki, Bütçe Encümeni, raportörler heyeti raporunu lâyıkı veçhile tetkik etmeden Dahiliye Vekâleti bütçesini Yüksek Heyetinize sunmuştur.

Köylerimizi kendi başlarına köy bünyesini ıslah edebilecek bir takat ve varlığa kavuşturmak en mühim bir vazifedir. 4 - 5 seneden beri hikâyeleşen yeni Köy Kanunu bir an evvel ortaya konmalıdır.

Mahallî idarelerle yakından alâkalı olması itibariyle İller Bankası muamelâtı ve vaziyeti üzerinde kısaca durmayı lüzumlu görmekteyiz. Şehir, kasaba, köy ve belediyelerimizin imar ve kalkınmaları ile alâkalı hizmet ve tesisler için kurulmuş olan bu bankamızın kanuni hissedarları arasında belediye, vilâyet ve köyler de vardır. Bankanın itibari ve ödenmiş sermayelerini, Dahiliye Vekâleti hesabına taahhüde bağlanmış muazzam miktarın burada açıklamayı muvafık görmemekteyiz. Ancak Dahiliye Vekâleti yıllık itfa taksidinin 20 milyon liradan fazla olduğunu söylemek bankamızın ne şekil ve şartlar içinde bulunduğunu anlatabilir.

İller Bankası muamelâtında belediye hizmetlerinin, vilâyet ihtiyaçlarının ehemmi mühimme tercih edilmek suretiyle ele alınması ve bu işlere teknik zaruretler ve malî imkânlar göz önünde bulundurulması icabederken, siyasi nüfuz ve tesirlerin âmil olduğunu görmekteyiz. Su tesisleri ihaleye bağlanmış olan belediyelerimizin boru ihtiyacı 25 bin ton, projesi mevcut kasabalarımızın boru ihtiyacı 18 bin ton olmak üzere muaccel ihtiyaç 43 bin tondur. Karabük Demir - Çelik fabrikalarımızın durumu : Döviz vaziyetimizin darlığı malûmdur. İhale edilen ve üç seneden beri dövizsizlik yüzünden su tesisleri başlanamıyan veya ikmal edilemiyen kasabalarımız varken yeni inşaat ihale edilmektedir.

Elektrik tesisleri ihale olunmuş 130 belediye dövizsizlikten beklemektedir. Mukaveleleri yapılmış işlerde bankanın taahhütlerini yerine getirememesi yüzünden zaman geçmekte, mukavele masrafları, teminat mektupları, faizleri, umumi masraflar vâhit fiyatlardaki tereffüler müteahhitleri haklı olarak mağdur etmektedir. Birçok büyük işlerin feshi için mütaahhitler mahkemeye başvurmuşlardır. İller Bankası, Dahiliye Vekâleti emrinde, iktidar partisinin bir veznesi halini almıştır. Banka üzerindeki Dahiliye Vekâleti baskısına son vermek zamanı gelmiştir.

Bir milletin en hayati bir envanteri olması icabeden nüfus işlerine mütaallik mevzuat ve teşkilâtımız, tâbir caiz görülürse perişan bir haldedir. Hikmet hanımın askere davet edildiği, Hikmet beye çocuk doğurtulduğu espri ve şaka değil, memleketimizde tesadüf olunan garibelerdendir. Nüfus memurlarının maaşları yirmi liradan başlamakta, nüfus müdürlerinin maaşları 60 lirada nihayet bulmakta olduğundan bu teşkilâtımıza devamlı surette ehil memur bulmaya imkân bulmak yoktur. Nüfus kütüklerimizin mühim bir kısmı eski yazı ile tanzim edilmiştir. Genç memurlar eski yazı bilmemektedirler.

Bu yıl, ilk defa olmak üzere Dahiliye Vekâleti bütçesinin 417 fasıl 10 ncu maddesine eski harflerle olup tamamen fersüdeleşmiş defterlerin yenilenmeleri ve yazdırılmaları için 72 000 lira konulduğu memnuniyetle görülmüştür. Vekâleti bu isabetli hareketinden dolayı tebrik ederken mütaakıp yıllarda bu hususta daha semih davranmasını dileriz.

Nüfus muamelâtı bugün artık ilmî bir hal almış, muayyen metotlara ve usullere bağlanmıştır. Bütün vatandaşlarımızın ruhan, bedenen ve sosyal bakımdan huzur içinde yaşamaları imkânını hedef tutan, kemiyet ve keyfiyeti birleştirerek mütalâa edecek bir nüfus politikasına ihtiyacımız vardır. Dahiliye Vekâletince bir Nüfus Kanunu projesi hazırlandığını tahmin ediyoruz. İhtiyaçlara cevap vermesini temenni ettiğimiz bu lâyihanın kanuniyet kesbetmesi bizi sevindirecektir.

Muhterem arkadaşlarım;

Her vekâlet gibi Dahiliye Vekâletinin de bir Teşkilât Kanunu vardır. Bir Dahiliye Memurları Kanunu, Jandarma, Emniyet Teşkilât Kanunu ve Nizamnameleri ve hepsinin üstünde bilhassa bir de İl İdaresi Kanunu vardır. Bu kanunlar bugün tamamen veya kısmen tenkidlerimize hedef olsalar dahi, zamanının icapları dü-

şünülerek iyi hazırlanmış müspet hukuk vesikalarıdır. Asıl teessüf olunacak, acınacak, şikâyet edilecek cihet, bu kanunların bugünkü keyfî, ve elîm tatbikatıdır. Vekillere pek geniş bir salâhiyet veren ve son derece keyfî ve ölçüsüz kullanılan 5439 sayılı Kanunla hemen bütün dahiliye memurları kadrolarından başka yerlerde kullanılmaktadır. Meselâ bugün Dahiliye Vekâleti Müsteşarlığı münhaldir. Bir vilâyetin valisi müsteşarlık yapmaktadır. Birçok valiler merkezde vali veya müfettiş vali diye kullanılmakta, bâzıları Tetkik Heyeti emrinde çalıştırılmakta, vali muavinleri, kaymakamlar, müfettişler bâzan valiliklerde, bâzan vekâlet merkezinde istihdam edilmektedirler. Bilhassa vekâlet merkezinde bulundurulanlar en verimli yaşlarında iş görmek imkânından mahrum bir halde atalete, durgunluğa sevk edilmektedirler.

Arkadaşlarım;

Bir memlekette vali en yüksek devlet memurudur. Yetişmiş olgun bir insandır. Bir vali bu millete vasati olarak yüz bin liraya malolmaktadır. Memleketine hizmet etmekten başka hiçbir gayesi olmıyan böyle bir vatandaşı şu veya bu mülâhazalarla, velevki muvakkat bir zamana inhisar etmiş olsun, yurduna ve milletine hizmetten meni ve mahrum ederek gayrimüsmir bir hale getirmek her şeyden evvel memleket aleyhinedir. Memlekete hizmet edebilecek çağ ve halde bulunan bir kimsenin maaşını alıp oturması çok hazin, çok elem vericidir.

Tanrı kimseyi, kendi memleketinde, vatanına hizmet edebilmek imkân ve şerefinden mahrum etmesin...

5439 sayılı Kanunla yerleri değiştirilmek suretiyle cezalandırılmamış olanlar hakkında Emekli Sandığı Kanununun 39 ncu maddesi sık sık tatbik edilerek 45 - 50 yaşlarında yetişmiş, olgun birçok valiler, idare ve zabıta âmirleri emekliye sevk edilmektedirler. Bu ceza tatbikatı dışında memurlar bakımından bunlar kadar vahîm neticeler veren bir vâkıa da pek sık yapılan nakil ve tahvillerdir. Resmî Gazetede hemen hemen her hafta vali, vali muavini, kaymakam, hukuk işleri müdürü, emniyet müdür ve âmirlerine ait nakil ve tahvil listeleri görürüz. Jandarmamızda aynı vaziyettedir. Seçim mıntakam olan Çanakkale'de hemen hemen yerlerinden uzaklaştırılmamış jandarma kumandanı kalmamıştır

Bir müddet Maraş'da bulundum. Bana valilerin sık sık değiştiğinden şikâyetçi bir saz şairinden bahsettiler. Mânileri Maraş folkloruna intikal etmiş. Seçim kampanyasına iştirak etmek üzere Çanakkale'ye giderken Muhterem Başvekile Maraş intibalarımı arz ettim. Ve bu halk şairinin mânisini okudum. Mâni şöyledir.

Pazartesinden sonra salı,
Dört yılda altı vali,
Gel vali, git vali...
Ne olur bu Maraş'ın hali

Sayın Başvekil bu mâniden çok mütehassis olmuşlar ve uzun uzun gülmüşlerdi.

Bugün teessürle arz etmek isterim ki; Maraşlı halk şairinin mânisi muhterem Menderesi yalnız güldürmüş, kendilerinde hiçbir intiba bırakmamıştır. Zira 1950 den bu yana 5,5 senede Maraşta 8 nci vali vazife görmektedir. Diyarbakır'da yedinci vali çalışmaktadır.

Memurların nakil ve tahvillerinde mevsimler, yol vaziyeti iş ve hizmet imkânları aslâ dikkat nazarına alınmamaktadır. Kış ortasında devlet bakımındaki ana yolların bile geçit vermediği zamanlarda tahvil edildikleri yerlere gitmek için bu memurların neler çektiğini hiç kimse düşünmemektedir sanırız.

Son zamanlarda vilâyeti başında bir sene kalmış vali, kazasında altı ay kalabilmiş kaymakam pek azdır. 3 - 4 ay içinde iki defa yer değiştirmiş valileri, senede 4 - 5 kaza değiştirmiş kaymakamları tanımaktayız.

480 e yaklaşan kazalarımızdan hemen hemen 80 inde kaymakam yoktur. Herkes kaçmak istiyor. Sebep idari hayatta istikrarsızlık, partizanca tahakküm ve nakillerde siyasi âmillerin müessir olması yazıktır, arkadaşlar. Hem memura, hem hizmete, türkçesi topyekûn bu vatana ve bu millete yazıktır.

Muhterem arkadaşlarım ;

20 nci asrın sonlarındayız. Eski Atina'dan bugüne kadar birçok müspet tekâmül safhaları geçirmiş olan demokrasiyi, kanun halini iktisabetmiş olan bütün icapları, bütün örf ve âdetiyle kabul etmek mecburiyetindeyiz. Demokrasi yalnız gizli seçim, aleni tasnif hareketi değildir. Demokrasi bir ahlâk ve fazilet müessesesidir. Ahlâk bir cemiyetin tarihine, örf ve âdetine yerleşen ve cemiyet hayatının tekâmülüne yaradığı için milletçe benimsenen ve mâ-

şerî vicdan müeyyidesi altında riayet olunan kaidelerin heyeti mecmuasıdır. Modern hukukun esasını teşkil eden bu kaideler bize etrafımızdakileri aksi sabit olmadıkça en aşağı bizim kadar namuslu ve iyi niyetli hak ve hürriyet sahipleri olduklarını kabul etmeyi telkin ve ilham eder. Fazilet, insanı insan yapan, hayra müteveccih haslet ve meziyetlerin ifadesidir. Türkiye'de ahlâka, fazilete dayanan hukuk devleti kurulması, hukuk devleti zihniyeti ve ananesinin hâkim olması lâzımdır.

Bütün âmme tasarruflarımızın muvakkat bir zamana inhisar eden bir vekâletten mütevellit olduğuna samimî surette inanmalı, memurların hükümetin değil, devletin memuru olduğu kanaatini içimizde yaratmalıyız. Bir Başvekil veya Dahiliye Vekili kanunun, devlet memuru olan kendisine tahmil ettiği vazifelerden başka valiye siyasi mülâhaazlara müstenit emirler vermek cesaretini kendilerinde görmemelidirler.

Arkadaşlarım; hiçbir devlet teşkilâtı, Dahiliye, hiçbir resmî daire, vilâyet, kaza ve nahiye hükümet konakları kadar perişan ve bakımsız değildir. Sırasında kaymakamlara, vilâyet merkezlerinde sefebrerlik ve hattâ hukuk işleri müdürlerine vekâlet eden tahrirat kâtiplerinin asli maaşları 20 liradır. Bütün Türkiye'de 4 tane 25 liralık, 3 tane 30 liralık ve 4 tane de 35 liralık tahrirat kâtibi kadrosu vardır. 20 liralık kadroda iki üst derece maaş alıp terfi ve terfih olunamadan 8 - 10 sene bekliyen çok değerli tahrirat kâtiplerimiz vardır. Nüfus ve seferberlik müdürlükleri kâtiplerinin vaziyetleri aynıdır. Hükümet konaklarının durumu çok perişandır. Mefruşat namına kırık dökük masa ve koltuklardan başka bir şey yoktur. Bu işi hükümet olarak ele almak zamanı gelmiştir.

Muhterem arkadaşlarım;

Dahiliye Vekâletimizin tatbik etmekte olduğu mevzuat çok karışık bir manzara arz etmektedir. Bu mevzuatı İstibdat, Meşrutiyet, Cumhuriyet devirleri olmak üzere 3 kısma ayırabiliriz.

Muhtelif devirler vâzı kanunlarının cemiyet, sevk ve idare, âmme iş ve müesseseleri mesuliyetleri anlayışına göre tedvin edilmiş olan bu kanun, nizamname ve talimatnamelerden bir çoğunun bugünkü cemiyet sevk ve idare, âmme iş ve müesseseleri ve mesuliyetleri anlayışımıza uymadığı ve uyamıyacağı tabiî görülmelidir. Muhtelif suretlerle tadil veya yeni hükümler ilâve edilen veya yorumlanan bu kanunlarla diğer mevzuat içinden çıkılmaz bir hal arz etmektedir. Âmme işlerinde istikrar, emniyet ve sürati temin edebilmek üzere hükümetin bu mevzuatı gözden geçirterek tadil ve ilâvelere uğrıyan, yorumlanan kanunları günün icaplarına uygun bir şekilde kodifiye (Codifier) etmesi imkânlarını araması lâzımdır. Adliye Vekilimizin bu hususstaki bugünkü beyanını şükranla karşılamaktayız.

Âmme hizmetleri dolayısiyle vatandaşın çok yakından alâkadar olduğu kanunlarımızın bir kısmı antidemokratik, bâzıları ise antidemokratik hükümleri ihtiva etmektedir.

Antidemokratik hükümleri ihtiva eden kanunları burada saymaya imkân ve lüzum yoktur. Bunlardan ancak birkaçını işaretle iktifa edeceğiz. İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun 152 nci maddesi umumi meclislerin, Belediye Kanunumuzun 53 ncü maddesi, belediye meclislerinin Vekiller Heyeti kararıyle fesholuna-cağını müeyyettir. Bu hükümler tamamen antidemokratiktir. Halk tarafından seçilen meclislerin kanunda zikrolunan her hangi bir sebebe müstenit olsa dahi Vekiller Heyeti kararıyle fesholuması asla doğru değildir. Bu hükümlerin değiştirilmesi veya hiç olmazsa bu meclislerin Devlet Şûrası kararıyle feshedilmesi lâzımdır. Belediye Kanunumuzun 89 ncu maddesi valiye ve Dahiliye Vekiline halkın mümessili olan belediye meclisleri tarafından seçilen belediye reisleri için bir veto hakkı tanımaktadır. Bu da tamamen antidemokratiktir.

Beden Terbiyesi Kanunu, memurları tahsil müesseselerine devamdan meneden kanun, Ceza Kanunumuzun 159 ncu maddesine 4956 sayılı Kanunla Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında suizanını davet edecek şekildeki ibare antidemokratiktir.

İzaleyi Şakavet Kanunu antidemokratik kanunlar için tipik bir misaldir. Bu kanun hükümlerine göre şâki oldukları Dahiliye Vekâletince ilân olunan kimselerin her kim tarafından olursa olsun yaralanması veya öldürülmesi bir suç sayılmıyacaktır. Böyle bir hüküm dünyanın hiçbir yerinde yoktur.

Muhterem arkadaşlarım,

Bir memlekette kanunlar antidemokratik ve-

ya Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalif olabilir. Devlet ve hükümet adamlarına düşen vazife bu antidemokratik veya Teşkilâtı Esasiyeye muhalif kanunları yine kanun yolları ile bertaraf etmektir. Teşkilâtı Esasiye mahkemeleri bunun için kurulmuştur. Harekete geçmek için antidemokratik kanunların astrominik olmasına lüzum yoktur. Faraza Avusturya Teşkilâtı Esasiye Mahkemesi, teşkilâtı esasiyeye aykırı gördüğü bâzı kanunları veya kanunların bâzı maddelerini hemen yürürlükten kaldırmakta, bâzılarının üç veya altı ay meriyetten kaldırılmasına karar vermektedir.

Bir memlekette antidemokratik veya Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalif kanunlar bulunması ne ayıptır, ne de günahtır arkadaşlar. Asıl terviç ve tasvibolunmasına imkân bulunmıyan hususu, muhalefet senelerinde antidemokratik oldukları meydan meydan, miting miting bütün memleket yüzünde ilân ve iddia olunan kanunların iktidara geçtikten sonra benimsenmesi ve tatbik olunmasıdır.

Faşist ve Nazi idaresinden kurtulan İtalya ve Almanya'da, Hitler orduları işgalinden sıyrılan Fransa'da bu meşum devrelerde kabul edilmiş olan kanunların revizyona tâbi tutulduğunu, demokratik müesseselerin yeniden kurulduğunu görüyoruz.

Biz ne yaptık?

4 Nisan 1951 tarihli Vekiller Heyeti kararıyle bir ilim komisyonu kurarak mevcut kanunlarımız arasındaki antidemokratik kanunları taramaya memur ettik. Bu komisyon 2 Şubat 1952 tarihinde raporunu Dahiliye Vekâletine verdi. Tek bir antidemokratik kanun kaldırılmadı. Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu bütün dehşeti ile âmme vicdanını, vatandaş hürriyetini daimî bir baskı altında bulundurmaktadır. Antidemokratik kanunları kaldırmak şöyle dursun, eskilere yenilerini ilâve etmekte, eskilerden yeni hükümler çıkarmaktayız.

1954 seçimlerinden sonra da kabul edilmiş olan Kırşehir Kanunu, Matbuat ve Seçim kanunlarında yapılan tadilât, Vekâlet, İdare, Müessese veya Kurum Emrine Alınmak Suretiyle Vazifeden Uzaklaştırılacaklar hakkındaki 6435 sayılı Kanun demokrasi inkişafımızın eserleridir. Bunların antidemokratik olmadıklarına kaani misiniz?

Gün geçmiyor ki, antidemokratik bir müessese ve hareketle karşılaşmıyalım. Bir müddet evvel bir arkadaşımız bu kürsüden açıkladı. Dahiliye Vekâleti idari tasarruflar hududunu aşıp âdeta teşriî bir tasarrufla İçtimaatı Umumiye Kanununun vatandaşa tanımış olduğu toplanma hürriyetini bile tahdide çalıştı. İçtimaatı Umumiye Kanunu da 1325 tarihlidir. Aşağı - yukarı 47 seneliktir. O tarihten bu tarihe üç Padişah, 3 Cumhurreisi aralarında kendilerini pek de rahmetle anamıyacağımız sadrazamlar, başvekiller, Dahiliye nazır ve vekilleri gelip geçti. Bunlardan hiçbiri kanunun metin veya ruhundan içtimalarda beyannamede zikredilen mevzudan başka her hangi bir mevzu üzerinde konuşulamıyacağı hükmünü çıkaramamışlardır. Bu kiyaset 3 ncü Menderes Hükümetinin Dahiliye Mütehassısı Doktor Vekiline müyesser olmuştur. Bu kanunların tatbik edilmemiş olmaları bir mazeret sayılamaz. Âmme vicdanını daima rahatsız eder. Asıl mühim olan, kanunların tatbikinde takibedilecek zihniyet meselesi olması, hukuk anlayışından ziyade tamamen siyasi bir ifadedir.

Son belediye seçimlerinde demokrat hükümetimizin müstakil listeler muvacehesinde takınmış olduğu tavır, demokrasi anlayışımızın canlı bir misalidir. Yüksek Seçim Kuruluna ve matbuata intikal eden hâdiseleri burada tekrarlamak bizi üzmekten başka bir netice vermez. Ancak, kalemin teksir aleti olup olmadığı münakaşası, seçilen kaza belediye reislerinin memuriyetlerinin kanuni ve mâkul sebep olmadan valiler tarafından tasdik edilmemesi keyfiyeti bize mahsus demokrasi tecellilerindendir. Malatya ve Gümüşane Belediye meclislerinin, Vekiller Heyeti Kararıyle feshedilmeleri hâdiseleri de demokrasi anlayışımızın tezahürleri arasındadır.

Muhterem arkadaşlarım; devlet, hükümet ve parti kuvvetlerini birbiriyle mezcetmiş olan, partizanca bir telâkki, merkezden muhite doğru seyretmektedir. Bu telâkki, resmî, hususi hayatımıza, malî müesseselerimize, imar hareketlerimize, cemiyet hayatımıza, muaşeretimize hâkim olmuş ve bu hâkimiyetini ne pahasına olursa olsun muhafaza etmek istidadını göstermektedir.

Merkezin havasına uymak mecburiyetinde kalan valiler, resmî ve hususi münasebetlerinde muhalefet liderleri ile Demokrat Parti liderlerine, Demokrat Parti mebuslariyle muhalefete

mensup mebuslara farklı muamele yapmaktadırlar. Hattâ Demokrat Partinin mebusları arasında, gözde olanlara karşı muamele ve hareketlerini ayrıca tanzim ediyorlar.

İdare âmirlerimizin mahallî teşkilât ile olan münasebeti de bilhassa şayanı dikkattir.

Vilâyetlerindeki bütün siyasi partilerin üstünde ve tamamen bitaraf olmaları icabeden idare âmirlerimiz, merkezden esen havaya kendilerini uydurmak mecburiyetindedirler. Demokrat Parti taşra teşkilâtında merkezin görüş ve sempatisine göre fevkalâde mazharı muhabbet kimseler vardır. İdare âmirleri bu havaya göre de kendilerini ayarlamak mecburiyetindedirler. Zavallı valiler, zavallı kaymakamlar, bu zihniyet karşısında birçok zamanlar ne yapacaklarını şaşırmaktadırlar. (Soldan, gürültüler, sıra kapakları sesleri)

REİS — Zavallı, kelimesinin tavzihini rica edeceğim, Safaeddin Bey.

SAFAEDDİN KARANAKÇI (Devamla) — Benden daha iyi tasavvur edersiniz arkadaşlar; zavallı demek, baskı altında ıstırap çeken kimse, demektir.

REİS — Devam ediniz efendim.

SAFAEDDİN KARANAKÇI (Devamla) — Partizanca zihniyet, parti nüfuzu ve tesiri olmaksızın her hangi bir iş olmıyacağı zehabını vatandaşta yaratmaya muvaffak olmuştur. Nahiye müdürü yerinin değiştirilmesini, kaymakam vali olmasını, vali yerinin değiştirilmemesini, zürra bankadan para almasını, tüccar kredi veya döviz sağlamasını hep partizan, hep parti adamından beklemektedirler. Vali odaları partiye mensup mutavassıtlarla, vekil odaları parti mensupları mebuslarla dolup boşalmaktadır. (Soldan, o o sesleri)

Arkadaşlarım,

Hükümetle vatandaş arasındaki münasebetin samimî olması ve vatandaş işlerinin yapılması için mutavassıt particiye lüzum yoktur. Zira hükümet, teşekkül ettikten sonra munhasıran bir partinin hükümeti değil, bütün Türkiye'nin, bütün Türk milletinin hükümetidir. Âmme hizmetlerinin tahakkukunda, âmme nimetlerinin tevzi ve tahsisinde hükümetlerin âdil olması lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım, Hürriyet Partisi Meclis Grupu olarak şuna kaani bulunuyoruz. Bütün memlekete ağır bir hava sinmiştir. Vatandaş bu ağır havadan muztariptir. Rüzgârlı Sokak'tan kopan bu hava, memleket ufuklarını dolaşarak şehirlerimizden, en ücra köy ve obalarımıza kadar vatanımızı kaplamış bir haldedir. Bu havaya son vermek mecburiyetindeyiz.

Aziz arkadaşlarım,

Bu milletin ve bu memleketin nasıl çiviye, lâstiğe, kahveye, ilâca, benzine, gaza, yedek parçaya ve saireye şiddetle ihtiyacı vardır. Fakat arkadaşlar, bu milletin bunlardan daha fazla muhtacolduğu bir şeyi var: Bütün nizam ve icapları ile hukuk devleti...

Vatandaş hak ve hürriyetini, rejim emniyetini Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun kefalet ve teminatı altında tutacak ve bunları her türlü siyasi müdahale, nüfuz ve taarruzlardan masun bulunduracak bir hukuk devleti.

Hukuk devletini ancak ve ancak, bu mukaddes kubbe altında, bu aziz kürsüden, vatan ve milletimizin saadet ve selâmetine ve milletin bilâkaydüşart hâkimiyetine mugayir bir gaye takibetmiyeceğimize ve Cumhuriyet esaslarına sadakattan ayrılmıyacağımıza dair namusumuz üzerine verdiğimiz söze riayetkâr olmakla tesis ve muhafaza edebiliriz. Türk tarihi bütün ihtişam ve azametiyle bizi temaşa ediyor. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Bugün saat 10 da toplanmak üzere İnikada nihayet veriyorum.

Kapanma saati : 0,55

Vatani Hizmet Karşılığı Maaş Alanlarla, Emekli Dul ve Yetim Maaşı Bağlanmış olanlara Tahsisat Verilmesi hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kanun kabul edilmiştir.)

Âza adedi	:	541
Rey verenler	:	319
Kabul edenler	:	319
Reddedenler	:	0
Müstenkifler	:	0
Reye iştirak etmiyenler	:	210
Münhal mebusluklar	:	12

[Kabul edenler]

AFYON KARAHİSAR
Sıtkı Koraltan
Hüseyin Tiryakioğlu
Murad Âli Ülgen
Gazi Yiğitbaşı

AĞRI
Halis Öztürk
Nimet Sümer

AMASYA
Kemal Eren
Hâmit Koray
Mustafa Zeren

ANKARA
Muhlis Bayramoğlu
Âtıf Benderlioğlu
Ömer Bilen
Dağıstan Binerbay
Osman Şevki Çiçekdağ
Ramiz Eren
Muhlis Ete
Seyfi Kurtbek
Şeref Kâmil Mengü
Talât Vasfi Öz
Mümtaz Tarhan
Hâzım Türegün
Fuad Zincirkıran

ANTALYA
Kenan Akmanlar
Fatin Dalaman
Enver Karan
Asım Okur
Burhanettin Onat

AYDIN
Namık Gedik
Nail Geveci
Etem Menderes
Zühtü Uray

BALIKESİR
Mücteba Işın
Ahmet Karagür
Yahya Pelvan
Muharrem Tunçay
Sırrı Yırcalı
Sıtkı Yırcalı

BİLECİK
Talât Oran

BİNGÖL
Ekrem Yıldız

BİTLİS
Nusrettin Barut

BOLU
Reşat Akşemsettinoğlu
Selâhattin Baysal
Fahri Belen
Sabri Çonkar
İhsan Gülez
Ahmet Hatı
Lûtfi Oğultürk

BURDUR
Fethi Çelikbaş
Hüseyin Çimen
Behçet Kayaalp
Mehmet Özbey

BURSA
Raif Aybar
Muhlis Erdener
Agâh Erozan
Sadettin Karacabey
Hulûsi Köymen
İbrahim Öktem
Halûk Şaman
Ali Ferruh Yücel
Baha Cemal Zağra

ÇANAKKALE
Nureddin Fuad Alpkartal
Bedi Enüstün
Safaeddin Karanakçı

ÇANKIRI
İbrahim Aydın
Asım Emrem
Tahsin Uygur

ÇORUH
Mecit Bumin
Muzaffer Önal

ÇORUM
Sedat Baran
M. Kemal Biberoğlu
Yakup Gürsel
Baha Koldaş
Cevat Köstekçi
Hüseyin Ortakcıoğlu
Kemâl Terzioğlu

DENİZLİ
Baha Akşit
Ali Çobanoğlu
Mustafa Gülcügil
Ali Rıza Karaca
Osman Ongan
A. Hamdi Sancar
Refet Tavaslıoğlu

DİYARBAKIR
Yusuf Azizoğlu
Mustafa Ekinci
Ragıp Karaosmanoğlu
İhsan Hamid Tiğrel
Halil Turgut

EDİRNE
Cemal Köprülü
Rükneddin Nasuhioğlu
Kemal Yaşınkılıç

ELÂZIĞ
Hüsnü Göktuğ
Selâhattin Toker
Mehmet Şevki Yazman

ERZİNCAN
Hüsnü Çanakçı

ERZURUM
Bahadır Dülger
Sabri Erduman
Şevki Erker
Cemil Önder
Esat Tuncel

ESKİŞEHİR
Muhtar Başkurt
İsmail Sayın
Hicri Sezen

GAZİANTEB
Samih İnal
Süleyman Kuranel

GİRESUN
Hamdi Bozdağ
Doğan Köymen
Mazhar Şener
Adnan Tüfekcioğlu

GÜMÜŞANE
Zeki Başağa
İsmail Hakkı Baykal
Sabri Özcan San

HAKKÂRİ
Übeydullah Seven

HATAY
A. Feyzi Atahan

A. Mithat Kuseyrioğlu
Şemsettin Mursaloğlu
Şevket Saricalı

İÇEL

Rüştü Çetin
Yakup Çukuroğlu
İbrahim Gürgen
Refik Koraltan
Hidayet Sinanoğlu
Mehmet Mutlugil

İSPARTA

Tahsin Tola
Zühtü Hilmi Velibeşe

İSTANBUL

Necmi Ateş
Nazim Bezmen
Ali Fuad Cebesoy
Seyfi Gögen
Aleksandros Hacopulos
Hâdi Hüsman
Lûtfi Kırdar
Ziya Köktürk
Fuad Köprülü
Naci Kurt
Adnan Menderes
Nadir Nadi
Nizamettin Âli Sav
Hanri Soriano
Zeki Rıza Sporel
Füruzan Tekil
Nazlı Tlabar
Ahmet Topcu
Celâl Türkgeldi
Fahrettin Ulaş
Tahsin Yazıcı

İZMİR

Abdullah Aker
Nebil sadi Altuğ
Pertev Arat
Muzaffer Balaban
Behzat Bilgin
Sadık Giz
Necdet İncekara
Osman Kapani
Halûk Ökeren
İlhan Sipahioğlu
Abidin Tekön
Ekrem Hayri Üstündağ

KARS

Fevzi Aktaş
Remzi Çakır
Hasan Erdoğan
Kemal Güven
Mehmet Hazer
İbrahim Us
Rıza Yalçın

KASTAMONU

Basri Aktaş
Nâzım Batur
Süleyman Çağlar
Hilmi Dura
Salim Esen
Nazifi Şerif Nabel

KAYSERİ

Fikri Apaydın
İbrahim Kirazoğlu
Hakkı Kurmel
Ömer Mart

KIRKLARELİ

Şefik Bakay
Hüsnü Yaman

KIRŞEHİR

Osman Alişiroğlu
Mehmet Mahmudoğlu

KOCAELİ

Nüzhet Akın
Ekrem Alican
Ziya Atığ
Hamdi Başak
Selâmi Dinçer
Hamza Osman Erkan
Sefer Göksel
Turan Güneş
Kâzım Meriç
Sadettin Yalım

KONYA

Abdürrahman Fahri Ağaoğlu
Hamdi Ragıp Atademir
Mustafa Bağrıaçık
Tevfik Fikret Baran
Abdi Çilingir
Ziyad Ebüzziya
Reyhan Gökmenoğlu
Muhittin Güzelkılınç
Mekki Keskin
Muammer Obuz
M. Rüştü Özal
Sabahattin Sönmez

KÜTAHYA

Süleyman Sürüri Nasuhoğlu
Osman Özbilen
İhsan Şerif Özgen
Nihat Haluk Pepeyi

MALATYA

Esat Doğan
Ahmet Fırat
Mehmet Kartal
Kâmil Kırıkoğlu
Abdullah Köroğlu
Nuri Ocakcıoğlu
Hilmi Özbay
Nüvit Yetkin

MANİSA

Samet Ağaoğlu
Hayri Büke
Şemi Ergin
Nafiz Körez
Sudi Mıhçıoğlu

MARAŞ

Ahmet Bozdağ
Nedim Ökmen
Mazhar Özsoy

MARDİN

Abdürrahman Bayar
Bahaettin Erdem
Abdülkadir Kalav
Halim Şatana

MUĞLA

Turhan Akarca
Yavuz Başer
Zeyyat Mandalinci
Nâtık Poyrazoğlu
Akif Sarıoğlu

MUŞ

Şemsi Ağaoğlu
Gıyasettin Emre

NİĞDE

Ali Ulvi Arıkan
Sadettin Ertur
Hüseyin Avni Göktürk
Ahmed Nuri Kadıoğlu
Cavit Kavurmacıoğlu
Hasan Hayati Ülkün
Zihni Üner

ORDU

Refet Aksoy
Bekir Baykal
Mehmet Cemil Bengü
Memiş Yazıcı

RİZE

Hüseyin Agun
İzzet Akçal
Mehmet Fahri Mete
Ahmet Morgil

SAMSUN

Ekrem Anıt
Abdullah Eker
Ömer Güriş
Tevfik İleri
Muhittin Özkefeli
Hamdi Tekay
Ferid Tüzel
Şükrü Uluçay
Hâdi Uzer

SEYHAN

Mustafa Akçalı
Zahit Akdağ
Enver Batumlu
Ahmet Kınık
Sinan Tekelioğlu
Ahmet Topaloğlu
İsmet Uslu
Mehmet Ünaldı

SİİRD

Baki Erden
Veysi Oran
Mehmet Daim Süalp

SİNOB

Şerafettin Ayhan
M. Vehbi Dayıbaş
Nuri Sertoğlu
Muhit Tümerkan

SİVAS

Hüseyin Çitil
Abdurrahman Doğruyol
Etem Erdinç
Nurettin Ertürk
Kâzım Oskay
Rifat Öçten
Bahattin Örnekol
M. Nurettin Turgay
Memduh Turhan
Hüseyin Yüksel

TEKİRDAĞ

Ferid Alpiskender
Zeki Erataman
Samim Yücedere

TOKAD
İhsan Baç
Hulûsi Bozbeyoğlu
Ahmet Gürkan
Hasan Kangal
Ömer Sunar
Mehmet Şahin

TRABZON
Halit Ağanoğlu
Sabri Dilek
Süleyman Fehmi Kalaycıoğlu
Sami Orberk
Pertev Sanaç
İsmail Şener
Mustafa Reşit Tarakçıoğlu
Osman Turan

TUNCELİ
Arslan Bora
Bahri Turgut Okaygün
Fethi Ülkü

URFA
Feridun Ayalp
Mehmet Hatiboğlu
Hasan Oral
Celâl Öncel
Saim Önhon
Muzaffer Timur

UŞAK
Yusuf Aysal
Orhan Dengiz

VAN
Kemal Yörükoğlu

YOZGAD
Danyal Akbel
Talât Alpay
Mahmut Ataman
Ömer Lûtfi Erzurumluoğlu
Numan Kurban

ZONGULDAK
Necati Diken
Hakkı Hilâlcı
Cemal Kıpçak
Nusret Kirişcioğlu
Avni Yurdabayrak

[Reye iştirak etmiyenler]

AFYON KARAHİSAR
Rıza Çerçel
Arif Demirer (V.)
Kemal Özçoban
Osman Talu

AĞRI
Kasım Küfrevi
Celâl Yardımcı (V.)

AMASYA
Faruk Çöl
İsmet Olgaç

ANKARA
Hamdi Bulgurlu
Muzaffer Ergüder
Mümtaz Faik Fenik (İ.)
Abdullah Gedikoğlu
Zafer Gökçer
Necmi İnanç
Fuad Seyhun
Âliye Temuçin

ANTALYA
Attilâ Konuk
Ahmet Tekelioğlu
Ahmet Tokuş

AYDIN
Necati Çelim
Nihat İyriboz
A. Baki Ökdem
Cevat Ülkü

BALIKESİR
Vacid Asena
Esat Budakoğlu (V.)
Mekki Said Esen
Enver Güreli
Halil İmre
Arif Kalıpsızoğlu
Ahmet Kocabıyıkoğlu (İ. Â.)
M. Halûk Timurtaş

BİLECİK
İsmail Selçuk Çakıroğlu
Şevki Hasure
Yümnü Üresin

BİNGÖL
Necati Aras
Sait Göker

BİTLİS
Selâhattin İnan (İ.)

BOLU
Mithat Dayıoğlu (İ.)

BURSA
Sabahattin Çıracıoğlu
Selim Ragıp Emeç
Müfit Erkuyumcu
Kenan Yılmaz

ÇANAKKALE
Emin Kalafat (V.)
İhsan Karasioğlu
Servet Sezgin
Nuri Togay
Fatin Rüştü Zorlu

ÇANKIRI
Tahir Akman (İ.)
Celâl Boynuk
Kenan Çığman

ÇORUH
Hilmi Çeltikçioğlu
Yaşar Gümüşel

ÇORUM
Şevki Gürses
Ali Rıza Kılıçkale

DENİZLİ
İsmail Hadımlıoğlu
Mehmet Karasan

DİYARBAKIR
Fikri Arığ
Mehmed Hüsrev Ünal

EDİRNE
Mehmet Enginün
Hasan Maksudoğlu
Sabanattin Parsoy

ELÂZIĞ
Suphi Ergene (İ.)
Ömer Faruk Sanaç

ERZİNCAN
Sadık Perinçek
Mustafa Rahmi Sanalan
Tevfik Şenocak
Veysel Varol

ERZURUM
İshak Avni Akdağ (İ.)
Rıfkı Salim Burçak
Zeki Çavuşoğlu
Abdülkadir Eryurt
Hâmid Şevket İnce
Hasan Numanoğlu
Rıza Topcuoğlu

ESKİŞEHİR
Hasan Polatkan
Abidin Potuoğlu
Kemal Zeytinoğlu

GAZİANTEB
Abdülkadir Atik
Ekrem Cenani
İhsan Daî
Ali Ocak
Cevdet San
Salâhattin Ünlü

GİRESUN
Ali Naci Duyduk
Hayrettin Erkmen
Tahsin İnanç
Abdullah İzmen

GÜMÜŞANE
Ekrem Ocaklı
Halis Tokdemir
Halit Zarbun

HATAY
Ali Muhsin Bereketoğlu
Abdullah Cilli
Şekip İnal
Celâl Ramazanoğlu

İÇEL
Hüseyin Fırat
Aziz Köksal (İ.)

İSPARTA
İrfan Aksu
Said Bilgiç
Kemal Demiralay

İSTANBUL
Celâl Bayar (Reisicumhur)
Faruk Nafiz Çamlıbel
Emin Onat
Mükerrem Sarol
Hamdullah Suphi Tanrıöver
Zakar Tarver
Nuri Yamut (İ.)

İZMİR
Mehmet Aldemir (İ. Â.)
Cihad Baban
Muammer Çavuşoğlu (V.)
Arif Güngören
Rauf Onursal
Nuriye Pınar
Mehmet Ali Sebük
Behçet Uz

KARS
Sırrı Atalay
Turgut Göle
Ali Yeniaras

KASTAMONU
Muzaffer Kuşakçıoğlu
Ali Muzaffer Tanöver
Ziya Termen

KAYSERİ
Osman Nuri Deniz
Emin Develioğlu
Kâmil Gündeş
Servet Hacıpaşaoğlu

KIRKLARELİ
M. Ali Ceylân
Fikret Filiz

KIRŞEHİR
Ahmet Bilgin
Osman Bölükbaşı (İ.)
Tahir Taşer

KOCAELİ
Cemal Tüzün
Nüzhet Unat

KONYA
Hidayet Aydıner
Remzi Birand
Sıtkı Salim Burçak
Ahmet Koyuncu
Tarık Kozbek
Himmet Ölçmen
Halil Özyörük

KÜTAHYA
Ali Galib Bubik
Ahmet İhsan Gürsoy
Ahmet Kavuncu
İsmail Hakkı Veral

MALATYA
İsmet İnönü
Mehmet Fahri Oral
Mehmet Zeki Tulunay
Tevfik Ünsalan

MANİSA
Yunus Muammer Alakant
Hikmet Bayur
Adnan Karaosmanoğlu
Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu
Melih Koçer
Muzaffer Kurbanoğlu
Muhlis Tümay

MARAŞ
Abdullah Aytemiz
Ahmet Kadoğlu
Mahmut Karaküçük
Remzi Öksüz

MARDİN
Etem Aybar
Cevdet Öztürk
Reşit Kemal Timuroğlu

MUĞLA
Nuri Özsan

MUŞ
Şefik Çağlayan

NİĞDE
Hüseyin Ülkü

ORDU
Feyzi Boztepe
Fazıl Erim
Fazlı Ertekin
Sabri İşbakan
Selâhattin Orhon

RİZE
Kemal Balta
Osman Kavrakoğlu

SAMSUN
Salim Çonoğlu
Rami Ozan Gümüşoğlu
Abdullah Keleşoğlu

SEYHAN
Sedat Barı
Cavid Oral
Salim Serçe
Lûtfi Sezgin
Nurullah İhsan Tolon

SİİRD
Suat Bedük

SİNOB
Server Somuncuoğlu
Haşim Tarı

SİVAS
Ercüment Damalı
Nuri Demirağ
Şevki Ecevit
Ahmed Özel (V.)

TEKİRDAĞ
İsmail Hakkı Akyüz
Necmi Arman
Fethi Mahramlı

TOKAD
Selâhattin Gülüt
Osman Hacıbaloğlu
Yusuf Ulusoy

TRABZON
Mahmut Goloğlu
Muzaffer Harunoğlu
Selâhattin Karayavuz
Emrullah Nutku

URFA
Feridun Ergin
Aziz Özbay

UŞAK
Hakkı Gedik
Hâcim Yılmaz

VAN
Hilmi Durmaz
Muslih Görentaş
Hamit Kartal

YOZGAD
İhsan Aktürel
Hâşim Tatlıoğlu
Ali Ünlüsoy

ZONGULDAK
Sebati Ataman
Hüseyin Balık
Suat Başol
Sabih Duralı
Edibe Sayar

[Münhal Mebusluklar]

Afyon Karahisar	1	Çoruh	1	İstanbul	1	Kırklareli	1
Aydın	1	Diyarbakır	1	Kastamonu	1	Zonguldak	1
Bursa	1	Eskişehir	1	Kayseri	2		—
							12

T. B. M. M. Matbaası